

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ

Студентські наукові читання 2023

*матеріали конференції
першого туру Всеукраїнського конкурсу
студентських наукових робіт
Поліського національного університету*

30 листопада 2023 року

Житомир – 2023

Редакційна колегія:

- Ковальчук О. Д.** - декан факультету інформаційних технологій, обліку та фінансів, к. е. н., доцент;
- Малюга Н. М.** – зав. кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, д. е. н., професор;
- Дема Д. І.** – зав. кафедри фінансів і кредиту, к. е. н., професор;
- Абрамова І. В.** - заступник декана факультету інформаційних технологій, обліку та фінансів з наукової роботи, доцент кафедри фінансів і кредиту, к. е. н., доцент;
- Сус Ю. Ю.** – доцент кафедри фінансів і кредиту, к. е. н.;
- Сус Л. В.** – доцент кафедри фінансів і кредиту, к. е. н.
(відповідальний секретар).

Рецензенти:

Тофан Іван Миколайович – к. е. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Львівського національного університету природокористування

Довженко Валентина Анатоліївна – к.е.н., доцент кафедри економічної теорії інтелектуальної власності та публічного управління Поліського національного університету;

Рекомендовано до друку Вченою радою Поліського національного університету протокол № 5 від 27 грудня 2023 року.

Студентські наукові читання 2023. Матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт Поліського національного університету, 30 листопада 2023 р. Житомир : Поліський національний університет. 2023. 199 с.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Відповідальність за науковий рівень публікацій, обґрунтованість висновків, достовірність результатів несуть автори.

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
<i>ФІНАНСОВА МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ У СИСТЕМІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ</i>	7
Бойко Г.В.	7
<i>ФІНАНСУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ: СВІТОВІ ПРАКТИКИ</i>	9
Бойко І.В.	9
<i>ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКИ: МОЖЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ</i>	11
Бойко М.В.	11
<i>ОЦІНКА ПРОБЛЕМ ТА ПЕРСПЕКТИВ СУЧАСНОГО СТАНУ ФІНАНСОВОГО ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ</i>	13
Бондарець А.	13
<i>РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ В СИСТЕМІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ</i>	16
Вазінська В.	16
<i>РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ В ЕФЕКТИВНОМУ УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ІМПОРТОЗАЛЕЖНИХ БІЗНЕС-СТРУКТУР В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ</i>	19
Гончаренко Д.	19
<i>ЕКОНОМІЧНА МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ НА КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ</i>	21
Гончарук Д.	21
<i>АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ</i>	24
Градовчук Д.	24
<i>ДОСВІД КРАЇН ЄС У ЗАСТОСУВАННІ ПДВ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ</i>	27
Грищенко Л.	27
<i>ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ «ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ» ТА ФОРМУВАННЯ ЇЇ ДОХОДІВ</i>	33
Гурська А.	33
<i>ЄДИНИЙ ПОДАТОК В ОПОДАТКУВАННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ</i>	35
Данильчук Н.	35
<i>УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ЖИТОМИР-АГРОПОСТАЧ»</i>	37
Демідов Н.	37
<i>ОЦІНКА ЯКОСТІ ПОРТФЕЛЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ</i>	40
Дедух А.	40
<i>РОЛЬ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ В ПРОЦЕНТНІЙ ПОЛІТИЦІ БАНКІВ</i>	43
Домбровська Д.	43
<i>ВИТРАТИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ</i>	45
Дячишина Н.	45
<i>СТАН РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ДО ВІЙНИ ТА СУЧАСНІ РЕАЛІЇ</i>	48
Скатуєн І.	48
<i>ФІНАНСУВАННЯ ЗАХОДІВ ІЗ ТЕРМІЧНОЇ УТИЛІЗАЦІЇ ВІДХОДІВ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ</i>	51
Зибалова А.	51
<i>РОЗВИТОК СИСТЕМ БАНКІВСЬКИХ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ ПЛАТЕЖІВ</i>	53
Коваль А.В.	53
<i>ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ</i>	55
Коваль А. С.	55
<i>АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ КАРТКОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ</i>	58
Кравчук К.	58

<i>СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ</i>	61
Кузьменко О.	61
<i>ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ: ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ</i>	64
Кунічи́к Т.	64
<i>РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПОДАТКУ З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ</i>	66
Купрія́нчук Н.	66
<i>ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВІЙНИ</i>	69
Кучеренко А., Русак В.	69
<i>ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН ПОКАЗНИКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ</i>	72
Литвинчук О.	72
<i>ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ДОТРИМАННЯ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ ЕКОНОМІЧНИХ НОРМАТИВІВ</i>	76
Ліневич К.	76
<i>ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА</i>	80
Лірук І.	80
<i>ВИЗНАЧАЛЬНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ</i>	83
Луцинос С.	83
<i>ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ</i>	86
Люх К.	86
<i>ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ПО ЗАРОБІТНІЙ ПЛАТІ</i>	88
Макарчук Л.	88
<i>ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА</i> ..	91
Максимчук М.	91
<i>ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ</i>	94
Малих А., Скринська В.	94
<i>АНАЛІЗ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК ТА ПЛАТІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ АТ ПУМБ БАНК</i>	96
Моїсєєва А.	96
<i>ЗАПРОВАДЖЕННЯ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО РІВНЯ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ ВІЙНИ З РФ</i>	99
Мякушко Т.	99
<i>УЗАГАЛЬНЕНИЙ АЛГОРИТМ ЗДІЙСНЕННЯ SUPPLY CHAIN ATTACK НА ОБ'ЄКТ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ</i>	101
Нікітенко Б.	101
<i>ПРОЦЕНТНА ПОЛІТИКА БАНКІВ СФЕРИ КРЕДИТУВАННЯ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ</i>	103
Овсійчук К.	103
<i>ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я</i>	106
Парфенюк А.	106
<i>ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ</i>	109
Петраківська М.	109
<i>ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ</i>	111
Петренко В.	111
<i>СВІТОВІ ФІНАНСОВІ КРИЗИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ</i>	115
Петричук А.	115
<i>СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В АТ КБ «ПРИВАТБАНК»</i>	120
Пивовар М.	120

<i>ОЦІНКА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА</i>	122
Побережний В.	122
<i>ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА</i>	125
Подгорчук Є.	125
<i>ОЦІНКА ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ТОРГІВЛІ ПАРФУМНИМИ ТА КОСМЕТИЧНИМИ ТОВАРАМИ</i>	128
Продащук С.	128
<i>ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС</i>	131
Пшенична К.	131
<i>НЕДОЛІКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ СПОЖИВЧОГО БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ</i>	134
Руденко Л.	134
<i>ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ МІКРОПІДПРИЄМСТВА</i>	136
Савицький І.	136
<i>ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА</i> ...	138
Савосін С.	138
<i>МОДЕРНІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ</i>	141
Савчук Р.	141
<i>ГРОМАДЯНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК НАПРЯМ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ</i>	144
Сазанський О.	144
<i>КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ</i>	146
Саранчук А.	146
<i>ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ</i>	149
Скалюк Ю.	149
<i>ЗНАЧЕННЯ ОКРЕМИХ ЧИННИКІВ НА РОЗВИТОК СФЕРИ ІТ УКРАЇНИ</i>	152
Соловей І.	152
<i>ФАКТОРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ</i>	154
Станчик В., Вакулін С.	154
<i>УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ</i>	157
Старовойт А.	157
<i>ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА</i>	160
Стасюк І.	160
<i>ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ</i>	162
Сушицька Т.	162
<i>ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ</i>	166
Торчук Т.	166
<i>ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ</i>	169
Федорук І.	169
<i>PEST-АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ</i>	171
Федорчук В.	171
<i>КОМПЛЕКСНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ</i>	173
Шестак М.	173
<i>ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ</i>	176
Шкабара Н.	176

<i>ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ</i>	179
Шроль О.	179
<i>АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПОКУПЦІВ ПП «ПФКФ «ТЕТЕРІВ-2»</i>	183
Шуляк В.	183
<i>ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ</i>	186
Ясінська К.	186
<i>КРИПТОВАЛЮТА: ОБЛІКОВІ ТА ФІНАНСОВІ ВИКЛИКИ</i>	188
Бежевець Я.	188
<i>ТЕНДЕНЦІЇ БРЕНД-МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ</i>	191
Васильчук В.	191
<i>ОСОБЛИВОСТІ АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА</i>	193
Голуб'єв П.	193
<i>ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГАЛУЗІ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА</i>	196
Гриб А.	196

ФІНАНСОВА МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ У СИСТЕМІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Бойко Г.В.

Здобувач спеціальності “Публічне управління та адміністрування”

Науковий керівник – д.е.н. професор Данкевич Є. М.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання ключову роль у забезпеченні стабільного розвитку та ефективності будь-якого підприємства відіграє кваліфікований і мотивований персонал. Особливо актуальним це стає у таких специфічних галузях, як лісогосподарська, де успіх діяльності тісно пов'язаний з високим рівнем професійних навичок працівників та їх здатністю адаптуватися до постійно змінних екологічних та економічних умов. Фінансова мотивація у цьому контексті виступає як один із найпотужніших інструментів управління персоналом, спроможний значно підвищити продуктивність праці та залученість співробітників.

Система фінансової мотивації у лісогосподарських підприємствах має свої специфіки, обумовлені як особливостями праці у цій галузі, так і впливом зовнішніх та внутрішніх факторів ринкового середовища. Врахування сезонності робіт, фізичної важкості та небезпечності праці, а також необхідності збереження та раціонального використання лісових ресурсів вимагає гнучкого підходу до формування системи мотивації. Задля досягнення високих результатів, важливо розробляти таку систему винагород, яка б враховувала індивідуальні зусилля та досягнення працівників, а також сприяла б розвитку їх професійної майстерності та відданості справі лісового господарства.

Розробка ефективної системи фінансової мотивації персоналу на лісогосподарських підприємствах потребує детального аналізу як загальноекономічних тенденцій, так і внутрішньоорганізаційних процесів. Також важливим аспектом є вивчення досвіду кращих практик та визначення оптимальних стимулів, які б спонукали працівників до ефективної та відповідальної праці, забезпечуючи при цьому інтереси розвитку самого підприємства і лісової галузі в цілому.

Ця робота має на меті розкрити ключові аспекти фінансової мотивації персоналу, виявити найефективніші методи та інструменти стимулювання, а також розглянути специфіку їх застосування в умовах лісогосподарських підприємств. За результатами аналізу будуть запропоновані рекомендації щодо оптимізації системи фінансових стимулів з урахуванням особливостей галузі, стратегічних цілей підприємства та потреб персоналу.

Результати дослідження. У ході проведеного дослідження було вивчено світовий досвід фінансової мотивації персоналу на лісогосподарських підприємствах. Зіставлення практик різних країн дозволило виявити низку ключових тенденцій та ефективних підходів, що мають універсальний характер.

Продуктивність і бонуси: В країнах з розвинутою лісовою промисловістю, як-от Канада та Швеція, використовуються системи бонусів, прямо пов'язані з

продуктивністю працівників. Так, винагорода залежить не лише від кількості відпрацьованого часу, а й від обсягів виконаних робіт і якості продукції.

Довгострокові програми мотивації: В Німеччині та Фінляндії популярними є програми участі в капіталі та довгострокові стимули, такі як варіанти на акції чи бонуси за досягнення певних стратегічних цілей. Це сприяє зростанню відданості співробітників та їх зацікавленості у довгостроковому успіху компанії.

Сезонність і гнучкість: Системи винагороди в Японії та Новій Зеландії враховують сезонний характер робіт у лісогосподарстві, пропонуючи додаткові премії у пікові сезони або ж створюючи резервні фонди для виплат у періоди простою. Екологічна відповідальність: У країнах з високим рівнем екологічної свідомості, як-от Норвегія та Швейцарія, запроваджені системи мотивації, які включають критерії сталого розвитку та відповідального управління ресурсами.

Участь у прибутку: У США та Австралії розповсюджені програми участі у прибутку, коли співробітники отримують додаткові виплати, що відображають успішність бізнесу.

Нефінансові фактори: Було також виявлено, що ефективна фінансова мотивація не може існувати ізольовано від нефінансових факторів, як-от можливостей професійного розвитку, робочого середовища та корпоративної культури. Підтвердженням цього є практики країн Північної Європи, де велика увага приділяється розвитку навчання і кар'єрного росту [1; 3].

Висновки. Основні висновки вказують на те, що успішні лісогосподарські підприємства застосовують комплексний підхід до фінансової мотивації, поєднуючи короткострокові стимули з довгостроковою стратегією і не забуваючи про важливість екологічних та соціальних аспектів. Залучення співробітників до процесів прийняття рішень і розподілу прибутку, а також інвестиції у їх розвиток виявились ключовими для підвищення мотивації та продуктивності.

Список використаних джерел

1. Study on Employee Engagement Finds 70% of Workers Don't Need Monetary Rewards to Feel Motivated. CISION: web-site. URL: <https://www.prnewswire.com/news-releases/study-on-employee-engagement-finds-70-of-workers-dont-need-monetary-rewards-to-feel-motivated-211394831.html>.

2. Гавриш О. М. Роль та значення нематеріальної мотивації персоналу у діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах пандемії COVID-19 / *Аграрна політика України в умовах глобальних викликів*: матеріали доповідей Міжнародної наук.-практ.конф., м. Київ, 23-24 вересня 2021 р. / Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2021. С. 244-247.

3. Козак К., Корсікова Н., Древова В. Психологія управління персоналом в умовах економічних кризових явищ, спровокованих COVID-19. *Наукові перспективи* (Naukovі perspektivi). 2021. №. 2 (8). С. 107-124.

ФІНАНСУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ: СВІТОВІ ПРАКТИКИ

Бойко І.В.

Здобувач спеціальності "Публічне управління та адміністрування"

Науковий керівник – д.е.н. професор Данкевич Є. М.

Постановка проблеми. Екологічна політика сьогодні є невід'ємною частиною стратегії розвитку кожної країни, спрямованою на збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь, забезпечення сталого економічного зростання та підвищення якості життя громадян. Проте однією з основних перепон у реалізації ефективної екологічної політики є забезпечення адекватного фінансування. Цей виклик є особливо актуальним у контексті глобальної зміни клімату, втрати біорізноманіття та забруднення навколишнього середовища.

Світова практика фінансування екологічної політики демонструє різноманітність підходів та механізмів, що залежать від економічного стану країни, її політичних пріоритетів та специфіки екологічних проблем. У вступі до цього дослідження ми розглянемо ключові моменти, що характеризують глобальну практику фінансування екологічних ініціатив, аналізуючи як успішні приклади, так і потенційні виклики.

Ми розглянемо, як міжнародні донори, національні уряди, приватний сектор та громадськість взаємодіють у фінансуванні екологічної політики, і які інструменти фінансування, такі як "зелені" облігації, екологічні податки, торгівля викидами, гранти та інвестиційні фонди, використовуються для стимулювання екологічно сталого розвитку. Також буде проаналізовано вплив міжнародних угод, таких як Паризька кліматична угода, на зростання фінансування екологічних заходів.

Дослідження наголосить на тому, що ефективне фінансування екологічної політики вимагає комплексного підходу, що охоплює як інвестиції в зелені технології та інновації, так і фінансування програм адаптації до зміни клімату, збереження природних ресурсів та захисту довкілля. Особлива увага буде приділена потребі взаємодії між різними секторами економіки та галузями науки, а також необхідності забезпечення прозорості та підзвітності використання фінансових ресурсів.

Результати дослідження. Дослідження світових практик фінансування екологічної політики дозволило виявити ряд успішних моделей та інструментів, які можуть бути адаптовані та застосовані в Україні для зміцнення її екологічної політики.

Механізми "зеленого" фінансування: Аналіз досвіду країн ЄС показав, що залучення коштів через "зелені" облігації та фонди може бути ефективним інструментом фінансування екологічних проектів. В Україні вже є перші кроки у цьому напрямку, але потребується розширення та інституціоналізація цього механізму.

Податкові стимули: Практика країн, таких як Данія та Нідерланди, демонструє ефективність податкових пільг для підприємств, які інвестують в

екологічні технології та практики. В Україні такі стимули можуть активізувати залучення приватного сектору в реалізацію екологічних ініціатив.

Торгівля викидами: Ефективність систем торгівлі викидами в ЄС наголошує на потребі реформування української системи квотування викидів, щоб зробити її більш гнучкою та ринково орієнтованою.

Міжнародне фінансування: Використання грантів та позик від міжнародних організацій, які було виявлено у досвіді країн, що розвиваються, може допомогти Україні отримати необхідні ресурси для втілення екологічних проектів. Це також може включати залучення технічної допомоги для підвищення ефективності використання цих ресурсів.

Громадське фінансування: Вивчення моделей громадського фінансування вказує на значний потенціал залучення коштів від населення через краудфандингові платформи для реалізації локальних екологічних ініціатив в Україні.

Необхідність інституційних змін: На основі аналізу іноземного досвіду стає зрозумілою необхідність реформування інституційної бази в Україні для створення умов для ефективного фінансування екологічної політики. Це включає розробку нових законів, норм та стандартів, які б сприяли зеленому фінансуванню [1-2].

Підтримка інновацій: Потреба у фінансуванні інноваційних екологічних проектів в Україні є актуальною, і може бути реалізована через створення спеціалізованих фондів або програм підтримки стартапів в екологічній сфері [3].

Висновки. Враховуючи отримані дані, зміни в екологічній політиці України повинні бути направлені на формування стимулів для залучення інвестицій в екологічні проекти, підвищення ефективності використання природних ресурсів, забезпечення відповідності екологічного законодавства міжнародним стандартам, та втілення принципів сталого розвитку у всіх секторах економіки.

Список використаних джерел

1. Веклич О. О. Перші підсумки фінансово-бюджетної децентралізації екологічного оподаткування. *Економіка України*. 2016. № 3. С. 60-74.
2. Веклич О. О. Сучасні тенденції фінансового забезпечення природоохоронної діяльності в Україні. *Фінанси України*. 2009. № 11. С. 20-34.
3. Глухова В. І. Екологічний фонд як джерело державного фінансового забезпечення охорони природи. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. № 22/2. Дніпропетровськ: ПДАБА. 2009. С. 251-257.

ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКИ: МОЖЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ

Бойко М.В.

Здобувач спеціальності “Публічне управління та адміністрування”

Науковий керівник – д.е.н. професор Данкевич Є. М.

Постановка проблеми. Екологічна стійкість є однією з найбільш нагальних проблем сучасності, що вимагає інтегрованого підходу у формуванні та реалізації державної політики. Забезпечення ефективного фінансування екологічних програм та проектів стоїть у центрі уваги як на міжнародному, так і на національному рівні. Перед Україною, як і перед багатьма іншими країнами, стоїть завдання не лише визначити пріоритетні напрями екологічної політики, але й знайти сталі та ефективні джерела фінансування цих напрямів.

У цьому вступі ми розглянемо можливості та механізми залучення ресурсів для фінансування державної екологічної політики. Особлива увага буде приділена новаторським фінансовим інструментам, які використовуються у світовій практиці, таким як зелені облігації, екологічні податки та інвестиції у сталі проекти. Ми також звернемо увагу на роль міжнародного співробітництва, приватно-державного партнерства та інших форм співпраці, що відкривають нові горизонти для збільшення фінансової підтримки екологічних ініціатив.

Україна, зі своєю унікальною природою та великим потенціалом для впровадження сталих екологічних практик, стоїть перед викликом адаптації міжнародного досвіду до власних реалій. Подолання інституційних бар'єрів та створення сприятливого інвестиційного клімату є ключовими завданнями для мобілізації необхідних фінансових ресурсів. Цей вступ покладе основу для глибокого аналізу існуючих можливостей та розробки рекомендацій з оптимізації фінансових потоків у сфері державної екологічної політики України.

Результати дослідження. В ході дослідження були розглянуті різноманітні аспекти та можливості фінансування державної екологічної політики, включаючи міжнародні тенденції, інноваційні фінансові інструменти та особливості національного контексту. З'ясовано, що ефективне залучення джерел фінансування вимагає від держави не тільки ретельно розробленої стратегії, але й гнучкого підходу до управління фінансовими потоками та створення стимулюючого регуляторного середовища.

Одним із ключових виявлених інструментів є зелені облігації, що дозволяють державі мобілізувати значні ресурси за рахунок інвестицій у сталість та екологічні проекти. Впровадження податкових пільг та екологічних податків виступає як додатковий лeverаж для залучення приватного капіталу у зелені ініціативи, а також стимул для підприємств до переходу на екологічно чисті технології.

Система квот на викиди парникових газів та торгівля ними, яка активно застосовується в ЄС, може стати ефективним інструментом для стимулювання зниження викидів і залучення додаткових коштів для екологічних проектів.

Водночас, гранти та кредити міжнародних фінансових установ відіграють значну роль у фінансуванні великомасштабних екологічних ініціатив, зокрема у сферах, що вимагають суттєвих інвестицій, як-от водозабезпечення, лісове господарство та альтернативна енергетика.

Дослідження також виявило потенціал краудфандингових платформ як засобу залучення малих інвестицій від громадян у місцеві екологічні проекти. Цей інструмент може сприяти підвищенню екологічної обізнаності та відповідальності серед населення, а також забезпечити додаткове фінансування для інноваційних екологічних рішень.

Нарешті, інституційні зміни у формі реформ, регулювання та створення прозорих умов для інвесторів є критично важливими для створення сприятливого інвестиційного клімату. Україні рекомендовано активізувати розробку і впровадження політичних ініціатив, що націлені на залучення фінансування в екологічну сферу, а також забезпечити відповідність національного законодавства міжнародним стандартам та найкращим практикам.

Висновки. У процесі дослідження фінансування державної екологічної політики та залучення джерел фінансування було зроблено наступні висновки:

Важливість інтегрованого підходу: Встановлено, що комплексний підхід до екологічної політики, що включає в себе різноманітні фінансові інструменти, такі як зелені облігації, екологічні податки, квоти на викиди та міжнародні гранти, є критично важливим для забезпечення сталого фінансування.

Значення інноваційних інструментів: Визнання потенціалу нових фінансових механізмів, включно з краудфандингом та іншими формами участі громадськості, показало їх вплив на залучення коштів та підвищення екологічної свідомості населення.

Необхідність інституційних реформ: Підкреслено, що успішне залучення фінансів в екологічну сферу в Україні вимагає суттєвих інституційних змін, включаючи правові та регуляторні реформи, які створюють прозоре і сприятливе середовище для інвесторів.

Потреба в адаптації міжнародного досвіду: Зазначено, що хоча міжнародний досвід може бути корисним, його ефективне впровадження в Україні вимагає глибокої адаптації до місцевих умов і потреб.

Роль приватно-державного партнерства: Підтверджено, що співпраця між державою та приватним сектором може значно підсилити зусилля у сфері фінансування екологічних ініціатив та сприяти впровадженню сталих технологій.

Значимість міжнародної підтримки: Висвітлено, що підтримка міжнародних організацій і донорів продовжує відігравати важливу роль у фінансуванні екологічних проектів в Україні, зокрема у складний період трансформації економіки.

Перспективи для розвитку: Визначено, що для подальшого прогресу в напрямку сталого фінансування екологічної політики в Україні важливо

встановити довгострокові цілі, засновані на принципах сталого розвитку та інтеграції з європейським зеленим курсом.

Результати дослідження наголошують на необхідності продовження роботи в напрямку пошуку ефективних шляхів фінансування екологічної політики, з метою покращення стану довкілля в Україні та досягнення міжнародних екологічних стандартів.

Список використаних джерел

1. Бут Ю.С. Досвід країн Європейського Союзу щодо застосування фіскальних інструментів в екологічній політиці. *Ефективна економіка*. № 10, 2011. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=729>.

2. Буткевич В.Г. Міжнародне право. Основні галузі. К. : Либідь, 2001. 816 с.

3. Веклич О.О. Економічний механізм екологічного регулювання в Україні К.: Український інститут досліджень навколишнього природного середовища і ресурсів, 2013. 88 с.

ОЦІНКА ПРОБЛЕМ ТА ПЕРСПЕКТИВ СУЧАСНОГО СТАНУ ФІНАНСОВОГО ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Бондарець А.

*Здобувач спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник – к.е.н., доцент Сус Ю.Ю.*

Постановка проблеми. Управління фінансами є ключовим елементом державного управління, і контроль за ними відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності та прозорості функціонування державних фінансів. Зовнішній державний фінансовий контроль є важливою стороною державних фінансів, адже від його цілісності, цілісності, об'єктивності та ефективності залежить ефективність використання державних ресурсів. На разі усі заходи по реформуванню та вдосконаленню системи державного фінансового контролю України спрямовані на впровадження кращих зовнішньо європейських методів, технологій, принципів і процедур.

Державний аудит для підвищення ефективності регулювання, оцінити ефективність цього процесу складно, оскільки єдиної методики оцінки ефективності зовнішнього державного фінансового контролю немає. Тому необхідно розробити критерії та показники оцінки ефективності зовнішнього державного фінансового контролю, які в кількісному та якісному відношенні враховують усі аспекти діяльності вищих органів фінансового контролю.

Проблема побудови ефективної системи незалежного державного фінансового контролю була і буде предметом дослідження багатьох науковців і практиків України та світу. Концептуальне дослідження ефективності діяльності державних органів, особливо органів контролю, В.Д. Базилевич, З.С. Варналі, І.К. Дрозд, І.О. Лютий та ін.

Результати дослідження. Традиційно під ефективністю розуміють співвідношення між її досягненням та вартістю і результатом. Це означає, що ви отримуєте максимальні результати, використовуючи мінімальні ресурси. У контексті зовнішнього фінансового контролю ефективність слід розглядати як основний результат діяльності організації фінансового контролю з найбільшим відсотком порушень використання державних фінансових ресурсів та витрат на його утримання. Але в широкому сенсі, враховуючи основну мету такого контролю.

Існує кілька способів визначення цілей фінансового контролю іноземної держави. Водночас підсумовуючи їх, безумовно, за сучасних умов вищі фінансові контрольні органи світу відіграють важливу роль у боротьбі з корупцією, досягненні стабільного соціально-економічного розвитку, подолання економічних криз та підвищення ефективності. Як і в багатьох інших аспектах державних фінансів та державного управління, мета зовнішнього контролю над державними фінансами не обмежується виявленням порушень закону про використання державних коштів. Таким чином, метою зовнішнього фінансового контролю є забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів країни та державних активів, забезпечення фінансової дисципліни, вдосконалення бюджетної системи, державного управління та зменшення масштабів корупції та злочинності у сфері державних фінансів.

За цією методикою необхідно оцінювати ефективність зовнішнього фінансового контролю за показниками, що відображають цільові аспекти. Основною проблемою, яка виникла під час розробки методологічної основи такої оцінки, є необхідність висвітлення ролі та впливу зовнішнього державного контролю, адже навіть від злагодженої роботи вищої інституції фінансового контролю сучасна держава має бути фінансова дисципліна, яка може погіршитися внаслідок невиконання аудиторських процедур і рекомендацій за результатами перевірок, контролю та оцінки найнятим висококваліфікованим персоналом.

Наразі, з огляду на те, що впровадження іноземного фінансового контролю має соціальні, організаційні та економічні ефекти, аналіз ефективності зводиться лише до кількісних характеристик останнього:

$$E_{\text{ef}} = (E_{\text{б}} + E_{\text{с}}) / 3 \quad (1)$$

де, $E_{\text{б}}$ – кошти, повернуті на бюджетні рахунки й до державного та місцевих бюджетів;

$E_{\text{с}}$ – кошти, отримані в результаті поліпшення діяльності об'єкта контролю [2, с. 151].

Водночас, як правило, ця формула використовується у спрощеному виразі:

$$E_{\text{ef}} = E_{\text{б}} / 3 \quad (2)$$

Тому в багатьох наукових видах діяльності ефективність державного фінансового контролю – це відношення суми виявлених бюджетом порушень (або повернених у результаті дій адміністрації) до плати за утримання адміністративного органу [1, 2, 3].

На мою думку, цей метод не тільки відображає цілі та інформацію зовнішніх органів управління фінансами, але й має переваги, оскільки таким чином розраховується ефективність і більше бюджетних правопорушень. Будуть покращені масштаби, витрати на утримання органу управління та його ефективність. Але якщо управління фінансами поза урядом добре управляється, результатом його дій є зменшення цих порушень.

Це заперечення виражається й по-іншому – при використанні коштів, менших за кошти вищої групи фінансового контролю, якщо стан бюджетних правопорушень зберігається, вважається, що робота є кращою, і додається більше грошей, наприклад, навчання / проживання за кордоном, подібні аудити, витрати на переклад і впровадження європейських стандартів, національні процедури аудиту та інші заходи для підвищення якості фінансового контролю за кордоном, що використовуються протягом тривалого часу, до даного методу оцінки відзначено як неефективний. Тому обмеження оцінки ефективності управління лише фінансовими показниками, особливо показниками повернення коштів до бюджету, призводить до викривлення роботи адміністративних установ.

Контроль фінансує лише опосередковано, оскільки прийняття рекомендацій, законодавчих ініціатив та пропозицій залежить від двох основних чинників:

- доцільність і придатність таких матеріалів справді відобразатиме ефективність цієї роботи;

- якість роботи інших державних інституцій – уряду, який приймає управлінські рішення щодо змін у міністерствах, відомствах, установах та організаціях, а його керівники не можуть виконувати рекомендації за результатами контролю через низьку фінансову дисципліну, відсутність підзвітності.

Для їх реалізації не є ознакою діяльності агентства високий рівень корупції тощо, який контролює зовнішні фінансові справи країни.

В українській практиці не існує єдиного підходу до визначення ефективності державного регулювання, а Рахункова палата України не вимірює ефективність своєї діяльності.

Висновки. Отже, для оцінки ефективності зовнішнього державного фінансового контролю України необхідно узаконити показники, які мають враховувати не лише співвідношення виявлених злочинів і вартості діяльності вищого контролюючого органу, а й ефективність Рахункової палати та результативність застосованої системи контролю, а також інші заходи, що взаємодіють з іншими заходами держави. Лише за допомогою такого підходу можна визначити проблемні аспекти зовнішнього контролю та зрозуміти потенціал національної системи контролю, що сприятиме підвищенню ефективності бюджетування, державного управління та використання державних ресурсів.

Список використаної літератури:

1. Андреев П.П. Проблемы эффективности ведомственного контроля. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: економіка. 2011. № 130. С. 21–23.
2. Басанцов І.В. Теоретичні і методичні основи оцінки ефективності державного фінансового контролю. Вісн. Сум. держ. ун-ту. Сер. Економіка. 2004. № 6. С. 149–156.
3. Даценко Г. Дослідження критеріїв ефективності державного фінансового контролю. URL : http://sophus.at.ua/publ/2014_11_25_lviv/sekcija_3_2014_11_25/doslidzhennja_kriterijiv_efektivnosti_derzhavnogo_finansovogo_kontrolju/69-1-0-1075.

**РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ
В СИСТЕМІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Вазінська В.

*Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник – Віленчук О. М., професор кафедри фінансів і кредиту*

Постановка проблеми. Суспільство завдає все більшої шкоди навколишньому середовищу. З метою нейтралізації негативного впливу варто вживати системних заходів, спрямованих на реалізацію сталого розвитку. Суть даної концепції полягає у збалансуванні економічних, соціальних та екологічних інтересів соціуму. Постає об'єктивна необхідність у всебічному посиленні фінансово-економічної відповідальності суб'єктів господарювання за забруднення довкілля. Йдеться насамперед про своєчасну ідентифікацію та локалізації негативних наслідків впливу екологічних ризиків на реципієнтів навколишнього природного середовища. У світовій практиці найпоширенішим інструментом протидії зазначених ризиків виступає екологічне страхування.

Результати дослідження. Переважна більшість бізнес структур заподіюють шкоду навколишньому середовищу. Ступінь та тип (фактичного або потенційного) негативного впливу суб'єктів господарювання на навколишнє середовище залежить від виду та масштабу їхньої діяльності. Екологічне страхування, спрямоване на захист особистих та майнових інтересів реципієнтів довкілля. Використання цього виду страхування також сприяє захисту життєво важливих інтересів громадян та створенню умов для досягнення сталого розвитку, раціонального використання природних ресурсів, відновлення довкілля та належної ліквідації негативних екологічних наслідків, спричинених аваріями.

Досліджуючи літературні джерела, варто зазначити, що екологічне страхування розглядається насамперед, як засіб захисту майна від настання екологічних катастроф і страхування відповідальності за заподіяння шкоди третім особам. [5] Існує точка зору, що екологічне страхування розглядається,

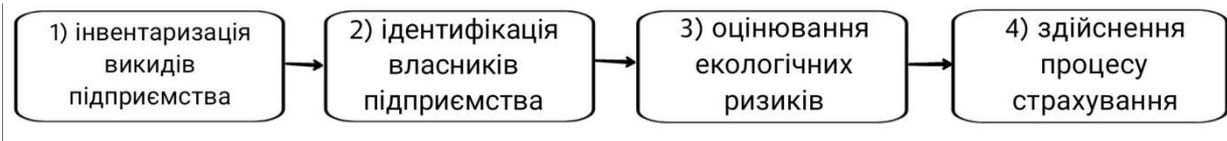
як, 1) страхування відповідальності юридичних осіб (внаслідок аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, забруднення навколишнього середовища); 2) страхування майна (наявність ризику, пошкодження майна, технічні аварії); 3) особисте страхування громадян (ризиків, пов'язаних з небезпекою для життя та здоров'я) [5].

Екологічне страхування є необхідним елементом суспільних відносин, що виникають між природокористувачами, країною, страховими установами та третіми особами з метою забезпечення економічної, екологічної та соціальної безпеки країни. [1] Використання механізму страхового захисту відноситься до процесу відшкодування постраждалим бенефіціарам в результаті виникнення та реалізації природної або техногенної аварії (катастрофи). Особливістю зазначеного виду страхування є те, що підприємства, які викидають шкідливі речовини і тим самим забруднюють природне середовище, повинні мати економічну зацікавленість у перекладі відповідальності за можливі наслідки аварійного забруднення на страхову компанію [1]. Страхувальники зацікавлені не лише в зниженні ризиків власної виробничої діяльності, а й у зменшенні своєї значної відповідальності перед третіми особами у разі негативного впливу на навколишнє середовище через високу ймовірність настання страхових подій.

Найбільш прийнятним, доступним і ефективним фінансово-економічним інструментом протидії екологічним ризикам є оптимальне поєднання різних форм (обов'язкової та добровільної) страхування. Це дозволяє розширити страхове покриття екологічних ризиків та забезпечити їх розділ в трикутнику "страхувальники, страховики та треті особи (вигодонабувачі)" [1]. У даному контексті третіми особами можуть виступати: держава, суб'єкти господарювання землевласники, (землекористувачі) та громадяни

Суб'єкти господарювання, які заподіюють шкоди навколишньому природному середовищу мають бути зацікавлені в укладанні договору екологічного страхування. Методологія договірних взаємовідносин передбачає встановлення переліку ризиків, які будуть покриватися страхуванням, визначення розмірів страхових сум (лімітів відповідальності страховика), розрахунок страхових тарифів та платежів за надані послуги, а також розміру франшизи та обрання системи страхового відшкодування у разі настання страхових подій. Послідовність впровадження системи страхування цивільної відповідальності за забруднення довкілля передбачає реалізацію декількох етапів (рис. 1) [2].

Важливо наголосити на доцільності проведення інвентаризації викидів підприємств на певній території з метою створення бази даних, яка слугуватиме інформаційною базою для екологічного страхування та для всіх учасників страхового ринку. Це дасть змогу відслідковувати операції та діяльність як потенційних страхувальників (власників та орендарів підприємств), так і страхових компаній. [2] Ця інформація також необхідна місцевим органам влади. Залежно від форми власності, регіонального статусу та інших умов, по кожному об'єкту можуть бути прийняті відповідні рішення.

Рис. 1. Основні етапи впровадження схем страхування цивільної відповідальності за забруднення довкілля

Джерело: [2].

Екологічні проблеми, які існували у процесі державотворення України, посилилися через повномасштабну війну. Недоступність територій та об'єктів природокористування, втрата та руйнування інфраструктури, втрата персоналу та обмеження працездатності, призупинення заходів контролю та скасування зобов'язань зі сплати екологічного податку в умовах воєнного стану, негативно впливають на можливості повноцінної реалізації держ. управління в галузі охорони навколишнього середовища.

Близько 20% усіх заповідників України опинилися під загрозою через війну [4]. Рідкісні види рослин і тварин стикаються з серйозною загрозою їх зникнення. Близько 3 мільйонів гектарів лісів України охоплено бойовими діями. Понад 4,6 мільйона людей в Україні через війну не мають доступу до питної води [4]. Зростають ризики для навколишнього середовища, все більше з'являється руйнувань та небезпечних відходів, вже 160 000 кв. км українських територій забруднено вибухонебезпечними речовинами [4]. Внаслідок війни було пошкоджено та зруйновано понад 227 підприємств, фабрик і заводів, у тому числі й хімічної промисловості [4]. Діяльність деяких гірничодобувних компаній припинилася, що стало чинником дефіциту солі, вугілля та інших корисних копалин.

Висновки. Відтак екологічне страхування відіграє важливу роль у зниженні ризиків, які несуть для суспільства екологічні події та катастрофи. Даний вид страхування захищає людей, підприємства та інфраструктуру від економічних втрат та надає ресурси для відновлення після таких подій. Це сприяє стабільності та відновленню екологічної рівноваги та забезпечує захист інтересів усього суспільства. Впровадження екологічного страхування може мати кілька ключових наслідків: це підвищує обізнаність людей про екологічні ризики, заохочує компанії до більш відповідального ставлення до навколишнього середовища та екологічної безпеки, а також допомагає зменшити економічні втрати, спричинені стихійними лихами. Крім цього, екологічне страхування може стимулювати розвиток нових технологій і методів для зменшення впливу діяльності людини на природу.

Екологічне страхування сприяє зменшенню бідності та розвитку сталої економіки, шляхом забезпечення фінансової стабільності під час екологічних криз, тим самим сприяючи досягненню цілей сталого розвитку. Це допомагає зменшити екологічні ризики, підтримувати чисте довкілля, захистити біорізноманіття та зменшити викиди шкідливих речовин. Відтак, екологічне

страхування відіграє важливу роль у забезпеченні збалансованого та сталого розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Віленчук О. М. Формування системи страхування екологічних ризиків: Монографія / За ред. д.е.н., професора Є.І. Ходаківського. - Житомир: Полісся, 2007.
2. Галушак В. В. Особливості страхування екологічного ризику в Україні. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. №30. С. 36-40.
3. Олещенко І. Проблеми правового регулювання екологічного страхування в Україні. Укологічне право. 2016. №10. С. 83-86.
4. Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. План відновлення. Комітет №2. Група «Екологічна безпека». https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2022/11/Екобезпека_Plan-vidnovlennya.docx (дата звернення 20.11.2023).
5. Самошкіна І. Д., Ждек В. М. Розвиток екологічного страхування в умовах нестабільної економіки. Молодий вчений. 2023. №3. С. 115-119.

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ В ЕФЕКТИВНОМУ УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ІМПОРТОЗАЛЕЖНИХ БІЗНЕС-СТРУКТУР В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.

Гончаренко Д.

Здобувач спеціальності «Міжнародний менеджмент»

Науковий керівник – к.е.н., доцент Опалов О. А.

Постановка проблеми. Сучасний бізнес стикається зі складними викликами, пов'язаними із глобальними трансформаціями та змінами в економічному середовищі. Імпортозалежні бізнес-структури, зокрема, виявляються особливо чутливими до таких змін, що ставить під сумнів їхню стійкість та конкурентоспроможність. У цьому контексті, ретельне управління розвитком імпортозалежних компаній вимагає не лише стратегічного планування та адаптації, але й ефективного використання інструментів бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту.

Бухгалтерський облік, аналіз та аудит стають невід'ємною частиною управління, визначаючи ступінь ефективності стратегій, прийнятих компанією в умовах глобальних викликів. У цьому контексті, розгляд ролі та значення бухгалтерського обліку стає критично важливим у досягненні фінансової стійкості та здатності підприємства адаптуватися до змін у світовому економічному середовищі. Аналітичний підхід, зокрема аналіз фінансової звітності, дозволяє розглядати фінансову стійкість підприємства у комплексі. Визначення ключових показників ефективності, оцінка прибутковості та

ліквідності грають важливу роль у прийнятті рішень щодо подальшого розвитку.

Результати дослідження. Дослідження ролі та значення бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в управлінні розвитком імпортозалежних бізнес-структур у глобальних умовах спрямоване на розкриття ключових аспектів, що визначають фінансову стійкість та конкурентоспроможність підприємств в умовах сучасного бізнес-середовища. Дослідження ролі та значення бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в управлінні розвитком імпортозалежних бізнес-структур у глобальних умовах спрямоване на розкриття ключових аспектів, що визначають фінансову стійкість та конкурентоспроможність підприємств в умовах сучасного бізнес-середовища [3, с. 47-53].

Другий етап дослідження включав аналіз ролі бухгалтерського обліку у фінансовому управлінні підприємством. З'ясовано, що бухгалтерський облік дозволяє відстежувати та аналізувати фінансові потоки, визначати ефективність витрат та розробляти стратегії фінансового розвитку. Аналітичний підхід, зокрема аналіз фінансової звітності, визначив ключові показники ефективності, які стали визначальними при прийнятті стратегічних рішень щодо подальшого розвитку підприємства.

На третьому етапі дослідження акцент був зроблений на ролі аудиту як інструменту внутрішнього контролю. Внутрішній та зовнішній аудит визначають ефективність систем управління та розглядають їхню відповідність стандартам та нормам. Це стає важливим механізмом для виявлення можливих ризиків та невідповідностей, що допомагає удосконалити бізнес-процеси та підвищити рівень внутрішнього контролю [3, с. 47-53].

Загальні результати дослідження вказують на те, що оптимальне управління розвитком імпортозалежних бізнес-структур в умовах глобальних трансформацій неможливе без комплексного використання бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту. Інтеграція цих елементів у бізнес-процеси підприємства дозволяє забезпечити фінансову стійкість, ефективність управління ресурсами та високий рівень внутрішнього контролю. Розробка та впровадження відповідних стратегій оптимізації процесів бухгалтерського обліку та аудиту стає ключовим етапом для досягнення успішного розвитку підприємства в умовах глобальних викликів [4, с. 85-92].

Висновки. В результаті проведеного дослідження було виявлено, що управління розвитком імпортозалежних бізнес-структур в умовах глобальних трансформацій є складним завданням, яке вимагає інтегрованого підходу та ефективного використання інструментів бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту. Бухгалтерський облік виявився ключовим елементом у забезпеченні фінансової прозорості та точності у веденні обліку фінансових операцій. Аналітичний підхід до обліку дозволяє відстежувати та аналізувати фінансові потоки, визначати ефективність витрат та розробляти стратегії фінансового розвитку. Аудит, в свою чергу, визначає ефективність систем управління та розглядає їхню відповідність стандартам та нормам, що стає важливим

механізмом для виявлення можливих ризиків та невідповідностей, підвищення рівня внутрішнього контролю та удосконалення бізнес-процесів.

Оптимізація процесів бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту є важливим етапом для досягнення успішного розвитку імпорто-залежних бізнес-структур у глобальних умовах. Інтеграція цих елементів у бізнес-процеси дозволяє забезпечити фінансову стійкість, ефективність управління ресурсами та високий рівень внутрішнього контролю. Таким чином, реалізація ефективного управління розвитком імпорто-залежних підприємств в умовах глобальних викликів передбачає комплексний підхід до використання інструментів фінансового обліку та контролю, що сприятиме створенню стійкої та конкурентоздатної бізнес-структури в сучасному бізнес-середовищі.

Список використаних джерел

1. Базилевич В. Д. Концептуалізація мегатрендів економічного розвитку в контексті глобальних викликів сучасності. *Парадигмальні зрушення в економічній теорії XXI ст.*: Матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції. Київ. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2012. С. 11-15.
2. Барановська Т. В. Облікова політика підприємств в Україні: теорія і практика : дис. ... канд. екон. наук : 08.06.04 [Текст] / Тетяна Василівна Барановська. Житомир : ЖДТУ, 2005. 278 с.
3. Кірейцев Г., Литвиненко Г., Мавріна Н. Вплив глобалізації економіки на розвиток системи обліку в Україні. *Теоретичні аспекти бухгалтерського обліку*. 2014. № 4. С. 47-53.
4. Сокіл О.Г. Концепція бухгалтерського обліку сталого розвитку. *Облік і фінанси*. 2017. №1 (75). С. 85-92.

ЕКОНОМІЧНА МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ НА КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Гончарук Д.

Здобувач спеціальності “Публічне управління та адміністрування”

Науковий керівник – д.е.н. професор Данкевич Є. М.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання, особливо в контексті реформування комунальної сфери, питання ефективності роботи комунальних підприємств набуває особливої актуальності. Одним із ключових факторів, який впливає на результативність їх діяльності, є мотивація персоналу. Економічна мотивація працівників – це важливий інструмент, який стимулює підвищення продуктивності праці, забезпечує високий рівень задоволеності працею та лояльність до підприємства, і, як наслідок, сприяє підвищенню якості надання комунальних послуг.

Комунальні підприємства відіграють стратегічно важливу роль в економіці кожної країни, адже вони задовольняють базові потреби населення в таких сферах як водопостачання, теплозабезпечення, утилізація відходів та інші життєво важливі комунальні послуги. Отже, зростання їх ефективності безпосередньо впливає на якість життя громадян та розвиток місцевих територіальних громад [1]. Проте, в контексті обмежених ресурсів, що є характерним для комунальних підприємств, а також з огляду на високий ступінь відповідальності та соціального навантаження, знайти оптимальні механізми економічної мотивації працівників стає надзвичайно важливим завданням для менеджменту. Це стосується як прямих фінансових стимулів, так і системи нематеріальної мотивації, що включає в себе кар'єрний ріст, умови праці, корпоративну культуру та інше [3-4].

Ця робота покликана дослідити економічні аспекти мотиваційних процесів на комунальних підприємствах, аналізуючи існуючі практики та пропонуючи шляхи оптимізації мотиваційних схем з метою підвищення продуктивності праці та забезпечення сталого розвитку комунального сектору.

Результати дослідження. На основі проведеного аналізу економічної мотивації на комунальних підприємствах Житомирської області було отримано декілька важливих висновків. По-перше, спостерігалася тенденція до домінування фіксованої частини в оплаті праці працівників, що може демотивувати до пошуку шляхів підвищення особистої продуктивності. Водночас, наявність змінної частини заробітної плати, прив'язаної до ефективності праці, була обмеженою і не завжди корелювалася з якістю виконуваної роботи.

По-друге, системи преміювання і стимулювання часто не були достатньо прозорими або об'єктивними, що могло призводити до недовіри з боку співробітників і, як наслідок, до зниження їх мотивації. Більшість премій виплачувалися на розсуд керівництва, без чітких критеріїв оцінки ефективності роботи.

По-третє, виявлено недостатність нематеріальних форм мотивації, таких як можливості професійного та кар'єрного зростання, розвитку навичок і знань, що могло б сприяти підвищенню загального рівня задоволеності працею та лояльності до підприємства.

Крім того, на ряді підприємств було відзначено позитивні тенденції до реформування системи мотивації з впровадженням КРІ (ключові показники ефективності) та балансової системи оцінювання, що має великий потенціал для оптимізації роботи персоналу та підвищення ефективності підприємства в цілому [4].

В результаті, дослідження підтвердило необхідність глибокої трансформації існуючої системи мотивації на комунальних підприємствах Житомирської області, включаючи вдосконалення механізмів матеріальної винагороди, розвиток нематеріальних форм мотивації, а також запровадження сучасних інструментів оцінки продуктивності праці.

Висновки. З урахуванням зібраних даних та проведеного аналізу фінансового аспекту планування соціально-економічного розвитку територіальних громад Житомирської області можна сформулювати наступні висновки. Аналіз фінансових показників бюджетів територіальних громад демонструє, що власні доходи грають значну роль у формуванні бюджетної спроможності. Висока частка місцевих податків і зборів у доходній частині свідчить про розвиненість місцевої фіскальної системи. Проте, співвідношення видатків на утримання апарату управління до фінансових ресурсів громади в деяких випадках вказує на потребу оптимізації управлінських витрат. Питома вага заробітної плати в загальних видатках бюджету громади займає значну частку, що може свідчити про високу залежність місцевих бюджетів від цього виду витрат і потребує балансування в контексті сталого соціально-економічного розвитку.

Що стосується інвестицій у галузі освіти, культури та фізичної культури і спорту, то видатки на ці сфери на душу населення можуть бути індикатором пріоритетів розвитку громад та їх орієнтації на підвищення якості життя громадян. Водночас, ці показники можуть свідчити про нерівномірність розподілу ресурсів і потребують додаткової уваги для забезпечення справедливого доступу до соціальних послуг. Таким чином, ефективне фінансове планування соціально-економічного розвитку вимагає комплексного підходу, що включає в себе розширення власної дохідної бази громад, оптимізацію управлінських витрат, виважене інвестування в соціальну сферу та створення умов для сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Колот А. М. Мотивація персоналу: підруч.. К.: КНЕУ, 2002. 337 с.
2. Мотивація персоналу та її взаємозв'язок з ефективністю господарської діяльності підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» (за видами економічної діяльності) / О. А. Докучаєв. Одеса, 2018. 15 с.
3. Коритко С. Формування системи мотивації праці на підприємстві [Електронний ресурс] Електронний студентський науковий вісник. 2012. URL : <http://kerivnyk.info/2012/05/korytko.html>.
4. Бандурка М. Індивідуальна і групова мотивація на підприємстві [Електронний ресурс] Електронний студентський науковий вісник. 2012. URL : <http://kerivnyk.info/2012/04/bandurka.html>.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ

Градовчук Д.

*Здобувач спеціальності «Облік і оподаткування»,
Науковий керівник – Малюга Н.М. д.е.н., професор*

Постановка проблеми. Один з ключових чинників збільшення виробництва на промислових підприємствах - це забезпеченість їх необоротними активами, зокрема, відповідною кількістю та асортиментом основних засобів і їх ефективним використанням. У зв'язку з складною економічною ситуацією в країні, підприємства шукають резерви для покращення своєї діяльності, зокрема, через підвищення ефективності використання основних засобів. Оскільки дані аспекти не врегульовані законодавством України, це питання є актуальним і потребує ретельного дослідження [3]. Питання оцінки та аналізу ефективності використання основних засобів вивчаються в працях численних вітчизняних та зарубіжних дослідників та учених, таких як М.І. Баканова, І.А. Деруна, Г.І. Купалова, М.І. Самбурська, А.Д. Шеремет та інші вітчизняні учені, а також Еріка Гісельса, Яна Обейдола, Кена Ханга, Эндрю Харві та інших зарубіжних вчених, які вивчають проблему ефективності використання основних засобів на підприємствах та шляхи її підвищення.

Результати дослідження. Основні засоби є одним з ключових факторів у виробничій діяльності будь-якого підприємства. Стан та використання цих активів мають вагомое економічне значення, оскільки новостворені або модернізовані засоби праці в процесі виробництва матеріальних благ грають важливу роль. Як складова суспільного відтворення вони сприяють зміцненню матеріально-технічної бази та створюють умови для зростання і покращення суспільного виробництва [2]. Ефективне використання основних засобів підприємства призводить до покращення всіх техніко-економічних показників, включаючи збільшення випуску продукції, зниження собівартості та трудомісткості виготовлення. Отримання результатів управління та використання основних засобів на підприємстві можливе лише шляхом проведення аналізу. Впорядкований процес аналізу основних засобів сприяє досягненню ефективних результатів за обмежену кількість кроків та дозволяє прийняти професійні управлінські рішення.

Проведення аналізу у встановленій послідовності дозволяє отримати ідеальне рішення для актуальних проблем науково-практичного характеру, що стосуються формування та використання основних виробничих засобів на підприємстві. Необхідність проведення аналізу основних засобів обумовлена їх важливою роллю у виробничому процесі, а також помітним впливом на бізнес-процеси та результати господарської діяльності організації. Аналіз основних засобів в основному є внутрішнім щодо організації, оскільки його результати призначені, як правило, для власника та управління компанії, які приймають рішення щодо формування, модернізації основних засобів та технічного переозброєння [2].

У нашому розумінні, мета аналізу основних засобів полягає у визначенні ринкової вартості формування та використання основних засобів організації. Сутність і мета аналізу основних засобів визначаються наступними завданнями:

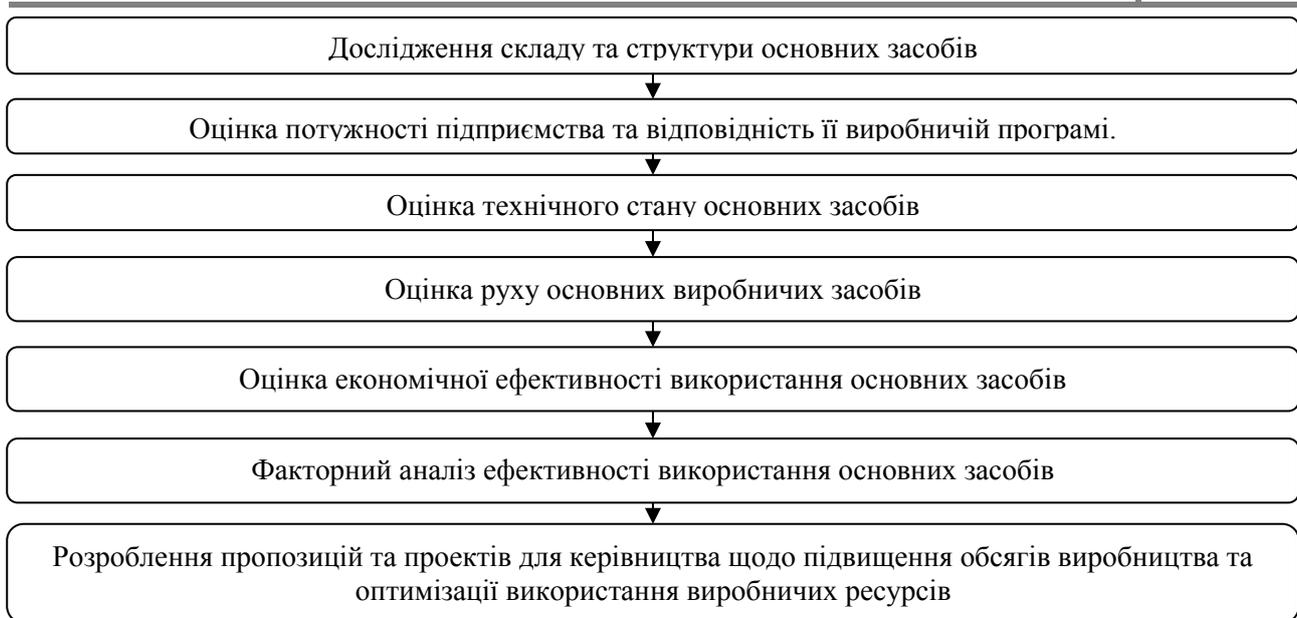
- встановлення рівня забезпеченості організації та центрів відповідальності основними засобами та їх відповідність технічному рівню потреб виробництва;
- оцінка складу, динаміки руху та темпів оновлення основних засобів;
- аналіз продуктивності та рівня використання виробничих потужностей;
- вивчення показників економічної та екологічної ефективності використання основних засобів та ідентифікація резервів для їх підвищення;
- оцінка ризиків формування та використання основних засобів;
- визначення впливу використання основних засобів на результативність діяльності організації. [2].

Джерел для аналізу основних засобів існує кілька, серед яких можуть бути фінансові звіти підприємств, інженерні специфікації і технічна документація, а також результати внутрішніх оглядів та інвентаризацій.

Використання основних засобів у наші дні стало одним з ключових чинників підвищення економічної ефективності у виробництві. Важливо підкреслити, що крім офіційних показників, для аналізу основних засобів можуть бути використані також евристичні методи і експертні оцінки.

Потреба в аналізі основних засобів змінюється за час функціонування підприємства. У етапі зародження й активного росту розвитку організації важливий систематичний та всебічний аналіз основних засобів, оскільки керівництво і власників цікавить потреба у машинах, обладнанні та інших складових основних засобів, обсяг інвестицій в ці цілі, їх окупність і ефективність. У разі негативних результатів аналізу, організація на цьому етапі свого життєвого циклу може скоригувати виробничу програму або переорієнтуватися на інші сегменти бізнесу з більш високою віддачею від основних засобів [2]. Під кінець помірною зростання і на етапі зрілості, потреба в аналізі основних засобів зменшується, оскільки до цього часу всі ключові механізми втілення стратегічних цілей організації, а також інформування всіх зацікавлених сторін, досить добре налагоджені, а виробництво продукції має постійний характер. Найбільш популярними аспектами аналізу основних засобів на цьому етапі життєвого циклу буде оцінка руху основних засобів та їх економічної ефективності використання [2]. У процесі старіння підприємства, зростає потреба в аналізі, оскільки застарілі технології, які ґрунтуються на основних засобах, вже не можуть забезпечити конкурентоспроможність продукції [2].

Правильний порядок етапів аналізу основних засобів на підприємстві має велике значення, оскільки він дозволяє систематично вивчати та робити висновки про стан та ефективність використання основних засобів. Науковцями та практиками запропонований алгоритм аналізу основних засобів на підприємстві, який представлений на рис. 1. Аналіз складається з декількох етапів, які в комплексі сприяють оцінці структури, динаміки та ефективності використання основних засобів на підприємстві.

Рис. 1. Схема алгоритму аналізу основних засобів на підприємстві

Джерело: [1].

У бухгалтерському обліку та плануванні виробництва для оцінки основних засобів використовуються як фінансові, так і фізичні показники, тому що основні засоби виробництва є не лише засобами матеріальної вартості, але й засобами праці певного виду. Аналіз ефективності використання засобів праці доцільно розпочинати з вивчення співвідношення між обсягом виробництва, наявністю основних засобів та їх продуктивністю, визначення впливу екстенсивних та інтенсивних показників використання основних засобів на обсяг виробництва [2].

Висновки. Таким чином, необхідність проведення аналізу основних засобів обумовлена їх важливою роллю у виробничому процесі та значним впливом на бізнес-процеси та результати діяльності організації. Важливо відзначити, що аналіз основних засобів має в основному внутрішній спрямок, оскільки його результати зазвичай представляють інформацію для керівництва, яке приймає рішення про формування, модернізацію та технічне оновлення основних засобів. У той же час зовнішні користувачі зацікавлені фінансовою інформацією. Для проведення аналізу основних засобів організації, який є важливим напрямком досліджень, необхідно дотримуватись вимог нормативно-законодавчого регулювання, що визначає облік та аналітичну діяльність підприємства.

Список використаних джерел

1. Гнатенко Є. П. Алгоритм аналізу основних виробничих засобів на підприємстві. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 26, № 1. С. 99-105.
2. Гречко С. М. Місце економічного аналізу основних засобів в системі управління URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2012_3/13.pdf
3. Шарманська В. М., Вітюк В. В. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами та ефективності їх використання. *Молодий вчений*. 2018. № 1(1). С. 550-552.

ДОСВІД КРАЇН ЄС У ЗАСТОСУВАННЯ ПДВ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Грищенко Л.

Здобувач спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник Д.І. Дема, завідувач кафедри, кандидат економічних наук, професор

Постановка проблеми. Стимулювання розвитку бізнесу є основою розвитку економіки та суспільства, адже саме бізнес є головним платником податків та притоку доходів в бюджет держави. Для нашої країни на сьогодні особливо актуальним є отримання досвіду у підтримці бізнесу, який працює в умовах війни вже більше року. Одним із головних стимулів бізнесу є скорочення податкового тягара, що даватиме можливість компаніям розвиватися та розширювати свою діяльність. Саме тому нами пропонується розглядати досвід країн ЄС на рахунок сплати податків у сільському господарстві, адже для України аграрний бізнес є одним із ключових секторів економіки, який власне потрібно підтримувати.

Дослідження особливостей застосування ПДВ в країнах ЄС були дослідженні такими науковцями та вченими як: Лібераті [4], С. Ботерс, К. Борінгер, Т. Боттнер, М. Краус [5] та інші. Проте особливості сплати ПДВ саме в сільському господарстві в країнах ЄС є недостатньо вивчені, адже законодавство з кожним роком міняється, що й актуалізує дане дослідження

Результати дослідження. Податкова політика країн часто фокусується на вплив та роль податку на додану вартість. На відміну від інших податків ПДВ виконує переважно фіскальні функції, проте займає чільну частину у формування доходів бюджету країни. Отож, наше дослідження пропонуємо розпочати з частки ПДВ в структурі податкових надходжень за остання кілька років (рис. 1).

Ми можемо побачити, що частка надходжень від сплати ПДВ в Україну зростає з кожним роком, за виключенням є кризові періоди це початок військових дій на Сході України в 2015, пандемія Коронавірусу в 2020 році та повномасштабна війна в 2022. Проте, навіть незважаючи на війну в Україні частка ПДВ становила 21,26%.

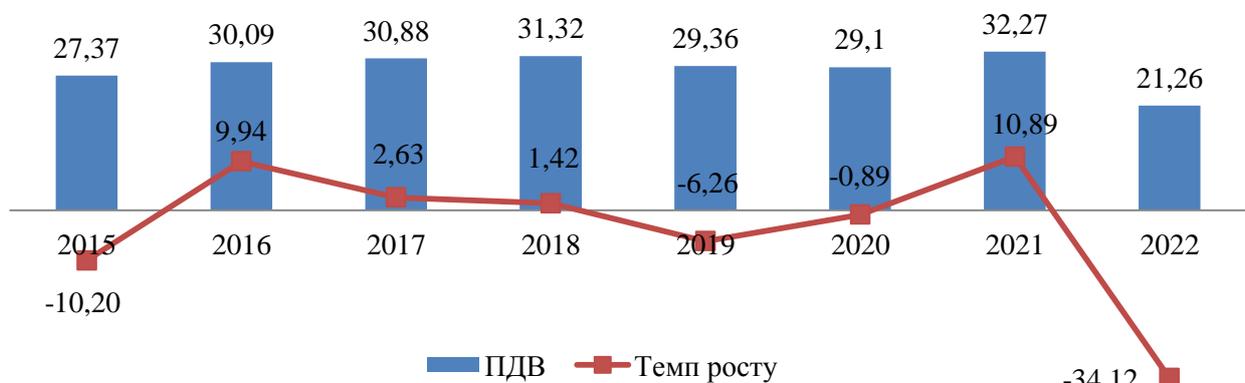
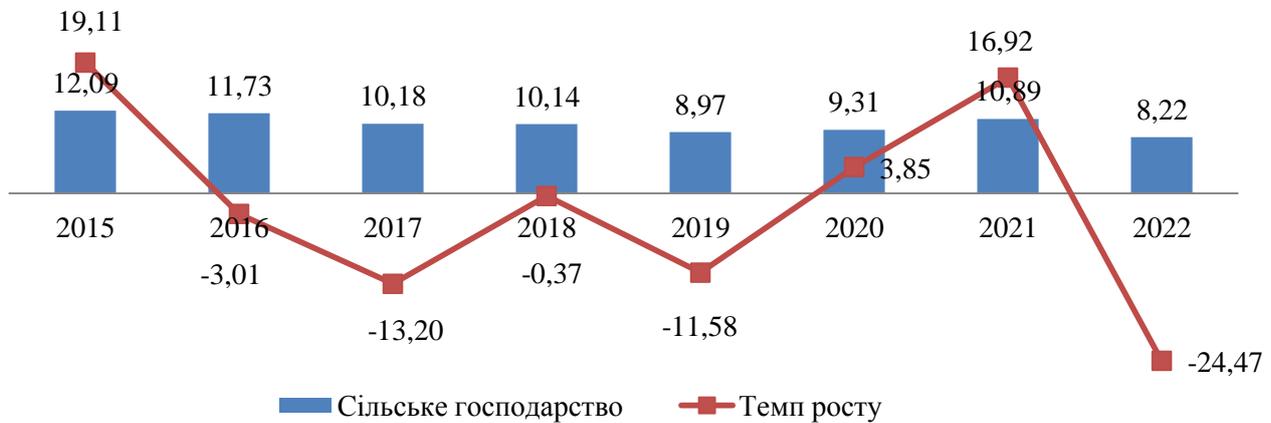

Рис. 1. Частка ПДВ в структурі податкових надходжень України в період 2015-2022 рр, %

Джерело: [1].

Такі дані свідчать про те, що ПДВ є вкрай важливим для України і політика уряду має бути зосереджена на стимулюванні розвитку внутрішнього та зовнішнього бізнесу. Українські компанії при здійсненні своєї комерційної діяльності сплачують ПДВ та підтримують вітчизняну економіку в період війни. Важливим для нашої країни є розвиток сільського господарства, частка якого у ВВП країни з кожним роком зростає (рис. 2).

Рис. 1. Частка сільського господарства у ВВП України за період 2015-2022 рр. %

Джерело: [2.]

Частка сільського господарства в середньому за період 2015-2022 рр. складає 10% від ВВП, що свідчить про важливість галузі та більш детального дослідження досвіду країн ЄС при застосуванні ПДВ в сільському господарстві.

За роки, що послідували за фінансовою кризою, що супроводжувалася бюджетним дефіцитом і збільшенням державного боргу, кілька європейських країн зробили кроки зі збільшення податкових надходжень за рахунок підвищення ставок ПДВ як найшвидшого і найпотужнішого механізму отримання додаткових доходів.

Більшість країн зберігають у себе розподільчі функції, і навіть можливість обмежити недоліки ПДВ, пов'язані з регресивним характером податку. Вони досягають цього шляхом застосування однієї або двох знижених ставок, які застосовуються до товарів першої необхідності, що характеризується значною соціальною чутливістю. До них відносяться фармацевтичні продукти, які зазвичай використовуються для охорони здоров'я, профілактики захворювань, медичного та ветеринарного лікування; газети та періодичні видання, крім матеріалів, повністю або переважно присвячених рекламі; розміщення у готелях та аналогічних установах, включаючи надання житла для відпочинку та оренду місць для кемпінгу чи караванів; вхідні квитки на вистави, театри, цирки, ярмарки, парки розваг, концерти, музеї, зоопарки, кінотеатри, виставки та інші подібні культурні заходи та об'єкти; харчові продукти (включаючи напої, але виключаючи алкогольні напої) для споживання людиною та тваринами; живі тварини, насіння для посіву, рослини та інгредієнти для приготування харчових продуктів; продукти, які зазвичай використовуються як харчові добавки або замітники харчових продуктів;

постачання товарів та послуг такого роду, які зазвичай призначені для використання в сільськогосподарському виробництві, але виключають капітальні товари, такі як машини або будівлі тощо. Останні пов'язані не тільки з необхідністю стимулювати виробництво та споживання цих товарів, але і з можливостями поліпшення їх якості та безпеки. Тому стимулювання аграрного сектора, як у вигляді прямих субсидій, так і у вигляді різних податкових інструментів, нині одна із головних пріоритетів у спільній політиці ЄС.

Метою даного дослідження є аналіз можливостей використання податкових інструментів Директиви 2006/112/ЄС [3] щодо єдиної системи податку на додану вартість для стимулювання сільськогосподарського сектору за допомогою використання знижених ставок ПДВ у європейських країнах та проведення порівняльного аналізу та можливості використання досвіду країн ЄС в Україні.

Необхідність жорсткого регулювання та гармонізації податкового законодавства ЄС у сфері ПДВ обумовлена тим, що ПДВ безпосередньо впливає на ціни товарів та послуг та їхню торгівлю. Таким чином, це стає важливим фактором впливу та подальшого розвитку Єдиного європейського ринку. З іншого боку, надходження від ПДВ становлять значну частину доходів бюджету. Все це визначає величезний інтерес до неї та її потенціал впливу на окремі групи товарів, послуг та окремі галузі національної економіки. Директива 2006/112/ЄС вимагає [3]:

- 1) стандартна ставка податку не повинна бути меншою за 15%;
- 2) допускаються одна або дві знижені ставки у розмірі не менше 5%, що застосовуються загалом до 18 видів товарів та послуг.

Додаткові пільги запроваджуються для деяких трудомістких послуг, але вони мають тимчасовий характер. Основні мотиви застосування знижених ставок мають суто соціальний характер. Вони є основним інструментом певної нейтралізації повністю фіскальної природи податку та її відсутності соціальної справедливості. Все це пов'язано з основним недоліком ПДВ, а саме з його регресивним характером щодо верств населення з високими та низькими доходами. Тому більшість країн ЄС також користуються цією можливістю для застосування знижених ставок, як видно з даних табл. 1.

Дані табл. 1 дозволяють підбити кілька основних висновків. З 28 країн лише Данія не використовує пільгові ставки, на відміну інших 27 країн, які враховують необхідність зниження податкового навантаження на продукти першої необхідності. З іншого боку, існування різних податкових ставок відкриває дискусію про переваги та недоліки такої ситуації. Паралельно із дослідженнями Єврокомісії деякі вчені шукають докази плюсів та мінусів необхідності диференційованих ставок. У зв'язку з цим уже 2007 року Комісія опублікувала повідомлення Європарламенту про застосування диференційованих ставок. Резюмується, що існування єдиної ставки ПДВ, безумовно, є найкращим варіантом, але лише з суто економічної точки зору. Це знижує адміністративні витрати та витрати на дотримання податкового законодавства, що підвищує ефективність податку.

Характеристика ставок ПДВ в країнах ЄС станом на 2023 рік

Країна	Стандартна ставка ПДВ, %	Перша знижена ставка	Друга знижена ставка	Супер занижена ставка
Австрія	20	10	13	-
Бельгія	21	12	6	-
Болгарія	20	9	-	-
Хорватія	25	13	5	-
Кіпр	19	9	5	-
Чехія	21	15	10	-
Данія	25	-	-	-
Естонія	20	9	5	-
Фінляндія	24	14	10	-
Франція	20	10	5,5	2,1
Німеччина	19	7	-	-
Греція	24	13	6	-
Угорщина	27	18	5	-
Ірландія	23	13,5	9	4,8
Італія	22	10	5	4
Латвія	21	12	5	-
Литва	21	9	5	-
Люксембург	16	13	7	3
Мальта	18	7	5	-
Монако	20	10	5,5	-
Нідерланди	21	9	-	-
Польща	23	8	5	-
Португалія	23	13	6	-
Румунія	19	9	5	-
Словакія	20	10	-	-
Словенія	22	9,5	5	-
Іспанія	21	10	4	-
Швеція	25	12	6	-

Джерело: [2].

Застосування знижених ставок у конкретних секторах також має свої переваги. Нижчі ставки можуть збільшити загальну продуктивність, отже, і ВВП і генеровані нею податки. За даними Європейської комісії, ця тенденція особливо виражена у секторах, де переважають низькокваліфіковані та освічені люди, наприклад, у сільському господарстві. Подібний ефект від існування знижених податкових ставок може бути досягнутий і за рахунок прямих субсидій, але це означає, що відповідна країна є досить економічно розвиненою, щоб мати можливість надавати такі субсидії певним секторам. Насамкінець у звіті Європейської комісії йдеться, що вона переконана в тому, що застосування єдиної ставки податку буде економічно доцільним, але визнається, що такий простий підхід не допускається з політичних причин. Дослідження показують, що навіть Данія також використовує деякі пільги для окремих товарів та послуг, щоб полегшити податковий тягар на конкретне постачання.

Аналогічні висновки можна знайти і дослідження інших авторів. Наприклад, італійський економіст Лібераті [4] робить висновок, що в останні кілька десятиліть ПДВ в Італії був неефективним інструментом перерозподільної функції держави. Його дослідження не знаходять чітких доказів впливу знижених тарифів на соціальне самопочуття населення, оскільки вони не змінюють споживання Італії в аналізований період. Причина такого результату полягає в тому, що соціальний ефект ПДВ різний залежно від рівня життя населення.

Інші німецькі вчені С. Ботерс, К. Борінгер, Т. Боттнер, М. Краус [5] також аналізують систему ПДВ у Німеччині, досліджуючи ефект від ліквідації знижених ставок методами моделювання. Результати їхнього дослідження показують, що ПДВ є неефективним інструментом перерозподілу доходів. Швидше він діє як субсидія для окремих секторів економіки, підвищуючи прибутковість і зайнятість.

У країнах, де рівень доходів відносно високий і відповідно регресивний характер ПДВ явно не виражений, а вплив знижених ставок слабшає. Вони мають бути орієнтовані на одержувачів із низькими доходами, які майже повністю орієнтовані на споживача. В результаті податкове навантаження для них значно вище. У цьому сенсі необхідність застосування диференційованих ставок до товарів першої необхідності у країнах із нижчим стандартом та доходом є набагато вища.

Дані Євростату показують, що відповідно до Директиви 2006/112/ЕС та практики окремих держав-членів, більшість із них - 27 - застосовують знижені ставки до послуг розміщення, що надаються готелями та аналогічними установами. Лише Данія не використовують таку можливість у своєму податковому законодавстві. Є також 26 країн з диференційованими тарифами на постачання книг та періодичних видань, за винятком знов-таки Данії та Болгарії. Далі йдуть фармацевтичні препарати та продукти харчування. Вони користуються пільговим податковим режимом у 25 та 24 країнах відповідно. Тому основний спектр товарів та послуг, яким віддають перевагу в окремих європейських країнах, припадає на сферу товарів першої необхідності, таких як ліки та продукти харчування, а також туристичні послуги.

Сільськогосподарські ресурси отримують зиск від зниження податкових ставок у 17 країнах. Що вражає, так це різниця у кількості країн, які застосовують знижені ставки для двох суттєво пов'язаних категорій, а саме продуктів харчування та сільськогосподарських товарів та послуг. Останні, своєю чергою, набирають обертів, особливо зараз, коли дедалі більше уваги приділяється як кількості так і якості продуктів, споживаних європейськими споживачами. Механізмом впливу та полегшення цього процесу є ПДВ. Його потужної дії достатньо, щоб вплинути на кінцеве споживання. Це інструмент, який уміло використовувався у податковій політиці майже всіх старі країн-членів ЄС.

Країни, які не мають такого легкого податкового режиму, найчастіше є одними з найновіших, які приєдналися до спільноти. Загалом можна виявити

зворотну залежність між рівнем ВВП та кількістю застосованих знижених ставок. Країни із низьким ВВП використовують мало знижених податкових ставок. Типовий приклад – Румунія та Болгарія. Навпаки, Чехія та Словенія, ВВП яких відносно близький до середнього ЄС, допускають пільговий податковий режим для всіх груп товарів і послуг, згаданих у Європейській директиві.

Сільське господарство – це не лише трудомістка галузь, в якій переважають люди з нижчою кваліфікацією та освітою. Згідно з європейськими директивами, ці критерії мають підтримуватись, а застосування знижених ставок у цьому випадку є перспективною можливістю стимулювати виробництво органічних продуктів вищої якості, що є основним напрямом європейської екологічної профілактики та здорового способу життя.

Висновки. Дослідивши досвід країн ЄС щодо використання ПДВ на підтримку аграрного сектору за рахунок зниження ставок можна підбити кілька основних висновків:

– ПДВ як основний непрямий податок, що включається до кінцевої ціни, має значний потенціал для стимулювання сільського господарства. Найпростіше це можна зробити, застосувавши знижені ставки до сільськогосподарських товарів та послуг.

– найчастіше розвинені країни та старі держави-члени ЄС застосовують знижені ставки у сільськогосподарському секторі.

Податкова політика України передбачає знижені ставки у 14 % для певної групи сільськогосподарських товарів, проте даний показник є надто високим для малих фермерських господарств, кількість яких в країні постійно зростає. Необхідність змін у цьому напрямі ще більш виражена для такої країни, як наша, з низьким ВВП та низьким рівнем доходів, де потенціал впливу ПДВ на соціальний добробут суспільства є набагато вищим. Саме тому досвід країн ЄС буде корисним для його можливого застосування в Україні, особливо коли потрібно стимулювати розвиток аграрного сектору.

Список використаних джерел

1. Доходи зведеного бюджету України (2023), URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/2014/> (дата звернення 24.10.2023).

2. World Development Indicators (2023), URL : <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators/Series/NV.AGR.TOTL.ZS#> (дата звернення 24.10.2023).

3. The Council Directive 2006/112/EC on the common system of VAT. (2006), URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2006/112/oj> (дата звернення 24.10.2023).

4. Liberati, P. (2000). Did VAT Changes Redistribute Purchasing Power in Italy? Working Paper № 40.

5. Boeters, S., C. Bohringer, T. Bottner, M. Kraus. (2006). Economics Effects of VAT Reform in Germany, CEER, Discussion paper 06-030.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ «ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ» ТА ФОРМУВАННЯ ЇЇ ДОХОДІВ

Гурська А.

Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доцент Шубенко І.А.

Постановка проблеми. В умовах війни в Україні дуже гостро стоїть питання нестачі бюджетних коштів, за рахунок яких фінансуються видатки на споживання та розвиток. За умови дефіциту коштів у територіальній громаді в першу чергу слід вирішити питання фінансування поточних витрат бюджетних установ, заходів із соціального захисту населення та ін. Місцеві бюджети майже не здійснюють видатків на розвиток, що пояснюється високими ризиками, які несе війна. Питання ефективного і стабільного формування доходів бюджетів територіальних громад і виявлення джерел їх нарощення набувають особливої актуальності в нестабільних умовах сьогодення. У зв'язку з цим постає потреба в поглибленому дослідженні теоретичної складової до визначення «територіальної громади» та практичних аспектів формування її доходів.

Результати дослідження. «Територіальна громада» як поняття з'явилося відносно недавно в Україні. Територіальна громада може мати різний функціонально-смісловий сенс, від чого залежить її сприйняття в суспільстві та визначає її роль у системі державного управління [2]. Територіальну громаду можна розглядати у економічному, інтеграційному науковому, політичному, правовому, суспільному, управлінському, аспектах і в різному їх поєднанні [2, с. 75].

Державні управлінці зазвичай використовують визначення територіальної громади, яке вказує на її роль та місце у системі місцевого самоврядування. Територіальну громаду можна вважати суб'єктом місцевого самоврядування, так як вона може виконувати функції місцевого самоврядування [4, с. 50]. Характеризуючи територіальні громади слід виділити наступні їх ознаки: соціальна взаємодія у процесі реалізації цих інтересів; спільна комунальна власність; спільна територія існування; спільні інтереси у вирішенні питань життєдіяльності; сплачування комунальних податків [4, с. 130].

Фінансові ресурси територіальних громад мають значний вплив на соціальні та економічні процеси адміністративно-територіальних одиниць, допомагають в розв'язанні загальнодержавних питань і покращенні якості життя громадян. Відповідно до ст. 9 Бюджетного кодексу України доходи територіальних громад поділяють на такі групи: податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, трансферти [1]. У структурі доходів територіальних громад, як показує практика, найбільшу частку складають офіційні трансферти та податкові надходження [3, с. 12].

Важливою частиною доходної бази громад є місцеві податки та збори. У період війни можуть бути введені нові податки або збори для забезпечення фінансування оборонних потреб. Однак, необхідно враховувати можливість тимчасового зниження платоспроможності населення та підприємств через

економічні труднощі. Значною мірою бюджети територіальних громад наповнюються за рахунок отримання фінансової підтримки від центрального бюджету держави. Державні трансферти можуть бути розширені для забезпечення стабільності місцевих бюджетів у важкі періоди. Важливо встановити ефективний механізм розподілу цих коштів, щоб забезпечити справедливий розподіл фінансових ресурсів серед громад.

Важливим аспектом управління доходами місцевих бюджетів під час війни є також ефективне адміністрування податків та контроль за їхньою сплатою. Зменшення тіньової економіки та боротьба з корупцією можуть допомогти збільшити доходну базу громад. Враховуючи збільшення соціальних витрат у часи війни (наприклад, на підтримку внутрішньо переміщених осіб), доходна база стає ключовим елементом фінансування для забезпечення соціального захисту та підтримки населення.

Узгоджена діяльність місцевих органів влади, центрального уряду та громадян є важливою для успішного подолання економічних труднощів у воєнний період та збереження стабільності соціально-економічних процесів. Інформування громадськості про необхідність фінансової підтримки для оборони та соціальної сфери може підвищити рівень участі у платежах та допомогти у зборі коштів. Загалом, в умовах війни доходна база територіальних громад стає ключовою для забезпечення стабільності, адаптації до змін, та підтримки потреб населення. Ефективне управління ресурсами та взаємодія між різними рівнями влади є вирішальними факторами у забезпеченні фінансової стійкості та соціального благополуччя.

Висновки. Отже, доходи територіальних громад – це важливий елемент бюджетної системи, інструмент виконання бюджетної політики на місцевому рівні, а їхня роль і значення визначаються типом економічної системи, обраними цілями та напрямками суспільного розвитку. Збільшення доходів територіальних громад є одним із найважливіших стратегічних завдань, які безпосередньо впливають на розвиток економіки України та покращення її становища на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Вдовічен А. А., Вдовічена О. Г., Табенська Ю. В. Формування доходів місцевих бюджетів за умов бюджетної децентралізації. *Бізнес Інформ*. 2023. № 5. С. 187-195.
2. Глазов О. М. Практика співробітництва територіальних громад України в умовах децентралізації. *Бізнес Інформ*. 2022. № 7. С. 74-78.
3. Крупка М. І., Кульчицький М. І., Коваленко В. М. Трансформація ролі доходів місцевих бюджетів як інструменту бюджетного механізму в контексті децентралізації. *Світ фінансів*. 2018. Вип. 3. С. 7-18.
4. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія. За ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України, 2020. 531 с.

ЄДИНИЙ ПОДАТОК В ОПОДАТКУВАННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Данильчук Н.

Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Дема Д. І., к.е.н., професор

Постановка проблеми. Аграрний бізнес має особливості свого функціонування, що вимагає врахування його особливостей при побудові системи оподаткування. Тривалий час йде пошук такої форми оподаткування, яка була з однієї сторони простою у визначенні елементів системи оподаткування в цій галузі, а з іншої, сприяла б податковим надходженням до відповідних бюджетів. Враховуючи це, на сьогодні, цим вимогам відповідає єдиний податок. Механізм оподаткування сільськогосподарських товаровиробників відпрацьовувався тривалий період та є об'єктом досліджень значної кількості українських вчених економістів. Зокрема, проблеми оподаткування в сільському господарстві висвітлені в наукових працях П. Боровика, М. Дем'яненка, Д. Деми, Ю. Лупенка, А. Соколовської, В. Синчака, Л. Синявської, П. Лайка, І. Тофана, Л. Тулуша та ін. В їх працях досліджено еволюцію становлення, розвитку та вдосконалення оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. З іншої сторони, і сьогодні, йде пошук оптимальної системи оподаткування в аграрному бізнесі.

Результати дослідження. Досліджуючи еволюцію становлення системи оподаткування в сільському господарстві слід відміти, що її розробка була направлена на врахування особливостей діяльності цієї галузі. На початковому розвитку України, як самостійної держави система оподаткування в сільському господарстві була ідентична тій, яка діяла в бувшому Радянському Союзі. В цей період, об'єктом оподаткування був прибуток та земля. Зміни, які відбувалися в Україні в той період не сприяли ефективному розвитку аграрної сфери. Діяльність більшості сільськогосподарських підприємств була збитковою, що зробило аграрний сектор не бюджетоутворюючою галуззю. Виникла необхідність реформувати колгоспи та радгоспи, як основні форми аграрних підприємств та перейти до створення нових форм підприємств. В результаті реформи в сільському господарстві земля та основні засоби колгоспів та радгоспів були безкоштовно передані працівникам, які в них працювали. Одержавши у своє володіння землю (земельний пай) та майно (майновий пай) їх власники могли на свій розсуд вирішувати, що з ними робити. Вони могли самостійно працювати, створивши селянське чи фермерське господарство, а могли це майно передати в оренду іншим формам підприємств аграрної сфери.

Паралельно з реформуванням підприємств аграрної сфери відпрацьовується і нова система оподаткування, яка повинна перш за все забезпечувати податкові надходження до бюджетів країни від більшості виробників сільськогосподарської продукції. І такий механізм оподаткування сільськогосподарських товаровиробників був знайдений шляхом запровадження фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП) та прийняття відповідного закону [2]. Цим законом було визначено об'єкт

оподаткування та платників цього податку, які повинні були відповідати певним вимогам. Об'єктом оподаткування ФСП було визначено землю (сільськогосподарські угіддя). Таким чином, сільськогосподарський товаровиробник маючи сільськогосподарські угіддя автоматично становився платником ФСП, а його розмір тепер не залежав від ефективності підприємницької діяльності цього виробника сільськогосподарської продукції.

Паралельно із ФСП, аграрні підприємства, які не відповідали вимогам цього податку застосовували інший податок – податок на прибуток. Таким чином, в сільському господарстві паралельно існувало дві форми оподаткування: ФСП – спрощена система оподаткування(при її застосуванні сільськогосподарські товаровиробники не сплачували більше десяти податків та зборів), та податок на прибуток – загальна система оподаткування(при її застосуванні сплачуються всі податки).

Прийняття Податкового кодексу України зумовило певні зміни в оподаткуванні сільськогосподарських товаровиробників. ФСП був реформований в єдиний податок(ЄП), який на сьогодні, в найбільшій мірі враховує особливість підприємницької діяльності в аграрній сфері. Ці особливості враховують розмір земельного банку, розмір валового доходу, кількість працівників, залучених до виробництва продукції, форму підприємницької діяльності, види виробленої продукції, тощо. Сільськогосподарський товаровиробник, враховуючи ці особливості, може обрати одну з чотирьох груп, яка несе різне податкове навантаження для нього. Вибір групи ЄП залежить перш за все від форми підприємницької діяльності. Товаровиробник(фермерське господарство) може працювати як фізична особа-підприємець чи як юридична особа.

Найбільш поширеною групою ЄП серед сільськогосподарських товаровиробників є четверта група, платниками якої можуть бути лише сільськогосподарські товаровиробники. При здійсненні підприємницької діяльності, як юридична особа, незалежно від організаційно-правової форми (ФГ, ТОВ, Агрофірма, Приватне підприємство та ін.) основною вимогою до товаровиробника є досягнення виручки від сільськогосподарської діяльності в загальній її сумі за попередній податковий рік в розмірі не менше 75 % [1]. Ставки ЄП для платників четвертої групи встановлені у відсотках бази оподаткування та залежать від категорії(типу) земель та їх розташування. Базою оподаткування є нормативно-грошова оцінка одиниці площі сільськогосподарських угідь, багаторічних насаджень та земель водного фонду. Так, ставки податку для ріллі, сіножатей і пасовищ (крім ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, а також сільськогосподарських угідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту) - 0,95%; для багаторічних насаджень (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях) – 0,57%; для земель водного фонду – 2,43%; для сільськогосподарських угідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту, – 6,33% [1].

Висновки. Результати дослідження надають можливість стверджувати, що єдиний податок можуть обрати фізичні особи-підприємці та підприємства різних організаційно-правових форм (юридичні особи) – сільськогосподарські товаровиробники, як спрощену форму оподаткування, які відповідають вимогам цього податку. Інші товаровиробники, які не відповідають вимогам єдиного податку та виробляють сільськогосподарську продукцію повинні сплачувати податок на прибуток та інші податки.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Про фіксований сільськогосподарський податок. Закон України від 17 грудня 1998р., №320 – XIУ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-14#Text>
3. Дема Д.І. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників у США і Україні– Житомир: Полісся. 2001. 228 с.
4. Тулуш Л.Д., Проніна В.І., Сеперович Н.В. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників: стан та перспективи розвитку. - Львів: НВФ "Українські технології", 2009. 296 с.

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ЖИТОМИР-АГРОПОСТАЧ»

Демідов Н.

Здобувач спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Віленчук О.М., д.е.н., професор

Постановка проблеми. Управління грошовими потоками є одним з пріоритетних завдань функціонування будь-якого бізнесу. Формування практично всіх фінансових операцій, пов'язано з рухом грошових потоків, забезпечуючи при цьому еквівалент економічних взаємовідносин між усіма зацікавленими особами. Процес управління грошовими потоками варто розглядати як підґрунтя фінансово-економічної стабільності на підприємстві, підтримання належного рівня платоспроможності, рентабельності та прибутковості у середньо та довгостроковій перспективі

Результати дослідження. Аналіз грошових потоків компанії є необхідним етапом фінансового управління з кількох причин, а саме: грошові потоки дають змогу підтримувати ліквідність і платоспроможність підприємства, які є критично важливими аспектами її фінансового стану [1]. Більшість дослідників [2; 3; 4] переконані, що підприємство з позитивними грошовими потоками перебуває в кращому фінансовому становищі, ніж підприємство з негативними грошовими потоками, оскільки воно має більше фінансових ресурсів для покриття своїх короткострокових зобов'язань та інвестування у розвиток

підприємницької діяльності. Фінансовий менеджмент грошових потоків є передумовою не тільки розвитку підприємства, але й його присутності на ринку [5].

Грошові ресурси використовуються для фінансування операційної діяльності підприємства, у результаті якої отримуються основні доходи, які є джерелом грошових надходжень. Аналіз вхідних грошових потоків наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз вхідних грошових потоків ТОВ «Житомир-Агростач»

Показник	Роки						Відхилення	
	2020		2021		2022		2022 р. до 2020 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	+/- тис. грн	%
Грошові надходження від реалізації товарів	115,2	3,3	124,6	3,0	63,9	1,6	-51,3	55,5
Грошові надходження від операційної оренди активів	2960,6	84,2	3816,8	91,7	3636,9	89,4	676,3	122,8
Грошові надходження від реалізації фінансових інвестицій	439,5	12,5	220,9	5,3	369,2	9,1	-70,3	84,0
Разом	3515,3	100,0	4162,3	100,0	4070	100,0	554,7	115,8

Джерело: фінансова звітність ТОВ «Житомир-Агростач».

Дані табл. 1 свідчать, що грошові надходження ТОВ «Житомир-Агростач» за період 2020 – 2022 рр. зросли на 554,7 тис. грн. (або на 15,8 %) та у 2022 р. становили 4070 тис. грн. У структурі грошових надходжень у 2022 р. питома вага від операційної оренди активів становила 89,4%. Аналіз вихідних грошових потоків наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Аналіз вихідних грошових потоків ТОВ «Житомир-Агростач»

Показник	Роки						Відхилення	
	2020		2021		2022		2022 р. до 2020 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	+/- тис. грн	%
Грошові витрати на реалізацію товарів	32,9	1,5	39,1	1,4	47,8	1,6	14,9	145,3
Грошові витрати на забезпечення операційної оренди	2212	98,5	2845,3	98,6	2982,5	98,4	770,5	134,8
Разом	2244,9	100,0	2884,4	100,0	3030,3	100,0	785,4	135,0

Джерело: фінансова звітність ТОВ «Житомир-Агростач»

Дані табл. 2. засвідчують, що грошові витрати підприємства за досліджуваний період зросли на 785,4 тис. грн (або на 35,0%) та у 2022 р. становили 3030,3 тис. грн. У структурі грошових витрат у 2022 р. найбільшими є витрати на забезпечення операційної діяльності: оплата праці персоналу; забезпечення зберігання активів для операційної оренди тощо .

Аналіз ефективності використання коштів ТОВ «Житомир-Агростач» показано в табл. 3.

Дані табл. 3 свідчать про ефективне управління грошовими коштами, Так, середній залишок коштів у розрахунках ТОВ «Житомир-Агростач» у 2022 р. становив 7977,2 тис. грн що більше 2020 року на 2249,4 тис. грн чи на 39,3%. Відбулося зменшення коефіцієнта оборотності коштів у розрахунках з 0,537 до 0,464 оборотів, та ріст тривалості обороту на 107,1 днів.

Таблиця 3

Аналіз показників, що характеризують ефективність використання грошових коштів

Показник	Роки			2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+/-	%
Середній залишок коштів у розрахунках, тис. грн	5727,8	6486,7	7977,2	2249,4	139,3
Коефіцієнт оборотності коштів у розрахунках, оборотів	0,537	0,608	0,464	-0,073	86,4
Тривалість періоду обороту коштів у розрахунках, днів	679,7	600,7	786,8	107,1	115,8
Мінімальна сума грошей, потрібна для ведення господарських операцій, тис. грн	4180,5	4747,1	6531,9	2351,4	156,2
Коефіцієнт участі грошових коштів в оборотних активах	0,783	0,799	0,838	0,055	107,0

Джерело: фінансова звітність ТОВ «Житомир-Агростач».

ТОВ «Житомир-Агростач» є мікропідприємством, тому фінансовий менеджмент має бути спрямований на синхронізацію грошових потоків у просторі та часі. Управління грошовими потоками повинне бути націлене на формування достатнього залишку грошових активів на ТОВ «Житомир-Агростач», для своєчасного погашення усіх фінансових зобов'язань.

Висновки. Ефективне управління грошовими потоками є основною умовою присутності підприємства на ринку та його подальшого розвитку. Таким чином, управління грошовими потоками ТОВ «Житомир-Агростач» можна визначити як процес, що складається із серії стратегічних та тактичних рішень, орієнтованих на підвищення належного рівня платоспроможності, забезпечення рентабельності та прибутковості операційної діяльності. Крім цього, процес управління грошовими потоками передбачає усунення сезонних та циклічних розбіжностей, відтворюючи їх ритмічність та оборотність використання.

Список використаних джерел

1. Гут Л. В. Грошові потоки в системі управління підприємства: теоретико-практичний аспект. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2020. Вип. 1-2. С. 259-269.
2. Майборода О.Є., Майборода О.В., Реплюк О.В. Напрями управління грошовими потоками підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 10. С. 305-309.

3. Нікольчук Ю. М., Лугівська О. П. Організаційно-економічний механізм управління грошовими потоками підприємства в сучасних умовах господарювання. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 3. С. 95-102.

4. Свистун Л. А., Нечухран К. О., Шустваль Д. О. Теоретичні засади управління грошовими потоками підприємства в умовах кризи в економіці. *Modern economics*. 2020. № 21. С. 192-198.

5. Сергєєва О. Р. Сутність та основні аспекти управління грошовими потоками підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 12(2). С. 107-110.

ОЦІНКА ЯКОСТІ ПОРТФЕЛЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ

Дєдух А.

*Здобувач спеціальності «Фінанси банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Науковий керівник – Сус Л.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту*

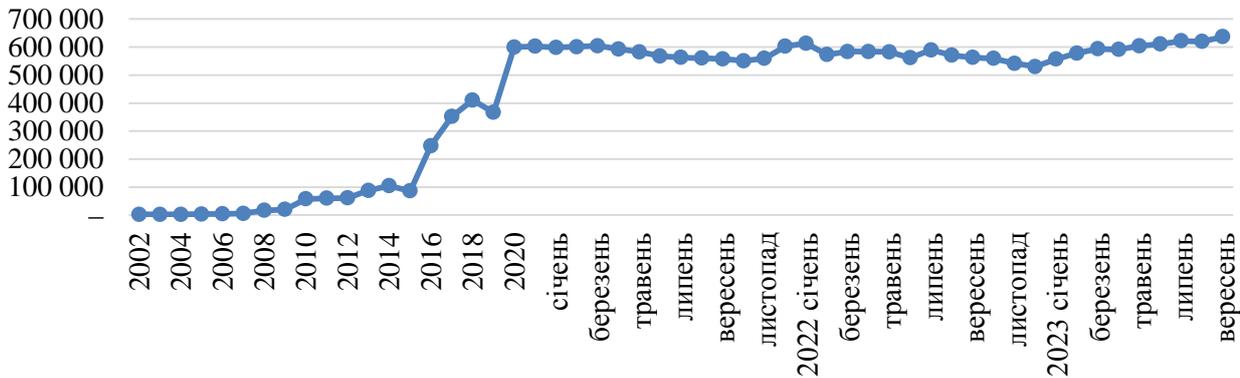
Постановка проблеми. Управління портфелем цінних паперів повинно ґрунтуватися на фундаментальних принципах і загальновідомих методах портфельної та інвестиційної теорії. Важливо зауважити, що діяльність банків на ринку цінних паперів має свої особливості. Мета довгострокового інвестування для банку полягає не лише в здобутті прибутку через участь в капіталі, але й у здобутті контролю над підприємствами для привертання додаткового капіталу до банку. Умови довгострокового інвестування банку значно визначаються його ресурсною базою. Як власні, так і залучені банками довгострокові кошти можуть стати джерелом для інвестицій. Важливо відзначити, що банки в Україні зіткнуться з обмеженими можливостями для придбання надійних фінансових інструментів у довгостроковій перспективі.

Ситуація інвестування в український банківський сектор ускладнена обмеженими можливостями для придбання надійних фінансових інструментів, що генерують дохід у довгостроковій перспективі. На відміну від високорозвинених країн Європи та Америки, де інвестиції в цінні папери часто є альтернативою кредитуванню та приносять суттєвий прибуток банкам, українські банки мають менше гнучкості в цьому плані. З урахуванням цих факторів, актуальність дослідження діяльності українських банків на фондовому ринку стає очевидною. Завдання охоплює аналіз складу портфеля, а також надання конкретних рекомендацій щодо оптимізації портфеля для досягнення найкращих фінансових результатів в контексті вибраних інвестиційних цілей.

Результати дослідження. Сучасна економічна ситуація в Україні вимагає значних капіталовкладень для забезпечення стійкого розвитку. Без великих інвестицій подальший прогрес стає проблематичним. Одним із реальних

джерел реалізації необхідних інвестиційних проєктів є інвестиційні ресурси, які українські підприємства можуть здобувати через комерційні банки. З урахуванням цієї необхідності покращення якості оцінки інвестиційних портфелів цінних паперів вітчизняних банків стає особливо важливим для стимулювання інвестиційної активності банківського сектору.

Динаміка боргових цінних паперів, випущених резидентами (крім депозитних корпорацій) у секторі загального державного управління, а саме центральними органами державного управління представлена на рис. 1.

Рис. 2. Обсяги випущених цінних паперів центральними органами державного управління

Джерело: складено автором за даними НБУ [2].

Розподіл боргових цінних паперів, які випускаються резидентами, особливо центральними органами державного управління, збільшується для залучення фінансових ресурсів для фінансування бюджетних витрат. Це може бути необхідним у разі великих інвестиційних проєктів, економічних криз або в інших ситуаціях, коли держава потребує додаткових коштів. Також випуск нових цінних паперів може бути використаний для погашення старих боргів, які наближаються до терміну погашення. Це дозволяє подовжити термін погашення та забезпечити стабільність фінансової ситуації країни.

Якщо розглядати лише зміни у розподілі інвесторів в облігації внутрішніх державних позик (ОВДП) протягом 2023 року, можна відзначити збільшення частки українських банків і фізичних осіб. Це сталося внаслідок змін політики обов'язкового забезпечення банківських зобов'язань та впровадження цифрових сервісів для індивідуальних інвесторів (див. рис. 2).

Протягом останніх півтора року портфель інвестицій українських банків в ОВДП зменшився з 543 млрд грн до 538 млрд грн. Відповідно, частка банків серед інвесторів в ОВДП скоротилася з 51,5 % до 37,4 %, що становить спад на 14 відсоткових пунктів. Аналіз рис. 2 показує, що з моменту початку російської агресії в Україні, частка іноземних інвесторів зменшилася майже втричі. Водночас спостерігається значний приріст частки Національного банку (від 29,6 % до 48,3%), та помітне зменшення частки банків (від 51,5 % до 37,4 %).

Зменшення банківських інвестицій у державні облігації у 2022 році та помірне зростання з січня по травень 2023 року пояснюється тим, що депозитні сертифікати НБУ вже давно є сильним конкурентом короткостроковим державним облігаціям. Випуск депозитних сертифікатів НБУ стрімко зріс за

останні два роки як через потік фінансування дефіциту бюджету у фінансову систему, так і через надзвичайну привабливість цього виду бізнесу для інвесторів. банку. Якщо у 2021 році середньоденний залишок коштів, мобілізованих банками, становив близько 150 мільярдів гривень, то зараз він перевищує 500 мільярдів гривень.

Рис. 2. Структура бази інвесторів в ОВДП у % протягом 2020-2023 р.

Джерело: за даними [1].

У даний момент банки можуть придбати депозитні сертифікати овернайт за річною ставкою 20%, тоді як 3-місячні сертифікати доступні за ставкою 25% річних.

Висновки. Участь банків на внутрішньому ринку державних боргових цінних паперів завжди мала значущий вплив, а нині, в сучасних умовах, ця роль набуває ще більшого значення для забезпечення стабільності економіки України взагалі та фінансового сектору зокрема. Результати аналізу обсягів інвестицій банків у державні боргові цінні папери, свідчать про наростаючу динаміку цих інвестицій протягом останніх років. Основними передумовами такої активності банків у сегменті державних цінних паперів були їхні фактична надійність, висока дохідність та спекулятивні мотиви в інвестиційній стратегії.

Додаткові дослідження набувають особливого значення в сучасних складних умовах функціонування фінансової системи України. Банки відіграють ключову роль у відновленні вітчизняної економіки після конфлікту. Отже, одним з перспективних напрямів подальших досліджень є комплексний аналіз можливостей зростання інвестиційного потенціалу банківської системи та управління пов'язаними ризиками, а також розробка нових підходів до участі банків у функціонуванні ринку державних боргових цінних паперів у післяконфліктний період.

Список використаних джерел

1. Богдан Т. Фіскально-монетарне розбалансування. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/563074_fiskalnomonetarne.html.
2. Офіційний сайт Національного банку України. Статистика фінансового сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>.

РОЛЬ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ В ПРОЦЕНТНІЙ ПОЛІТИЦІ БАНКІВ

Домбровська Д.

Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Л.В.Сус к.е.н., доц. кафедри фінансів і кредиту

Постановка проблеми. Основні принципи на які орієнтується процентна політика банків в Україні: встановлення процентних ставок на достатньому рівні для забезпечення необхідної прибутковості усіх фінансових установ; процентні доходи від кредитної діяльності повинні покривати витрати на те, щоб формувати необхідну ресурсну базу відповідного банку для кредитування клієнтів; забезпечення гнучкості при формуванні рівня процентних ставок з урахуванням динаміки зміни ринку, яка тимчасово впливає на пропозицію доступних ресурсів та попит клієнтів на банківські кредити.

Результати дослідження. Процентна політика банків мала б відображати зеркально політику центрального банку з певними змінами щодо стану і прогнозів макроекономічних умов: визначати та аналізувати попит на позику та ймовірність її погашення; динамічність кількості продажу валютної виручки, особливу частку у цьому займають сільськогосподарські підприємства. У періоди зростання інфляції вірогідність і можливість розміщення коштів на довгий термін зменшується, внаслідок цього підвищується їх вартість. Однак за такий період великі суми грошей від різних видів торгівлі накопичуються у банках на поточних рахунках відповідних осіб. Отже, як наслідок, вартість короткострокових фінансових ресурсів повинна знизитись, відбувається зростання попиту на ресурси з боку банків під час криз.

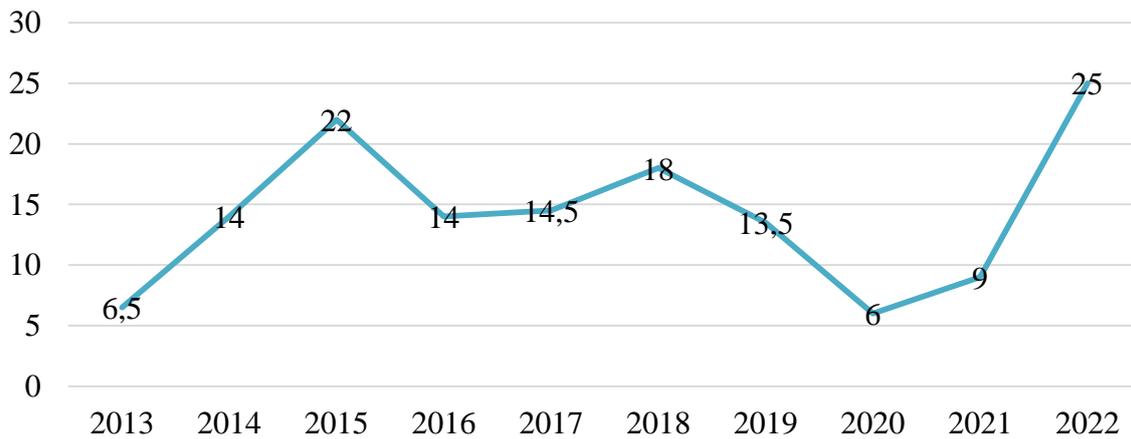
Процентна політика банків в Україні складається з:

- визначення процентних ставок за банківськими вкладками (депозитами);
- процес нарахування відсотків за наданими кредитами;
- керовані дії по зменшенню відсоткового ризику.

Механізм використання банківської ставки (процента) при розробці та формуванні процентної політики складається з низки елементів, серед яких:

1. Методи формування процентних ставок;
2. Методи контролю та регулювання процентних ставок НБУ;
3. Джерела з яких відбувається сплата відсоткових платежів;
4. Нарахування та стягнення процентних платежів у визначеному порядку.

Облікова ставка відіграє важливу роль у процентній політиці. Її розмір залежить від рішення НБУ (рис. 1). Облікова ставка впливає на вартість кредитів та депозитів у банках України. Якщо відбувається зростання облікової ставки, кредити та депозити в банках стають дорожчі, якщо зниження облікової ставки – здешевлення кредитів та депозитів.

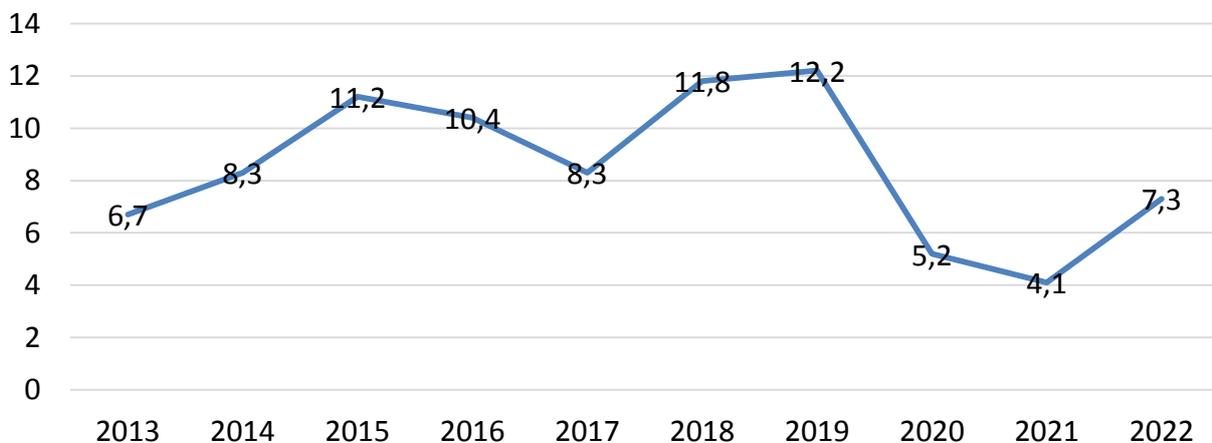

Рис. 1. Облікова ставка НБУ, %

Джерело: розроблено автором на основі [1].

За останніх 10 років облікова ставка була найнижчою у 2020 р. та становила 6,5%, а найбільша облікова ставка була у 2022 р. і дорівнювала 25 %. За період з 2013-2022 рр. вона збільшилась на 18,5 п.п. Це пояснюється тим, що НБУ через облікову ставку стримував високі темпи інфляції, які спричинило військове вторгнення рф. Період динамічного зниження облікової ставки спостерігається з 2015 р., коли із 22 % було суттєве зниження до 14 % у 2016 р.

На рис. 2 представлено процентні ставки за банківськими депозитами фізичних та юридичних осіб.

Рис. 2. Процентні ставки за новими депозитами, %

Джерело: розроблено автором на основі [1].

Проаналізувавши банківські депозитні ставки за 2013-2022 рр., ми можемо спостерігати прямопропорційну залежність банківських процентних ставок від розміру облікової ставки НБУ. Найбільша процентна ставка була у 2019 р. і дорівнювала 12,2 %. Найменшою процентна ставка була у 2021 р. – 4,1 %. Період стрімкого зниження процентних ставок можна спостерігати у 2020 р, коли порівняно з 2019 р. вони знизились на 7 в.п.п.

Задля покращення процентної політики комерційних банків щодо встановлення процентних ставок за депозитами необхідно врахувати наступні фактори:

1) Напружений фінансовий стан зі збалансованістю грошових залишків, доходів і витрат населення та наявність значних обсягів коштів у тіньовій економіці країни вимагають посилення стимулювання стабільних заощаджень на довготривалі терміни;

2) Банкам необхідно враховувати тенденцію до зростання та диференціацію домогосподарств при розробці процентної політики. Окрім того, у наш час запроваджуються передумови для посилення механізмів соціального контролю з метою запобігання негативних наслідків зростання інфляційних процесів на заощадження, особливо для людей похилого віку, молоді, дітей та інших малозабезпечених верств населення [2].

Висновок. Проаналізувавши облікову і процентні ставки, можна спостерігати їх взаємозв'язок: процентні ставки прямо пропорційно залежать від облікової. Станом на сьогодні, облікова ставка зменшується, що спричиняє здешевлення банківських депозитів, тому на рівні банків необхідні розробляти нові методи залучення ресурсів. Це можуть бути різні маркетингові пропозиції щодо залучення клієнтів або покращення якості обслуговування. Саме ці проблеми стануть темою наступного нашого дослідження.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт НБУ URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>.
2. Добровольська О. В., Землякова І. С. Особливості процентної політики комерційних банків в Україні у процесі здійснення депозитних операцій. *Науковий вісник УжНУ*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Випуск 27 частина 1, 2019 рік URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/27308>.

ВИТРАТИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

Дячишина Н.

Здобувачка спеціальності "Екологія"

Науковий керівник: к.с.-г.н., Піціль А.О.

Постановка проблеми. Сучасний стан сільського господарства неможливо уявити без врахування екологічного компонента, який відіграє ключову роль у забезпеченні сталого розвитку агросектору. Екологічний моніторинг використання сільськогосподарських земель є важливим елементом управління аграрними підприємствами, що дозволяє не тільки оцінювати вплив господарської діяльності на навколишнє середовище, але й оптимізувати витрати та підвищити продуктивність землеробства.

Тема витрат на екологічний моніторинг є актуальною, адже ефективне управління цими витратами може призвести до значного підвищення

екологічної безпеки та якості продукції, а також до зниження негативного впливу на екосистеми. У цьому вступі ми розглянемо основні аспекти витрат на екологічний моніторинг, їх структуру та значення для аграрних підприємств, а також потенційні шляхи оптимізації цих витрат з метою підвищення ефективності ведення сільськогосподарської діяльності.

Продовжуючи тему, варто підкреслити, що раціональне використання аграрних земель вимагає комплексного підходу до моніторингу їх стану. Витрати на екологічний моніторинг мають включати не тільки безпосередньо збір даних про стан ґрунтів, рослин, водних ресурсів та біорізноманіття, але й аналіз отриманих даних, розробку та впровадження необхідних заходів щодо мінімізації негативного впливу сільськогосподарської діяльності [3].

Особливу увагу слід звернути на важливість інвестування в сучасні технології та методики моніторингу, які можуть забезпечити більш точні та оперативні дані, дозволяючи аграрним підприємствам швидко реагувати на зміни та запобігати можливій шкоді. Також це сприятиме впровадженню принципів сталого розвитку, які є основою для ведення конкурентоспроможного та відповідального агробізнесу.

У цій роботі ми прагнемо не лише оцінити поточну ситуацію з витратами на екологічний моніторинг, але й визначити потенційні напрямки для покращення системи управління цими процесами. Зокрема, будуть розглянуті варіанти державної підтримки, можливості отримання грантів для екологічних ініціатив, а також роль міжнародної співпраці в цій сфері. Важливим аспектом є також вивчення досвіду інших країн, які успішно інтегрували системи екологічного моніторингу в аграрне виробництво, що може послужити хорошим прикладом для вітчизняних підприємств.

Результати дослідження. Дослідження, проведене серед аграрних товаровиробників, показало, що витрати на екологічний моніторинг значно варіюються залежно від розміру господарств та впроваджених технологій. Великі товаровиробники, як правило, інвестують більше у сучасні системи моніторингу, оскільки вони мають більші бюджети і можливості для диверсифікації витрат. Середні та малі виробники частіше обмежуються традиційними методами через обмежені фінансові ресурси.

Аналіз витрат показав, що середній відсоток витрат на екологічний моніторинг від загального обігу коштів у господарствах становить близько 3-5%. Ці витрати включають в себе збір даних, аналізи ґрунту і води, закупівлю спеціалізованого обладнання та навчання персоналу. Зростання інтересу до точного землеробства та використання даних з дронів і супутникових зображень стимулює інвестиції в новітні системи моніторингу.

Водночас, дослідження підкреслило, що інвестиції у екологічний моніторинг мають позитивний довгостроковий вплив на ефективність господарювання та екологічну безпеку. Господарства, які вкладають у ці системи, відзначають зменшення втрат урожаю, підвищення якості продукції та краще використання ресурсів. Це вказує на те, що витрати на екологічний

моніторинг можуть бути ефективною інвестицією, яка сприяє підвищенню сталості та конкурентоспроможності в аграрному секторі [2].

Загалом, результати дослідження підкреслюють важливість екологічного моніторингу для аграрних товаровиробників, а також необхідність розробки стратегій, які б сприяли оптимізації пов'язаних з ним витрат.

Ефективність вкладень у екологічний моніторинг земель прямо корелює з кількістю і якістю зібраної інформації, яка використовується для прийняття управлінських рішень. Господарства, які систематично використовують дані моніторингу для коригування своїх агротехнічних практик, показують кращі результати у підвищенні урожайності та зниженні впливу на довкілля.

Значний інтерес учасників ринку привертає інтеграція екологічного моніторингу з іншими системами управління, зокрема з системами управління якістю та безпекою продукції. Відзначається, що використання інтегрованих підходів дозволяє не лише відстежувати стан екосистем, але й підвищувати якість продукції, забезпечуючи відповідність до стандартів органічного виробництва та безпечності харчових продуктів [1].

Інший ключовий момент, який було виявлено під час дослідження, стосується ролі державної підтримки та регулювання. Політика субсидування та фінансової підтримки з боку держави може значно впливати на готовність і можливість аграрних товаровиробників інвестувати у екологічний моніторинг. Позитивним прикладом є програми, які стимулюють впровадження інноваційних технологій моніторингу, зокрема, через зниження податкового навантаження або надання грантів на придбання спеціалізованого обладнання.

Враховуючи все вищевказане, можна зробити висновок, що витрати на екологічний моніторинг є важливою інвестицією в майбутнє аграрних товаровиробників, що веде до підвищення їхньої продуктивності, сталості та рентабельності. Такі інвестиції не тільки сприяють забезпеченню високих стандартів екологічної безпеки, але й відкривають доступ до нових ринків та збільшують довіру споживачів.

Висновки. Екологічний моніторинг відіграє важливу роль у забезпеченні сталого використання земельних ресурсів та екологічної безпеки. Хоча витрати на моніторинг можуть бути значними, вони є інвестиціями в довгострокову рентабельність та продуктивність підприємств. Систематичний моніторинг дозволяє аграріям реагувати на зміни у стані ґрунтів і водних ресурсів, оптимізувати використання добрив та засобів захисту рослин, а також зменшити негативний вплив на навколишнє середовище.

Впровадження сучасних технологій моніторингу, таких як дистанційне зондування та автоматизоване відстеження, може допомогти виробникам у досягненні вищої точності в даних та більшої оперативності в прийнятті рішень. Це, в свою чергу, може забезпечити вищу якість агропродукції та збільшити конкурентоспроможність на ринку.

Державна підтримка та стимулювання інвестицій у екологічний моніторинг відіграють критичну роль у розвитку цієї сфери. Політики, які спрямовані на зниження фінансового навантаження та надання допомоги у вигляді субсидій

чи податкових пільг для аграріїв, можуть значно підвищити зацікавленість та можливість впровадження екологічних моніторингових систем.

Однак, важливо зазначити, що успіх в цій сфері залежить не тільки від рівня фінансування, а й від наявності кваліфікованого персоналу, готового застосовувати і інтерпретувати дані для вдосконалення агротехнічних практик. Таким чином, інвестиції в навчання та розвиток персоналу також є важливим аспектом забезпечення ефективності систем екологічного моніторингу.

Завершуючи, можна сказати, що, незважаючи на виклики, пов'язані з витратами, екологічний моніторинг є ключовим для досягнення сталого розвитку в аграрному секторі, і його значення продовжуватиме зростати у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Дєдов О.В. Шляхи екологізації землекористування у Східному Поділлі. Людина та довкілля. Проблеми неоекології [Електронний ресурс]. – URL : <http://journals.urau.ua/index.php/>.
2. Ємець М.А. Сучасні системи екологічного моніторингу та ефективність їх функціонування. Екологія і природокористування. 2018. Випуск 11. С.159-169.
3. Колісник Г. Еколого-економічна оцінка трансформації сільськогосподарського землекористування. *Землепорядний вісник*. 2013. №1. С. 29-31.

СТАН РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ДО ВІЙНИ ТА СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

Скатеринін І.

Здобувач спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування».

Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту Шубенко І.А.

Постановка проблеми. Підприємства малого бізнесу відіграють важливу роль у економіці України, їх кількість постійно зростала до початку повномасштабного вторгнення РФ, та мала тенденцію до коливання в окремі періоди. Вони відігравали велику роль у розвитку торгівлі, сільськогосподарства, транспорту та надання різноманітних послуг для населення України. Велика кількість малих підприємств була в сфері сучасних технологій. Тому такі підприємства відігравали важливу роль у створенні та формуванні ВВП. Після повномасштабного вторгнення ситуація змінилася. Визначити і основні тенденції розвитку малого підприємництва під час війни є нашою метою.

Результати дослідження. Частка малих підприємств в Україні була досить високою до війни з РФ у 2021 році, малі підприємства є переважаючими

у кількості над середніми та великими, що підтверджується результатами досліджень Державної служби статистики України (табл.1., 2.).

Таблиця 1.

Кількість та частки діючих підприємств великого, середнього та малого підприємництва в Україні у 2019-2021 рр.

Роки	Великі підприємства		Середні підприємства		Малі підприємства		З них мікропідприємства	
	Од.	У % до загальної кількості	Од.	У % до загальної кількості	Од.	У % до загальної кількості	Од.	У % до загальної кількості
2019	518	0,1	17751	4,7	362 328	95,2	313 380	82,3
2020	512	0,1	17602	4,7	355 708	95,2	307 871	82,4
2021	610	0,2	17502	4,7	352 722	95,1	304650	82,2

Джерело: складено за даними [1].

Таблиця 2.

Кількість суб'єктів малого підприємництва в Україні у 2019-2021 рр.

Показники	2019	2020	2021	2021р. до 2019р., +/-
Суб'єкти малого підприємництва (в т.ч. мікропідприємства), од.	1 922 978	1 955 119	1 938 727	14849
Малі підприємства	362 328	355 708	352 722	-9606
На 10 тис наявного населення, од.	86	85	85	-1
Фізичні особи підприємці	1 560 650	1 599 411	1 585 105	24455
На 10 тис наявного населення, од.	371	383	383	12
Суб'єкти мікропідприємств, од.	1 864 013	1 898 902	1 880 858	16845
На 10 тис наявного населення, од.	75	74	74	-1

Джерело: складено за даними [1].

Варто також проаналізувати, яку часту обсягу реалізації надають підприємства малого підприємництва (табл. 3.).

Таблиця 3.

Обсяги реалізації продукції підприємств великого, середнього та малого підприємництва у 2019-2021 рр., млн грн

Роки	Великі підприємства		Середні підприємства		Малі підприємства		З них мікропідприємства	
	Млн грн	У % до загальної кількості	Млн грн	У % до загальної кількості	Млн грн	У % до загальної кількості	Млн грн	У % до загальної кількості
2019	3631415,3	34,5	4194484,1	39,9	2698213,4	25,6	1430559,7	13,6
2020	3626388,0	32,8	4384676,2	39,6	3051232,9	27,6	1652040,7	14,9
2021	5140366,8	34,3	5931850,7	39,6	3917594,4	26,1	2153538,7	14,4

Джерело: складено за даними [1].

У загальній кількості підприємства малого бізнесу забезпечують у середньому від 25,1 до 27,6% загального обсягу реалізації продукції. З цього обсягу мікропідприємства забезпечують від 13,6 у 2019 році до 14,9 % у

2020 році. Як видно із наведених цифр за даними органів статистики, такі підприємства у цілому забезпечували чверть всього обсягу реалізації продукції, що було важливою складовою формування ВВП в Україні до війни. Нині, на весь бізнес дуже тисне війна. Як зазначають фахівці, «...Нині на підприємців малого та середнього бізнесу впливає ряд чинників, пов'язаних з війною. Даний вплив пов'язаний з розміщенням підприємств, одні підприємства відіграють важливу роль у наповненні економіки, вони переважно територіально розміщені у відносно безпечних зонах. Інші знаходяться на окупованих територіях, а тому не можуть здійснювати свою діяльність відповідно до українського законодавства, третя категорія підприємств, які наближені до зони бойових дій, вони не здійснюють свою діяльність у більшості випадків, якщо не перемістили бізнес у більш безпечні регіони» [2].

Війна з РФ суттєво вплинула на процес діяльності підприємств малого бізнесу, багато з них повністю припинили своє існування, у багатьох недостатньо власних коштів, щоб відновити пошкоджений бізнес, або майно втрачене у результаті бойових дій. Такий стан зумовлює необхідність розроблення механізму зі сторони держави щодо відшкодування втраченого майна та відновлення діяльності підприємств малого та середнього бізнесу. Адже підприємці несуть і колосальні витрати на переміщення бізнесу у більш безпечні регіони. Іноді бізнес не можна перенести, зокрема через те, що виробничі потужності зосереджені на окупованих територіях, або знаходяться у зоні бойових дій, або земля є одним із основних виробничих складових. На малі підприємства також суттєво вплинули цінові та інфляційні ризики, які зумовили подорожчання сировини, матеріалів, палива. Крім того, зниження купівельної спроможності населення також суттєво вплинуло на підприємства малого та середнього бізнесу, адже діяльність таких підприємств, у багатьох випадках, зосереджена і в сфері дрібної торгівлі.

Висновки. Звичайно, малий бізнес суттєво втратив свої позиції, що зумовлено ризиками війни. Пояснюється це абсолютно новими умовами, до яких має адаптуватися малий бізнес, тому досить важливою складовою фінансової діяльності підприємств є формування багатоваріантності фінансових планів у сучасних умовах господарювання. Що надасть змогу підприємствам малого бізнесу швидко переорієнтуватися у непередбачених умовах війни.

Список використаних джерел

1. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва 2021: Статистичний збірник. К.: 2022. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/12/Dsvsmm_20.pdf.
2. Лойко В.В., Александров Б.В. Підтримка та розвиток малого та середнього бізнесу в Україні в умовах війни. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. №1(11). 2023. С.228-235.

ФІНАНСУВАННЯ ЗАХОДІВ ІЗ ТЕРМІЧНОЇ УТИЛІЗАЦІЇ ВІДХОДІВ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Зибалова А.

Здобувачка спеціальності “Публічне управління та адміністрування”

Науковий керівник: д.е.н., проф. Данкевич Є.М.

Постановка проблеми. Проблематика управління твердими побутовими відходами (ТПВ) стоїть досить гостро перед багатьма територіальними громадами не тільки України, але й усього світу. Зростання обсягів відходів, їх негативний вплив на довкілля та здоров'я людей вимагає від місцевих органів влади пошуку ефективних рішень. Одним із перспективних методів вирішення цієї проблеми є термічна утилізація відходів, яка дозволяє зменшити обсяги ТПВ та отримати додаткові ресурси у вигляді енергії.

Фінансування заходів із термічної утилізації відходів є критичним аспектом, який визначає можливість реалізації таких проектів на місцевому рівні. Це включає не лише пошук і використання фінансових ресурсів, але й оцінку економічної ефективності, впливу на довкілля, соціальної прийнятності та забезпечення необхідної законодавчої підтримки [2].

Цей вступ розкриває актуальність та необхідність комплексного підходу до фінансування заходів із термічної утилізації відходів у територіальних громадах, а також формує основу для детального аналізу можливих моделей фінансування, враховуючи специфіку українських реалій та міжнародний досвід.

Результати дослідження. Результати дослідження фінансування заходів із термічної утилізації відходів у територіальних громадах, в контексті сучасного стану поводження з ТПВ в Україні, виявили ряд значущих проблем і потребують негайного втручання та реформування. З урахуванням наведених даних, що в Україні щороку утворюється понад 52 мільйони кубометрів твердих побутових відходів, із яких величезна більшість підлягає захороненню на полігонах, що часто не відповідають нормам екологічної безпеки, проблема відходів набуває особливої гостроти [3]. Майже 3 мільйони тонн ТПВ щорічно потрапляють на стихійні звалища, що є серйозним викликом для екологічного стану країни та здоров'я її мешканців. Така ситуація посилюється недосконалою системою сортування відходів, де 94% зібраних ТПВ становлять змішані відходи, що значно ускладнює їх подальше використання чи переробку [3].

У контексті термічної утилізації, яка може стати одним із рішень проблеми ТПВ, її фінансування повинно бути визначено як пріоритетне напрямок в управлінських рішеннях на рівні територіальних громад. Це потребує розробки комплексних програм, що включають не лише технічні аспекти утилізації, а й широкомасштабне інформування громадськості, розвиток системи сортування відходів, інвестиції в сучасні технології та залучення інвестицій з різних джерел, включно з державними програмами та міжнародною фінансовою підтримкою [1].

Враховуючи ці фактори, можна стверджувати, що ефективне фінансування і реалізація програм із термічної утилізації мають потенціал не тільки зменшити екологічний тиск від звалищ, але й забезпечити додаткові енергетичні ресурси, тим самим сприяючи соціально-економічному розвитку територіальних громад.

Висновки. Висновки дослідження фінансування заходів із термічної утилізації відходів у територіальних громадах в Україні вказують на необхідність комплексного підходу до вирішення проблеми твердих побутових відходів. Актуальність цього питання підкреслюється масштабами накопичених відходів, незадовільним станом полігонів для їх захоронення та відсутністю ефективних систем переробки. Наразі велика частина ТПВ в країні зберігається на звалищах, що не відповідають нормам екологічної безпеки, і лише незначний відсоток підлягає переробці.

Важливість розвитку термічної утилізації полягає у зменшенні негативного впливу на довкілля і здоров'я населення, а також у можливості отримання додаткових ресурсів енергії. Фінансування заходів із утилізації має базуватися на принципах сталого розвитку та враховувати не тільки потреби сьогодення, але й довгострокову перспективу. Політика управління відходами повинна включати інвестиції в новітні технології, залучення приватного сектору, державне регулювання та контроль, а також розвиток інфраструктури для сортування та переробки ТПВ.

Залучення інвестицій є ключовим для забезпечення необхідного рівня фінансування. Ефективне використання коштів може бути досягнуте через механізми державно-приватного партнерства, що дозволить вирішити проблему не лише на рівні окремих територій, але й у масштабі всієї країни.

Завданням державної політики у сфері поводження з відходами має стати не тільки зниження обсягів захоронення ТПВ, але й створення умов для їх повторного використання та рециклінгу. Розвиток системи термічної утилізації, при належному фінансуванні та контролі, може внести вагомий вклад у покращення екологічного стану в Україні, сприяти збереженню природних ресурсів і відкрити нові можливості для економічного розвитку територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Погрібний І.Я. Проблеми визначення морфологічного складу твердих побутових відходів з урахуванням сучасних умов переробки. *Ефективна економіка*. №11, 2012 р. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_11_3.
2. Погрібний І.Я. Економіка управління відходами з урахуванням сучасних умов переробки. *Ефективна економіка*. №12, 2012 р. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1609>.
3. Електронний ресурс <http://www.minregion.gov.ua/index.php>.

**РОЗВИТОК СИСТЕМ БАНКІВСЬКИХ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ
ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ ПЛАТЕЖІВ**

Коваль А.В.

*Здобувач спеціальності «Облік і оподаткування»,
Науковий керівник – Цегельник Н. І., к.е.н., доцент,*

Постановка проблеми. Підприємства закупають товари, роботи, послуги, паливні матеріали, основні засоби та інші ресурси у процесі господарської діяльності, і відповідно до результатів виробничої діяльності реалізують отриману продукцію або придбані товари. Це супроводжується грошовими розрахунками, які можуть бути як готівковими, так і безготівковими.

Відмова від використання готівки та вдосконалення обліку та механізму безготівкових операцій стає все більш актуальною темою. Це підтверджується розвитком систем електронного документообігу і нововведених банківських продуктів для безготівкових розрахунків.

Дослідження щодо поєднання систем бухгалтерського обліку з автоматизованим комп'ютерним середовищем проводили вчені із різних країн, зокрема Т. Г. Мельник, К. Е. Даллас, Е. К. Гільде. Нинішні умови епідеміологічної ситуації заставляють підприємства переходити на більш зручні й економічно ефективні методи обліку грошових коштів та розрахунків.

Результати дослідження. Готівка, кошти на банківських рахунках та депозити - це форми грошових коштів. У випадку переходу України до безготівкових розрахунків, держава повинна гарантувати 100% безпеку всіх коштів у системі. Тоді люди будуть впевнені у тому, що їхні гроші збережуться в найкращому стані.

На підставі аналізу банківського сектору за 2019 рік та червень 2023 року, проведеного Національним банком України, було виявлено тенденцію до зменшення використання готівкових розрахунків у фінансовій сфері України за цей період. Внаслідок карантинних обмежень та воєнних дій з 2019 по 2023 рік частка готівкових розрахунків у торгівельних мережах зменшилась. Це пов'язано з улюбленням українцями безготівкових розрахунків за допомогою безконтактних та токенизованих карток (використовуючи смартфони).

Отже, навіть в умовах ракетних обстрілів та енергетичного терору, через самовіддану працю учасників фінансового ринку, українська платіжна інфраструктура забезпечує надійне обслуговування безготівкових операцій з використанням платіжних карток та зберігає високий рівень довіри українців до безготівкових розрахунків [2].

Розвиток безготівкових платежів, створення мобільних платформ, інвестування у фінтех-стартапи та поліпшення регуляторного середовища сприяють подальшому зростанню фінансової індустрії. Фінансові технології (Фінтех) не лише полегшують життя українців, а й сприяють розвитку економіки країни та підвищенню її конкурентоспроможності на світовому ринку. Україна вже є ключовим гравцем у світі фінтех-інновацій і має потенціал стати однією з провідних країн у цій сфері у майбутньому.

У 2022 році в Україні було прийнято Закон "Про віртуальні активи" з метою упорядкування юридичних відносин пов'язаних з віртуальними активами. Віртуальний актив розглядається як матеріальне майно, яке підпадає під об'єкт цивільного права, має певну вартість і представлене у вигляді набору даних у електронній формі.

Прийнятий в Україні Закон "Про віртуальні активи" легалізує використання криптовалют. На світовому ринку існує багато різних криптовалют, але найбільш популярною серед них є біткойн. В Україні наразі існує значна кількість закладів (торгових точок, кафе, ресторанів та інших), які приймають біткоїни в якості сплати. Українські економісти розглядають криптовалюту як майбутнє грошей..

У серпні 2021 року Міністерство цифрової трансформації України та неприбуткова організація Stella Development Foundation (SDF) уклали Меморандум про співпрацю. В рамках цього меморандуму передбачається здійснення впровадження віртуальних активів та цифрової валюти в Україні. Регулювання ринку криптовалюти буде покладено на Міністерство цифрової трансформації України, яке також буде вести спеціальний реєстр, збирати звіти та здійснювати інші пов'язані з обігом криптовалюти функції [2].

Більше того, Національний банк України розглядає можливість запровадження в Україні власної цифрової валюти - е-гривні. Цифрова валюта - це електронний аналог звичайних грошей. У відміну від криптовалют, які існують в децентралізованих мережах, цифрова валюта буде випускатися і контролюватися центральним банком, вона не буде відноситися до віртуальних активів. Пілотний проект відбувся ще у 2019 році, однак пізніше Національним банком України було зазначено, що відомство готове до випуску електронної гривні, але спершу потрібно впевнитися, що такий випуск не змінить тенденції зросту цін в Україні.

Однією з невід'ємних складових технологічної індустрії на сьогоднішній день є концепція метавсвіту. Глобальні компанії, такі як Microsoft, Epic Games та Facebook, працюють над створенням віртуального простору, в якому об'єднані всі технології та пристрої, що і призвело до народження метавсвіту. Метавсвіт - це віртуальна реальність, створена за допомогою комп'ютерних технологій, де користувачі можуть взаємодіяти між собою та з різними об'єктами. У метавсвіті можна створювати власний віртуальний образ, будинок, бізнес або навіть віртуальні гроші. [4].

Компанії отримують можливість провадити свою економічну діяльність у метавсвіті, що розширить їхні можливості з приводу продажу товарів, робіт та послуг, а також отримання винагороди (електронних грошей), які можна витратити або інвестувати.

Одним з найбільш поширених застосувань метавсвітів є їх використання в галузі розважальних ігор, однак на сьогодні ці технології також знаходять застосування у медицині, нерухомості, туризмі, військовій справі та освіті.

Висновки. Отже, інформаційні системи, такі як облік, документообіг та електронні платіжні системи, стали невід'ємною частиною бухгалтерського

обліку на підприємстві. Інтеграція цих інформаційних систем у єдину фінансову платформу для поліпшення обліку та контролю за господарськими операціями дозволить покращити бухгалтерський облік. Перехід на автоматизовані безготівкові розрахунки допоможе уникнути порушень, пов'язаних з касовими операціями, та забезпечить безпомилковість банківського обліку.

Список використаних джерел

1. В'язовий С. Fintech в Україні: шлях до інноваційного майбутнього безготівкових розрахунків. *Економіка та суспільство*, 2023. № 54. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2761/2681>.
2. Воєнний рік: безготівкові операції – у пріоритеті в українців. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/voynniy-rik-bezgotivkovi-operatsiyi--u-prioriteti-v-ukrayintsiv>.
3. Очеретько Л. М., Харьковська О. В. Удосконалення обліку грошових коштів. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9729>.
4. Що таке метавсесвіт і яке в ньому місце крипто валюти. URL : <https://www.rbc.ua/rus/news/shcho-take-metavsesvit-i-ke-nomu-mistse-kriptovalyuti-1695026082.html>.

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Коваль А. С.

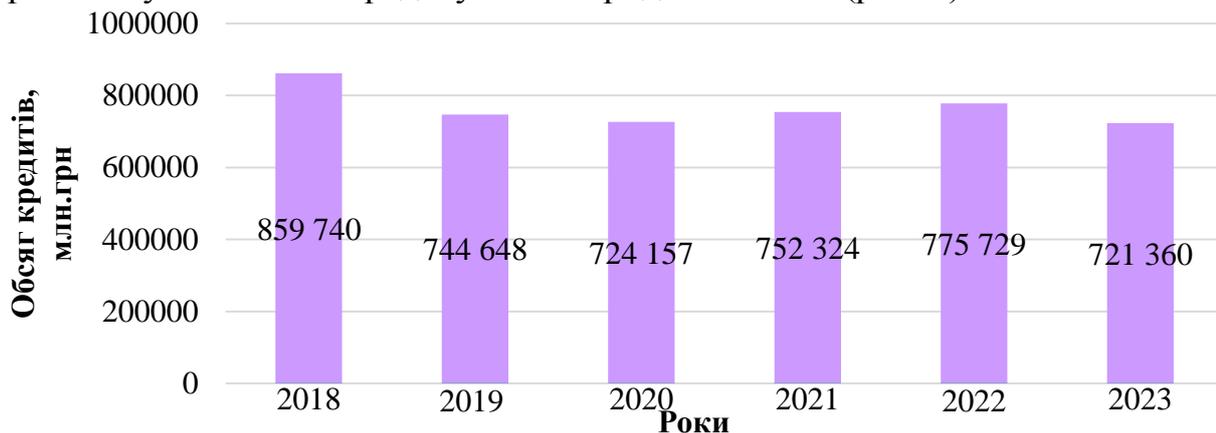
*Здобувача спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник – Сус Л. В., к. е. н., доцент кафедри фінансів та кредиту*

Постановка проблеми. Банківська система являється провідним сектором економіки, тому суттєво впливає на її розвиток в будь-якій країні світу. Основною функцією її є залучення тимчасово вільних коштів для їх подальшого використання як активний капітал. Основними доходами для українських банків є відсотки, які сплачені клієнтами за користування кредитами, наданими цим банком. Комерційні банки використовують кредитний ринок для залучення вільних ресурсів, щоб потім продати їх вітчизняним компаніям, цим самим сприяючи зростанню економіки країни. Завдяки цьому вони задовольняють потреби як юридичних так і фізичних осіб. Тому для економіки країни важливий стан банківського кредитування.

Результати дослідження. Банківський кредит – це сума грошей, яку банк позичає клієнтам на певний термін з обов'язковим поверненням, призначений для підтримки підприємницьких ініціатив або задоволення особистих споживчих потреб. Комерційні банки з ліцензією Національного банку України здійснюють роль у кредитній системі ключа, яка виконує функції купівлі та продажу грошових коштів, які на даний момент доступні в суспільстві.

Банківське кредитування спирається на кількох ключових принципах: забезпечення, строковість, платність та цільова спрямованість. Принцип забезпечення ставить за мету захист банку від можливих втрат, забезпечуючи гарантію повернення коштів та знищення неплатоспроможності позичальника. Строковість та платність кредиту забезпечує його вчасне повернення з відсотками за користування. Утримання цього принципу є ключовим для можливості отримання нових кредитів. Цільове використання кредитних коштів означає їх спрямування на конкретні цілі, визначені в кредитному договорі.

На сьогоднішній день розвиток банківського кредитування є одним із важливих шляхів виходу України з економічної кризи. На даний момент однією з гострих і складних проблем є підвищення ефективності банківського сектору країни. Сучасні умови призвели до уповільнення активності банківських установ на ринку кредитування, яке стало безпосереднім наслідком економічних та політичних змін, що вплинули на економіку не лише нашої країни. Також на кількість кредитування юридичних осіб вплинули зміни умов розрахунку кредитного ризику. Стратегія Національного банку України щодо очищення банківської системи та припинення діяльності неплатоспроможних банків призвела до того що з 180 банків на 01.01.2014 року залишилося 67 банків на 01.01.2023 року. Також слід відмітити, що згідно із Постановою НБУ № 351 «Про затвердження положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» вимоги до визначення кредитного ризику стали більш суворими – визначення кредитного ризику набуло формалізований характер, тобто банки не можуть самостійно оцінювати фінансовий стан або заставу як робили це з початку століття [2]. Для того щоб розуміти що відбувалося на кредитному ринку України, проаналізуємо обсяги кредитування юридичних осіб (рис. 1).

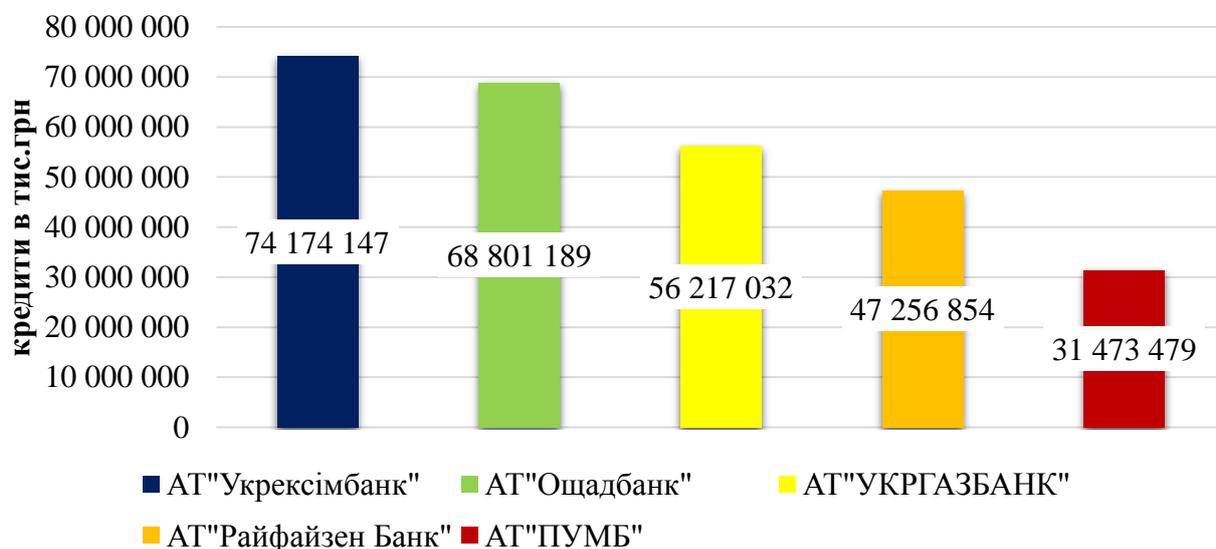
Рис.1 Кредити надані юридичним особам

Джерело: складено автором на основі даних НБУ [2].

На діаграмі зображено суми наданих кредитів юридичним особам в млн. грн. по роках. Ми бачимо що у 2018 році загальна сума наданих кредитів складає 859 740 млн. грн, порівняно з 2019 роком де сума складає 744 648млн. грн, вона впала на 13,4%. А у 2020 році сума зменшилася на 15,8%

порівняно з 2018 роком, причиною цього може бути початок пандемії. Уже з 2021 бачимо зростання кредитів на 3,7% що складає 752 324 млн. грн, а у 2022 зросло на 6,6%, що склало 775 729 млн. грн наданих кредитів.

До ТОП-5 банків за обсягом кредитного портфелю юридичних осіб увійшли: Укрексімбанк, Ощадбанк, Укргазбанк, Райффайзен Банк, ПУМБ.

Рис.2 *Топ-5 банків за обсягом кредитного портфелю юридичних осіб*

Джерело: складено автором на основі даних НБУ [2].

Отже, однозначним лідером за обсягом кредитного портфелю юридичних осіб є АТ «Укрексімбанк» 74 174 147 тис. грн. Другу позицію займає АТ «Ощадбанк» з кредитним портфелем – 68 801 189 тис. грн. Середні позиції займає АТ «УКРГАЗБАНК» та АТ «Райффайзен Банк». Остання позиція нашого рейтингу належить банку АТ «ПУМБ» з кредитним портфелем 31 473 479 тис. грн, що у двічі менше ніж у лідера «Укрексімбанк».

Висновок. У сфері кредитування юридичних осіб існують кілька ключових аспектів, які визначають його специфіку. Важливо враховувати якість кредитного портфеля, що є основою для банків у прийнятті рішень про надання позичок. Принципи забезпеченості, строковості, платності та цільової направленості стають важливими орієнтирами для підприємств у процесі отримання та використання кредитів. Поглиблене вивчення цих аспектів дозволить оптимізувати умови кредитування та забезпечити взаємовигідне співробітництво між банками та підприємствами.

Список використаних джерел

1. Лозінський Р.С., Сирчин О.Л. Особливості кредитування юридичних осіб банками України. *Молодий вчений*. №4 (44) квітень, 2017. С. 689-693. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4/161.pdf>.
2. Офіційний сайт. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/>.
3. Пислиця А. А. Аналіз стану кредитування юридичних осіб в банківській сфері. *Наукові записки*. Вип. 15., 2014. С. 29-33. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84824895.pdf>.

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ КАРТКОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ*Кравчук К.**Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник – Сус Л.В., к.е.н., доцент*

Постановка проблеми. У період стрімкого розвитку технологій та зростання цифровізації у всіх сферах життя, платіжні системи в Україні переживають перетворення. Роль карткових послуг у цьому процесі стає надзвичайно важливою, відіграючи ключову роль у формуванні безготівкової економіки. Зростання використання карток як інструменту оплати відбувається на всіх рівнях, від малих покупок у магазинах до розрахунків за великі послуги та комунальні платежі.

Саме платіжні картки, що надають можливість віддаленого доступу до банківських рахунків, сьогодні виступають як ключовий засіб для розвитку платіжних операцій у напрямку поступового переходу від класичних фінансових процесів до безготівкового суспільства. Ретельне вивчення особливостей ринку платіжних карток має важливе теоретичне й практичне значення для сучасного етапу економічного розвитку.

Результати дослідження. У сучасних умовах цифрова трансформація стає головною глобальною тенденцією розвитку економіки, радикально перетворюючи її структуру та переводячи її в новий якісний стан, де цифрові технології переважають у всіх сферах економічного життя суспільства. Ця трансформація базується на цифрових засадах і вносить суттєві позитивні зміни в господарську діяльність: ефективне використання ресурсів через оптимізацію у просуванні товарів і послуг; оперативна реакція на зміни на ринку; автоматизована обробка та аналіз даних; зменшення операційних витрат та вартості транзакцій; максимальне відповідання наданих послуг потребам та запитам споживачів [1, с. 53].

Динаміка ринку платіжних карток і рівень його розвитку є індикаторами, що відображають ступінь розвитку банківського сектору економіки та загальної фінансової грамотності населення країни. В зв'язку з цим банки активно працюють над збільшенням своєї клієнтської бази, випуском платіжних карток та привабленням нових клієнтів [2].

У результаті можна спостерігати достатньо стійку тенденцію щодо збільшення обсягу платіжних карток, емітованих українськими банками впродовж останнього часу (табл. 1). Як видно із наведених у Таблиці 1 даних, загальна кількість платіжних карток, емітованих комерційними банками України за останні п'ять років, зросла майже на 50 %: із 59,4 до 108,8 млн шт. І лише за останній рік темпи зростання становили 22,1 % порівняно з попереднім періодом. Менше половини випущених платіжних карток (41,5 %) становили активні платіжні інструменти, що використовуються економічними агентами для здійснення видаткових операцій.

Динаміка кількості платіжних карток, емітованих українськими банками, за видами носіїв інформації, млн шт.

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.
Загальна кількість емітованих платіжних карток в обігу	59,4	68,9	73,4	89,1	108,8
Активні платіжні картки	36,9	42,2	40,4	46,3	45,2
Безконтактні платіжні картки	4,0	8,6	13,2	20,0	24,9
Токенізовані платіжні картки	-	2,5	3,9	6,7	7,5

Джерело: [3]

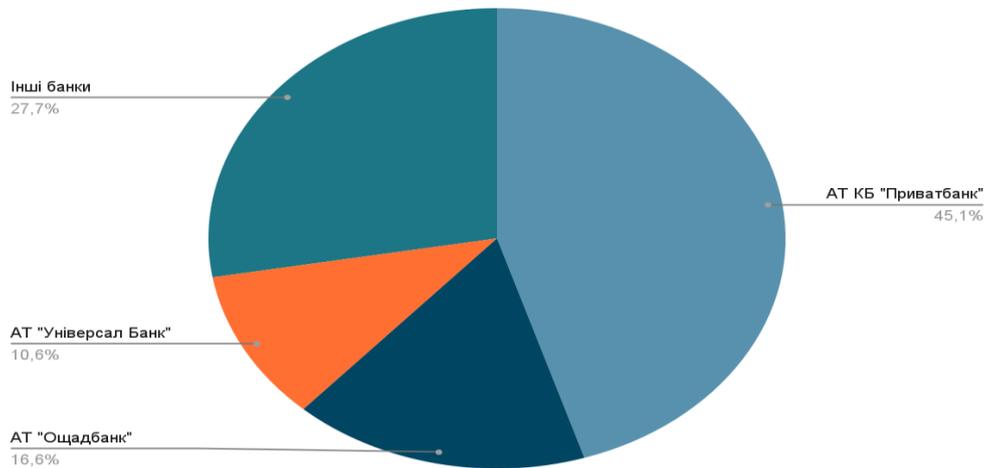
Безготівкові розрахунки українців залишаються на високому рівні і й далі показують зростання. Це відображається в статистиці використання платіжних карток, які були видані банками України протягом третього кварталу 2023 року. За цей період кількість операцій (включаючи як безготівкові, так і з видачею готівки) з використанням цих карток, що емітувалися українськими банками, в Україні та за кордоном, становила 1 972,5 мільйони, з сумою у 1 407,1 мільярда гривень. Із цих операцій безготівковими були 1 844,6 мільйони на суму 890,8 мільярда гривень[3].

Аналіз розподілу безготівкових операцій за їхніми видами показує, що у третьому кварталі цього року найбільша кількість операцій з використанням карток була здійснена в торговельних мережах (73,6% за кількістю та 47,0% за сумою) – було проведено 1358,1 мільйони операцій на суму 419,2 мільярда гривень. Проте, варто відзначити, що впровадження безготівкових розрахунків в інших галузях залишається на низькому рівні, особливо в сільських районах.

На другому місці серед улюблених цілей використання платіжних карток - оплата товарів і послуг через Інтернет. Це очевидний результат зростання обсягів онлайн-торгівлі під час пандемії, але також вказує на переваги інтернет-шопінгу через ширший асортимент товарів та більш доступні ціни у порівнянні з традиційними магазинами. Перекази коштів з картки на картку у третьому кварталі 2023 року становили третину за обсягом (31,3%) та майже десяту частину за кількістю (8,1%) всіх безготівкових операцій. Оплата товарів і послуг в інтернеті склала 14,5% за обсягом та 13,9% за кількістю операцій)[3].

При оцінці структури ринку платіжних карток в Україні з погляду банків важливо відзначити високий рівень концентрації. Лідером у випуску карток є

- АТ КБ «ПриватБанк», який володіє майже половиною всіх виданих карток у країні – 45,1%. На другому місці розташувався АТ «Ощадбанк» з результатом 16,6%, а третє місце за кількістю випущених карток належить АТ «Універсал Банку» з показником 10,6%, що випереджає позицію АТ «Райффайзен Банку» в трійці провідних банків за обсягом виданих платіжних карток (рис. 1).

Рис. 1. Структура кількості емітованих платіжних карток у розрізі банківських установ на 01.01.2022, %

Джерело:[3]

Висновок. Таким чином, обсяг безготівкових розрахунків за допомогою платіжних карток продовжує зростати, що визначається, серед іншого, активністю Національного банку у впровадженні цифрових трансформацій у фінансову систему. Спостерігається зростання кількості та обсягів безготівкових операцій із використанням платіжних карток. Значна частина карток, незважаючи на зростання кількості, є неактивними або використовуються лише для зняття готівки, що пов'язано з наслідками фінансово-економічної кризи та недостатнім рівнем довіри населення до фінансових інститутів. Ринок платіжних карток характеризується високим ступенем монополізації провідними банками, що утруднює формування оптимальної тарифної політики для клієнтів у сфері карткових операцій.

Список використаних джерел

1. Дзюблук О., Луців Б., Чайковський Я. Сучасний розвиток ринку платіжних карток у цифровій економіці. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2022. Т. 6, № 47. С. 51–64. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.6.47.2022.3894> (дата звернення: 25.11.2023).
2. Васильченко З., Пилипенко А. Аналіз ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-8> (дата звернення: 25.11.2023).
3. Національний банк України. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 29.11.2023).

СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ*Кузьменко О.**Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»**Науковий керівник – к.е.н., доц. Куровська Н.О.*

Постановка проблеми. Банківський сектор національної економіки контролює значний обсяг грошових коштів та відіграє істотну роль у відтворювальних і трансформаційних процесах, соціально-економічному розвитку держави. В умовах воєнного стану банківський сектор продемонстрував вміння адаптуватися до нових реалій і ефективність діяльності в цілому. Актуальним є діагностика сучасних реалій розвитку банківської системи України для окреслення тенденцій розвитку.

Мета дослідження – оцінювання тенденцій розвитку банківської системи України для окреслення пріоритетів її подальшого розвитку.

Результати дослідження. Банківські установи зараз функціонують в складних умовах і з підвищеними ризиками діяльності. Негативного на діяльність національної банківської системи вплинула міжнародна криза на фінансовому і фондовому ринках, що призвело зменшення обсягів фондування через втрату частини коштів клієнтів, зниження обсягів фінансової підтримки від іноземних материнських банків.

На вітчизняному банківському ринку спостерігається значна конкуренція. Проте значний відсоток банків мають негативні фінансові результати і низьку рентабельність, низький рівень ліквідності та фінансової стійкості. За 2020-2022 рр. чистий прибуток банківських установ знизився на 16,6 млрд грн (40,19 %). Для врегулювання цієї проблеми НБУ провів реформування банківського сектору, яке передбачало: поступове зростання розміру регулятивного капіталу з 120 млн у 2017 р. до 500 млн грн з 11 липня 2024 р. Це зроблено для зростання рівня капіталізації банківських установ та посилення їх фінансової стійкості, а також захисту інтересів клієнтів і кредиторів.

Другою важливою проблемою є невисокий рівень якості послуг та їх зависока ціна для українців. Через повномасштабне вторгнення Російської федерації на територію України, стрімко зріс рівень безробіття через руйнування інфраструктури та господарюючих суб'єктів і розшарування населення на соціально вразливі групи. Облікова ставка НБУ в 2021-2023 рр. зросла з 6 % до 25 %, а з 27.10.2023 р. вона становить 16 % [1], що вказує на зростання відсотків за кредитами як для банків, так і для фізичних і юридичних осіб.

Окреслимо основні тенденції розвитку банківської системи України за 2020-2022 рр. У табл. 1 охарактеризовано ключові показники діяльності банківського сектору економіки України.

За досліджуваний період кількість банків скоротилася на 7 установ, паралельно відбулося зростання обсягів кредитів на 138 млрд грн. Банки вели прибутковий вид діяльності, хоча розмір прибутків мав тенденцію до зменшення.

Ключові показники діяльності банківського сектору економіки України за 2020-2022 рр.

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Зміни 2022 р. до 2020 р.	
				+-	%
Кількість банків, шт.	74	71	67	-7	-9,46
у т. ч. з іноземним капіталом	33	33	30	-3	-9,09
Кількість відділень, шт.	7134	6685	5336	-1798	-25,20
Активи банків, млрд грн	1822814	2053928	2353592	530778	29,12
Обсяг кредитів, млрд грн	589	742,4	727	138	23,43
Депозити, млрд грн	837	1017	1220	383	45,76
Міжнародні резерви, млрд дол. США	29,1	30,9	28,5	-0,6	-2,06
Прибуток, млрд грн	41,3	77,5	24,7	-16,6	-40,19
Облікова ставка НБУ, %	6	9	25	19	X
Частка безготівкових розрахунків із платіжними картками, %	55,8	60,9	68	12,2	X
Платіжна інфраструктура, тис. од.	423,7	472,8	396,7	-27	-6,37

Джерело: сформовано автором на основі [1].

Необхідно відзначити, що за досліджуваний період у банківському секторі України відбулися значні зміни, а саме: значне скорочення мережі відділень банків (табл. 2) та загальної кількості банків в цілому. Дані НБУ за 2022 рік свідчать, що за період війни ринок покинули 6 банків, три з яких належали російським акціонерам: державні МР Банк (Сбербанк), Промінвестбанк, приватний Банк Форвард, а також 3 вітчизняні: Мегабанк та Банк Січ та Ібох Банк [2]. У 2023 р. тенденція продовжується і станом на 1.10.2023 р. функціонує 63 установи (28 з іноземним капіталом).

Таблиця 2

Перша десятка банків України з найбільшою кількістю відділень

№ з/п	Банк	1 січня 2022 р.	1 січня 2023 р.	Зміни
1	Приватбанк	1497	1210	-287
2	Ощадбанк	1602	1182	-420
3	Райффайзен банк	392	350	-42
4	Укрсиббанк	251	233	-18
5	ПУМБ	248	226	-22
6	Укргазбанк	268	217	-51
7	А-банк	239	215	-24
8	Сенк банк	201	143	-58
9	Акордбанк	107	142	35
10	Креді агріколь банк	148	141	-7

Джерело: сформовано автором на основі [2].

Протягом 2020-2020 рр. кількість підрозділів банків зменшилась на 1798 одиниць (25,20 %). При цьому, внаслідок окупації південно-східних

територій країни, закриття цих 1349 відділень значно перевищує показник 2021 р., відповідно – 449 підрозділів [2].

Позитивним є збільшення активів банку, проте фундаментальна причина росту банківських активів на 29,12 % до 2,35 трлн грн, – вимушена емісія національної валюти НБУ для забезпечення покриття бюджетних потреб на воєнні та соціальні видатки. Важливо відмітити, що чисті кредити пішли на спад через зростання облікової ставки НБУ на 19 % та зростання розшарування населення. Кредитне замороження та бюджетна програма підтримки «Доступні кредити 5 7 9 %» дещо пом'якшило ситуацію. За 2020-2022 рр. обсяг кредитів зріс на 138 млрд грн (23,43 %) порівняно з 2020 р. Однак, кредити залишаються важко доступними через їх зависоку ціну для бізнесу та українців.

Незважаючи на приріст депозитів в 2020-2022 рр. на 21,50 % в 2021 р. та 19,99 %, переважна частина коштів зберігається на поточних карткових рахунках, оскільки строкові депозити знизилися через високу інфляцію та високий ризик втрати коштів. Втім, відновлення зростання валютних вкладів у 2 півріччі 2022 р. банкам вдалось через пропозицію 3-місячних так званих «конвертаційних депозитів», що використовуються для покупки валюти за «пільговим» безготівковим курсом, що був на кілька 3-6 грн кращим за поточний курс в обмінниках [1].

Варто акцентувати увагу на тому, що воєнні дії на території України викликали зменшення платіжної інфраструктури, зокрема: кількість активних розтерміналів у торговельній та сервісній мережах знизилася на 9,92 % (до 346,2 тис. шт.), а кількість банкоматів – майже на 15,94 % (до 15,4 тис. шт.) [1]. Водночас відбулось зростання частки безготівкових розрахунків із платіжними картками з 55,8 % в 2020 р. до 68,0 % в 2022 р. Залежно від кількості випущених платіжних карток залежить обсяг доходів і витрат банківської установи.

Висновки. Проведений аналіз основних показників діяльності вітчизняних банків дозволяє констатувати, що банківський сектор ефективно відпрацював у 2020-2022 рр. і характеризується знаним потенціалом для майбутнього розвитку. Однак існують проблеми, що заважають розвитку банківської системи, зокрема: зависока девальвація національної валюти, скорочення міжнародних резервів на 2,06 %, зростання обсягів простроченої заборгованості. В умовах воєнного часу підвищується необхідність перевірки надійності банків для забезпечення фінансової стабільності бізнесу та індивідуальних клієнтів.

Список використаних джерел

1. Річний звіт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2022.pdf?v=5.
2. У рейтингу банків України за кількістю відділень уперше змінився лідер в 2023 році. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2023/01/19/99270832/>.

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ: ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ*Куничик Т.**Здобувач спеціальності «Облік і оподаткування»
Науковий керівник – Наталія Савченко к.е.н., доцент*

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві гроші відіграють виключно функціональну роль. Основне призначення грошових коштів – слугувати розрахунковою одиницею, яка використовується для збереження вартості предметів і забезпечення проведення платежів. Останніми роками набуває популярності нова форма грошових коштів - електронні гроші.

Результати дослідження. В Законі України «Про платіжні послуги» на законодавчому рівні наведено визначення терміну «електронні гроші», під якими розуміються одиниці вартості, які зберігаються в електронному вигляді, випущені емітентом електронних грошей для виконання платіжних операцій, які приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж їх емітент, та є грошовим зобов'язанням такого емітента електронних грошей» [1]. В нинішній час в Україні спостерігається поширення використання електронних грошей, як засобу платежу, особливо серед молодого покоління.

Значне розповсюдження проведення розрахунків на основі використання електронних грошей, пояснюється рядом переваг, серед яких:

зручність – оплата електронними грошима здійснюється швидко та легко через мобільні пристрої або комп'ютери;

простий функціонал;

безпека – електронні гроші забезпечують високий рівень захисту від шахрайства та несанкціонованого доступу до них;

глобальність – електронні гроші можна використовувати для здійснення платежів з будь-якої точки світу.

Використовуючи особистий кабінет, користувачі можуть проводити багато фінансових операцій на ресурсах онлайн-банкінгу, наприклад: оплачувати покупки в мережі Інтернет, купувати квитки, оплачувати комунальні послуги, перераховувати гроші з одного кабінету в інший та т. п.

Ще одним фактором, що впливає на збільшення питомої ваги використання електронної форми грошових коштів є спрямованість розвитку України до інтеграції в міжнародне співтовариство. Саме дана політика сприяє швидкому переходу фізичних осіб на безготівкові розрахунки. Національний банк України контролює проведення як готівкових, так і безготівкових розрахунків, проте заохочує своєю політикою саме до переходу в максимальному обсязі до безготівкових розрахунків, сприяючи розвитку платіжної інфраструктури.

У всьому світі застосовується декілька видів електронних грошей. Одним із найрозповсюджених є мобільний гаманець – це додаток, який дозволяє зберігати гроші та здійснювати платежі через смартфон. Також часто використовується препейд-карта – це карта, яку можна поповнювати та використовувати для покупок в різних онлайн-магазинах. Найновішою формою електронних грошей, на сьогодні є криптовалюта – це цифровий (віртуальний)

актив, використання якого базується на технології блокчейн, що забезпечує анонімність та безпечність проведення платежів.

Облік електронних грошей ведеться за допомогою електронних документів, що містять інформацію про власника, баланс рахунку та історію транзакцій. Детальний облік є необхідним, оскільки забезпечує контроль над фінансовими активами та гарантує безпеку збереження електронних грошей. Для ведення бухгалтерського обліку електронних грошей використовують субрахунок 335 «Електронні гроші в національній валюті», призначення якого - облік операцій з електронними грошима, що здійснюються користувачами відповідно до законів, нормативно-правових актів та правил використання електронних грошей, погоджених з НБУ.

Варто звернути увагу на такий момент, що при розрахунках карткою, субрахунок 335 «Електронні гроші в національній валюті» використовувати не можна, оскільки згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку [2] електронні гроші не можна просто так відобразити на рахунку 33, так як вони зазвичай не є банківськими рахунками в традиційному розумінні. Електронні гроші можуть бути збережені на рахунках електронних платіжних систем, в електронних гаманцях чи в інших формах, які не завжди відповідають стандартам фінансового обліку. Крім того, на рахунку 33 «Інші кошти» зазвичай обліковують марки, проїзні документи та транзитні кошти, а електронні гроші не можна характеризувати як грошові документи.

Варто бути обізнаним із правилами володіння, зберігання та обліку електронних грошей тому, що в мережі Інтернет, можна стати обманутим. Електронний гаманець – це спеціальна програма на комп'ютері або смартфоні, яка зберігає дані про власника грошей та їх оборот. Щоб захистити свої електронні гроші потрібно застосувати складні паролі, подвійну автентифікацію, використовувати інші засоби безпеки. Ще потрібно робити резервне копіювання електронних гаманців для запобігання втрати грошей у випадку втрати пристрою.

Оподаткування операцій із використанням електронних грошей регулюється законодавством України та включає в себе оподаткування операцій проведених із використанням електронних грошей, нарахування комісійних від платіжних систем та інші податкові зобов'язання. Врахування особливостей оподаткування сприяє ефективному фінансовому плануванню та використанню електронних грошей.

На даний момент в Україні електронні гроші існують лише в національній валюті. Однак, електронні платежі розповсюджені і в інших країнах світу, а деякі електронні валюти іноземних організацій не мають окремих субрахунків для їх відображення. Тому для більш детального відображення операцій на основі використання електронних грошей рекомендується виділити окремий рахунок з назвою 336 «Електронні гроші в іноземній валюті».

Висновки. Отже, електронні гроші сприяють: появі нових інноваційних платіжних систем, значному зниженню обсягу готівкових банкнот в обігу,

зменшенню частки тіньової економіки. Вони є перспективним платіжним інструментом, який здатен частково замінити готівку.

Список використаних джерел

1. Про платіжні послуги: Закон України від 30 черв. 2021 р. № 1591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1591-20/find?text=%E5%EB%E5%EA%F2%F0%EE%ED%ED%B3+%E3%F0%EE%F8%B3>.
2. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції по його застосуванню: Закон України від 30 листоп. 1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0893-99>.

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПОДАТКУ З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Купріяничук Н.

Здобувачка спеціальності «Облік та оподаткування»

Науковий керівник – Ярмолюк О.Ф., к.е.н., доцент

Постановка проблеми. Ефективна податкова політика має вкрай важливе значення для держави, особливо в умовах військового стану. Інститут держави, як суб'єкт економічних відносин, за будь-яких обставин зобов'язаний забезпечувати соціально-економічний розвиток країни. Бюджетні надходження в Україні здебільшого формуються за рахунок одержаних податків та зборів, які у подальшому перерозподіляються на оборонний комплекс, громадський порядок, заробітну плату працівників бюджетної сфери, соціальний захист населення тощо. Одним з ключових бюджетоутворюючих податків є податок з доходів фізичних осіб. Його питома вага у наповненні державного бюджету за 10 місяців 2023 року складала 6,3 % [1]. В цілому зазначений податок становить майже 15 % усіх податкових надходжень. Саме тому необхідно визначити місце та роль податку з доходів фізичних осіб у сучасній економіці та окреслити подальшу податкову політику держави щодо застосування цього податку у повоєнному відновленні країни.

Результати досліджень. Податок з доходів фізичних осіб у всіх країнах світу належить до загальнодержавних податків, за його допомогою формуються державні та місцеві бюджети. В умовах російського вторгнення та нестабільної турбулентної економічної ситуації питання податкового навантаження на доходи платників є не лише питанням ефективної податкової політики, а й питанням «виживання» економіки, адже у 2022-2023 рр. 21% податку з доходів громадян перераховувалось до державного бюджету, 64% – до бюджетів громад та 15% – до обласних бюджетів [2].

Місцеві бюджети прифронтових територій та тих громад, що перебувають під постійними ракетними атаками, відчувають постійний дефіцит надходжень

від одержаних податків. Значна частина працездатного населення виїхала з постраждалих територій, бізнес релокувався, єдиний податок, податки на майно - землю, житлову й нежитлову нерухомість - не сплачуються за відповідною нормою закону у частині сплати таких податків. Відповідно зазначені громади мають в обмеженій кількості кошти на відновлення пошкодженої інфраструктури, подолання наслідків від обстрілів, соціальну допомогу постраждалим тощо.

Дещо інша ситуація спостерігається у тих територіальних громадах, за якими закріплені військові частини. Військовослужбовцям, які приймають участь у бойових діях, збільшили виплати, відповідно зросла кількість надходжень до бюджету у вигляді податку з доходів фізичних осіб. Зазначимо, що у 2021-2022 роках надходження до загального фонду місцевих бюджетів в цілому зросли на 46 млрд. грн. (або 13%) та становили майже 400 млрд. грн. [2]. Такі зміни, насамперед, зумовлені збільшенням надходжень від податку з доходів фізичних осіб на 28% (рис. 1). Питома вага податку з грошового забезпечення військовослужбовців у загальній сумі податків з доходів громадян за перше півріччя 2023 року склала 34%, у всіх доходах місцевих бюджетів – близько 30% [3]. Тому з метою поліпшення фінансування оборонної промисловості урядом було прийнято рішення про перенаправлення з місцевих бюджетів «військового» податку з доходів фізичних осіб до державного бюджету за останній квартал 2023 року.

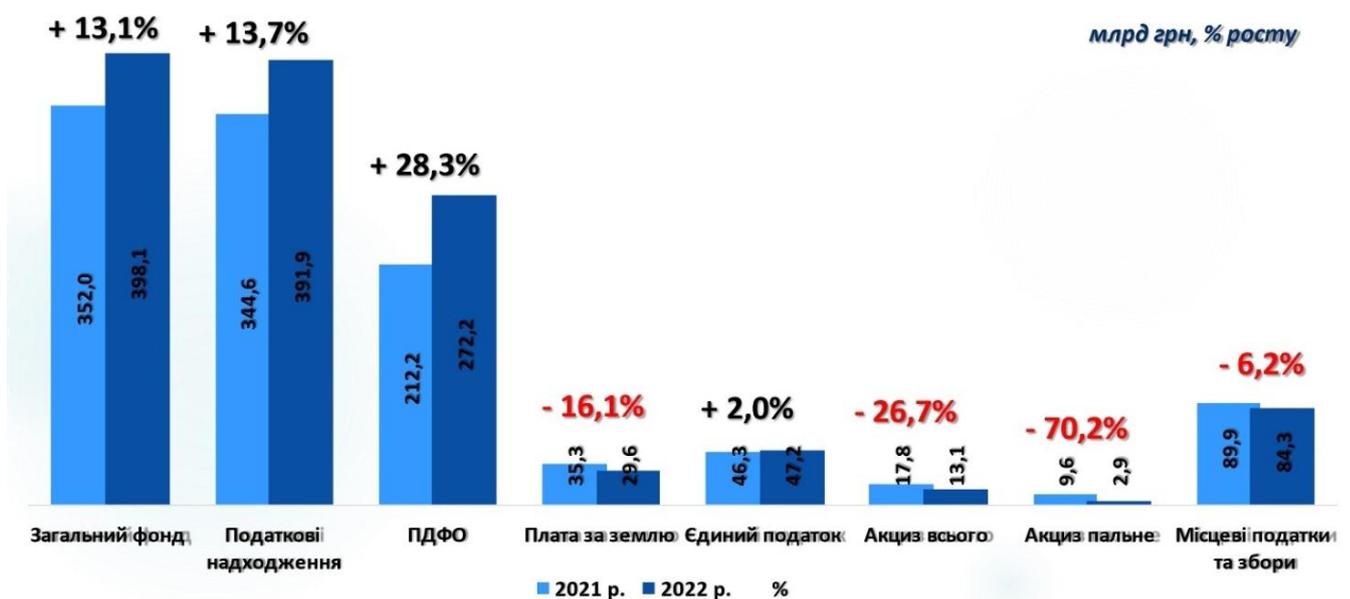

Рис. 1. Приріст надходжень місцевих бюджетів у 2022-2021 рр., млрд. грн. / %

Джерело: [2].

Європейський вектор розвитку, обраний Україною, спонукає вітчизняну податкову систему до впровадження позитивного фіскального досвіду країн-членів ЄС. Для відновлення економіки необхідно, щоб вітчизняна податкова система не лише відповідала загальноєвропейським цінностям, а й приваблювала іноземних інвесторів та роботодавців.

Аналізуючи економічні реалії сьогодення, можна стверджувати, що більшість країн ЄС дотримується прогресивної, тобто «справедливої», системи оподаткування доходів громадян. Так, з 27 держав-членів ЄС лише 6 країн має єдину фіксовану ставку податку на доходи громадян.

В Україні наразі сплачується фіксована ставка податку з доходів громадян у розмірі 18 %, однак у перспективі вважаємо, що вітчизняну систему оподаткування необхідно повернути до прогресивної. Для населення із доходами нижче середнього, наприклад, для доходів до 15 тис. грн. (сума умовна, оскільки під час військового стану важко спрогнозувати інфляційні процеси), варто застосовувати ставку у розмірі 10%; для громадян із середніми доходами (від 15 до 30 тис. грн.) – 15% ; для доходів, що перевищують 30 тис. грн. у місяць – 20%. Таким чином, буде збережений стабільний обсяг податкових надходжень та ключовий принцип оподаткування – соціальної справедливості.

Не можна не згадати й про наразі фактично «недіючу» податкову соціальну пільгу, що застосовується для граничного доходу громадян у сумі 3470 грн., який складає лише 52% від діючого на сьогодні розміру мінімальної зарплати у сумі 6700 грн. Тому зменшення податкового тиску на незахищені верстви населення, на наш погляд, має стати пріоритетним питанням у реформуванні податкової системи. Громадяни, одержуючи мінімальну зарплату у розмірі 6700 грн., сплачують 100% податку у розмірі 18%. Відтак, вважаємо за необхідне прирівняти граничний розмір зарплати, що дає право на податкову соціальну пільгу, до розміру мінімальної заробітної плати.

Висновки. Забезпечення достатніх та стабільних надходжень до бюджету мають надважливе значення для країни, що перебуває у стані війни. Для формування надходжень до державного та місцевого бюджетів від податку з доходів фізичних осіб та дотримання принципу соціальної справедливості вважаємо за необхідне:

- узгодити національну політику із європейськими нормами та дотримуватись загальноєвропейських цінностей у частині оподаткування (застосовувати прогресивні ставки та додержуватись норм соціальної справедливості);
- за допомогою засобів масової інформації формувати у населення податкову самосвідомість та підвищувати податкову грамотність;
- сприяти офіційному працевлаштуванню внутрішньо переміщених осіб та легалізації їхніх доходів шляхом виплати «білої зарплати» та сплати податків;
- спонукати громадян легалізувати інші доходи, ніж заробітна плата (наприклад, неофіційних доходів заробітчани);
- зменшити податковий тиск на незахищені верстви населення шляхом узгодження розміру мінімальної заробітної плати та граничних норм надання податкової соціальної пільги або введення нульових податкових ставок на певну частину доходу;
- раціоналізувати ставки оподаткування податком з доходів громадян шляхом впровадження прогресивної системи оподаткування тощо.

Список використаних джерел

1. Доходи держбюджету України. *МінФін.* URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>.
2. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік. *Децентралізація.* URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16105>.
3. Військові стали двигуном місцевих бюджетів. Чи це добре? *Главком.* URL: <https://glavcom.ua/economics/finances/vijskovi-stali-dvihunom-mistsevikh-bjudzhetiv-chi-tse-dobre-948215.html>.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВІЙНИ*Кучеренко А., Русак В.**Здобувач спеціальності «Облік та оподаткування»**Здобувачка спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»**Науковий керівник: Олена Русак к.е.н., доцент, доцент*

Постановка проблеми. Цифровізація підприємницького середовища – сучасний тренд розвитку бізнесу, який дозволяє підприємницьким структурам максимізувати прибуток у режимі реального часу. В умовах війни та постійних ризиків, такий тренд стає все більш необхідним та затребуваним, зважаючи на відсутність наміру суб'єкта господарювання залишитися осторонь, не скориставшись даним інноваційним підходом за для підвищення ефективності та власної функціональності.

Однак процес впровадження диджиталізації не є легким. Особливого ускладнення зазнали підприємці в період ведення військових дій, а, відповідно, втрати фінансової стабільності, стійкості, незалежності. Відчутними для бізнес-спільноти стали: високий рівень витрат на проведення цифровізації, підбір кваліфікованих кадрів для підтримки цифрових ініціатив, слабкий захист даних та відсутність належної конфіденційності.

Результати досліджень. Велика кількість дослідників та сучасних науковців ототожнюють поняття «цифровізації» з «диджиталізацією» та «цифровою трансформацією». Так, зокрема О. Ю. Гусєва та С. В. Легомінова тлумачать дані категорії як єдиний процес проникнення цифрових технологій в бізнес-процеси, з метою їх осучаснення, спрощення та надання зручності щодо використання. На їх думку, гарним прикладом оцифровування є застосунок Дія, онлайн-навчання, послуги Netflix, електронне врядування, державні послуги тощо [5, с. 34]. Ми погоджуємося з їхньою думкою, адже нові виклики економіки дають підприємцям орієнтир на інноваційні механізми ведення бізнесу.

Варто зазначити, що алгоритм дій проведення цифровізації містить три ключові етапи: підготовчий, впровадження та використання, оцінка результатів

(рис. 1). Найбільш відповідальним є перший етап, якому притаманна конкретика цілей бізнесу та визначення основних завдань. Другий етап включає матеріальну складову, в якій основою є придбання необхідного обладнання, програмного забезпечення, навчання персоналу та систематичне використання. Заключний етап – оцінка результатів проведеної диджиталізації, визначення її ефективності, надання пропозицій щодо подальших дій.

Рис. 1. Етапи проведення цифровізації підприємницького середовища

Джерело: власні дослідження.

Слід зауважити, що процес цифровізації не є одноразовим. Лише постійне використання інформаційно-комунікаційних технологій та їх вдосконалення може дати позитивний результат, сприяти адаптивності та гнучкості підприємств до змін у бізнес-середовищі.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) – є провідником у цифровій трансформації, забезпечуючи обробку, передачу, зберігання та використання інформації. ІКТ включають в себе комп'ютери, програмне забезпечення, телекомунікаційні мережі, а також інші технології, що використовуються для обробки інформації. Складовими ІКТ є хмарні технології, технології штучного інтелекту, обробки великих даних (big-data), 3D друку та інші рис. 2.

Хмарні технології дозволяють користувачам отримувати доступ до ресурсів та послуг, які знаходяться на віддалених серверах, без необхідності інвестувати у власне обладнання та програмне забезпечення. Хмарні технології — це можливість використання обчислювальних ресурсів і пам'яті спільного пулу віддалених серверів [1]. Наприклад, робота в Google Docs не потребує ані інсталяції даної програми, ані збереження файлів в пам'яті комп'ютера. Все зберігається на серверах Google, а принцип роботи таких програм має назву – програмне забезпечення як послуга (Software as a Service, SaaS) [1]. Особливої популярності хмарні технології набули в останній період часу, зважаючи на

обмежений доступ до фізичних ресурсів. Вони сприяють дистанційній роботі бізнесу, дозволяючи зберігати дані та обробляти їх у хмарі.

Використання 3D друку – сучасна технологія, яка забезпечує створення тривимірних об'єктів. В умовах війни такий продукт став особливо популярним, зважаючи на військові потреби, необхідність виготовлення деталей оборонного сектору [4].

Рис. 2. Сучасні різновиди інформаційно-комунікаційних технологій

Джерело: власні дослідження.

Не меншої популярності набула роботехніка та автоматизація робочих процесів, які стали невід'ємною частиною ведення бізнесу. Big Data, великі дані – відносно новий продукт, що дозволяє збирати, зберігати та аналізувати масові обсяги даних. Ця стала сфера технологій, попри її порівняно нещодавнє розповсюдження, поширена в багатьох сферах бізнесу та відіграє суттєву роль в розвитку компанії [3, с. 62].

Дискусійним в науковій спільноті та підприємницькому середовищі стало питання штучного генеративного інтелекту. Він містить комплекс прийомів і алгоритму дій, що дозволяє комп'ютерним програмам створювати новий контент. Основна функція даного продукту змусити комп'ютер чи програмне забезпечення «мислити» як людський мозок. Це можна досягти за допомогою детального дослідження закономірностей роботи людського мозку та вивчення когнітивних процесів [2].

Висновки. Цифровізація підприємницького середовища - це важливий процес, який може принести бізнесу ряд переваг. В умовах війни всі складові інформаційно-комунікаційних послуг дозволяють підприємцям адаптуватися до нових умов, знизити витрати, оптимізувати рівень використання ресурсів, розширити ринок збуту – тим самим зекономити кошти та бути більш конкурентоспроможним і прибутковим.

Список використаних джерел.

1. Титарчук А. Що таке хмарні технології і як вони можуть допомогти вашому підприємству?. Портал «Дія Бізнес». 2021. URL: <https://business.dii.gov.ua/cases/tehnologii/so-take-hmarni-tehnologii-i-ak-voni-mozut-dopomogti-vasomu-pidpriemstvu>.
2. Що таке штучний інтелект: історія, види та складові. 2023. URL: <https://gigacloud.ua/blog/navchannja/scho-take-shtuchnij-intelekt-istorija-vidi-ta-skladovi>.
3. Юрчук Н. П., Кіпоренко С.С. Розвиток технологій big data в умовах цифрових трансформацій. *Агросвіт*. 2021. № 9-10. С 60-68. URL: <http://www.agrosvit.info/index.php?op=1&z=3437&i=8>.
4. Куницький О., Армія друкарів: як Україна застосовує 3D-технології у війні. 2023. URL: <https://www.dw.com/uk/armia-drukariv-ak-ukraina-zastosovue-3dtehnologii-u-vijni/a-67165996>.
5. Гусева О. Ю., Легомінова С. В. Диджиталізація – як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 1 (23). С. 33-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esmebi_2018.

ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН ПОКАЗНИКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ*Литвинчук О.**Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»**Науковий керівник – Віленчук О.М., д.е.н., професор*

Постановка проблеми. Основним джерелом забезпечення життєдіяльності населення територіальних громад є місцеві бюджети, оскільки більша частина видатків, насамперед, соціально-гуманітарного спрямування, фінансуються саме з них. Однак, незважаючи на це, наразі в Україні склалася ситуація, коли у більшості місцевих бюджетів спостерігається досить низький рівень власних джерел фінансування, а податкові надходження не в змозі забезпечити місцеві органи влади стабільними фінансовими ресурсами у повній мірі, що є причиною фіскального дисбалансу у регіонах. І навіть проведена в країні бюджетна децентралізація, в межах якої було завершено процес об'єднання територіальних громад, не змогла у повній мірі вирішити питання фінансового забезпечення їх функціонування, через збереження значної ресурсної диференціації регіонів. Зважаючи на це, проблема розподілу фінансових ресурсів місцевих бюджетів та їх самостійності і сьогодні залишається актуальною та потребує подальшого дослідження.

Результати дослідження. У 2022 році місцеве самоврядування стикнулося із серйозними викликами, пов'язаними із повномасштабним вторгненням, але аналіз виконання місцевих бюджетів показав, що державі вдалося здійснити контроль над цими викликами. Так, за підсумками 2022 року спостерігається значний профіцит місцевого бюджету вперше з 2016 року (табл. 1.).

Таблиця 1

Динаміка доходів та витрат місцевих бюджетів за 2016-2022 рр., млрд грн

Рік	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Доходи	366,1	465,5	562,4	560,6	451,0	555,1	548,1
в т.ч. трансферти з державного бюджету	195,4	272,6	297,9	260,3	160,9	203,2	150,0
Часта трансфертів, %	53,4	58,6	53,0	46,4	35,7	36,6	27,4
Видатки	350,5	496,1	570,6	566,2	478,4	597,2	495,6
Дефіцит «-» / профіцит «+»	+15,6	-30,6	-8,2	-5,6	-27,4	-42,1	+52,5

Джерело [3].

Як свідчать дані таблиці 1, загалом протягом досліджуваного періоду спостерігається динаміка змін обсягів загальних доходів місцевих бюджетів. Зокрема, у 2017, 2018 та 2021 роках їх обсяг зростає, тоді як у 2019, 2020 та 2022 роках, навпаки, мав тенденцію до скорочення. Це пояснюється впливом кризових явищ в цей період (пандемія, карантинні заходи, військові дії).

Так, якщо у 2016 доходи місцевих бюджетів зросли на 24%, у 2017 р. – на 27%, то у 2018 р. лише на 20%, а за результатами 2022 р. відмічене скорочення на 1,3%. Відповідно аналогічна ситуація спостерігається і за динамікою обсягу видатків. Слід відзначити, що протягом усього періоду дослідження спостерігався дефіцит місцевого бюджету, крім 2016 р. та 2022 р.. Варто зауважити, що у 2022 р., незважаючи на військові дії місцеві бюджети звітували про профіцит, це було пов'язано із двома факторами:

- зростанням надходжень від ПДФО;
- акумулювання додаткового ресурсу за рахунок розміщення військових частин на певних територіях.

Основою дохідної частини місцевих бюджетів є податкові надходження тому важливе місце відводиться розвитку місцевого оподаткування (табл. 2).

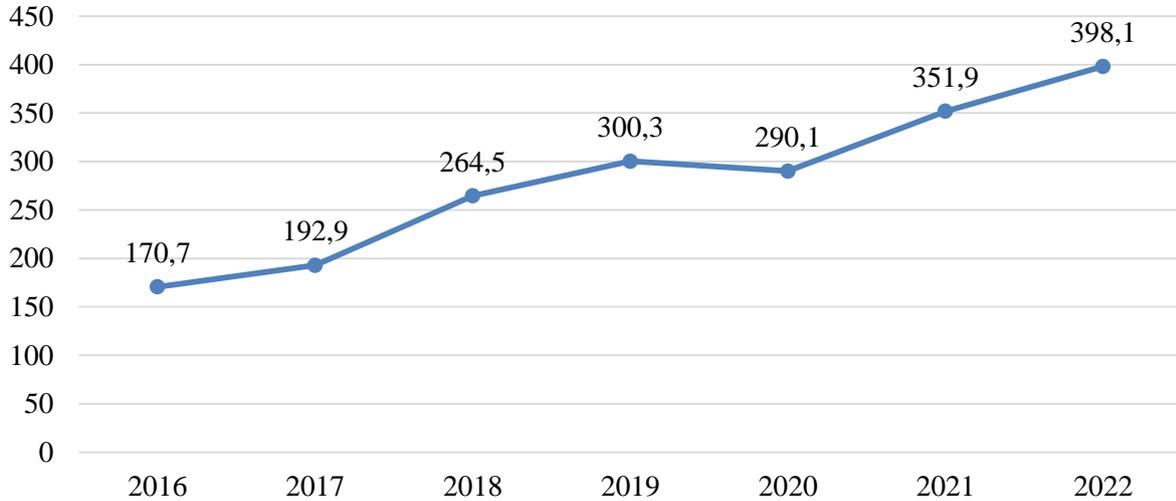
Таблиця 2

Доходи місцевих бюджетів

Назва доходу	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022/2021	
								млрд. грн	%
Власні доходи	170,7	192,9	264,5	300,3	290,1	351,9	398,1	46,2	113,1
ПДФО	79,0	110,0	138,2	165,5	177,8	212,2	272,2	60	128,3
Єдиний податок	10,3	15,4	29,5	35,1	37,9	46,2	47,2	1	102,2
Плата за землю	23,3	26,4	27,3	32,8	31,5	35,3	29,6	-5,7	83,9
Податок на нерухоме майно	1,2	1,9	2,9	4,9	5,8	7,8	7,1	-0,7	91,0
Акцизний податок	11,6	12,2	11,9	14,3	15,1	17,8	13,1	-4,7	73,6
Інші податки та збори	45,3	27	54,7	47,7	22	32,6	28,9	49,9	115,6

Джерело [3].

Як свідчить дані таблиці 2 власні доходи місцевих бюджетів зростають практично протягом усього аналізованого періоду, за винятком 2020 р. (рис. 1.). Протягом 2022 року власні доходи місцевих бюджетів України (без міжбюджетних трансфертів) склали 398,1 млрд грн. У порівнянні з 2021 р. вони зросли на 46,2 млрд грн або на 13,1% (рис. 2).

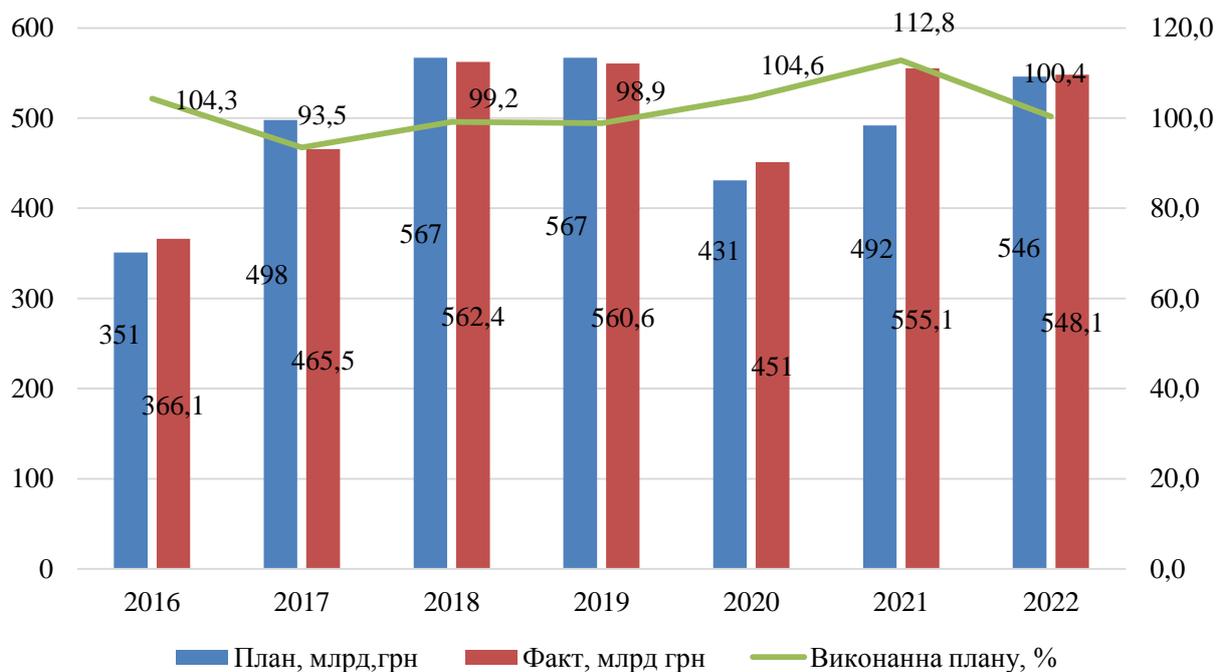

Рис. 2. Динаміка власних доходів місцевих бюджетів в 2016-2022 рр.

Джерело [1].

Найбільша частка у власних доходах місцевих бюджетів належить ПДФО. Протягом 2022 р. спостерігалось зростання фактичних надходжень від ПДФО на 28,3%. В цілому ж, обсяг надходжень від сплати податку на доходи фізичних осіб у 2022 році склав 272,2 млрд грн, або зріс на 60,0 млрд грн. На другому місці - надходження від оплат єдиного податку фізичними особами, обсяг надходжень в 2022 році склав 47,2 млрд грн, а приріст відповідно становив 1,0 млрд грн, або ж 2,2%. Надходження в бюджет від плати за землю (третє за вагомістю джерело податкових надходжень) до місцевих бюджетів у 2022 році зменшились на 5,7 млрд грн, або 16,1 %, та становили 29,6 млрд грн. Фактичні надходження від акцизного податку у 2022 році склали 13,1 млрд. грн, і порівняно з 2021 роком зменшились на 4,7 млрд грн, або на 26,4%.

На рис. 2. відображено планове виконання доходів місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів). Як видно з рисунку, у 2016 та 2020-2022 рр. спостерігалось перевиконання запланованих показників по наповненню місцевих бюджетів, проте у 2017-2019 рр. ситуація була протилежною, так, у 2018 р., не дивлячись на зростання обсягу доходів на 15%, планових показників досягнуто не було. Щодо 2019 р., то тут ситуація ще гірша – спостерігалось як скорочення обсягу доходів місцевих бюджетів, так і невиконання планових показників. Причиною такої ситуації стало те, що протягом попередніх років збільшення дохідної частини відбувалося як за рахунок зростання обсягів податкових надходжень внаслідок запуску економіки після кризи 2013-2014 рр., запроваджених змін до податкового законодавства, так і за рахунок інфляційної складової та курсових різниць, що вплинуло на зростання окремих податків (акциз).

Рис. 2. Планове виконання доходів місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів)

Джерело: [2].

У 2019 р. відбулось зростання державного дефіциту, що формувався недовиконанням планових показників 2018 р., прорахунками влади в його наповненні, що вплинуло на зменшення міжбюджетних трансфертів до місцевих бюджетів.

Висновки. дослідження показники місцевого бюджету за останні роки, можна відмітити, що загалом власні доходи місцевих бюджетів в Україні протягом періоду децентралізації зросли, проте спостерігався негативний вплив на їх динамку кризових явищ, насамперед, пандемії та початку повномасштабного військового вторгнення РФ на територію України. Так, у 2016-2022 рр. власні доходи місцевих бюджетів зростали, за винятком 2020 року, коли почалась пандемія.

Список використаних джерел

1. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік
URL:<https://decentralization.gov.ua/news/16105>.
2. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування URL:
<https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/526/10.01.2020.pdf>.
3. Міністерство фінансів України URL:<https://mof.gov.ua/uk>.

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ДОТРИМАННЯ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ ЕКОНОМІЧНИХ НОРМАТИВІВ

Ліневич К.

Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – О. Я. Стойко, к.е.н., доцент

Постановка проблеми. Встановленні Національним банком України економічні нормативи слугують як інструмент регулювання та впливу банківської діяльності на здатність банками виконувати свої зобов'язання, а також впливають на сферу організації у банківських установах кредитування клієнтів та є певною граничною межею, вихід за яку може становити ризик стійкості комерційних банків та банківської системи в цілому. Тому, враховуючи умови сьогодення, дослідження даної теми набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень показав, що у вільному доступі є безліч наукової літератури з оцінки стану банківської системи, рівня виконання економічних нормативів та надійності комерційних банків. Ці дослідження проводять такі вчені: Є. М. Киян, В. С. Коверза, О. В. Неізнестна, О. Л. Руда, О. Ю. Сова, О. В. Субочев, Л. В. Сус, Ю. Ю. Сус, І. Л. Якімова та інші. Однак, потребує окремого поглибленого аналізу стану виконання економічних нормативів з врахуванням нестабільної економічної ситуації, воєнного стану та інтеграції банківської системи України до єдиного фінансового простору Європейського Союзу.

Результати дослідження. Для створення ефективного та конкурентного банківського ринку, що буде відповідати європейським стандартам, необхідно запроваджувати в банківську систему України міжнародні механізми, що є уніфікованими та пройшли апробацію в європейських країнах. Встановлення нових вимог та рекомендацій призведе до посилення безпеки і стабільності банківської системи та створить передумови формування ефективного та конкурентного ринку.

Відповідно до Постанови «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків України» [5], Національний банк України встановлює економічні нормативи для банківських установ для забезпечення їх стабільного функціонування і своєчасного виконання наявних зобов'язань перед своїми вкладниками. Виконання та розрахунок поставлених нормативів є обов'язковим, результати отриманні комерційним банком подаються у формі звітності до НБУ, у разі не виконання чи не подання передбачається понесення покарання. Виняток, у 2022 р. НБУ було скасовано проведення щорічної оцінки стійкості банківських установ, а також скасовано покарання за порушення нормативів, лімітів відкритої валютної позиції та порушення строків подання звітності, якщо вони виникли та спричинені негативним впливом агресії російської федерації.

Війна зумовлює значну невизначеність, в умовах якої може проявлятися вплив на макроекономічне середовище, стабільність фінансової системи, а отже й реалізацію Стратегії НБУ [6]. Надалі ідентифікуємо основні ризики, що

можуть постати перед вітчизняними банками та негативно впливати на процес функціонування банківської системи в Україні, з врахуванням воєнно-політичного фактору, розвитку технологій та соціальних змін у світі.

До основних визначених ризиків належать:

- зтяжні військові дії з можливою ескалацією інших територій чи країн;
- зниження рівня довіри міжнародними партнерами до української влади, що спричинить зниження тенденції військової та економічної допомоги;
- погіршення відносин з міжнародними партнерами та не підтримка України до вступу в Європейський Союз;
- недостатність ресурсів для впровадження запланованих змін, уповільнення структурних реформ в країні;
- зростання рівня безробіття, рівня дефіциту держбюджету, платіжного балансу, в цілому погіршення економіки України;
- неузгодженість урядових ініціатив з цілями НБУ;
- зтяжна, довготривала реінтеграція деокупованих територій;
- потенційна фінансова криза на світовому ринку;
- демографічна криза;
- зниження рівня довіри до Національного банку України та фінансових установ.

Оскільки, у процесі свого функціонування банківська система супроводжується високими ризиками, а її результати залежать від цілого ряду зовнішніх факторів впливу, доцільно здійснити прогнозування на два роки нормативу Н1 – регулятивний капіталу за методом побудови тренду. Для побудови тренду було згруповано вихідні дані показника Н1, що включають в собі значення нормативу за останні 15 років. За результатами прогнозування сформовано масив даних в табл. 1.

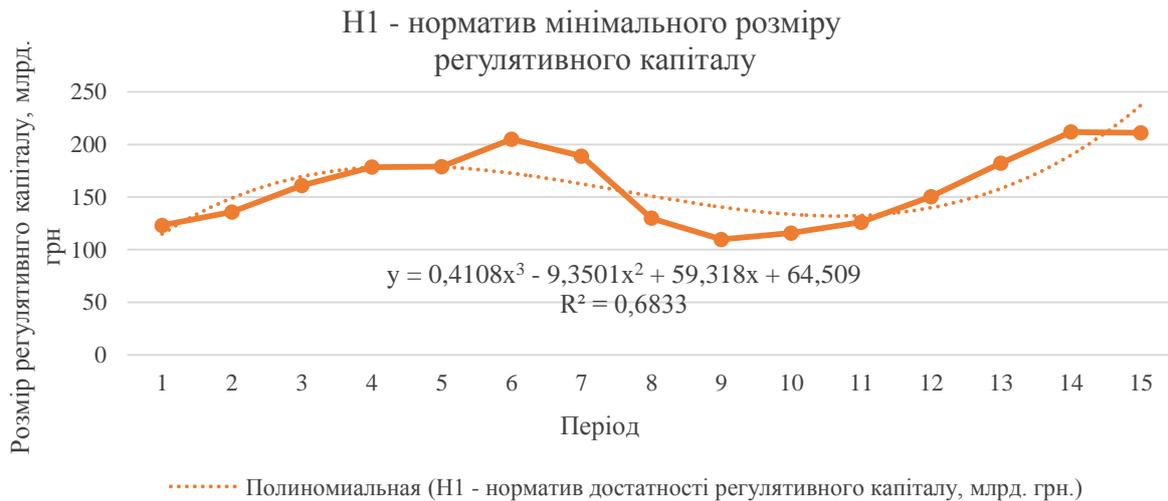
Таблиця 1

**Моделі трендового прогнозу «Обсягів регулятивного капіталу»
за даними 2009-2023 рр., млрд. грн**

Модель тренду	Рівняння	R ²
Лінійна	$y = 2,3216x + 141,95$	R ² = 0,0842
Степенева	$y = 135,96x^{0,0765}$	R ² = 0,0689
Експоненціальна	$y = 141,24e^{0,013x}$	R ² = 0,0653
Логарифмічна	$y = 13,326\ln(x) + 135,74$	R ² = 0,0848
Поліноміальна (другого ступеня)	$y = 0,5103x^2 - 5,8425x + 165,08$	R ² = 0,1441
Поліноміальна (третього ступеня)	$y = 0,4108x^3 - 9,3501x^2 + 59,318x + 64,509$	R ² = 0,6833

Джерело: сформовано автором.

Побудуємо тренд за рівнянням з найвищим коефіцієнтом апроксимації (рис. 1).

Рис. 1. Трендовий прогноз «Обсягів регулятивного капіталу» на два роки, млрд. грн

Джерело: побудовано автором.

Проведений трендовий аналіз показав, що використавши стандартні моделі прогнозування Н1 – нормативу мінімального розміру регулятивного капіталу нами отримано шість рівнянь з різними коефіцієнтами детермінації. Найвищий коефіцієнт детермінації ($R^2 = 0,6833$) характеризує поліноміальну модель третього ступеня. Згідно з отриманим рівнянням ($y = 0,4108x^3 - 9,3501x^2 + 59,318x + 64,509$) норматив достатності регулятивного капіталу на найближчі два роки демонструватиме зростання. Така тенденція є позитивною для банківської системи України і стане передумовою для створення банківського ринку, що буде відповідати міжнародно-європейським стандартам. А також призведе до посилення безпеки, стабільності та розвитку банківської системи для створення ефективного та конкурентного ринку.

Для ефективного протистояння банківською системою України вищезгаданим ризикам необхідно впровадити такі основні напрями підвищення рівня дотримання комерційними банками економічних нормативів (рис. 2).

Всі вище зазначені напрями підвищення рівня дотримання комерційними банками економічних нормативів спрямовані на підтримку фінансової стабільності та надійності банківської системи загалом.

Висновки. Стабільне функціонування кожного вітчизняного банку має істотний вплив на стійкість усієї банківської системи України. Трендовий прогноз нормативу достатності регулятивного банківського капіталу демонструє зростання його значення впродовж наступних двох років. Ця позитивна тенденція призведе до стабільності та розвитку вітчизняного банківського і стане важливим чинником для створення ринку банківських послуг, що відповідатиме міжнародним і європейським стандартам.

Основні напрями підвищення рівня дотримання комерційними банками економічних нормативів

Повне впровадження процесу ICAAP/ILAAP для удосконалення процесів планування та управління капіталу, що забезпечить необхідний рівень достатності капіталу та ліквідності банків

Збільшення обсягів регулятивного капіталу шляхом залучення додаткових інвестицій, підвищення рівня прибутковості та зменшення ризиків

Удосконалення структури активів та зобов'язань банківських установ за рахунок їх розподілу за строком, ризиком, валютою, а також рівнем доходності

Забезпечення ефективного розподілу банками високоліквідних ресурсів, що підвищить рівень ліквідності банківських установ

Підвищення рівня якості кредитного портфелю за допомогою ефективних методів моніторингу та оцінки кредитного ризику, посиленого контролю за кредитними операціями, запобігання утворення проблемної заборгованості

Диверсифікація інвестиційних ризиків для поліпшення якості інвестиційного портфелю, розширення сфер інвестування за рахунок вкладання у фондовий ринок та цінні папери

Рис. 2. Напрями підвищення рівня дотримання банками економічних нормативів

Джерело: сформовано автором за [1; 2; 3; 4].

Список використаних джерел

1. Коваленко В. В. Управління ризиком ліквідності банків в умовах фінансової нестабільності. *Ефективна економіка*. 2020. №7. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2020/14.pdf.
2. Косов А. С. Міжнародний досвід регулювання банківської ліквідності та можливості його реалізації в Україні. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 5. С. 286–294.
3. Ларіонова К. Л., Донченко Т. В. Управління ліквідністю банків України в сучасних умовах : нормативний аспект. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. №2. С. 76–82.
4. Мулик Т. О., Мулик Я. І. Оцінка достатності капіталу вітчизняних банків як запорука їх надійності. *Ефективна економіка*. 2021. №7. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2021/75.pdf
5. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : постанова НБУ від 21.04.2023 р. № z0841-01. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01/page#Text>.
6. Стратегія Національного банку України. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_NBU.pdf?v=4.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Лірук І.

Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Недільська Л. В.

Постановка проблеми. В умовах систематичних потрясінь та викликів, нестабільної економічної ситуації в державі з критичним рівнем невизначеності загальноекономічного клімату особливої значущості набуває якість управління та об'єктивна оцінка фінансового стану суб'єкта господарювання. Незважаючи на вид його діяльності та форму власності, фінансовий стан компанії має першочергове значення для загальної характеристики діяльності підприємства. Вчасний, постійний та точний фінансовий аналіз сприяє прийняттю раціональних управлінських рішень щодо якісного використання ресурсів, дозволяє здійснювати інвестиційну діяльність чи залучати інвестиції, визначати суму резервів, які дадуть можливість не втратити свій потенціал та розвиватися. Таким чином, методичні підходи при проведенні оцінки фінансового стану становлять необхідну складову якісного управління господарськими процесами в цей непростий для бізнесу час.

Різноманітні методики оцінки фінансового стану підприємства досліджуються такими вченими як: Н. С. Куцай, А. С. Лесюк, К. Д. Семенова, О. О. Сосновська, О. О. Терещенко, В. В. Чепка та ін. Однак, сучасний економіко-політичний стан з низкою критичних ймовірних ризиків змушує до пошуку нових універсальних способів, прийомів та інструментів для комплексної оцінки фінансового стану підприємств. За таких умов, мета даного дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні сутності та важливості комплексного аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання не залежно від їх форм власності та організаційно-правового статусу.

Результати дослідження. Фінансовий стан підприємства відображає загальну характеристику фінансово-господарських операцій та визначає його здатність повноцінно функціонувати і розвиватися за рахунок власних та запозичених коштів.

Під час проведення оцінки фінансового стану підприємства використовують різні методи аналітичних досліджень, які прийнято класифікувати за двома підходами, а саме: неформалізовані (евристичні) та формалізовані. Формалізовані методи опираються на чітко визначені аналітичні зв'язки між показниками і, в залежності від використання математичних інструментів, серед них можна виділити різні групи: «традиційні методи – за їх допомогою здійснюється первісне аналітичне оброблення інформації; методи детермінованого факторного аналізу використовуються, коли існує функціональна залежність між показниками; методи ймовірнісного факторного аналізу – використовуються для вивчення зв'язку, коли існує ймовірнісна залежність між показниками» [2]. Неформалізована або евристична методика

ґрунтується на використанні аналітичних навичок на логічному рівні та відрізняються вираженим суб'єктивізмом. Їх характеризує застосування інтуїції, особистого досвіду та знань аналітика.

Традиційно оцінка фінансового стану підприємства проводиться переважно на основі аналізу даних форм фінансової звітності які формуються відповідно до нормативних вимог, зокрема, НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності".

Серед найвідоміших і загальноновизнаних формалізованих інструментів оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання можна виокремити такі: вертикальний, горизонтальний та коефіцієнтний методи аналізу. Вертикальний аналіз дає змогу встановити і оцінити структуру активів та пасивів підприємства, а також виявити вплив окремих факторів на фінансовий результат. Горизонтальний метод передбачає розрахунок абсолютних та відносних відхилень (темів зростання) за різними статтями балансу й забезпечує оцінку таких змін. Метод коефіцієнтів базується на аналізі сукупності відносних показників, які відображають вплив як внутрішніх, так і зовнішніх факторів на фінансовий стан підприємства.

У кожного з цих методів є свої недоліки та переваги (табл. 1.).

Таблиця 1

Вертикальний, горизонтальний та коефіцієнтний методи оцінки фінансового стану, їх переваги та недоліки

Метод аналізу	Недоліки	Переваги
Горизонтальний аналіз	<ul style="list-style-type: none"> - при відсутності додаткової інформації неможливо дати однозначну інтерпретацію виявленим змінам як у абсолютному, так і у відносному виразі - виявлення негативних числових показників за допомогою горизонтального аналізу може бути менш очевидним і призводити до ускладненої інтерпретації 	<ul style="list-style-type: none"> - можливість отримати найбільш універсальне уявлення про якісні зміни у розподілі коштів та їх джерел в динаміці. - розширює можливості та може бути комбінованим з іншими методами
Вертикальний аналіз	<ul style="list-style-type: none"> - складність аналізу структури активів та пасивів підприємства внаслідок відсутності загальноприйнятих нормативних даних - обмежена увага до впливу інфляції 	<ul style="list-style-type: none"> - дозволяє отримати загальний огляд якісних змін, що сталися у структурі коштів та їх джерел - розширює можливості та може бути поєднаний з іншими методами
Метод коефіцієнтів	<ul style="list-style-type: none"> - велика трудомісткість - відсутність стандартних значень деяких коефіцієнтів - деякі методики базуються на даних застарілих звітних форм - різноманітність наборів запропонованих коефіцієнтів 	<ul style="list-style-type: none"> - легкість в обчисленні показників - використання коефіцієнтів у просторово-часовому вимірі - послідовність у виборі показників та точність їх тлумачення

Джерело: адаптовано автором на основі [1].

Горизонтальний аналіз дозволяє отримати універсальне уявлення про якісні зміни у розподілі коштів та їх джерел в динаміці, проте може потребувати додаткової інформації для точнішої інтерпретації; *вертикальний аналіз* надає загальний огляд якісних змін, але вимагає уваги до нормативних даних та впливу інфляції; *метод коефіцієнтів* – має свої обмеження, але надає можливість точної інтерпретації, особливо в просторово-часовому вимірі. Оптимальний підхід може включати поєднання різних методик для комплексного аналізу фінансового стану підприємства.

Три вище згадані методики не можуть повною мірою оцінити фінансовий стан організації, тому доцільно також враховувати, що існують особливі методики, які розроблені і адаптовані для практичного застосування підприємствами окремих сфер чи галузей, поширені в різних країнах і використовуються при необхідності встановлення кризової ситуації чи загальної оцінки фінансового стану. Зокрема, модель Дюпона – це методичний підхід для фінансового аналізу, що базується на оцінці основних факторів, які впливають на прибутковість підприємства, а дискримінантна модель О. Терещенка – це методика, що адаптована для восьми груп підприємств за видами економічної діяльності. У вітчизняних реаліях саме дискримінантна модель О. Терещенка має високий потенціал практичного застосування та використовується при оцінці кредитоспроможності позичальника, його санаційної спроможності або інвестиційної привабливості.

Висновки. Отже, оцінка фінансового стану підприємства залежить від особливостей її проведення, використаного методичного інструментарію, джерел інформації та системи показників, що використовуються під час аналізу. Серед найпоширеніших методів науковці виокремлюють горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний, проте, для більш ефективного аналізу, рекомендується використовувати дискримінантні моделі (Дюпона, О. Терещенка тощо). Таким чином, характеристика фінансового стану підприємства може бути сформована на підставі різних методичних підходів і відображати різноманітні сторони господарської діяльності. Однак, найбільш повне уявлення можна отримати комбінуючи існуючі методики та створюючи нові унікальні підходи для висвітлення оригінальних особливостей конкретного підприємства.

Список використаних джерел

1. Бегун С. Особливості аналізу фінансового стану підприємства в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2023 С. 36–42.
2. Насібова О. В., Шипенко А. А. Методичні підходи фінансового аналізу підприємства. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства*. Вип. 206. 2019. С. 35-44.
3. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: монографія. К.: КНЕУ. 2008. 272 с.

ВИЗНАЧАЛЬНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

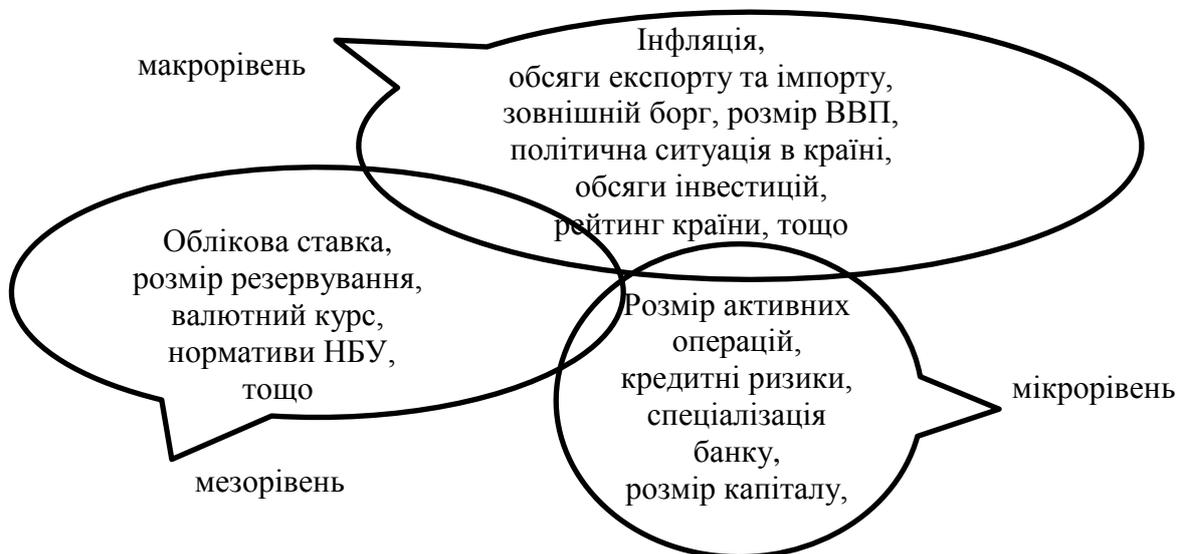
Луцинос С.

Здобувач спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Недільська Л. В.

Постановка проблеми. Необхідною передумовою ефективного розвитку економіки будь-якої країни має слугувати стабільна та надійна банківська система, яка здатна забезпечити встановлення міцних взаємозв'язків національної економіки зі міжнародним співтовариством. Банківська система України, країни з високими ризиками, нерозвинутим фінансовим ринком і системною нестабільністю, потребує особливих інструментів управління, оскільки характеризується особливими взаємозв'язками і взаємовпливом, що вимагає додаткової уваги і ґрунтовних досліджень.

Результати досліджень. Ефективність функціонування банківської системи залежить від особливостей організації та функціонування взаємозв'язків на трьох рівнях (1 - рівень кожного окремого банку; 2 – рівень сукупності усіх банківських установ; 3 – рівень розвитку економіки та держави в цілому). У цьому контексті, фактори безпосереднього впливу на ефективність банківської системи відповідним чином розрізняють за цими трьома рівнями: мікро-, мезо- та макрорівень. Проведене дослідження дає змогу виокремити низку ключових факторів усіх окреслених рівнів, які здійснюють безпосередній вплив на банківську систему України та спричиняють проблематику її активного розвитку (рис. 1).

Рис. 1. Фактори, що здійснюють визначальний вплив на банківську систему України

Джерело: власні дослідження.

Фактори мікрорівня (внутрішні) зазвичай піддаються управлінню і залежать від певних національних, регіональних чи внутрішньо-управлінських особливостей діяльності банківської установи. Серед таких факторів визначальний вплив на стан банківської системи України справляють:

– розмір активних операцій на ринку та окремих банків зокрема. Цей фактор визначається розміром сформованого власного капіталу та потребами ринку у кредитних ресурсах: чим більше капіталу сформовано тим більша місткість кредитного ринку і чим більше кредитних ресурсів потребують клієнти, тим більший капітал зобов'язані сформувати банки;

– специфіку клієнтської бази банку. Спеціалізація банків на окремих секторах клієнтів вимагає від фінансових установ якісного управління активами та ризиками. Зокрема, низький рівень добробуту українців позначається на зниженні їх платоспроможності, що під впливом високої ціни кредитних ресурсів спричиняє низьку активність кредитування [1, с. 105];

– характер та рівень ризику активних операцій – одноманітні високоризикові операції потребують більшого забезпечення власним капіталом і, навпаки, диверсифікований кредитний портфель чи переважання низькоризикових операцій дає можливість помірного нарощення власних ресурсів банку. Зокрема, в Україні впродовж тривалого періоду часу відмічається «висока частка непрацюючих кредитів, які є баластом для балансів банків. Обслуговування більшості цих кредитів уже ніколи не буде відновлено, тому їх доцільно повністю зарезервувати та списати» [3, с. 201].

До факторів мезорівня – рівня банківської системи як окремої сфери зі своїми специфічними взаємозв'язками – відносять:

– розмір облікової ставки, який безпосередньо залежить від політики НБУ у сфері грошово-кредитного регулювання, що особливо відчувається у період воєнного стану в Україні. Крім того, саме облікова ставка визначає плату за кредитні ресурси комерційних банків і відповідно впливає на обсяги кредитування як фізичних, так і юридичних осіб;

– розмір резервування – визначає обсяги резервів комерційних банків під ризикові активні операції, що підвищує надійність і стабільність банківської системи;

– валютний курс – фактор, який регулюється з боку НБУ, проте справляє визначальний вплив на ресурсне забезпечення окремих банків та стабільність економіки загалом [2, с. 81];

– обсяги банківського капіталу – ключовий фактор, який відображає місткість кредитного ринку. Наразі, експерти відмічають недостатній рівень співвідношення капіталу банків і ВВП [3, с. 199; 1, с. 105-106], що стримує розвиток кредитного ринку та економіки країни;

– концентрація капіталу в обмеженій групі банків, «що може призвести до розширення практики домовленостей і змов банків між собою» [1, с. 108];

– нормативи НБУ – один з регулюючих чинників, який дозволяє забезпечувати надійність і стабільність банківської системи;

– рівень довіри до банківської системи. «Проблема полягає в тому, що клієнтам банківських установ важко визначити справжній фінансовий стан банку, у якому відкрито його рахунок, або виявити передумови настання важкого фінансового стану в банку» [1, с. 107].

Внутрішні фактори в переважній більшості стосуються діяльності окремих банків, і лише фактори мезорівня можуть бути наслідком специфіки діяльності усієї банківської системи України. Натомість фактори макрорівня (зовнішні) стосуються як банківської системи загалом, так і окремих банків зокрема.

Враховуючи історичний досвід національної та світової економік, а також події 2022-2023 рр., до зовнішніх факторів розвитку банківської системи доцільно віднести такі:

- воєнний стан в країні, який зумовив розбалансованість економічних процесів і явищ, призвів до панічних настроїв клієнтів комерційних банків (висока монетизація, нестабільність грошової одиниці, падіння платоспроможності населення тощо) і спричинив безпрецедентні регуляційні заходи;

- рівень інфляції, який впливає не тільки на обсяги грошової маси, а й тісно пов'язаний з ціною на грошові ресурси, обсягами капіталу через переоцінку, посиленням функціональних обов'язків усіх банків у зв'язку з забезпеченням стабільності національної грошової одиниці;

- рівень ВВП, що показує рівень розвитку вітчизняної економічної системи і, в свою чергу, відображає потреби господарюючих суб'єктів у ресурсах розвитку;

- зовнішній борг, який характеризує обсяги боргових зобов'язань держави перед зовнішніми кредиторами щодо повернення попередньо залучених коштів (основна сума боргу), а також відсотків за ними, що в результаті впливає на валютні операції і позиції комерційних банків;

- рівень доларизації фінансової системи України. Наразі, у стратегії макропруденційної політики НБУ визнав, що високий рівень доларизація фінансової системи залишається одним із системних ризиків української економіки [1, с. 5].

- рівень розвитку банківської системи України, що розраховується показником відношення зальних активів до ВВП і свідчить про ефективність банківського регулювання, активність економічних суб'єктів та рівень розвитку економіки держави;

- рівень розвитку ринку цінних паперів в Україні, що відображає інвестиційну привабливість чи непривабливість економіки і здатність капіталу до довгострокових накопичень;

- прозорість та надійність системи гарантування повернення вкладів населення.

Висновки. Отже, банківська система спрямована на підтримання стійкості економіки держави та підпорядкована стратегічним цілям щодо забезпечення її розвитку. Основні функції та принципи діяльності банківських установ покликані створити прозоре, ефективне та стійке середовище для розвитку держави та її суб'єктів.

Список використаних джерел

1. Гудзь Т. П. Моніторинг сучасних тенденцій розвитку банківської системи України та врахування його результатів у наглядній роботі. Науковий вісник РУЕТ: Economic Sciences, 2019. №3 (81). С.102-110.
2. Мельник Т. В. Оцінка впливу чинників, залежних від монетарного регулювання та макроекономічного середовища, на розвиток банківської системи. Причорноморські економічні студії, 2019. №39 (2). С.78-83.
3. Погореленко Н. П., Лютий М. М. Діагностика умов функціонування банківської системи України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки», 2019. №33. С.198-204.

**ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ**

Люх К.

Здобувачка спеціальності “Публічне управління та адміністрування”

Науковий керівник – д.е.н. професор Данкевич Є. М.

Постановка проблеми. У сучасних умовах соціально-економічного розвитку держав, планування розвитку територіальних громад набуває особливої актуальності. Від ефективності цього процесу значною мірою залежить стабільність і прогрес не тільки окремих регіонів, а й країни в цілому. У цьому контексті важливе місце займає фінансовий аспект, який є одним із ключових драйверів розвитку та забезпечення високого рівня життя населення.

Фінансове забезпечення територіальних громад виступає як визначальний фактор, що дозволяє реалізовувати стратегічні плани і програми, направлені на покращення інфраструктури, соціальної сфери, залучення інвестицій та створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу. Це вимагає збалансованого підходу до розподілу фінансових ресурсів, ефективної бюджетної політики, а також гнучкої системи фінансування, яка б враховувала специфіку та потреби кожної територіальної громади [1-2].

У вступі до розгляду планування соціально-економічного розвитку територіальних громад у фінансовому аспекті необхідно окреслити основні проблеми та виклики, з якими стикаються громади, визначити цілі та завдання дослідження, а також обґрунтувати значення теми у контексті сучасних тенденцій децентралізації влади та зростання автономії місцевого самоврядування.

Акцентування уваги на фінансовому аспекті планування дозволить не лише виявити ефективні механізми фінансування розвитку громад, але й розробити рекомендації щодо оптимізації бюджетних процесів та пошуку додаткових джерел фінансування, що сприятиме підвищенню економічної самостійності та ініціативності територіальних громад, стане основою для їх сталого розвитку та підвищення якості життя громадян.

Результати дослідження. Результати дослідження фінансових показників бюджетів територіальних громад Житомирської області за 2022 рік вказують на значні диференціації у фінансовій самодостатності та ефективності використання ресурсів місцевими громадами. Дані, надані Департаментом фінансів Житомирської ОДА, дозволили проаналізувати шість ключових індикаторів фінансової діяльності, що мають безпосередній вплив на економічну стабільність і соціальний розвиток громад [3-4].

Частка місцевих податків і зборів у доходній частині бюджету громад свідчить про рівень економічної самодостатності громад та їх здатність до самофінансування. В цілому, спостерігалося позитивне зростання цього показника, що вказує на посилення фіскального потенціалу територіальних громад Житомирської області та підвищення їхніх можливостей у плануванні та реалізації місцевих політик.

Співвідношення видатків на утримання апарату управління із фінансовими ресурсами громади показує раціональність управлінських витрат. Деякі громади демонстрували високу ефективність, оптимізуючи витрати на апарат управління та перенаправляючи кошти на розвиткові потреби.

Питома вага заробітної плати у видатках бюджету варіювалася в залежності від громади, що може свідчити про різницю в умовах оплати праці та структурі зайнятості. Значні коливання цього показника потребують детальнішого аналізу причин та визначення оптимальних рівнів заробітної плати.

Видатки на освіту на 1-го мешканця відіграють важливу роль у забезпеченні доступу до якісної освіти. Виявлено, що громади інвестують значні суми у цю галузь, що є свідченням пріоритетності освітньої політики в місцевому самоврядуванні. Видатки на культуру на 1-го мешканця демонстрували зростаючу тенденцію, відображаючи зусилля громад щодо збереження культурної спадщини та підтримки культурного розвитку. Видатки на фізичну культуру і спорт на 1-го мешканця були менш значними у порівнянні з освітою та культурою, але також показали певне зростання, свідчачи про розуміння важливості розвитку цих напрямків для підвищення якості життя та здоров'я громадян [5].

Загалом, аналіз фінансових показників територіальних громад Житомирської області виявив позитивні тенденції у зміцненні фінансової незалежності та спрямуванні ресурсів на соціальну сферу. Однак існує потреба у подальшій оптимізації витрат і підвищенні ефективності використання бюджетних коштів.

Висновки. На основі аналізу фінансових показників бюджетів територіальних громад Житомирської області за 2022 рік можна сформулювати такі висновки в контексті планування соціально-економічного розвитку: територіальні громади області демонструють позитивні тенденції до збільшення частки місцевих податків і зборів у структурі доходів бюджету, що свідчить про зростаючу фінансову незалежність та здатність до самостійного соціально-економічного розвитку; раціональне співвідношення видатків на утримання апарату управління до фінансових ресурсів громади вказує на

відповідальний підхід до бюджетного планування та управління, однак існує потреба в подальшій оптимізації витрат; питома вага заробітної плати у видатках загального фонду бюджету засвідчує високу частку витрат на утримання персоналу, що потребує уваги при плануванні ефективного розподілу ресурсів та стимулюванні економічного зростання; високі видатки на освіту і культуру на душу населення відображають пріоритетність цих напрямів у бюджетній політиці громад, що є ключовим фактором у формуванні гуманітарного розвитку регіону та підвищенні його привабливості; видатки на фізичну культуру і спорт, хоча й не є найбільшими в абсолютному вимірі, але їхнє зростання підкреслює важливість цих сфер для забезпечення високої якості життя мешканців громад.

Загалом, фінансові показники громад Житомирської області відображають посилення їх фінансової бази та спрямування коштів на ключові соціально-економічні потреби. Однак для досягнення більшої ефективності у плануванні соціально-економічного розвитку необхідно продовжувати працювати над оптимізацією бюджетних витрат, підвищенням їх прозорості та залученням інвестицій для забезпечення сталого розвитку громад.

Список використаних джерел

1. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посіб. 2-ге вид. доп. і перероб. К.: КНЕУ, 2002. 240 с.
2. Сокириська І.Г. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства. *Фінанси України*. 2013. №1. С. 89-93.
3. Сунцова О.О. Місцеві фінанси: Навчальний посібник. Київ. Центр навчальної літератури, 2015. 560 с.
4. Концепція розвитку електронного урядування в Україні. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р [Електронний ресурс]. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/250287124>.
5. Лашкіна М. Нові підходи до комунікації в публічному просторі державного управління. *Публічне управління: теорія та практика* № 1 (13). 2013. URL : <http://kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2013-1/doc/1/02.pdf3>.

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ПО ЗАРОБІТНІЙ ПЛАТІ

Макарчук Л.

Здобувач спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник – Наталія Савченко, к.е.н., доцент

Постановка проблеми. Воєнний стан впливає не лише на безпеку України в цілому. Суб'єкти господарювання стикаються з рядом проблем, одна із яких - порядок нарахування заробітної плати та проведення розрахунків із найманими працівниками в надзвичайних умовах. За таких обставин, трудові

відносини одна із найважливіших частин економічних взаємовідносин, що зазнає серйозних та іноді, неочікуваних змін.

Результати дослідження. Своєчасне та правильне проведення розрахунків по заробітній платі є вимогою трудового та податкового законодавства. Завдяки обліковій інформації управлінський персонал обізнаний із розміром витрат на робочу силу та має змогу приймати обґрунтовані управлінські рішення стосовно розвитку бізнесу та стратегії збереження персоналу.

В умовах воєнної агресії, суб'єкти господарювання стикаються з рядом проблем, які впливають на проведення розрахунків із найманими працівниками, а саме:

економічна нестабільність - воєнний стан, в будь-якому випадку призводить до економічної нестабільності держави через зниження обсягів виробництва, руйнування інфраструктури, міграцію трудового персоналу тощо. Це в кінцевому підсумку призводить до послаблення підприємницької активності суб'єктів господарювання і негативно впливає на розмір оплати праці;

підвищений ризик - для працівників у воєнний час збільшується ступінь небезпеки їхньої діяльності при виконанні ними свої професійних обов'язків на робочому місці. Це може викликати необхідність виплати заробітної плати за вищими ставками, особливо тим співробітникам, хто працює в зоні підвищеного ризику;

зміна в структурі зайнятості: збільшується попит на діяльність в галузях, пов'язаних із підтриманням безпеки (медицина, рятувальна та пожежна справи), обороною та військовим виробництвом, що безпосередньо впливає на ринок праці та її оплату;

зростання інфляції - збільшення цін на товари і послуги впливає на реальну купівельну спроможність працівників, зменшуючи їхні реальні доходи.

зміна законодавства – в Україні прийнято нові нормативно-правові акти, що регулюють порядок нарахування та виплати додаткових компенсацій та пільг працівникам, які перебувають на передовій або в зоні воєнних дій;

зміна системи контролю - відбулася трансформація системи контролю за обліком розрахунків по заробітній платі. Наприклад, можуть бути введені додаткові перевірки для підтвердження впевненості в правильності ведення обліку та використання коштів з фонду заробітної плати в період воєнного стану.

Усі ці зміни можуть впливати на організацію обліку розрахунків по заробітній платі та вимагати внесення змін у облікову політику суб'єкта господарювання. Важливо також забезпечити функціонування внутрішньої системи контролю за розрахунками по заробітній платі, яка забезпечуватиме правильність і раціональність ведення цієї ділянки обліку та виконання фінансових та соціальних зобов'язань за певний період.

В умовах воєнного стану відбуваються суттєві зміни в нормах трудового законодавства, що впливає на ряд інших ключових показників. Більшість

питань стосовно організації обліку розрахунків по заробітній платі висвітлено в Законі України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», який був опублікований 15.03.2022 р. [1]. У порівнянні з мирним часом, максимальна норма робочого часу за тиждень може бути збільшена з 40 до 60 годин. За воєнного стану, обмеження граничних норм надурочних робіт, які раніше становили 4 години протягом двох днів і 120 годин на рік, скасовуються. Тривалість роботи в нічний час залишається незмінною, але скорочення робочого часу на 1 годину напередодні святкових і неробочих днів застосовується лише при п'ятиденному та шестиденному робочих тижнях. У той же час, перенесення святкових днів тепер лише тоді, коли святковий день припадає на вихідний, порівнюючи з мирним часом, коли цей день переносився на той день, що наступить після вихідного. Компенсації за роботу у вихідні, святкові і неробочі дні за воєнного стану не нараховуються, відмінно від попереднього режиму, коли такі компенсації були стандартною практикою. Тривалість відпустки без збереження заробітної плати, яка раніше обмежувалася 15 календарними днями, лишаються необмеженою в умовах воєнного стану. Попередження працівника про зміну істотних умов праці тепер необов'язкове, роботодавець сам може вирішити і не попереджувати працівника взагалі. Всі ці наведені пункти є вагомими, але є ще дуже багато нюансів та змін в законодавстві.

Окремого розгляду вимагає оплата праці мобілізованих працівників. Заробітна плата таким працівникам виплачується у відповідності з посадою, званням та вислугою років. Обов'язковою умовою є те, що робоче місце та посада такого працівника зберігається.

Висновки. Отже, воєнний стан не лише поглиблює напруження в суспільстві, але й суттєво змінює усі сфери, зокрема порядок організації обліку розрахунків по заробітній платі. Зміни в умовах праці та законодавстві ставлять перед бізнесом і працівниками нові виклики. Організація розрахунків по заробітній платі під впливом воєнного стану включає в себе не лише адаптацію до нових умов праці, але й викликає необхідність внесення змін в законодавстві, що регулює оплату праці та контроль за порядком її нарахування та виплати. Мобілізованим працівникам також слід приділяти увагу, оскільки вони опиняються під впливом специфічних правил отримання заробітної плати. Адаптація до нових умов, врахування всіх змін у законодавстві, а також забезпечення збереження стабільної оплати праці під час воєнного стану визначають успішність функціонування підприємств та добробут їхніх працівників.

Список використаних джерел.

1. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15 берез. 2022 р. № 2136 – IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Максимчук М.

Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Куровська Н. О.

Постановка проблеми. У сучасній ринковій економіці одним з найважливіших аспектів, що визначає масштаби і швидкість розвитку будь-якого підприємства, є наявність фінансових грошових ресурсів та їх структура. Відсутність або недостатня кількість грошових ресурсів може стати перешкодою для проведення господарської діяльності. Грошові потоки визначають здатність підприємства здійснювати господарську діяльність. Управління грошовими потоками на підприємстві є ключовим аспектом для фінансового аналітика, оскільки стан та наявність грошових активів впливають на ефективність функціонування підприємства, його продуктивність, рентабельність та платоспроможність.

Питання управління грошовими потоками у своїх працях висвітлили такі науковці, як: Біндасова Ю. А., Кузнецова Д. С., Петренко В. С., Плінгей К. І., Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. та ін. Проте дане питання потребує подальшого дослідження.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування сутності та значення грошових потоків (англ. «cash–flow») та важливості якісного управління ними на підприємстві.

Результати дослідження. Грошовий потік («cash–flow») – сукупність різних надходжень, видатків грошових коштів та їх еквівалентів одержаних підприємством від господарської діяльності. Розрахувати грошовий потік можна додавши сальдо сум грошових потоків підприємства від його загальних видів діяльності, а саме: операційної, фінансової та інвестиційної. Діяльність будь-якого підприємства напряму пов'язана з рухом «cash–flow». Проведення аналізу грошових потоків пов'язане з використанням фінансової звітності підприємства, що базується на звіті про фінансовий стан, фінансові результати, рух грошових коштів, а також приміток до річної фінансової звітності [2, с. 233].

Таким чином, грошовий потік («cash–flow») – це фінансовий показник, який відображає рух грошей в певний період часу на певному підприємстві. Cash–Flow включає всі грошові вихідні потоки (тобто, витрати) та вхідні потоки (тобто, різного роду надходження). Сутність грошового потоку відображає, скільки коштів отримує та витрачає підприємство протягом певного звітного періоду, та є важливим фінансовим показником для отримання більшого прибутку. Оскільки, він допомагає в оцінці фінансової стійкості та здатності покрити фінансові та операційні витрати.

Грошовий потік може бути позитивним (коли надходження перевищують витрати) або негативним (коли витрати перевищують надходження). Ефективне використання, керування та управління грошовими потоками в процесі

стратегічного розвитку підприємства забезпечує фінансову стійкість, стабільність та рівновагу.

Необхідність управління та контролю грошових потоків полягає у наступних завданнях, що потребують вирішення: чи має підприємство достатньо фінансових ресурсів та власних коштів для фінансування своєї діяльності; чи генерує підприємство необхідні кошти для придбання додаткових засобів для подальшого функціонування та розвитку; чи є у підприємства вільні фінансові ресурси для погашення боргів, погашення поточної кредиторської заборгованості та чи немає прострочених фінансових платежів.

У результаті дослідження сутності та значення грошових потоків для здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства, необхідно виділити чотири основні класифікаційні ознаки (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація грошових потоків

Класифікаційна ознака	Характеристика
За видами діяльності	<ul style="list-style-type: none"> - грошовий потік від операційної діяльності - грошовий потік від фінансової діяльності - грошовий потік від інвестиційної діяльності
За масштабами обслуговування господарського процесу	<ul style="list-style-type: none"> - грошовий потік по підприємству - грошовий потік з окремих видів господарської діяльності - грошовий потік за окремими структурними підрозділами - грошовий потік за окремими господарськими операціями
За методом визначення обсягу грошові потоки поділяють	<ul style="list-style-type: none"> - валовий грошовий потік - чистий грошовий потік
За рівнем достатності обсягів	<ul style="list-style-type: none"> - зайвий грошовий потік - дефіцитний грошовий потік

Джерело: розроблено автором на основі [4].

Процес управління грошовими потоками на підприємстві відбувається в декілька етапів:

Планування грошових потоків. На цьому етапі розробляється план та прогнози грошових потоків на певний період часу. План допомагає фінансовому працівнику на підприємстві зрозуміти, коли і скільки коштів потрібно мати в розпорядженні для забезпечення нормального бізнес-процесу.

Балансування грошових потоків. На цьому етапі працівники фінансового відділу підприємства стараються забезпечити баланс між надходженнями та витратами, тобто планування витрат так, щоб не дефіциту коштів, що може призвести до прострочки платежів або боргів.

Синхронізація платежів. Цей етап передбачає управління та планування датами платежів, тобто встановлення оптимальних графіків платежів, щоб уникнути непередбачених витрат на проценти за кредитами, як приклад.

Розрахунок оптимального залишку коштів. Фінансовий аналітик підприємства має визначити такий рівень ліквідності, який дозволить виконувати всі платежі без зайвого надмірного зберігання коштів.

Правильно сформована та організована система управління грошовими потоками допомагає підвищити прибутковість підприємства та мінімізувати витрати. Ефективність та якість процесу управління грошовими потоками забезпечує не тільки стабільну фінансову стійкість підприємства, а й дає змогу подальшого розвитку та досягнення зростання прибутку в майбутньому.

Висновки. Грошовий потік («cash-flow») представляє собою важливий фінансовий показник, що відображає рух грошей на підприємстві в певний період часу. Цей показник є сукупністю різних грошових надходжень та видатків, які виникають під час господарської діяльності підприємства. Розрахунок грошового потоку включає в себе аналіз грошових потоків підприємства, отриманих внаслідок різних видів діяльності, а саме операційної, фінансової та інвестиційної. Управління грошовими потоками є важливим аспектом фінансового управління підприємством. Цей процес включає в себе керування рухом грошей, які надходять та витрачаються на підприємстві з метою забезпечення фінансової стійкості та перспектив подальшого розвитку підприємства та капіталізації прибутку в майбутньому. Відтак, грошовий потік є важливим інструментом для оцінки та управління фінансовою діяльністю підприємства. Ефективне управління грошовими потоками сприяє досягненню стабільної фінансової ситуації та фінансової рівноваги.

Список використаних джерел

1. Біндасова Ю. О. Теоретичні аспекти формування системи управління грошовими потоками підприємства. *Науково-технічний збірник*. 2014. №. 77. С. 388–394.
2. Кошельок Г. В., Грінченко Р. В. Аналіз грошових потоків у системі управління підприємством. *Галицький економічний вісник*. 2020. С. 231–242.
3. Плінгей К. І. Теоретичні аспекти аналізу грошового потоку суб'єкта господарювання. *Збірник наукових праць кафедри економічної експертизи та аудиту бізнесу*. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. Вип. 1. С. 243–247.
4. Урясьєв М. О. Сутність та класифікація грошових потоків підприємства як об'єктів управління. Збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 22 травня 2023 р., м. Миколаїв. Миколаївський національний аграрний університет: «Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та фінансів в умовах євроінтеграції». Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 140–142.

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Малих А., Скринська В.

*Магістри спеціальності «Публічне управління та адміністрування»,
Науковий керівник – Дацій Н. В., д.н.держ. упр., професор*

Постановка проблеми. Інститут громадянського суспільства виникає на певному етапі соціального розвитку, спочатку як систематична практика, що формується на базі запитів суспільства на участь у вирішенні ключових соціальних проблем, а потім оформляється за допомогою легітимації взаємодії влади та громадськості з ключових соціальних питань. На відміну від політичних партій, інститут громадянського суспільства представляє групи інтересів, спрямованих для забезпечення балансу публічних, корпоративно-групових, приватних та інших інтересів на основі динамічної взаємодії представників громадянського суспільства з владними інститутами. Залежно від тематичної спрямованості інституту громадянського суспільства інтереси їхніх акторів можуть різнитися.

Результати дослідження. Результатом процесу інституціоналізації громадянського суспільства стає, скажімо, формування встановленого порядку «правил і стандартизованих моделей поведінки» [3, с.71]. Ситуації взаємодії влади та громадськості, можна констатувати, як підготовлений процес комунікації, що організується у певному просторово-часовому контексті віч-на-віч, (на відміну від комунікації на відстані, наприклад, телефонна розмова).

Що стосується ступеня відкритості, то в нашому випадку йдеться швидше про висловлювання на публіку, підтвердженням тому є сама назва форми взаємодії влади, що вивчається, і громадськості – публічні слухання. Крім норм та розпоряджень, діяльність інституту громадянського суспільства, як соціального інституту, визначається інтеграцією даного інституту в соціально-політичну, ідеологічну та ціннісну структури суспільства. Йдеться насамперед про те, що інститути громадянського суспільства створюються як інструмент залучення суспільства до здійснення громадського контролю за діяльністю органів державної влади, інших органів та організацій «з метою суспільної перевірки, аналізу та суспільної оцінки актів, що ними видаються, і прийнятих рішень» [1, с.69].

У разі громадських експертів спостерігається ситуація програвання ними різних ролей, включаючи акторів, які прагнуть встановлення продуктивної, партнерської взаємодії. Така готовність знайшла явне своє відображення не лише у виступах, а й у експертних висновках щодо ефективності бюджетних видатків. Громадські експерти за допомогою риторичних та інших питань звертаються до нормативних актів, програючи різні ролі. Тим самим конструюються певні рамки для взаємодії, що сприяє взаєморозумінню.

Резюмуючи сказане щодо тематики, за якою відбувається взаємодія влади та громадськості на публічних слуханнях, зауважимо, що дана «тематика не тільки стає різноманітнішою, а й має досить продуманий характер, що знаходить відображення і у факті використання презентацій у виступах не лише

представників влади, а й громадськості : як правило, експерти, які виступають на підсумкових публічних слуханнях, використовують даний інструмент при викладанні своєї позиції» [4, с.129]. Часом такого інструменту вдаються вони і на громадських обговореннях у різних відомствах.

Поряд з цим тематика, що обговорюється на публічних слуханнях, свідчить про наявність питань, у трактуванні та оцінці яких немає згоди між владою та громадськістю (результативність низки реалізованих програм, фінансування програм освіти, нормативні підстави фінансування будівництва храмів, дитячі майданчики, динаміка зарплати соціальних, медичних працівників, та педагогів). Незважаючи на цілу низку моментів, що вказують на фактичну неспроможність реального діалогу влади та громадськості [2, с.29]: різний час, що відводиться на виступ представників публічної влади та громадськості, час початку публічних слухань, а також місце проведення, мають місце і позитивні тенденції в комунікації влади та громадськості на полі, що вивчається, що виражаються у використанні обома сторонами таких технік, як приєднання, солідарність з партнером по взаємодії.

Висновки. Отже, в цілому щодо інституціоналізації громадянського суспільства, підкреслимо, що це – процес переходу від нерегулярних практик комунікації влади та громадськості до систематичних, упорядкованих, організованих і керованих моделей їх взаємодії. Це відносно тривалий поступовий процес ускладнення, диференціації та інтеграції системи розрізнених комунікативних взаємодій влади та громадськості, включаючи стабілізацію майданчиків проведення публічних слухань та формування його ядра. Призначення та зміст інституціоналізації громадянського суспільства полягає у підвищенні якості та ефективності процесів трансформації соціально-структурних відносин суспільства, у розвитку нових форм взаємодії влади та громадськості з акцентом на одержанні владою зворотного зв'язку, за допомогою спільного обговорення, вироблення та прийняття соціально значущих рішень. У результаті останнього однією стороною ставляться питання; інша, відповідаючи на них, дає обіцянки кращого – у разі потреби – вирішення питань, що хвилюють громадськість. Все це потребує значних зусиль: тимчасових ресурсів і з боку публічної влади та організацій громадянського суспільства. Зрештою, стійке функціонування такої інноваційної системи означає трансформацію нерегулярних та спонтанних комунікативних практик у новий соціальний інститут.

Список використаних джерел

1. Бойчук М. А. *Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії*. Київ: ТОВ «Атлант ЮЕмСі».2019. 207 с.
2. Дацій Н.В. Світовий досвід становлення і розвитку громадянського суспільства і соціальної держави. *Вісник Національного університету цивільного захисту України: зб. Наук. Пр.* Харків : Міськдрук, 2015. Вип. 4 (1). С. 25-34.

3. Шаульська Г.М. Громадськість як індикатор системи державного управління та громадянського су'спільства. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2017. № 1 (8). С. 70-74.

4. Цветков В.В., Горбатенко В.П. Демократія – Управління – Бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства: монографія. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2011. 248 с.

АНАЛІЗ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК ТА ПЛАТІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ АТ ПУМБ БАНК

Моїсєєва А.

Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Сус Л.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту

Постановка проблеми. У зв'язку з розвитком фінансово-кредитних установ України, реалізацією високотехнологічного фінансового інструментарію для того, щоб забезпечити ефективне керування фінансовими потоками все більшої актуальності набувають проблема в популяризації безготівкових розрахунків, а також постає питання щодо розвитку ринку платіжних карток. Процес глобалізації вимагає постійного вдосконалення і осучаснення платіжних систем і платіжної інфраструктури, а також зменшення рівня готівкових розрахунків як таких, що являється основною причиною «тіньової» економіки, а також складно піддаються контролю та нагляду з боку держави.

На сучасному етапі усі учасники грошових розрахунків мають зацікавленість щодо надійного, зручного та швидкого способу здійснення даних розрахунків, що можна досягти за допомогою здійснення вибору безготівкової форми. Найзручніший платіжний інструмент, що дає можливість здійснювати безготівкові розрахунки і користуватися безготівковими грошима, на сьогодні являється платіжна картка. А отже, банківських установ є серйозний рівень конкуренції за сегменти ринку платіжних карток, а також здійснюється актуалізації проблеми щодо вдосконалення розрахунків з використанням платіжних карток і розвитку ринку платіжних карток взагалі. Нами було вирішено здійснити аналіз сучасного стану розвитку платіжних карток та платіжної інфраструктури АТ ПУМБ БАНКУ.

Результати досліджень. ПУМБ (Перший Український Міжнародний банк) – один з провідних українських банків (станом на 02.2023 – 1,5 млн. клієнтів). Належить промислово-фінансовій групі «СКМ», кінцевим бенефіціантом є Рінат Ахметов. Заснований в 1991 році. З 2009 року організаційно-правова форма ПУМБ – акціонерне товариство. Центральний офіс в Києві. Всеукраїнська мережа відділень Банку сумарно налічує 211 відділень у всіх областях України ПУМБ входить до ТОП-8 найбільших банків України за версією рейтингу «Financial club» «50 провідних банків України

2018» та ТОП-5 найбільших банків України за версією «50 провідних банків України» на 2023 рік [1].

З 01.10.2018 Банк ПУМБ запровадив нову карту «ВсеКАРТА», яка замінює усі інші карткові продукти, що пропонувалися банком раніше [1].

У таблиці 1 наведені дані про кількість обслуговуваних банківських карт.

Таблиця 1

Кількість обслуговуваних банківських карт в АТ ПУМБ БАНК, тис. шт.

ВсеКАРТА	Кількість, шт.			Відхилення 2021/2022	
	2020	2021	2022	тис. шт.	%
	2734	3318	3481	163	4,9

Джерело: складено автором за [1].

Отже, на кінець аналізованого періоду питома вага карт проявляє тенденцію до зниження. Проте в абсолютному вимірі їх кількість зберігається і при сприятливій економічній ситуації в країні продовжить своє зростання. Кількість обслуговуваних банківських карт в АТ ПУМБ БАНК у 2022 році збільшилась на 4,9% або на 163 тис.шт. та становила 3481 тис. шт.

Платіжна інфраструктура банку АТ ПУМБ БАНК наведена в табл.2.

Таблиця 2

Платіжна інфраструктура банку АТ ПУМБ БАНК

Вид	Кількість, шт.			Відхилення 2021/2022	
	2020	2021	2022	шт.	%
Банкомати	196	201	209	8	3,98
Торгівельні POST термінали	1563	1897	2365	468	24,67
ПТКС	180	196	203	7	3,57

Джерело: складено автором за [1]

Отже згідно даних табл.2, в 2022 році про збільшення платіжної інфраструктури, яка здійснює позитивний вплив щодо розвитку ринку платіжних карток, свідчить зростання чисельності платіжних терміналів, банкоматів, це можна побачити в табл. 2. Платіжна інфраструктура банку АТ ПУМБ БАНК у 2022 році розширилась, зросла чисельність банкоматів на 3,98% та становила 209 шт., кількість торгівельних POST терміналів зросла у порівнянні з 2021 роком на 24,67% та становила 2365 шт. Чисельність ПТКС також зросла на 3,57% та становила 203 шт.

З метою визначення впливу операцій з пластиковими картками на фінансовий результат спочатку розглянемо суми надходжень комісії за банківськими картами за такими видами операцій: зняття готівки, за кредитами, за виплатами та щорічне обслуговування. Всього сума за всіма вище перерахованими видами операцій у 2020 році становила 328,1 тис.грн., у 2021 – 1381,6 тис.грн., а у 2022 році 9355 тис.грн. Сума комісії за банківськими картами у 2022 році збільшилась у порівнянні з 2021 роком майже на 6 раз та становила 9355 тис.грн.

У зв'язку зі стабільним зростанням обсягів карт, банком постійно вирішуються завдання залучення коштів. За аналізований період 2020-2022 рр. сума залучених коштів зросла з 48 до 127,5 тис.грн. більше половини цієї суми

вдалося отримати завдяки вкладам фізичних осіб та індивідуальних підприємців.

Кредитний портфель АТ ПУМБ БАНК складається із таких видів залучених коштів: кредитні карти, кредити з погашенням у розстрочку, кредити готівкою та кредити, що оформлені за місцем продажу. Всього сума за всіма вище перерахованими видами залучених коштів у 2020 році становила 74579,5 тис.грн., у 2021 – 86549 тис.грн., а у 2022 році 120435 тис.грн. Розмір кредитного портфелю АТ ПУМБ БАНК у 2022 році збільшилась у порівнянні з 2021 роком на 39,15% або на 33886 тис.грн. та становив 120435 тис.грн. Найбільшу величину - від 88 до 93% мають кредитні картки. Решта напрямків кредитування в банку мають від 1 до 9%. Отже, найбільший обсяг коштів задіяний в кредитних картах і від них банк отримує найбільший дохід.

У банку висока частка саме процентних доходів за кредитними картками у загальній сумі процентних доходів – у 2022 році становила 98 %. Разом з тим величина процентних витрат за кредитними картками становить 99,5 % і за аналізований період вона показує помірні темпи зростання. На рівень процентних доходів і ефективність використання кредитних ресурсів банку істотний вплив робить прострочена заборгованість. І чим більша кількість карт знаходиться в обігу, тим гостріше буде ставати ця проблема. В даний час число клієнтів банку, які не повертають кошти на карту до закінчення грейс-періоду, досить висока.

Якість досягнутих результатів з нарощування кредитного портфелю банку залишає бажати кращого. Як вже зазначалося вище, боржниками банку, які допустили прострочення по платежах, є близько 500 тис. осіб.

На наш погляд, дієвим заходом в цьому відношенні має стати підвищення свідомості потенційних клієнтів на підставі підвищення їх фінансової грамотності та відповідального правосвідомості.

Висновки. Отже, ПУМБ (Перший Український Міжнародний банк) – один з провідних українських банків, який запровадив нову картковий продукт «ВсеКАРТА», яка заміняє усі інші банківські картки, що пропонувалися раніше. Клієнти банку від ПУМБ БАНК використовують «ВСЕкарту» переважно для здійснення покупок або виконання безготівкових платежів. На цей вид розрахунків по карті припадає близько 80 % операцій. Платіжна інфраструктура банку АТ ПУМБ БАНК у 2022 році розширилась, сума комісії за банківськими картами у 2022 році збільшилась у порівнянні з 2021 роком майже на 6 разів. Розмір кредитного портфелю АТ ПУМБ БАНК у 2022 році збільшився у порівнянні з 2021 роком на 39,15%. Найбільшу частку в кредитному портфелі - від 88 % до 93 % мають кредитні картки. У банку висока частка саме процентних доходів за кредитними картками у загальній сумі процентних доходів – у 2022 році становила 98 %.

Список використаних джерел

1. Банк ПУМБ. Офіційний сайт. URL: <https://www.pumb.ua/> (дата звернення 20.10.2023).

ЗАПРОВАДЖЕННЯ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО РІВНЯ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ ВІЙНИ З РФ

Мякушко Т.

Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Шубенко І.А. к.е.н., доцент

Постановка проблеми. Одним із головних завдань у галузі соціально-економічної політики держави виступає питання пенсійного забезпечення. Пенсійне забезпечення є механізмом, що узгоджує економічні інтереси непрацездатних членів суспільства з рештою його частини, що є працездатним. На сьогоднішній день ми спостерігаємо, що всі країни віднайшли чесний компроміс між державною та приватною пенсіями у вигляді збалансованих трьох рівнів системи. Кожна держава налагоджує свою модель пенсійної системи з урахуванням своїх особливостей, при цьому розміри недержавної пенсії в пенсійній системі поступово збільшуються. На наш погляд, однією із нагальних проблем в українській пенсійній системі є те, що не функціонує другий рівень, а саме накопичувальна складова системи пенсійного страхування.

Над проблемою запровадження другого рівня пенсійного страхування в Україні працює багато науковців, серед них М. Малютіна, Ю. Овсієнко, В. Русаков, Н. Сухова, А. Соловйов, Л. Хить, Шубенко І.А., Годнюк І.В., Андрєєва В. В. та Приходченко О. Ю.

Результати дослідження. Впродовж багатьох років в Україні відбувається реформування пенсійної системи. Були різні підходи до формування пенсії, нині на законодавчому рівні визначено, що пенсії залежать від страхового стажу та розміру заробітної плати. Нині задекларовано, що система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів: солідарної системи загально обов'язкового державного пенсійного страхування, накопичувальної системи державного пенсійного страхування та системи недержавного пенсійного страхування [1]. Солідарна складова пенсійного забезпечення полягає у тому, що працездатні громадяни заробляють пенсію тим, хто вийшов на заслужений відпочинок. Накопичувальна система пенсійного забезпечення стосується – обов'язкових відрахувань із заробітної плати на індивідуальні пенсійні рахунки та добровільних відрахувань зі своїх доходів на додаткову пенсію. Але фактично діє лише два її рівні – солідарна та недержавна складові системи пенсійного забезпечення.

Аналіз пенсійного забезпечення в Україні демонструє те, що, незважаючи на функціонування двох рівнів пенсійної системи, більшість соціальних проблем залишилися нерозв'язними. головною з яких є низький рівень пенсій, що не забезпечує навіть мінімальні потреби пенсіонера. До такої ситуації призвів ряд факторів, які активно обговорюються науковцями.

Досвід провідних країн світу засвідчує, що вирішити проблему низького рівня пенсії можливо лише за умови формування багаторівневої системи пенсійного забезпечення, одним рівнем з яких має стати обов'язкове накопичувальне пенсійне страхування. Накопичувальна система є

загальнообов'язкова складова державного пенсійного страхування, якою передбачається створення додаткових коштів для майбутніх пенсіонерів шляхом обов'язкової сплати внесків на індивідуальні пенсійні рахунки та їх інвестування у вітчизняну економіку [3].

Запровадження другого рівня пенсійного страхування вже кілька разів переносилося через об'єктивні причини: світова фінансова криза, ризики, що можуть виникнути при її запровадженні, війна та початок повномасштабного вторгнення. Крім того, війна принесла ще і катастрофічні демографічні ризики, які були досить високими і до війни, а після повномасштабного вторгнення, коли велика кількість жінок, покинули країну з дітьми, поглибили цю проблему. Одним із шляхів повернення наших громадян до України є забезпечення високих стандартів життя, серед яких основним є достойна заробітна плата [2].

Після завершення війни питання формування трьохрівневої системи пенсійного забезпечення відновиться, адже процес вже розпочався і потребує завершення. Його запроваджувати треба буде дуже швидко, адже наша українська економіка потребуватиме значних коштів на її відновлення: будівництво житла, нових підприємств, відновлення інфраструктури міст та сіл потребуватиме значних ресурсів. Одним із механізмів залучення коштів можуть і стати кошти від накопичувального рівня пенсійного страхування. Поряд із цим варто проводити і реформу заробітної плати, адже її рівень в Україні є найнижчим у Європі. Заробітна плата має стати достойною оплатою за працю, що сприятиме зростанню відрахувань до першого солідарного рівня пенсійного забезпечення. Якщо не реформувати систему оплати праці нині, після завершення війни ми будемо спостерігати «...подальший відтік за межі України кваліфікованих кадрів (після припинення воєнного стану, насамперед, чоловіків) у разі відсутності дієвих кроків, спрямованих на зростання заробітної плати та підвищення рівня життя» [2]. Адже низькі заробітні плати породжують і невисокий рівень пенсій, а одне джерело пенсії, як це було в Україні, породжує її залежність від демографічних ризиків, про що наголошують науковці [5, с.79]. Проведення реформування системи заробітної плати має сприяти її суттєвому зростанню. Тоді і зможе запрацювати на повну силу, і третій рівень недержавного пенсійного страхування, який ледь жевріє нині.

Висновки. Розпочату пенсійну реформу, у частини запровадження загальнообов'язкового накопичувального рівня пенсійного страхування в Україні слід відновити у післявоєнний період. З нашої точки зору, це потрібно зробити досить швидко після завершення війни з РФ. Адже, економіка України, яка виснажена війною потребуватиме значних коштів на її відновлення. Це сприятиме інвестуванню коштів у вітчизняну економічну систему, забезпечить надійний процес захисту від інфляційних ризиків та сприятиме накопиченню коштів на майбутні пенсії саме тим українцям, які активно братимуть участь у відновленні економічного потенціалу.

Паралельно із запровадженням накопичувального страхування слід провести реформування заробітної плати, що має призвести до її реального

росту, а не номінального зростання. Від цього у кінцевому результаті виграють всі: і роботодавці, і працівники, і держава. Роботодавці отримують працівника, який зацікавлений у своїй роботі, працівник має достойну заробітну плату і повний соціальний пакет, а держава – інвестиції.

Список використаних джерел

1. Андреева В. В. Система недержавного пенсійного забезпечення URL: https://minjust.gov.ua/m/str_40557 (дата звернення 24.10.2023).
2. Достойна заробітна плата та своєчасна її виплата – запорука гідної праці URL: <https://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialnij-zakhist/25117-dostoina-zarobitna-plata-ta-svoiechasna-ii-vyplata-zaporuka-hidnoi-pratsi.html>.
3. Національний банк України. Пенсійна система України. 2023р. URL: https://knpf.bank.gov.ua/uchasnykam/baza_znan/pensiina_systema_ukrainy.html (дата звернення 20.10.2023).
4. Приходченко О. Ю. Моделювання оптимальної структури Пенсійної системи України. Автореферат. 2021. С. 1-2.
5. Шубенко І.А., Годнюк І.В. Ризики солідарного рівня пенсійної системи України. Наукові горизонти. 2019. №4(77). С. 77-85.

УЗАГАЛЬНЕНИЙ АЛГОРИТМ ЗДІЙСНЕННЯ SUPPLY CHAIN ATTACK НА ОБ'ЄКТ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Нікітенко Б.

Здобувач спеціальності «Кібербезпека»

Науковий керівник - д. т. н, проф. Молодецька К.В.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство незмінно залежить від безперервного функціонування об'єктів критичної інфраструктури. Високий ступінь взаємозв'язності таких об'єктів і використання розподілених систем, зростання геополітичного напруження та конфліктів між державами, перетворення інформаційної та кіберагресії на ефективні інструменти ведення війни у кіберпросторі створюють передумови для появи нових кіберзагроз, однією з яких є атаки через ланцюг постачання (supply chain attacks). Атаки через ланцюг постачання стають все більш актуальними та небезпечними, оскільки зловмисники можуть зламати систему не напряму, а через вразливості в постачальному ланцюгу, що робить їх складнішими для виявлення та захисту.

Метою дослідження є вивчення атаки через ланцюг постачання, що дозволить розробити нові та вдосконалити існуючі стратегії і заходи безпеки, спрямовані на запобігання та виявлення атаки через ланцюг постачання на об'єкти критичної інфраструктури. Ця робота розглядає основні етапи узагальненого алгоритму атак через ланцюг постачання, а також важливість розробки ефективних методів запобігання та реагування на такі загрози.

Результати дослідження. Аналіз існуючих досліджень [1] дозволяє розробити узагальнений алгоритм здійснення атаки через ланцюг постачання.

Крок 1: Визначення цілей атаки [1]. Перший крок в алгоритмі полягає у визначенні цілей атаки. Це можуть бути конкретні об'єкти критичної інфраструктури, наприклад, електростанції, водопостачання або системи транспорту [2].

Крок 2: Визначення потенційних постачальників і постачальних ланцюгів. Цей крок полягає у визначенні постачальників, які постачають необхідні компоненти чи послуги для об'єктів інфраструктури. Це може включати постачальників матеріалів, програмне забезпечення або послуги технічного обслуговування.

Крок 3: Визначення потенційних вразливостей в ланцюгу постачання. На даному кроці здійснюється визначення потенційних вразливостей в постачальних ланцюгах, що може включати слабкі місця в безпеці постачальників, недостатні заходи контролю, а також вразливості в програмному забезпеченні або апаратному забезпеченні, які використовуються в ланцюгу постачання.

Крок 4: Створення моделі атаки. На четвертому кроці створюється модель атаки, яка включає в себе всі виявлені потенційні вразливості та шляхи для їх експлуатації в постачальних ланцюгах. Модель допомагає у визначенні, як зловмисники можуть здійснити атаку та які можливі наслідки це може мати.

Крок 5: Аналіз наслідків та розробка заходів протидії. На останньому кроці алгоритму проводиться аналіз потенційних наслідків атаки через ланцюг постачання та розробляються стратегії протидії, спрямовані на попередження або мінімізацію можливих ризиків [3-4].

Рис. 1. Типові заходи протидії атакам на постачальницькі ланцюги

Джерело: [1].

Цей узагальнений алгоритм формує базис для подальшого дослідження і розвитку методів моделювання атаки через ланцюг постачання на об'єкти критичної інфраструктури та їх захисту.

Висновки. Розроблений в цій роботі узагальнений алгоритм атаки через ланцюг постачання є основою для моделювання такого типу атак та подальшого розроблення стратегії захисту об'єктів критичної інфраструктури. Важливо приділяти увагу як вдосконаленню безпеки у власному ланцюзі постачання, так і співпраці з постачальниками та розробці планів реагування на можливі атаки.

Усі ці висновки підкреслюють важливість дослідження та розробки стратегій для запобігання та мінімізації атаки через ланцюг постачання на об'єкти критичної інфраструктури. Далі необхідно продовжувати дослідження в цій області з метою забезпечення безпеки та надійності сучасних інфраструктурних об'єктів.

Список використаних джерел

1. Хакери атакують вас через постачальників. Як це працює та як захиститися? Джерело: <https://hub.kyivstar.ua/articles/hakery-atakuyut-vas-cherez-postachalnykiv-yak-cze-praczyuye-ta-yak-zahystytysya>.
2. Андерсон, Р. (2018). "Моделювання атак через ланцюг постачання: підхід за допомогою вивчення випадку." Збірник доповідей Міжнародної конференції з кібербезпеки, 175-189.
3. Національний інститут стандартів і технологій (NIST). (2016). "Рекомендації з управління ризиками в ланцюгу постачання." Спеціальне видання NIST 800-161.
4. Група досліджень Кібербезпеки. (2022). Моделювання кіберзагроз: підходи та методології. Журнал Кібербезпеки, 14(1), 78-92.
5. Міністерство внутрішньої безпеки США (DHS). (2013). "Захист критичної інфраструктури: керування ризиками ланцюгом постачання (SCRM)." Публікація DHS.

ПРОЦЕНТНА ПОЛІТИКА БАНКІВ СФЕРИ КРЕДИТУВАННЯ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Овсійчук К.

Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Л. В. Сус, к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту

Постановка проблеми. Процентна політика банків є важливою складовою для забезпечення їх діяльності. Ця політика формується на основі дій Національного банку України у сфері грошово-кредитної політики, тобто на відсоткову ставку впливає важливий інструмент цієї політики – облікова ставка. Здебільшого банківські установи можуть змінювати ставки та умови

кредитування для того, щоб пристосуватися до різних факторів, які можуть впливати на їх діяльність. Також для забезпечення фінансової стабільності та підтримки економіки уряд може вживати низку заходів, які мають вплив на політику банків.

Мета дослідження: зрозуміти, як змінюється процентна політика банківських установ у сфері кредитування під дією зовнішніх ризиків, а саме в період воєнного стану.

Результати дослідження. Як зазначалося раніше, банки формують процентну політику самостійно, але держава опосередковано впливає на формування цієї політики. Загалом, якщо уряд хоче приростити ВВП, то він зменшить облікову ставку, тим самим спричинить зниження мінімальної процентної ставки в кредитуванні і навпаки, якщо хоче пригальмувати ріст ВВП, то відсотки по кредитах зростуть. Також значний вплив на відсоткові ставки мають такі фактори, як статус позичальника, термін, на який надано той чи інший кредит, і ситуація в країні. Динаміка процентних ставок за банківськими кредитами наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Процентні ставки за кредитами фізичним та юридичним особам за строками погашення в період вересень 2022-вересень 2023 рр.

	Вер.22	Вер.23	Різниця
<i>Фіз. особи в т. ч.</i>			
Овердрафт	19,6	15,0	-4,6
До 1 року	36,7	36,3	-0,4
Від 1 року до 5 років	31,7	29,5	-2,2
Більше 5 років	21,9	14,8	-7,1
Усього	30,9	28,2	-2,7
<i>Юр. особи в т. ч.</i>			
Овердрафт	17,1	20,6	3,5
До 1 року	16,1	15,8	-0,3
Від 1 року до 5 років	14,0	17,5	3,5
Більше 5 років	7,9	13,7	5,8
Усього	16,0	16,6	0,6

Джерело: складено за даними НБУ [1].

Щоб зрозуміти, як змінилася відсоткова ставка станом на вересень 2023 р., наведено дані за аналогічний період 2022 р. Тому, розглянувши таблицю, доведено, що процентна ставка за кредитами у 2023 р. в більшості випадків зменшилась. Найбільше зниження відсоткової ставки в період воєнного стану відбулося на кредити для фіз. осіб строком більше 5 років і становило 7,1 в. п., тоді як найменше зниження ставки відбулося для юр. осіб строком до 1 року і різниця становить 0,3 в. п., порівнюючи з 2022 р. Але за цей період відбулося не лише зменшення, а й підвищення відсоткової ставки. Ці зміни стосуються лише юридичних осіб. Наприклад, збільшення відбулися: на

3,5%, за строками від 1 року до 5 років і овердрафт та на 5,8% строком більше 5 років.

З однієї сторони, бачимо, що зміни незначні, враховуючи ситуацію в країні, але, з іншої боку, зміни є і для економіки країни мають негативний характер, зокрема здорожчання вартості кредиту для юридичних осіб знижує бажання брати кредит для розширення виробництва, тим самим зменшує темпи приросту ВВП та гальмує розвиток соціально-економічного сектору держави.

Під час війни у комерційних банків передусім виникає необхідність постійно вдосконалювати свою кредитну політику для запобігання появи непрацюючих кредитів шляхом застосування жорстких умов для надання кредитів [2]. Національний банк України постійно працює над розробкою та впровадженням нових інструментів надання банкам фінансування, які допоможуть банківським установам задовольняти попит суб'єктів господарювання на гривневі кошти. Це важливо сьогодні та особливо буде актуальним після завершення війни, коли потрібно буде відновлювати національну економіку та повертати її до повноцінного функціонування [2].

Для більш широкого розуміння процентної ставки у кредитуванні нами досліджено вартість двох видів кредитів (кредит готівкою та кредит на авто) у розрізі ТОП-5 банків з рейтингу стійкості банків від порталу «Мінфін» (табл. 2). Оскільки дані про умови кредитування на офіційному сайті Райффайзен банк відсутні, то обрано наступний банк зі списку – Приватбанк. Для точності розрахунків взято однакові умови кредитування.

Таблиця 2

Відсоткові ставки за видами кредитів у ТОП-5 банках України

Банківська установа	Кредит готівкою		Кредит на авто
	Відсоткова ставка, %	Реальна відсоткова ставка, % річних	Реальна відсоткова ставка, % річних
Укрсиббанк	67,00	91,88	21,40
Креді Агріколь Банк	36,00	97,95	66,00
Кредобанк*	65,00	88,27	-
ОТП Банк**	-	41,16	35,72
Приватбанк	18,00	36,40	52,71

*У зв'язку з воєнним станом, з 24 лютого 2022 року призупинено розгляд кредитних заявок.

**Дані про відсоткову ставку відсутні.

Джерело: офіційні веб-сайти банківських установ.

Проаналізувавши таблицю, можна підкреслити, що у готівкових кредитах відсоткова ставка і реальна відсоткова ставка суттєво відрізняються. Найменша різниця між договірною та реальною процентною ставкою у Приватбанку і вона становить 18,40 %, а от найбільша різниця у Креді Агріколь Банку – 61,95 %. Це пояснюється тим, що розмір платежів за місяць, загальні витрати за споживчим кредитом в одному банку менше, аніж розмір аналогічних платежів у іншому банку. Розглянувши автокредитування, виявлено, що найбільша

реальна процентна ставка 66,00 % у Креді Агріколь Банк, а це говорить про те, що такі умови не будуть стимулювати клієнтів подавати заявки на даний вид кредитування, що знизиться кількість наданих кредитів даною банківською установою.

Висновок. Отже, у період воєнного стану політика банків до своїх клієнтів зазнала змін. На це, передусім, вплинула грошово-кредитна політика НБУ, який за допомогою облікової ставки не дав стрімко зрости рівню інфляції, тим самим не спричинивши обвалу економіки.

З огляду на те, що середня відсоткова ставка за кредитом на автомобіль є високою, то можна дійти висновку, що попит на цей вид кредиту в подальшому буде низький. Щоб уникнути цього явища, найкращою дією банків буде удосконалення процентної політики, враховуючи потреби та бажання позичальників. Тому, в перспективі для активізації ринку автокредитування банкам потрібно розробити лояльну кредитну політику до своїх клієнтів.

Список використаних джерел

1. Національний банк України: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 05.11.2023).
2. Нянько В., Нянько Л., Нянько В. Банківська система за воєнного стану та у післявоєнному відновленні України. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. Випуск 35/2022.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Парфенюк А.

Здобувач спеціальності “Публічне управління та адміністрування”

Науковий керівник – д.е.н., проф. Данкевич В. Є.

Постановка проблеми. Фінансове забезпечення закладів охорони здоров'я є ключовим аспектом в системі охорони здоров'я будь-якої країни. Ефективне управління фінансовими ресурсами не тільки гарантує стабільну роботу медичних установ, але й сприяє підвищенню якості медичних послуг, доступних для населення. Це особливо актуально в контексті глобальних викликів, таких як пандемії, демографічні зміни та постійний розвиток медичних технологій.

Фінансування охорони здоров'я може надходити з різних джерел, включаючи державний бюджет, страхові внески, приватні інвестиції та благодійні внески. Важливість збалансованого та прозорого розподілу цих коштів не можна недооцінювати, оскільки від цього залежить ефективність медичної допомоги, яка надається населенню.

Окрім забезпечення необхідного фінансування, важливим є також моніторинг та оцінка використання фінансових ресурсів. Це дозволяє виявляти

неефективні аспекти витрачання коштів, оптимізувати бюджетні витрати та підвищити загальну ефективність системи охорони здоров'я.

У цьому контексті, обговорення фінансування закладів охорони здоров'я повинно включати аналіз існуючих моделей фінансування, визначення їхніх переваг та недоліків, а також розгляд можливих шляхів удосконалення фінансових механізмів у медичній сфері.

Результати дослідження. У 2022 році Україна демонструвала значний прогрес у сфері фінансування охорони здоров'я, витративши на ці потреби 215,3 млрд грн, з яких 187,2 млрд грн становили видатки державного бюджету та трансферти. Серед найважливіших напрямків виділяється реалізація програми медичних гарантій, на яку було спрямовано 146,3 млрд грн. Ця програма включала оплату медичних послуг на суму 143,9 млрд грн та реімбурсацію ліків на 2,4 млрд грн, що допомогло 3,8 млн осіб отримати необхідні медикаменти [1].

Міжнародна фінансова підтримка відіграла ключову роль у стабілізації фінансування програми медичних гарантій, що, в свою чергу, дозволило забезпечити своєчасну виплату заробітної плати понад 500 тисячам медичних працівників. За даними Національної служби здоров'я, середня заробітна плата в галузі охорони здоров'я в 2022 році склала 14,3 тис. грн, що на 21% більше порівняно з 2021 роком та в 1,5 рази вище, ніж у 2020 році. Найбільше зросла заробітна плата лікарів – до 21 тис. грн та середнього медичного персоналу – до 15 тис. грн. Примітно, що найвища середня зарплата спостерігалася у працівників закладів екстреної медичної допомоги, де лікарі отримували близько 26 тис. грн, а середній медичний персонал – 20 тис. гривень [1].

Крім того, уряд України забезпечив значні бюджетні асигнування на підтримку громадського здоров'я, включно з 11,6 млрд грн на інфекційний контроль та епідагляд, та 8,6 млрд грн на централізовану закупівлю медикаментів та медичного обладнання. Таким чином, у 2022 році відбулося не тільки забезпечення стабільного фінансування сфери охорони здоров'я, але й акцент на ефективному використанні бюджетних коштів, що дало можливість підтримувати доступність та якість медичного обслуговування для населення України. Фінансове забезпечення закладів охорони здоров'я в Україні має вирішальне значення для підтримки та розвитку національної системи охорони здоров'я. З огляду на складні економічні та політичні умови, питання адекватного фінансування стає особливо актуальним.

На сучасному етапі Україна зазнає значних трансформацій у сфері охорони здоров'я, спрямованих на покращення якості та доступності медичних послуг. Реформування системи фінансування є одним з ключових аспектів цих змін. Воно передбачає перехід від централізованого бюджетного фінансування до більш гнучких і ефективних моделей, таких як страхова медицина та договірні відносини з надавачами медичних послуг [2-3].

Проте, викликами для України залишаються обмеженість бюджетних ресурсів, нестача інвестицій у медичну інфраструктуру та обладнання, а також необхідність підвищення кваліфікації медичного персоналу. Також, важливою

проблемою є забезпечення рівного доступу до високоякісної медичної допомоги для всіх регіонів країни.

На додаток до цього, в умовах війни та пандемії COVID-19, система охорони здоров'я України зіткнулася з додатковими навантаженнями, які вимагають збільшення фінансування та оптимізації розподілу ресурсів. Таким чином, питання фінансового забезпечення закладів охорони здоров'я в Україні є критичним для забезпечення стабільності та ефективності медичної системи, а також для підвищення рівня здоров'я населення. Воно вимагає комплексного підходу та активної участі як державних органів, так і приватного сектора.

Висновки. Фінансування охорони здоров'я в Україні стоїть перед важливими викликами та можливостями. Реформування системи, що має на меті підвищення ефективності фінансових потоків та якості медичних послуг, є ключовим для забезпечення стабільності та доступності охорони здоров'я. Незважаючи на обмежені ресурси та складні зовнішні умови, такі як конфлікти та пандемії, Україна демонструє зростання у напрямку модернізації своєї медичної системи.

Важливість розробки та імплементації інноваційних механізмів фінансування, які сприятимуть рівному доступу до якісної медичної допомоги для всіх верств населення, не може бути недооцінена. Це включає залучення приватних інвестицій, оптимізацію витрат і пошук нових моделей фінансування. Завдання, що стоїть перед Україною, вимагає злагодженої роботи уряду, медичних установ, приватного сектору та міжнародних партнерів. Впровадження дієвих реформ, транспарентність фінансових операцій та акцент на інноваційний розвиток є ключовими для створення сучасної системи охорони здоров'я в Україні.

Список використаних джерел

1. Мороз М. Ми живемо на 10 років менше за європейців і вмираємо від хвороб, які можна було вилікувати. URL: <http://expres.ua/news/2017/08/14/257121-myzhyvemo-10-rokiv-menshe-uevropеuciv-vmurayemo-hvorob-bulo-vylikuvaty>.
2. Гуцул М.О. Фінансове забезпечення стійкого розвитку підприємства: економічна сутність та особливості. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2021. Випуск 17. Частина 1. С. 112–115.
3. Федосов В., Опарін В. Бюджетний менеджмент: підручник Київ : КНЕУ, 2014. 864 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Петраківська М.

Магістрантка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Куровська Н. О.

Постановка проблеми. Фінансова діяльність акціонерного товариства спрямована на отримання або збереження вартісної конкурентної позиції в ринкових умовах, що зумовлює необхідність проведення не лише аналізу та здійснення оцінки досягнутих результатів, але й проведення планування діяльності, особливо підготовки короткострокового та довгострокового фінансового плану. Успішна реалізація цих програм забезпечує належну конкурентну позицію на ринку та сприяє подальшому економічному зростанню бізнесу.

Сутність планування діяльності бізнесу поєднує в собі два взаємозалежні аспекти: загальноекономічний – з точки зору теорії акціонерного товариства; управлінський – як функція менеджменту, включає в себе прогнозування подальшої діяльності акціонерного товариства та використання прогнозу для подальшого розвитку підприємства. Фінансове планування охоплює найважливіші аспекти фінансово-господарської діяльності компанії, що забезпечує необхідний контроль за сформуванням та використанням ресурсів, зазначає умови та методи зміцнення фінансового стану підприємства.

Науковці термін «фінансове планування» розглядають як процес регулювання управлінських рішень, які безпосередньо впливають на грошовий потік [1, с. 39]. Водночас фінансове планування розглядають як один із методів фінансового менеджменту, щоб забезпечити збалансованість грошових потоків підприємства, забезпечити ліквідність, платоспроможність і підвищити прибутковість активів і нарощення власного капіталу [2, с. 315]. Втім, основну мету фінансового планування характеризують як визначення обсягу фінансових ресурсів і капіталу на основі прогнозів грошових потоків за рахунок власних витрат, запозичень і джерел фінансування з фондового ринку.

Фінансове планування включає: аналіз інвестицій та можливостей фінансування, які є у розпорядженні акціонерного товариства; передбачення наслідків, які можливі після прийняття важливих рішень; пояснення цих рішень для подальшого включення їх до фінансового плану; оцінка відповідності результатів, параметрів, досягнутих акціонерним товариством, визначених у фінансовому плані тощо.

Фінансове планування визначається як аналітичний процес, включаючи дивідендну, фінансову та інвестиційну політику та прогнозування результатів цієї політики. Ці результати стосуються економічного середовища акціонерного товариства та прийняття відповідних рішень про допустимий рівень ризику при виборі проекту.

Результати дослідження. Фінансове планування ґрунтується на основі розрахунку планових показників, таких як маркетингові дослідження, виробництво та продаж продукції, виробничі матеріали та технічне

забезпечення, персонал та заробітна плата, собівартість продукції та ін. Основна мета фінансового планування полягає у тому, щоб узагальнити розрахунок показників, узгодити їх, представити у вартісних показниках і дати фінансове обґрунтування для їх подальшого використання. Важливо оцінити заплановані завдання та фінансові результати діяльності у період планування.

Кінцевим результатом фінансового планування є фінансовий план. До нього входять потреби у фінансових ресурсах підприємства, джерела їх формування, напрями їхнього розподілу та використання, а також кошти в період планування, взаємне узгодження з показниками інших розділів. Фінансовий план акціонерного товариства характеризується своїми особливостями. Включаючи вид і обсяг плану, склад та зміст фінансових показників, спосіб розрахунку, ступінь деталізації та обґрунтування, амортизаційні відрахування тощо. Він містить сукупність різних взаємозалежних показників та розрахунків, а також фінансові ресурси та їх залучення із зовнішніх джерел, необхідне для збільшення кредиторської заборгованості, яка завжди є у розпорядженні акціонерних товариств.

Завдання фінансового планування включають визначення можливих обсягів і джерел фінансових ресурсів та напрями їх витрачання для досягнення збалансованої та прибуткової діяльності підприємства протягом планованого періоду. Метою фінансового планування є фінансові ресурси акціонерних товариств, їх формування та використання. Кошти є основною формою ідентифікації фінансових ресурсів у ході господарської діяльності. Фінансовий план повинен охоплювати всі фінансово-господарські процеси, виробничо-господарські процеси, всі платежі всередині підприємства та пов'язувати його із зовнішнім середовищем.

Принципи планування – це перші положення та правила формування прогнозів, обґрунтування планів з погляду їхньої системності, структури, логіки та організації роботи. До основних принципів фінансового планування відносяться [2]:

1. Наукова обґрунтованість плану. Це принцип використання аналітичного матеріалу, чинного законодавства, вітчизняного та міжнародного досвіду у цій галузі для розробки ключових показників фінансового планування на основі техніко-економічного обґрунтування.

2. Складність планування. Забезпечує єдність планування за рахунок ресурсного забезпечення як галузевих аспектів, так і загально, включаючи всі аспекти відновлювального процесу, виходячи зі сфери діяльності, взаємозв'язку та взаємозалежності фінансових ресурсів.

3. Систематичне планування це системний підхід до вивчення та розрахунку показників фінансового планування, їх угруповання, визначення системи показників, методів, моделей кожного об'єкта, розробку логічного ланцюжка досліджень, для яких розраховується кожен показник.

4. Напрямок планування економічного та соціального розвитку підприємства. Цей принцип включає напрям фінансових ресурсів на

економічний розвиток підприємств, впровадження науково-технічного прогресу у виробництво.

5. Оптимальність планування. Цим принципом керується вибір оптимального варіанту планування. Спрямована на ефективне використання фінансових ресурсів в оптимальній структурі та досягається шляхом проведення порівняльних розрахунків з урахуванням найкращих практик та перспектив функціонування ринку.

6. Визначення ключових зв'язків та напрямків. До кожного конкретного етапу розвитку підприємницької діяльності цей принцип передбачає визначення переважних напрямів.

7. Зв'язок між поточними планами та стратегічними планами. Цей принцип встановлює провідну роль перспективного планування, підпорядкованість реалізації поточних планів.

8. Координація та послідовність планування. Внутрішньо господарська та внутрішньо галузева координація фінансових ресурсів за напрямами їх використання.

Висновки. Фінансове планування полягає у визначенні потреби у фінансових ресурсах за джерелами їх утворення та напрямами використання. Принципи планування є першими положеннями та правилами для формування прогнозних показників підприємства. Усі показники визначаються на основі планових показників, таких як маркетингові дослідження та продажі продукції, виробництво продукції, виробничі матеріали та технічне забезпечення, персонал та заробітна плата, собівартість продукції.

Список використаних джерел

1. Мицак О. Фінансове планування в системі фінансового управління підприємством. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. "Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень". Тернопіль : Крок, 2019. С. 39-41.

2. Тешева Л.В., Хохлов М.П., Петрова І.М. Роль фінансового планування у сучасних умовах господарювання. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018, Вип. 23, С. 314-320.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Петренко В.

Здобувачка спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник – Вітер С. А., к.пед.н., доцент

Постановка проблеми. Для економіки України, яка потребує відновлення внаслідок військових дій, вкрай важливим є залучення зовнішніх іноземних інвестицій. Однак, це завдання під час війни є досить складним, оскільки воєнні

ризика зводять нанівець ефекти від вкладення інвестицій. Крім того, війна кардинально впливає на споживчий попит і, як наслідок, рентабельність суб'єктів господарювання. Отже, важливо проаналізувати проблеми, які стримують іноземних інвесторів та виявити можливості їх стимулювання.

Одним із факторів, які впливають на прийняття рішень інвестором є володіння ним достовірною інформацією про об'єкти, які стали у центрі його уваги. Тому проблема обліково-аналітичного забезпечення інвестиційної діяльності є досить актуальною.

Результати дослідження. Ключовим показником, який вказує на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків країни та являється індикатором зміни її рейтингу щодо рівня довіри іноземних інвесторів виступає обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Відповідно до того, що прямі іноземні інвестиції – це довгострокові вкладення реальних активів нерезидентами в економіку країни, вони є найбільш бажаною формою капіталовкладень.

На інвестиційний клімат, який визначає зацікавленість іноземних інвесторів вкладати свої ресурси, впливає інвестиційна привабливість підприємств. Цей показник ми розглядаємо як узагальнені переваги та сприятливі інвестиційні умови, що задовольняють індивідуальні очікування інвестора. Такий комплексний показник в цілому по Україні на основі експертних оцінок щороку розраховується Європейською Бізнес Асоціацією. Зокрема, індекс оцінюється від 1 до 5 балів. Діапазон від 1 до 3 засвідчує про негативне ставлення до бізнесу як інвестиційного партнера, від 3 до 4 – нейтральне ставлення, від 4 до 5 – позитивне.

Згідно опитувань, проведених асоціацією у 2020 році індекс склав 2,46, у 2021 р. його значення дещо збільшилося і сягнуло позначки 2,79; у минулому році він становив 2,33 бали [1]. Як бачимо, за досліджуваний період індекс не покинув негативної площини. Це свідчить про те, що в Україні не має належного середовища, яке б сприяло зростанню обсягу іноземних інвестицій.

З урахуванням наведеної інформації проаналізуємо статистичні дані щодо надходжень ПІІ в економіку України. У період найбільш нестабільної та невизначеної ситуації, пов'язаної з початком масового карантину у 2020 році та початком війни в Україні у 2022 році спостерігається значний відтік капіталу з України (табл.1).

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в економіку України, млн дол. США

Період (I-II кв. 2020- 2023 рр.)	ПІІ в Україні			ПІІ з України			Сальдо
	всього	в т.ч.		всього	в т.ч.		
		інструменти участі у капіталі	боргові інструменти		інструменти участі у капіталі	боргові інструменти	
2020	-408	-262	-146	-52	13	-65	-460
2021	2742	3885	-1243	32	39	-7	+2710
2022	-210	593	-803	81	32	49	-291
2023	2468	2283	185	19	54	-35	+2449

Джерело: складено автором за даними [4].

Сальдо платіжного балансу з урахуванням наявних боргових зобов'язань складало від'ємне значення. У 2023 році ситуація покращилася. Це говорить про те, що Україна залишається для іноземних інвесторів потенційно привабливою, оскільки має багаті природні ресурси, зручну логістичну систему, відносно недорогу кваліфіковану робочу силу, високі темпи розвитку цифровізації та ін. Тому у вітчизняних підприємств є можливості й надалі залучати потенційного інвестора, якщо управління ПІІ буде достатньо продуманим, несуперечливим та більш ефективним.

На нашу думку, окрім загальнонаціональних загроз, які впливають на інвестиційні процеси в Україні (нестабільне податкове законодавство, зростання інфляції, високий рівень корупції та бюрократії, прямі загрози знищення чи пошкодження активів під час військових дій тощо) існують фактори, які безпосередньо залежать від діяльності самих підприємств. Актуальним завданням для суб'єктів господарювання є підвищення рівня оперативності обліково-аналітичного забезпечення прямих іноземних інвестицій з урахуванням специфіки фінансово-господарської діяльності.

На рис.1 відображено види іноземних інвестицій відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування», які мають бути розглянуті у складі об'єктів обліку [3].

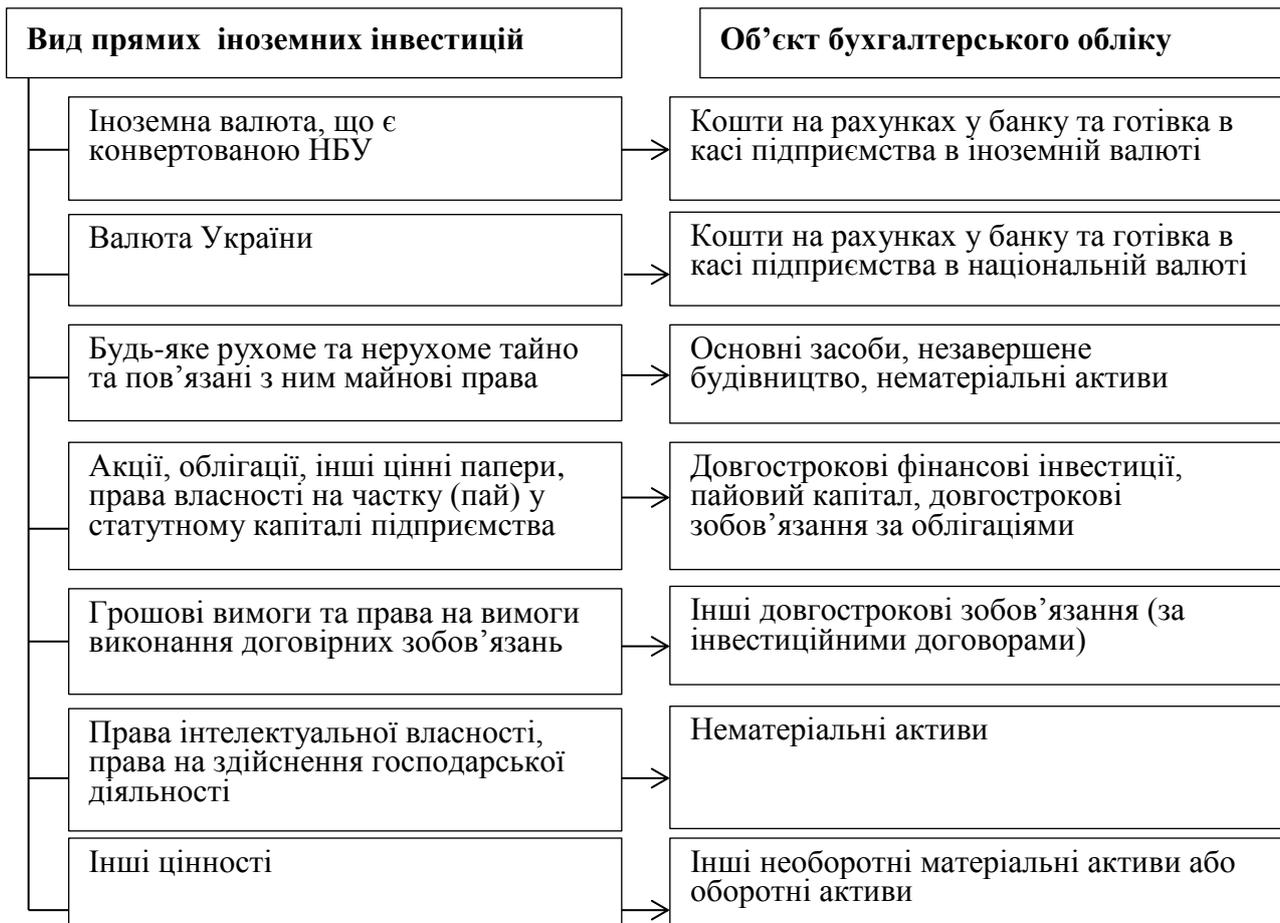

Рис. 1. Види прямих іноземних інвестицій як об'єкти обліку

Джерело: складено автором за даними [2, 3].

Виходячи з видів ПІІ відповідно до законодавства, насамперед, вважаємо за доцільне чітко ідентифікувати об'єкти бухгалтерського обліку операцій з іноземними інвестиціями, що дозволить розглядати їх особливості облікового відображення більш предметно та об'єктивно, зокрема забезпечити інформацією при здійсненні їх оцінки, визначенні субрахунків, розробці обліково-аналітичних реєстрів, здійсненні їх контролю, формуванню показників фінансової звітності.

Дуже важливим для інвестиційних процесів є порівнянність облікової інформації на міжнародному рівні, яка сприятиме усуненню значних сумнівів щодо достовірності фінансової звітності різних країн. Не зважаючи на прийняті міжнародні стандарти, у різних країнах існують різні розбіжності у складі та структурі звітної інформації, наприклад щодо методологічних передумов складання звітності, структури побудови активу і пасиву балансу, деталізації звітних форм, обсягах та глибині аналітичних розшифровок у примітках, що додаються до звітності. Відповідно до зазначеної вимоги вітчизняна звітність вже зазнала суттєвої трансформації за змістом. Однак, потрібно відзначити, що є як позитивні, так і негативні зміни, які стосуються розкриття інформації для потенційних інвесторів.

Висновки. Сьогодні, в умовах війни та у післявоєнний період, прямі іноземні інвестиції мають стати одним із основних джерел підтримки економіки нашої країни. Тому необхідно створювати дієві стимули для діяльності іноземних інвесторів в Україні, вирішувати проблеми макроекономічної стабілізації, покращувати інвестиційний клімат при розробці нових та вдосконаленню існуючих обліково-аналітичних та нормативних положень.

Список використаних джерел

1. Індекс інвестиційної привабливості України відновився до «ковідного» значення. European Business Association: Офіційний веб-сайт. URL: <https://eba.com.ua/indeks-investytsijnoyi-pryvablyvosti-ukrayiny-vidnovyvsvya-dokovidnogo-znachennya/>.
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.
3. Про режим іноземного інвестування: Закон України від від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Статистика зовнішнього сектору. Прямі інвестиції. Національний банк України: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5>.

СВІТОВІ ФІНАНСОВІ КРИЗИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

Петричук А.

Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – О. Я. Стойко к. е. н., доцент

Постанова проблеми. Функціонування стабільної фінансової системи, як в середині держави так і на світовому рівні є необхідною умовою для нормального розвитку національних економік. Якщо не буде досягнуто стабільності у фінансовій системі, то це може нести за собою негативні наслідки для економічного розвитку. У сучасних умовах ключову роль у поступальному розвитку економіки відіграє фінансова безпека, яка здатна захистити та попередити фінансову систему про зовнішні або внутрішні загрози для економіки.

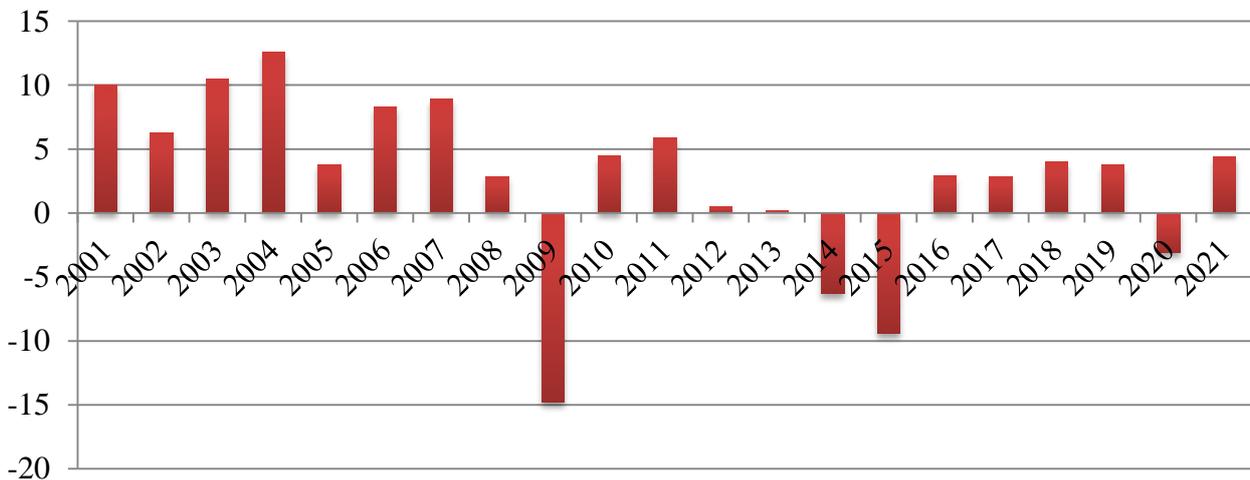
Фінансова криза являє собою багатогранне складне явище, яке тісно переплітається з економічними та іншими кризами. Кризи несуть за собою лише негативні наслідки для економіки, оскільки фактично гальмують економічний розвиток держави. Враховуючи досвід подолання наслідків світових фінансових криз вчені-економісти розробили дієві способи їх прогнозування та визначення ефективних засобів запобігання фінансовим кризам. Значний внесок у розвиток цієї проблематики зробили вітчизняні та західні науковці, серед них: Г. Мінські, Р. Шиллер, Дж. Стигліц, К. Рогофф, А. Грязновий, О. Барановський, М. Карні, Н. Рубіні та ін. Водночас окремого дослідження потребують практичні аспекти подолання наслідків світових фінансових криз.

Результати дослідження. За роки своєї незалежності Україна, як учасник світової фінансової системи, пережила чимало криз. Кожна із них мала серйозний вплив на всі сектори економіки, в тому числі на фінансову безпеку країни. Фінансова криза 2008-2009 рр. показала, що потрібно більше уваги приділяти саме сфері економічної безпеки держави [6]. Негативні наслідки фінансової кризи 2008-2009 рр. для економіки нашої держави були спричинені як зовнішніми, так і внутрішніми факторами. До зовнішніх чинників можна віднести: нестабільність курсу долара на валютному ринку; різке падіння попиту на металургію та хімічну продукцію, що спричинило падіння ціни на дану сировину; скорочення експорту та імпорту на українські товари, що призвело до скорочення виробництва та зростання безробіття. Зовнішні фактори відіграли свою роль, але ключові моменти зародження були у внутрішніх факторах таких як: недосконалість банківської системи; зростання зовнішнього боргу; зростання споживчих кредитів для населення; нераціональна та недосконала макроекономічна та мікроекономічна політика та ін. [6].

Як показує дослідження, все розпочалося із кредитів, які надавали вітчизняні комерційні банки для населення та бізнесу. Банки розвивали сферу кредитування в середині 2000-х років за рахунок коштів, які надходили ззовні. Значне зростання обсягів кредитування населення відбулося у 2008 р. Банки

працювали за досить цікавою схемою, а саме отримували кредити під 4-5 % річних, а в Україні продавали за 10-11 % річних. Банки проводили рефінансування, тобто держава отримувала кредит іззовні за такими самими відсотками або нижчими, адже кредити залучалися на термін 4-5 років, а видавалися на 10-20 років. Але коли світова фінансова криза торкнулася банківської сфери, банки України опинилися в досить таки скрутному становищі, оскільки вони опинилися на порозі гострого дефіциту ліквідності. Кредити потрібно було повертати і тому проводилося перекредитування за значно вищими ставками. В результаті цього піднялися ставки іпотечних кредитів на 5-7 %. Але банківський сектор вистояв у цій кризі завдяки тому, що більшість великих банків України знаходилися у власності закордонних банків та вдалося стримати паніку населення.

У другому півріччі 2008 р. виведення інвестицій перевищило їх надходження і тому баланс становив мінус 727,5 млн дол. Криза як «паразит» поширилася усіма секторами економіки. В результаті скорочення експорту українських товарів та виробництва сталося падіння ВВП (рис. 1).

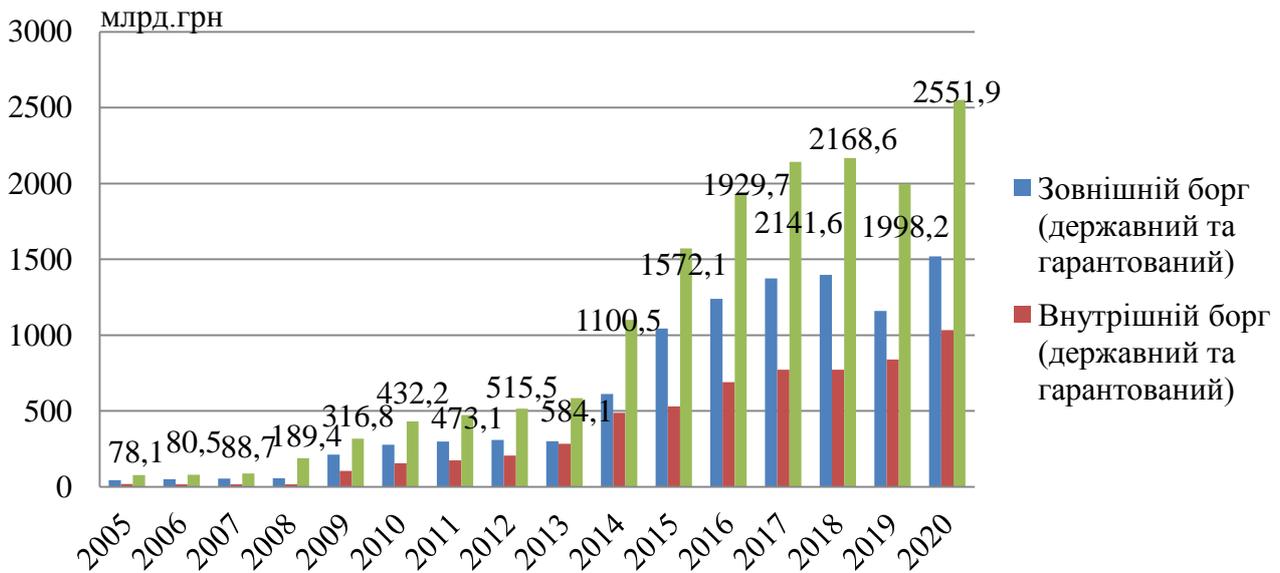

Рис. 1. Динаміка ВВП України (у % до попереднього року) за 2001-2021 рр.

Джерело: складено автором на основі [2].

Як можна спостерігати з даних рис. 1, значний зріст ВВП відбувався з 2001 р. по середину 2008 р., в середньому приріст ВВП становив 7,5 % за рік. Але у 2009 р. відбувся дуже різкий спад (на 14,8 %).

Наслідками кризи 2008-2009 рр. стало значне скорочення виробництва промислових галузей; замороження будівництва та зниження обсягів кредитування, знизився попит та рівень споживання українського народу. Така ситуація була пов'язана із безробіттям, адже у 2009 р. його рівень становив 8,8 %, а відтак без роботи залишилися 2 млн. громадян віком від 15 до 70 років [5]. Наша країна пережила під час кризи найбільший економічний спад та найглибшу девальвацію валюти.

Рис. 2. Динаміка зростання державного сукупного боргу України (внутрішнього та зовнішнього) за 2012-2020 рр.

Джерело: зроблено автором на основі [3].

Після кризи 2008-2009 рр. Україна намагалася оговтатися від наслідків та поступово крок за кроком намагалася відновити соціально-економічний баланс держави. Але незабаром наша держава стикнулася ще з новою глибокою кризою 2013-2016 рр., активна фаза якої припала на 2014-2015 р. Держава втратила частину свого економічного потенціалу та зазнала великих збитків. У 2014 р. Україна була на межі дефолту, оскільки була залежна від енергоресурсів з росії. Внаслідок кризи та конфлікту на сході країни було завдано значних втрат вітчизняній промисловості, обсяги якої у 2014 р. проти 2013 р. скоротився на 10,1 %. Водночас зросло виробництво легкої промисловості та збільшився попит на сільськогосподарську продукцію. Але, щодо ВВП (рис. 1), то його розмір зменшився у 2014 р. – на 6,3 %, у 2015 р. – на 9,4 % через скорочення експорту та виробництва. Зростав також і державний борг, розмір якого за період 2014-2015 рр. збільшився у 2,5 рази (рис. 2). Після нейтралізації негативних наслідків кризи 2013-2014 рр. у подальшому Україна перебувала у фазі стабілізації економічного розвитку.

Дієвим інструментом запобігання та подолання наслідків світових фінансових криз є антикризова політика держав, яка являє собою комплекс заходів, які спрямовані на подолання фінансових криз та їх наслідків для економіки та соціальної сфери життя [1]. Наразі існує багато засобів подолання фінансових криз, основними з них є: стабільне управління фінансовим сектором, підтримка банківської системи, розвиток міжнародної координації, розроблення системи раннього попередження, створення та наповнення резервних фондів, використання альтернативних фінансових інструментів (наприклад, криптовалюти), забезпечення прозорості у фінансових інститутах та державних органах, підвищення фінансової грамотності громадян тощо. Деякі країни вдаються до жорсткої монетарної, фіскальної політики та повного контролю державою фінансового сектора. В Україні НБУ використовує

макропруденційну політику, яка полягає у забезпеченні фінансової стабільності та мінімізації ризиків, і саме поштовхом для її запровадження стала глобальна фінансова криза 2008-2009 рр. [4].

Також дієвим механізмом подолання фінансових криз є програми фінансової підтримки. Так у 2009 р. для – Латвії та Румунії була надана фінансова підтримка МВФ, ЄЦ, ЄЦБ, а у 2010 р. дана допомога була надана – Португалії Ірландії, Угорщині та Греції. Кожна програма фінансової підтримки була розроблена індивідуально для кожної країни, враховувалися економічні збитки та ситуація у фінансовому секторі [7]. У 2011 р. була розширена програма кредитування, суть якої полягає у створенні нових заходів кредитування країн, які є членами ЄС та яке здійснюється у межах антикризової політики. Також є програма з купівлі облігацій, яка полягає у спрямуванні заохочення кредитних інститутів надавати кредити, так було викуплено облігацій на суму 40 млрд. євро. Та програма фондовий ринок була впроваджена для Португалії, Греції та Ірландії у 2010 р., даний список був розширений у 2011 р. Головна мета є допомога для відновлення перехідного механізму монетарної політики, що функціонує лише у одній валютній зоні та цінова стабілізація у державі.

У період глобальної фінансової кризи через пандемію COVID-19 усі держави світу проводили антикризову політику, яка була спрямована на підтримку домогосподарств, підтримку бізнесу, фінансового сектору та медичної галузі. Прикладом проведення успішної антикризової політики під час пандемії є Китай, який вживав надзвичайно жорсткі заходи щодо антикризової політики. Це дало підстави деяким експертам звинуватити уряд Китаю в утиску прав та свобод людини та обмеження інформаційної обізнаності громадян.

Вплив цієї кризи на економіку України був відчутний у суспільстві та в економічному середовищі. У 2020 р. ВВП знизилось на 4 %, причиною цього стало скорочення інвестицій та виробництва, яке за січень-березень 2020 р. скоротилось на 5,1 %. Зросло безробіття станом на 1 липня в Україні за даними Держслужби зайнятості зареєстровано 517 тис. безробітних. Водночас на початку 2020 р. вдалося забезпечити стабільні макроекономічні показники, інфляція сповільнилася на 1,5 %, що дало змогу НБУ послабшати монетарну політику та знизити облікову ставку до 6 %. Порівняно із кризою 2008-2009 р. банківська сфера помітно зміцнилася та стійко трималася під час пандемії. Загалом для того аби держава прийшла у норму після глобальної фінансової кризи 2020 р. потрібно було 2-4 роки – це той період, де економічні показники держави зростають і немає ніяких різких причин, які б завадили даному розвитку.

Проте повномасштабне вторгнення сусідньої держави звело нанівець досягнутий рівень економічної стабільності у подоланні наслідків пандемії в нашій державі. Для зменшення впливу активних військових дій на економіку уряд нашої держави вживає низку заходів, у тому числі і антикризові. Першочерговими антикризовими заходами є:

- зміцнення курсу гривні тобто втримання національної валюти на плаву – за допомогою підняття облікової ставки та продажу іноземної валюти. Дані заходи допомогли спинити рівень зростання інфляції;

- підтримка ліквідності банків – НБУ надавало ліквідність банкам у вигляді рефінансування та позик;

- збереження довіри до банківської системи – НБУ покращив захист даних клієнтів банку це допомогло зберегти довіру людей та не посіяти паніку;

- контроль над інфляцією – НБУ втримує інфляцію за допомогою підняття облікової ставки та контролю над масою грошей в обігу;

- збереження стабільності фінансової системи та кредитування – центральний банк забезпечив дану стабільність завдяки механізму регулювання фінансовою діяльністю різних об'єктів фінансової ланки.

- підтримка бюджетної стабільності – НБУ та Міністерство фінансів України роблять усе можливе для її забезпечення.

Висновки та пропозиції: Фінансові кризи є складним багатогранним явищем, яке призводить до значного розбалансування фінансової системи держави і спричиняє негативні наслідки для економіки, гальмуючи її соціально-економічний розвиток. Постійно перебуваючи в умовах не стабільності як в економічному, так і в соціальному вимірі, наша держава повинна передусім приділяти увагу своїй фінансовій безпеці. Важливим інструментом прогнозування і подолання фінансових криз є проведення ефективної антикризової політики, пріоритетними завданнями якої є стимулювання внутрішньодержавного попиту та заохочення вітчизняних товаровиробників.

Список використаних джерел

1. Ващенко А. В., Сидоренко К. В. Сучасні антикризові стратегії розвинених країн світу. *Економічний простір*. 2020. № 159. С. 25–26.

2. ВВП за роками : графіки, зростання, структура. *НАБУ*. URL: <https://nabu.ua/ua/vvp-2.html>.

3. Державний борг України. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>.

4. Макропруденційна політика. *НБУ*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/macro> Макропруденційна політика // *НБУ*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/macro>

5. Розбудова ринкової економіки України : конспект головних подій : веб-сайт. URL: <http://www.ier.com.ua/files/Розбудова%20ринкової%20економіки%20в%20Україні.pdf>.

6. Соловійов В. І. Фінансова безпека як основоположний фактор незалежності держави. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2011. Вип. 3(15). С. 149–154.

7. Щеглюк М. С. Антикризові заходи центральних банків провідних країн світу. *Економічний аналіз*. 2014. Вип. 16 (№1). С. 288–290.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Пивовар М.

Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування».

Науковий керівник – к.е.н., доцент Шубенко І.А.

Постановка проблеми. Банківська система України, як і в будь-якій іншій країні, відіграє ключову роль у фінансовому розвитку та підтримці економічної стабільності. Стан та перспективи розвитку банківських послуг в Україні визначаються комплексом факторів, серед яких ключовими є реформи, технологічний прогрес, та змінювані вимоги клієнтів. У сучасному світі банківський сектор є важливою складовою економічної системи будь-якої країни, а банківські послуги є невід'ємною частиною життя суспільства. Банки виконують роль інтермедіарів у фінансових операціях та надають різноманітні послуги для фізичних та юридичних осіб. Важливість банківського сектору полягає не лише у забезпеченні фінансової стабільності та ліквідності, але й у сприянні економічному розвитку, інвестиційній діяльності, а також забезпеченні фінансової включеності населення.

Банківський сектор постійно зазнає впливу змін у глобальному економічному середовищі, технологічних інновацій, регуляторного нагляду та змін у споживчих поведінках клієнтів. Розуміння цих аспектів є важливим для банків та їх клієнтів, а також для урядових регуляторів та всіх зацікавлених сторін. Проведення дослідження стану та перспектив розвитку банківських послуг АТ КБ «ПриватБанк» має велике значення як для самого банківського сектору, так і для всієї економічної системи країни.

Результати дослідження. На сьогоднішній день банківська система України визначається різноманітністю та конкурентністю. Необхідно визнати, що деякі проблеми, такі як велика концентрація кредитів на деякі галузі, нестабільність деяких банків та недостатня прозорість, впливають на загальну довіру до банківської системи. Проте АТ КБ «ПриватБанк» надає широкий спектр банківських послуг для різних категорій клієнтів (табл. 1).

Перспективи розвитку АТ КБ «ПриватБанк»:

– Цифрова трансформація. Одним із ключових напрямків розвитку є цифрова трансформація. Впровадження технологій штучного інтелекту, блокчейну, та інших інновацій дозволить банку покращити ефективність обслуговування клієнтів, зменшити витрати та забезпечити безпеку фінансових операцій.

– Фінансова включеність. Забезпечення доступу до банківських послуг для всіх шарів населення залишається актуальним завданням. Розширення мережі банківських відділень та впровадження інноваційних фінансових продуктів може сприяти збільшенню фінансової включеності.

– Стратегії безпеки. Оскільки кіберзлочини стають все більшою загрозою, банки повинні активно розвивати стратегії кібербезпеки. Це включає в себе вдосконалення захисту від шахрайства та використання передових технологій у сфері кібербезпеки.

Основні види банківських послуг, які пропонує АТ КБ «ПриватБанк».

Приватним особам	Бізнесу
<p>1) Вклади («Стандарт», «Джуніор», «Приват-вклад», Послуга накопичення «Скарбничка»);</p> <p>2) Кредити («Оплата частинами», «Миттева розстрочка», «Кредит під депозит», «Миттева розстрочка», «Кредит готівкою», Картка «Універсальна Gold», преміальні картки класу «Platinum» і вище, «Авто в розстрочку», «Авто в кредит», «Кредит на купівлю житла», «Швидкий кредит»);</p> <p>3) Платіжні картки: Картка «Універсальна», Картка «Універсальна Gold», Преміальні картки класу «Platinum» і вище, «Картка для виплат», «Картка для виплат Gold», «Інтернет-картка», «Картка Юніора», Картка «Паунок малюка», Картка «Підтримка». Можуть бути як на фізичному пластику, так і віртуальні – «Digital» картки.</p> <p>4) Платежі (Перекази SWIFT, Термінові перекази, «TransferGo», «Payoneer», «Sproko», Миттєвий переказ з картки на картку, «PrivatMoney», Оплата автомобіля через SWIFT-переказ, SWIFT перекази для моряків);</p> <p>5) Перекази (Переказ на картку / Рахунок у ПриватБанку, Переказ на картку / Рахунок в іншому банку, Комунальні та інші платежі, Електронні квитки, «Apple Pay», «Google Pay», «Face Pay 24», Поповнення мобільного, Платежі по QR-коду, «Готівка на касі», «Оплата паркування», «Нотаріальні платежі», «Регулярні платежі», «Платіж за безкоштовним телефоном 3700»);</p> <p>6) Віддалений банкінг (Інтернет-банк «Приват24», «Платежі за безкоштовним телефоном 3700», Мобільні додатки, Регулярні платежі, SMS-банкінг, Чат-боти в ПриватБанку, Банкомати, Термінали самообслуговування).</p> <p>7) Інше: Оренда Банківських сейфових скриньок.</p>	<p>1) Рахунок, платежі та картки («Виручка», «Інкасація», «Цілодобове обслуговування», «Приват24» для бізнесу, «Рахунок у банку», «Сторінка для бухгалтера», «Бізнес картки», «Паливні картки», «Безготівкові платежі», «Інструменти e-commerce», «Термінал», «Нотаріальні платежі», «Оплата частинами» і «Миттева розстрочка», «Платіжні вимоги», «Приємні платежі», «Регулярні платежі», «Еквайринг»);</p> <p>2) Зарплатний проект («Зарплатний проект», «Масові виплати», «Страхування колективу», Сервіс «Облік робочого часу», Послуги безпеки);</p> <p>3) Депозити («Тижневий плюс», «Строковий депозит», «Поточний депозит», «Вільний вибір»);</p> <p>4) Кредити («АгроКУБ», «Агросезон», «Кредитна лінія», «Кредитний ліміт», Кредит під заставу депозиту, Кредити зі знижкою, КУБ під заставу; Лізинг комерційного транспорту, Лізинг обладнання, Лізинг сільськогосподарської техніки, Овердрафт, «Теплі» кредити для ОСББ та ЖБК, Програми компенсації для агробізнесу, кредитування за програмою «Доступні кредити під 5-7-9%»; Фінансування міжнародної торгівлі, Кредитний ліміт на поточний рахунок; Кредитний ліміт «Підприємницький»);</p> <p>5) Документарні операції в національній та іноземній валюті, Вексельні операції, Гарантії;</p> <p>6) Зовнішньоекономічна діяльність (далі – ЗЕД), Валютний рахунок, Валютно-обмінні операції, Консультації із ЗЕД, SWIFT платежі);</p> <p>7) Інше (Інтернет-банк «Приват24» для бізнесу, Електронний документообіг, «Бухгалтерія Онлайн», «Paperless», Інтеграція, Електронні звіти, Галузеві рішення: Агробізнесу, Бюджетним організаціям, Медичним установам, Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку і Житлово-будівельний кооператив, Страховим компаніям, Торговим підприємствам, «NoReCa», ІТ-компаніям, Інтернет-бізнесу). Інші сервіси. Оренда приміщень у відділеннях ПриватБанку, «Бонус Плюс», Відеоконференції, «LiqPay» - інтернет еквайринг, Поліс «ОСЦПВ» для юридичних осіб, Термінал самообслуговування, «Дисконтний клуб», Мобільні додатки, Карта відділень і банкоматів.</p>

Джерело: складено за даними [2].

– Співпраця з фінтехом. Взаємодія традиційних банків із фінтех-компаніями може стати ключовим фактором розвитку. Спільні проекти можуть призвести до створення нових продуктів та послуг, що задовольняють зростаючі потреби клієнтів.

Банківська сфера є важливою складовою фінансової системи України, і вона розвивається відповідно до потреб ринку та сучасних тенденцій. АТ КБ «ПриватБанк» активно розширює асортимент своїх послуг, надаючи клієнтам можливість вибору серед різноманітних фінансових інструментів, таких як електронний банкінг, кредити, страхування, інвестиції та інше. Важливим аспектом розвитку банківських послуг у АТ КБ «ПриватБанк» є використання інноваційних технологій, таких як фінтех та штучний інтелект, що спрощують доступ до фінансових послуг та покращують їх якість.

Міжнародна інтеграція та конвергенція законодавства з європейськими стандартами є важливим етапом у розвитку банківської сфери України та сприяють залученню іноземних інвестицій та підвищенню довіри до банківських послуг. Важливою частиною розвитку банківських послуг є забезпечення безпеки та захисту прав клієнтів, а також ефективного нагляду та регулювання відповідно до законодавства. Стабільність та довіра банківській системі є ключовими факторами для її успішного розвитку та подолання викликів, з якими стикається сучасна економіка.

Висновки. Стан та перспективи розвитку банківських послуг в АТ КБ «ПриватБанк» залежать від здатності банківської системи адаптуватися до сучасних викликів. Перехід до цифрового банкінгу, збільшення фінансової включеності та активна боротьба з кіберзлочинністю є ключовими факторами, що визначатимуть успіх банківської галузі в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Осовська Г.В. Формування стратегії конкуренції підприємства / Г.В. Осовська // *Агросвіт*. – 2020. - № 21. – С. 32-35.
2. Офіційний сайт ПриватБанку [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://privatbank.ua/>.
3. Петруня Ю.Є. Маркетинг: навчальний посібник / Ю.Є. Петруня. – К.: Знання, 2017. - 323 с.

ОЦІНКА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Побережний В.

Здобувач спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»,

Науковий керівник – к.е.н., доцент Недільська Л. В.

Постановка проблеми. Оборотні активи у сучасних реаліях відіграють важливу роль в діяльності підприємств, оскільки вони формують основну «мобільну» частину активів підприємства, забезпечують безперебійне

функціонування, високу ліквідність та платоспроможність. Ефективне використання оборотних активів визначає рівень вчасного виконання виробничих процесів підприємства, дотримання усіх зобов'язань перед своїми партнерами, забезпечення стійкого фінансового стану й створення належних умов для подальшого рівня конкурентоспроможності. Раціональне використання оборотних активів та їх оптимізація є одним з найголовніших завдань діяльності будь-якого підприємства.

Результати дослідження. Оборотні активи підприємства у процесі його функціонування перебувають у постійному русі – просторовому і за формою. Водночас, оборотні активи у різних формах безперервно обслуговують кожен момент господарської діяльності будь-якого підприємства, виступаючи надійною основою ефективної діяльності та достатньої прибутковості. Оскільки оборотні активи присутні на усіх стадіях ведення господарської діяльності, то оцінка їх забезпеченості і використання повинна носити комплексний характер, враховувати різні аспекти їх кругообігу.

Оцінка стану забезпеченості ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» за 2019-2022 рр. відображає нестабільну динаміку їх залишкової вартості із загальною тенденцією до скорочення (таб. 1).

Таблиця 1.

Аналіз складу та структури оборотних активів ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» за 2019-2022 рр.

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.		2022 р.	
	тис. грн	тис. грн	тис. грн	стр-ра, %	тис. грн	стр-ра, %
Виробничі запаси	89 462	115 875	114662	25,22	83411	16,88
Незавершене виробництво	39738	39076	62840	13,82	59577	12,05
Готова продукція	64295	69107	119854	26,37	84427	17,08
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	95919	138487	122606	26,97	139274	28,18
з бюджетом	23394	21927	18661	4,11	33693	0,68
у т. ч. з податку на прибуток	637	1	32	0,01	0	0,00
за виданими авансами	18663	13924	6 409	1,41	39 820	8,06
Інша поточна дебіторська заборгованість	4545	4678	2168	0,48	574	0,12
Гроші та їх еквіваленти	20876	38712	3404	0,75	43798	8,86
Витрати майбутніх періодів	0	0	640	0,14	373	0,08
Усього	356935	443972	454563	100,00	494249	100,00

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ІП «Євроголд Індестріз ЛТД».

За досліджуваний період вартість оборотних засобів загалом зросла на 38,47 %. Зокрема, у двічі зросли залишки грошових коштів та їх еквівалентів, а також, дебіторська заборгованість за виданими авансами. На 30-50% зросли залишки оборотних активів за такими статтями як: готова продукція, дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи і послуги і дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом. Водночас скорочено залишки виробничих запасів на 6,76 % та іншої поточної дебіторської заборгованості – на 87,37 %.

За даними таблиці також видно, що за 2 останні роки у структурі оборотних активів (коштів підприємства) відбулися деякі зміни: питома вага готової продукції зменшилась на 9,29 в.п., а виробничих запасів – на 8,34 в.п. При цьому на 8,11 в.п. зросла питома вага грошових коштів підприємства.

Зважаючи на отримані результати аналізу складу та структури оборотних активів підприємства важливою є оцінка ефективності використання накопичених оборотних активів (табл. 2).

Таблиця 2

**Показники оборотності оборотних активів
ІІІ «Євроголд Індестріз ЛТД» за 2019-2022 рр.**

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Зміна, %
Виручка від реалізації, тис. грн	826196	862517	987525	791890	95,8
Одноденна виручка, тис. грн	2263,6	2363,1	2705,5	2169,6	89,3
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	2,31	1,94	2,17	1,60	-0,7
Тривалість 1 обороту оборотних активів, днів	158	188	168	228	144,5
Витратомісткість виробництва, тис. грн	1,95	1,36	1,67	1,26	64,5
Середній залишок оборотних активів, тис. грн	356935	443972	454563	494249	138,5
Завантаження оборотних активів	0,43	0,51	0,46	0,62	144,5

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ІІІ «Євроголд Індестріз ЛТД».

Отримані данні таблиці свідчать, що оборотні активи досліджуваного підприємства у 2022 р. забезпечували виробництво і реалізацію продукції обсягом 791 890 тис. грн, при цьому, одноденна виручка становила 2 169,6 тис. грн. Коефіцієнт оборотності оборотних активів підприємства впродовж 2019-2022 рр. зменшився на 0,7 к.п. Головним фактором зниження цього показника є значне збільшення вартості оборотних активів загалом на тлі скорочення обсягів реалізації. Натомість, тривалість обороту оборотних активів підприємства зростає, що свідчить про зниження ефективності управління оборотними активами, оскільки у 2019 р. оборотні активи в середньому здійснювали один оборот за 158 днів, а у 2022 р. – 228 днів.

Висновки. Отже, для ефективного функціонування підприємства важливо врахувати стан його забезпечення оборотними активами та рівень їх оборотності. Аналіз складу, структури та оборотності оборотних активів може слугувати надійною основою для розробки заходів покращення управління усіма активами підприємства та його дохідністю і прибутковістю.

Список використаних джерел

1. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник. / вид.2-ге, доповнене. Житомир: ЖОО ГО «Спілка економістів України». 2009. 504 с.
2. Ніка Х. В. Оцінка ділової активності підприємства. *The 4th International scientific and practical conference. Modern research in world science.* (July 10-12, 2022) SPC —Sci-conf.com.ua, Lviv, Ukraine. 2022. 1161 p.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА

Подгорчук Є.

Здобувачка спеціальності «Облік та оподаткування»

Науковий керівник – Суліменко Л.А., к.е.н., професор

Постановка проблеми. На сучасному етапі світовою тенденцією є збільшення виробництва сільськогосподарської продукції. Нестача продукції рослинництва, особливо в умовах воєнного стану, створює проблеми в забезпеченні споживачів продуктами харчування рослинного походження, тому актуальними питаннями є збільшення її обсягів та підвищення ефективності виробництва. Аграрна сфера є важливим сектором економіки держави, що забезпечує продовольчу безпеку країни, а також є постачальником сировини для переробних підприємств. Тому важливе значення надається належній організації бухгалтерському обліку, як надійному джерелу інформації, необхідної для формування в системі обліку витрат та обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, забезпечення їх контролю та аналізу.

Результати дослідження. Галузь рослинництва має характерну низку особливостей, що визначаються під впливом природних факторів. Процес виробництва у сільському господарстві має справу з живими організмами – біологічними активами, технологічні особливості виробництва, які впливають на організацію бухгалтерського обліку. Завданням обліку витрат є інформаційне забезпечення контролю виробничої діяльності та управління витратами для прийняття ефективних управлінських рішень [3].

В умовах ринку величина понесених витрат на підприємстві значною мірою визначає конкурентоспроможність та рентабельність виробництва продукції. При цьому важливими завданнями системи управління підприємством є аналіз і контроль рівня витрат і пошук резервів їх зниження.

Основними завданнями обліку витрат на виробництво продукції рослинництва є [3]:

- забезпечення менеджерів та власників підприємства достовірною інформацією про виробничі витрати та рух продукції за її видами з метою прийняття правильних управлінських рішень;
- визначення собівартості готової продукції для оцінки її рентабельності та фінансових результатів для оцінки економічних результатів виробничої діяльності структурних підрозділів;
- контроль і аналіз фактичних витрат у порівнянні з їх плановими (нормативними) показниками, визначення їх відхилення з метою виявлення причин та резервів їх зниження.

Оскільки ефективність господарювання підприємства та його конкурентоспроможність значною мірою залежать від рівня операційних витрат, тому важливою функцією стратегічного управління його діяльністю є управління витратами, забезпечуючи їх формування за видами, місцями виникнення та центрами відповідальності з метою постійного контролю і аналізу їх рівня.

Управління витратами можливе завдяки застосуванню таких економічних інструментів, як нормування витрат ресурсів; планування (бюджетування) витрат за їх видами та об'єктами; стимулювання економії ресурсів; організація обліку за місцями і центрами витрат, центрами відповідальності; облік і аналіз структури витрат.

Для обліку витрат і виходу продукції рослинництва в плані рахунків передбачено рахунок 23 «Виробництво», субрахунок 231 «Рослинництво». Аналітичний облік за цим субрахунком ведеться за видами виробництв, за статтями витрат, видами культур і групами продукції, що виробляється, в розрізі структурних підрозділів підприємства, за центрами витрат та відповідальності [3].

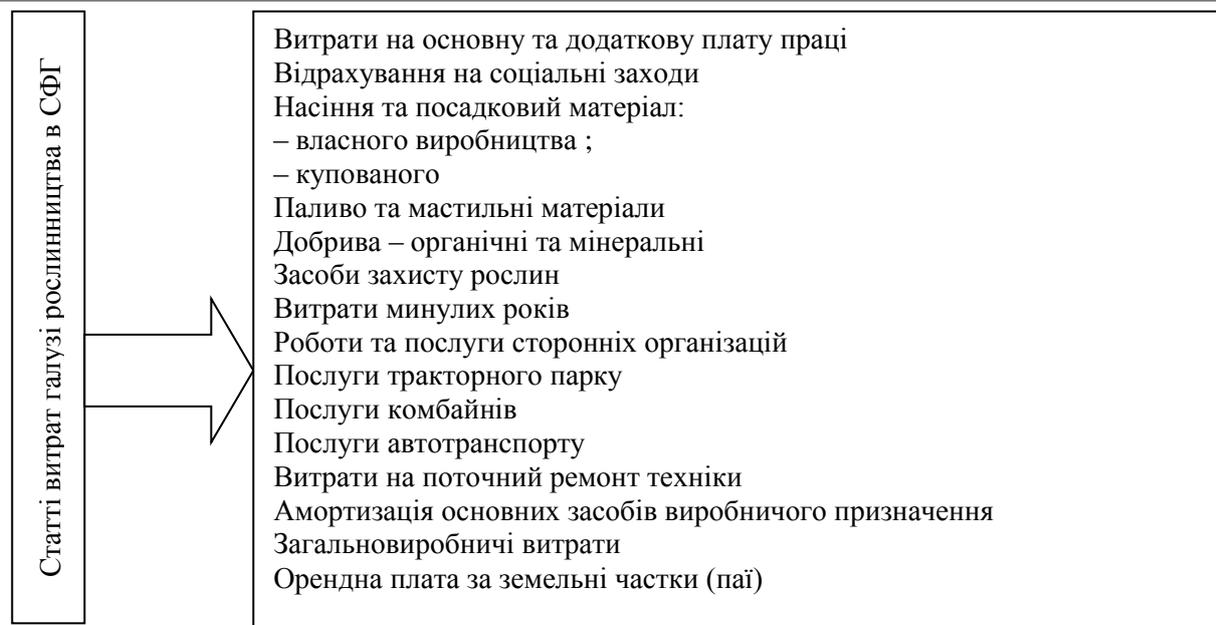
Статті витрат підприємство визначає самостійно і затверджує наказом про облікову політику. На досліджуваному підприємстві СФГ «Подільське» витрати в рослинництві обліковують за визначеними в обліковій політиці статтями витрат (рис. 1).

Встановлена номенклатура статей витрат в галузі рослинництва дозволяє організувати детальний облік витрат на виробництво та калькуляції собівартості продукції, налагодити систему контролю та аналізу за виробництвом та собівартістю продукції рослинництва, економним використанням матеріальних і трудових ресурсів, ефективним використання сільськогосподарської техніки, а також є основою для системи ціноутворення на продукцію при її реалізації.

При організації оперативного обліку і контролю виробництва продукції рослинництва важливе значення має його програмне забезпечення. Зокрема, застосування сучасної програм «AGRI: Бухгалтерія» дозволяє своєчасно одержувати достовірну інформацію за визначеними об'єктами витрат.

Облік витрат сільськогосподарського виробництва ведуть відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 9 «Запаси» та НП(С)БО 30 «Біологічні активи». В управлінському обліку прямі виробничі витрати обліковують на рахунку 23 «Виробництво», а непрямі – на 91 «Загальновиробничі витрати», які періодично списують на рахунок «Виробництво» та розподіляють за об'єктами обліку витрат.

Так, за даними бухгалтерського обліку та аналізу в СФГ «Подільське», у структурі витрат в галузі рослинництва за звітний період найбільшу питому вагу займають матеріальні витрати – 34%, витрати на плату праці з відрахуваннями – 12 %, орендна плата за земельні частки (паї) – 16 %, амортизація та витрати на ремонт основних засобів виробничого призначення – 12 % та інші.

Рис. 1. Номенклатура статей витрат в галузі рослинництва СФГ «Подільське»

Належне обліково-аналітичне забезпечення та контроль витрат на виробництво сільськогосподарської продукції дозволить ефективно ними управляти.

Висновки. Для досягнення високого рівня конкурентоспроможності аграрних підприємств та ефективності їх виробничої діяльності, необхідно врахувати певні особливості технології виробництва, яка спричиняє особливості управління витратами (нерівномірність витрат упродовж звітного періоду, можливість отримати фактичну собівартість продукції тільки в кінці року та ін.). Організація управління витратами сільськогосподарських підприємств має свої особливості, пов'язані з певними ризиками (впливом на урожайність погодних умов, використанням у виробництві живих організмів – біологічних активів та ін.), що відрізняє аграрний сектор від інших галузей. Зважаючи на значну питому вагу матеріальних витрат в структурі собівартості продукції рослинництва, завданням керівників та менеджерів аграрних підприємств є забезпечення організації управлінського обліку, контролю і аналізу за формуванням витрат, організувати ефективну систему управління витратами, використовуючи такі інструменти управління, як бюджетування, контроль та аналіз.

Список використаних джерел

1. Крушельницька О. В. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах. *Вісник ЖДТУ*. 2010. №1. С. 125-129.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" : наказ М-ва України від 31 груд. 1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 27.11.2023).
3. Собченко А.М. Особливості організації обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. *Економіка і суспільство*. 2016. № 2. с. 744-748.

ОЦІНКА ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ТОРГІВЛІ ПАРФУМНИМИ ТА КОСМЕТИЧНИМИ ТОВАРАМИ

Продашук С.

Магістрантка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Недільська Л. В.

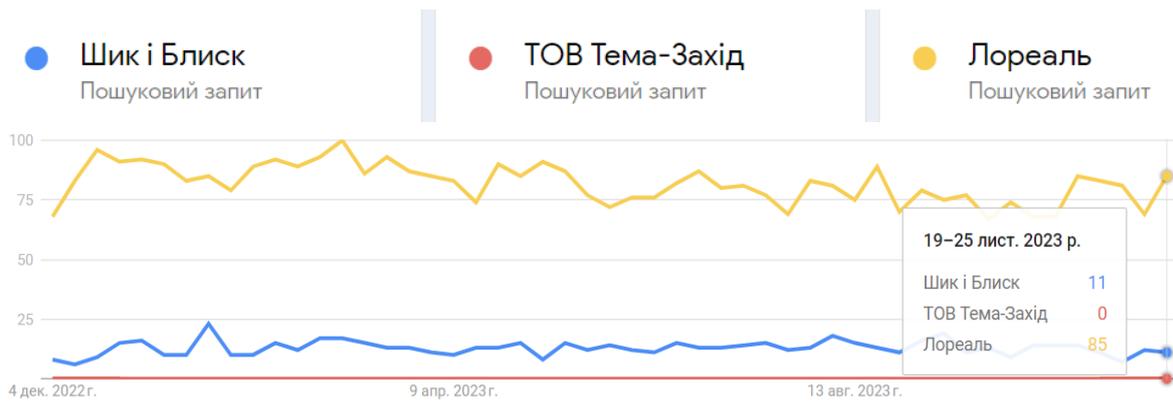
Постановка проблеми. Нестабільне політично-економічне середовище світових та внутрішніх ринків зумовило складні деструктивні процеси перетворення, які негативно впливають на формування грошових потоків як за місцем їх виникнення, так і часом здійснення. Необґрунтований розподіл грошових коштів, непослідовна імплементація стратегії розвитку, дисбаланс між різними видами грошових потоків призводять до спаду ділової активності, втрати конкурентоспроможності, зниження прибутку та платоспроможності, комплексного розгортання кризи, що вимагає додаткових ґрунтовних досліджень.

Результати досліджень. Сьогодні торгівля є одним з основних видів економічної діяльності. Не зважаючи на складні політичні та економічні умови в Україні, вона продовжує динамічно розвиватися. Підхід до основного розуміння ролі і значення торгівлі в сучасній економіці концептуально змінюється. Приходить всебічне розуміння найважливішого сектора послуг, як основної ланки в системі економічних відносин між виробниками і споживачами. Як сфера господарської діяльності, торгівля будь-якими товарами може мати розгорнуту мережу оптових і роздрібних підприємств, що забезпечують умови для транспортування, зберігання, реалізації продукції.

Примітно, що характерною ознакою сучасного ринку є його трансформація з ринку, який зорієнтований на виробника, на такий ринок, що в центрі уваги ставить уподобання і інтереси споживача. Такий ринок за допомогою сучасних засобів, прийомів та інформаційних технологій одержує можливість знайти спосіб задоволення своїх потреб за допомогою різноманітних видів продукції, технологій, брендів й ін.

На вітчизняному ринку парфумних та косметичних товарів найяскравішими представниками нині є: ТОВ «Шик І Блиск», ТОВ «Лореаль Україна», ТОВ «ТЕМА», ТОВ «Тема-Захід», ТОВ «Лестетіко», ТОВ «Нейлс Ворлд Юкрейн», ТОВ «Вернал Косметикс». Інтерес користувачів до торговельних мереж сфери торгівлі парфумними та косметичними товарами, який проаналізовано за період 2023 р. за даними Google-trends (рис. 1) відображає помірну зацікавленість продукцією Лореаль, низьку зацікавленість торговою мережею «Шик і блиск» і відсутністю інтересу до товарів ТОВ «Тема-Захід».

Фінансова діяльність таких підприємств зазвичай характеризується високою активністю та значними грошовими оборотами впродовж року. Детальну характеристику діяльності підприємств сфери торгівлі парфумними і косметичними засобами здійснено за даними ТОВ «Тема-Захід». Це підприємство було створено майже 18 років тому (19.01.2006 р.) у м. Львів з метою оптової торгівлі парфумними та косметичними товарами.

Рис. 1. Інтерес користувачів до торговельних мереж сфери торгівлі парфумними та косметичними товарами, 2023 р.

Джерело: дані Google-trends [1].

Зважаючи на значні обсяги торговельних операцій ТОВ «Тема-Захід», підприємство здійснює активну діяльність за усіма господарськими напрямками: операційним, інвестиційним та фінансовим (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка і склад грошових потоків
ТОВ «Тема-Захід» від операційної діяльності**

Показник	2021 р.		2022 р.		Зміна 2022 р. до 2021 р.	
	тис. грн	структура, %	тис. грн	структура, %	тис. грн	%
Надходження						
Надходження від реалізації	881015	51,60	894783	63,77	13768	101,56
Цільове фінансування	570	0,03	418	0,03	-152	73,33
Повернення авансів	15327	0,90	19657	1,40	4330	128,25
Надходження від операційної оренди	1258	0,07	1230	0,09	-28	97,77
Інші надходження	809116	47,39	487125	34,71	-321991	60,20
Всього надходжень	1707286	100,00	1403213	100,00	-304073	82,19
Витрачання						
Витрачання на оплату товарів	910357	53,03	979750	69,15	69393	107,62
Витрачання на оплату праці	22044	1,28	26542	1,87	4498	120,40
Витрачання на відрахування на соціальні заходи	6029	0,35	7253	0,51	1224	120,30
Оплата податків та зборів	7065	0,41	7848	0,55	783	111,08
Інші витрачання	771244	44,92	395503	27,91	-375741	51,28
Всього витрачань	1716739	100,00	1416896	100,00	-299843	82,53
<i>Чистий грошовий потік від операційної діяльності</i>	-9453	x	-13683	x	-4230	144,75

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Тема-Захід».

Дані табл.1 показують, що вхідні грошові потоки від операційної діяльності підприємства впродовж 2021-2022 рр. скоротились на 304073 тис. грн. чи на 17,81%. Разом з тим, майже в такому ж розмірі скоротились вихідні грошові потоки – на 299843 тис. грн (17,47 %). Найбільш відчутно скорочено обсяги інших надходжень – на 40% (321991 тис. грн), однак надходження від реалізації, які становлять 63,77% усіх операційних надходжень трохи зросли (на 1,56%).

Вихідні грошові потоки ТОВ «Тема-Захід» переважно спрямовувались на оплату товарів (69,15 %) та інші витрачання (27,91 %). Проте у 2022 р. інші витрачання було суттєво скорочено (на 48,72%), а витрачання на придбання товарів трохи збільшились (на 7,62 %), очевидно через зростання закупівельних цін. У підсумку, за 2022 р. було отримано чистого грошового потоку від операційної діяльності (-13683) тис. грн, що на 4 230 тис грн поглибило від’ємне значення 2021 р. Від’ємний грошовий потік від операційної діяльності було збалансовано інвестиційним та фінансовим потоками (табл. 2).

Таблиця 2

**Динаміка і склад грошових потоків
ТОВ «Тема-Захід» від інвестиційної та фінансової діяльності**

Показник	2021 р.		2022 р.		Зміна 2022 р. до 2021 р.	
	тис. грн	стр-ра, %	тис. грн	стр-ра, %	тис. грн	%
<i>Грошові потоки від інвестиційної діяльності</i>						
Надходження від реалізації необоротних активів	137	100,00	0	-	-137	-100,00
Надходження від отриманих відсотків	0	-	836	100,00	836	-
Витрачання на придбання необоротних активів	1426	100,00	1420	100,00	-6	99,58
<i>Чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності</i>	-1289	x	-584	x	705	45,31
<i>Грошові потоки від фінансової діяльності</i>						
Надходження від власного капіталу	15400	0,48	-	-	-15400	0,00
Отримання позик	3167896	99,52	728805	100,00	-2439091	23,01
Витрачання на погашення позик	3171179	99,96	714208	99,93	-2456971	22,52
Витрачання на сплату відсотків	1307	0,04	472	0,07	-835	36,11
Інші платежі	7	0,00	3	0,00	-4	42,86
<i>Чистий грошовий потік від фінансової діяльності</i>	10803	x	14122	x	3319	130,72
<i>Чистий грошовий потік підприємства</i>	61	x	-145	x	-206	-337,7

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Тема-Захід».

В межах інвестиційної діяльності варто відмітити, що купувались необоротні активи у 2021 та 2022 рр. майже в однаковому розмірі, але у 2021 також мала місце операція їх реалізації на суму 137 тис грн, а у 2022 р. –

отримання відсотків. Таким чином, чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності в 2021-2022 рр. також мав від'ємне значення, як і операційний.

Дефіцит в грошових коштах, який виник під час здійснення операційної та фінансової діяльності товариство покрило за рахунок отримання короткострокових позик, які впродовж року одразу й погашалися. У результаті такої ситуації, чистий грошовий потік підприємства у 2022 р. виявився дефіцитним (від'ємним), оскільки витрачання коштів перевищили надходження на 145 тис грн. У порівнянні з 2021 р., цей показник погіршився у 3,38 раз.

Висновки. Загальні тенденції, які були виявлені під час аналізу фінансового стану і руху грошових потоків свідчать про погіршення ситуації з управлінням підприємством, однак на тлі воєнних дій в країні такий стан є системним для багатьох підприємств і потребує додаткової уваги. Поряд з цим, під час моніторингу грошових потоків і оцінки рівня їх управління варто враховувати рівень економічної безпеки підприємства, яка безпосередньо залежить від якості управління ліквідними активами.

Список використаних джерел

1. Аналіз пошукових запитів «Шик і блиск», «Лореаль», «Тема-Захід». URL: <http://surl.li/nshzt> (дата звернення: 29.11.2023).

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС

Пшенична К.

Магістрантка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Наталія Куровська

Постановка проблеми. Сучасне ринкове середовище характеризується постійними змінами, загостренням конкуренції та непередбачуваністю умов функціонування. Наявність фінансових ресурсів є одним із ключових факторів успіху у веденні підприємницькій діяльності для мінімізації негативного впливу. У разі недостатньої кількості власних ресурсів підприємства для ведення господарської діяльності, виникає потреба у пошуку зовнішніх джерел фінансування, у тому числі залученні іноземних інвестицій. Це сприятиме розширенню ринків збуту продукції, доступу до новітніх технологій, а також покращенню фінансового стану підприємства як у коротко-, так і довгостроковій перспективі.

Результати дослідження. Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність», поняття «інвестиції» розглядається у якості «всіх видів майнових та інтелектуальних цінностей, які розміщуються в об'єкти підприємницької діяльності, завдяки чому утворюється прибуток, а також може досягатися соціальний або екологічний ефекти» [3].

Існує кілька підходів до трактування поняття іноземних інвестицій, серед яких можна виділити такі концепції [3]:

1. «Витратна концепція: розглядає іноземні інвестиції як витрати, спрямовані на створення нових виробничих можливостей в сферах техніки, фінансування житла, промисловості чи сільського господарства. Це також включає витрати на розширення основного капіталу та поліпшення освіти й здоров'я працівників, сприяючи тим самим отриманню додаткового прибутку.

2. Концепція вкладення капіталу: розглядає "іноземні інвестиції" як загальний обсяг різновидів цінностей, які іноземні інвестори вкладають у проекти інвестиційної діяльності на території конкретної країни з метою подальшого отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

3. Обмінна концепція: визнає інвестування як можливість обміну капіталу на майбутнє задоволення інвестиційними благами».

«Залучення прямих іноземних інвестицій передбачає розподіл контролю у процесі ведення бізнесу і, як правило, пов'язано з володінням матеріальними активами, наприклад: організація і будівництво підприємства, зокрема те, що складно швидко продати або вивезти. Таким чином, іноземні інвестори можуть бути більш зацікавлені в розвитку подальшої діяльності свого бізнесу й виведення активів навіть при виявленні перших ознак появи кризових ситуацій на підприємстві» [1].

Процес залучення іноземних інвестицій у веденні підприємницької діяльності має певні переваги та недоліки, які варто враховувати при плануванні інвестиційної діяльності підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки залучення іноземних інвестицій у вітчизняний бізнес

Переваги	Недоліки
<p>Доступ до прогресивних технологій та впровадження інноваційних продуктів; сприяння створенню нових виробничих потужностей; можливість залучення дешевих кредитних коштів; можливість проведення модернізації й оновлення техніки та обладнання; розширення ринків збуту продукції; сприяння підвищенню кваліфікації та навчанню персоналу; підвищення мотивації працівників на всіх рівнях; досягнення соціального ефекту; підвищення іміджу та репутації компанії; покращення фінансових результатів ведення підприємницької діяльності; зростання вартості бізнесу на перспективу.</p>	<p>Часткова втрата контролю за веденням бізнесу; обмеження сфери впливу та зниження оперативності у процесі прийняття управлінських рішень (лише за участю іноземного інвестора); виникнення конфлікту інтересів власників бізнесу з представниками іноземних бізнес-партнерів; неможливість саморозвитку підприємства у зв'язку з участю іноземного інвестора у формуванні активів підприємства; ймовірність отримання негативного досвіду ненадійного іноземного бізнес-партнерства, метою якого є доведення до банкрутства компанії для усунення конкурента.</p>

Джерело: адаптовано [2, с. 82].

З однієї сторони, залучення іноземних інвестицій обмежує сфери впливу та контроль за веденням бізнесу, створюючи конфліктні ситуації й неузгодженість та знижуючи оперативність у прийнятті управлінських рішень, а з іншої сторони, – сприяє подальшому розвитку на основі прогресивних технологій, доступу до інновацій, що відкриває нові можливості: розширення ринків збуту продукції, підвищення іміджу та репутації компанії, а також покращення фінансових результатів ведення підприємницької діяльності в цілому.

Під час розробки стратегії залучення прямих іноземних інвестицій важливо провести аналіз можливих переваг та недоліків для конкретного підприємства, врахувати потреби у додатковому капіталі, новітніх технологіях та сучасні підходи у менеджменті компанії. Таким чином, можна розглядати партнерські відносини між підприємством та іноземним інвестором як додатковий ресурс для підвищення конкурентоспроможності та отримання прибутку. Це відкриває можливості для створення вартості для обох сторін залежно від розвиненості їх організаційних можливостей та здібностей управляти ресурсами підприємства [2, с. 83].

Висновки. Отже, процес залучення прямих іноземних інвестицій у фінансово-господарську діяльність підприємства передбачає задоволення потреб та врахування інтересів всіх зацікавлених сторін. Необхідно наголосити, що підприємство не функціонує відокремлено, а лише у взаємодії з інвесторами й іншими зацікавленими сторонами. Такий підхід сприяє розширенню можливостей для бізнесу, підвищенню конкурентоспроможності й отриманню прибутку, мінімізуючи фінансові ризики та пом'якшуючи дію негативних чинників впливу на підприємство.

Список використаних джерел

1. Гордієнко В. О., Шевченко Н. І., Сугакова Д. О. Вплив іноземних інвестицій на розвиток інноваційної діяльності в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. № 9. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1516> (дата звернення: 10.11.2023).
2. Нікітіна А. В. Особливості та способи залучення прямих іноземних інвестицій на підприємстві за умов глобалізації світогосподарських відносин. Глобальні та національні проблеми економіки. 2019. Випуск 22. С. 78-83.
3. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 47, Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1991. № 47, ст. 646. Дата оновлення 03.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення 22.11.2023).

НЕДОЛІКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ СПОЖИВЧОГО БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

Руденко Л.

магістрантка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – Юрій СУС к.е.н., доцент

Постановка проблеми. Однією з передумов фактичного існування споживчого кредиту є наявність у суспільстві фізичних осіб, для яких властива відсутність достатньої кількості власних грошових коштів. Ці особи, як правило, постійно стикаються з ситуацією, де значна частина їхнього доходу спрямовується на задоволення базових потреб, таких як харчування та невідкладні витрати, а це ставить їх у складне фінансове положення. У забезпечених верств населення такий дисбаланс не є таким вираженим. Саме через це з'являється необхідність вирішення фінансових труднощів громадян через споживче кредитування. Фізичні особи з низькими доходами шукають можливості отримання кредиту як в установ банків, так і небанківських установ, для тимчасового покращення свого фінансового становища. Таким чином, споживчий кредит стає важливим інструментом для задоволення потреб цієї частини населення, яка інакше не мала б можливості забезпечити себе необхідними благами та послугами.

Результати дослідження. Формування зростаючого попиту на кредити споживчого характеру має збільшуватися у період фінансово-економічної кризи, стихійних лих, воєн, інших обставин непередбачуваного характеру. Однак, виникає потреба у посиленні моніторингу за результатами діяльності установ банків, який реалізує Національний банк України – головний регулятор грошово-кредитної політики країни [1, с. 120]. Регулятор грошово-кредитних відносин, як правило, застосовує заходи, які спрямовані на стабілізацію грошово-кредитної системи держави через зміну економічних нормативів, лімітів банківської діяльності. Відповідно, вартість споживчого кредитування може зростати, наприклад через зростання облікової ставки, що має певний вплив на формування розміру відсотків за такими кредитами; зростання обсягів обов'язкового резервування за такими кредитами, що обмежуватиме можливості видачі кредитів. Тобто вступає в силу фактор до зменшення попиту на споживче кредитування.

З метою впорядкування організаційної процедури споживчого банківського кредитування, взаємовідносин споживачів з небанківськими фінансовими установами у 2016 р. було прийнято Закон України «Про споживче кредитування», що вступив в силу з червня 2017 р. Даний Закон чітко визначає права і обов'язки як установ банків, так і фізичних осіб-позичальників; формулює порядок укладання і дотримання кредитних договорів; регулює інші моменти процесу банківського споживчого кредитування [2]. Доцільно вказати, що внаслідок недосконалої дії Закону виникла необхідність внесення змін кардинального характеру у 2019 р., які стосувалися висвітлення реальних процентних ставок за кредитами, регламентування діяльності колекторських компаній тощо.

Експертами компанії DAI Global LLC (USAID) було зроблено окремі висновки щодо невідповідності умов споживчого банківського кредитування вимогам законодавства України (рис. 1).

Рис. 1 Недоліки в організації споживчого банківського кредитування

Джерело: сформовано за [3]

Четверте дослідження експертів, датоване серединою 2021 р., вказувало на наявність істотних порушень, які допускають банки, при співпраці з потенційними та реальними позичальниками. З початком війни, вважаємо, що актуальність даного дослідження хоч і певною мірою нівельована, через падіння обсягів кредитування та існування додаткових безпекових умов здійснення банківництва, однак, регулятору не потрібно допускати порушень процесу споживчого кредитування установами банків, так як це може спричинити виникнення додаткових ризиків для банківської системи.

Висновки. Отже, перспективи подальших досліджень стосовно дотримання банками положень нормативно-правових актів у процесі організації споживчого кредитування мають актуальність. З одного боку, належна організація кредитного процесу дозволить залучати банкам додаткових клієнтів, а це сприятиме підвищенню прибутковості банківської діяльності; з іншого – забезпечуватиме задоволення споживчих потреб фізичних осіб, зростання секторів економіки, пов'язаних з виробництвом споживчих товарів чи надання послуг.

Список використаних джерел:

1. Сус Л. В., Сус Ю. Ю. Економічні нормативи НБУ як інструмент регулювання банківської діяльності. *Бізнес Інформ*. 2021. №3. С. 119–126. URL : <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-3-119-126>
2. Про споживче кредитування : Закон України від 15 лист. 2016 р. № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>.
3. Споживче кредитування банками: високі ставки, низький рівень дотримання законодавства : Звіт за результатами дослідження ринку банківського споживчого кредитування (четверта хвиля). USAID. Вересень 2021 Київ, Україна. URL : <https://www.sapiens.com.ua/publications/socpol-research/186/Ukr-Banks-Mystery-Shopping-Report-Oct-2021.pdf>.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ МІКРОПІДПРИЄМСТВА

Савицький І.

Здобувач спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., доцент, Абрамова Ірина

Постановка проблеми. Управління прибутком є важливою складовою господарської діяльності будь-якого підприємства. Суб'єкти підприємства в Україні поділяються за масштабами здійснення операцій на великі, середні, малі та мікропідприємства. На великих та середніх об'єктах система фінансового менеджменту є багаторівневою й доволі складною. Вона складається з відділів, які налагоджують взаємозв'язки з різними структурами на підприємстві, забезпечуючи таким чином прибуткову роботу. Малі та мікропідприємства відрізняють невеликою чисельністю працюючих, незначними грошовими оборотами, відсутністю чисельних структурних підрозділів та відділів. Проте це не означає, що тут не важливою є система управління, навпаки, наявність останньої здатна підвищити ефективність та прибутковість діяльності цих підприємств, що вказує на актуальність обраної теми дослідження.

Результати дослідження. Для дослідження особливостей управління діяльністю мікропідприємств було обрано товариство з обмеженою відповідальністю «АВРОПА АВТО» (далі «Товариство»), яке є мікропідприємством. Управління товариством здійснюється через загальні збори учасників. Проте особливістю цього товариства є те, що його засновником є лише один учасник, який і приймає одноосібні рішення щодо управління ним. Товариство складає фінансову звітність мікропідприємства.

Фінансова звітність мікропідприємства відрізняється від звітності звичайного суб'єкта бізнесу тим, що охоплює лише дві форми звітності, яка включає обмежений перелік показників. Зокрема у балансі досліджуваного підприємства зазначається вартість необоротних активів у складі яких наявні лише основні засоби виробництва. Склад необоротних активів обмежується

запасами матеріалів, поточною дебіторською заборгованістю, грошовими коштами й іншими видами необоротних активів. Щодо пасивів, то тут домінуючого значення набувають поточна кредиторська заборгованість і власний капітал. Показники фінансової звітності підприємства дозволяють провести оцінку його фінансового стану (табл.1).

Таблиця 1.

Оцінка фінансового стану підприємства ТОВ «АВРОРА АВТО», тис. грн

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. у % до 2020 р.
Загальна вартість активів	4055,2	6944,4	8859,9	у 2,2 рази
Вартість необоротних активів	1299,0	103,4	1063,1	81,8
Вартість оборотних активів	2756,2	5907,0	7796,8	у 2,8 разів
Дебіторська заборгованість	1538,2	2575,3	4059,2	у 2,6 рази
Кредиторська заборгованість	2244,2	2035,6	1365,6	60,9
Власний капітал	400,0	400,0	400,0	-
Залучений капітал	2551,8	4922,3	6220,7	у 2,4 рази
Коефіцієнт співвідношення необоротних і оборотних активів	0,47	0,02	0,14	x
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	2,12	57,1	7,3	x

Джерело: побудовано за даними фінансової звітності ТОВ «АВРОРА АВТО».

Дані табл. свідчать про те, що загальна вартість активів на підприємстві впродовж трьох років зросла у понад два рази. При цьому вартість необоротних активів зменшилася на 20 %, ключовою причиною чого стало зростання темпів зносу основних засобів виробництва більш швидкими темпами ніж їх оновлення. Вартість оборотних активів у 2022 р. зросла у 2,8 рази проти 2020 р., а дебіторської заборгованості у 2,6 разів. Таку ситуацію можна пояснити як зростанням обсягів виробництва, так і збільшенням вартості сировини та матеріалів необхідних для забезпечення господарської діяльності підприємства.

Аналіз пасивів засвідчив, що величина власного капіталу впродовж звітного періоду залишалася на підприємстві без змін. Величина залученого капіталу зросла у 2022 р. в порівнянні з 2020 р. у 2,4 рази. Коефіцієнт співвідношення необоротних та оборотних активів засвідчив, що на підприємстві впродовж 3-х років домінували необоротні активи. Їх частка у 2020 р. становила 47 % у загальній величині активів підприємства і зменшилася до 2% у 2021 р. У 2022 р. необоротні активи займали 14 % по відношенню до оборотних активів. Очевидно, що впродовж досліджуваного періоду оборотні активи домінували на підприємстві. Найбільш істотною їх частка була у 2021 р.

Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що система управління на підприємстві є недостатньо ефективною. Зокрема зростання темпів зносу основних засобів, нерівномірний розподіл оборотних і необоротних активів засвідчують про наявність прогалин у цьому напрямі. Крім того у перспективі негативно позначитися на прибутковості підприємства може зростання

дебіторської та кредиторської заборгованостей. Керівництву слід звернути увагу на окреслені недоліки й вжити заходів за для як найшвидшого їх усунення.

Список використаних джерел

1. Масловська Л.Ц. Операції факторингу в управлінні дебіторською заборгованістю сільськогосподарських підприємств / Л.Ц. Масловська, І.В. Абрамова, Л.В. Недільська // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 100-107.

2. Абрамова І.В. Проблеми та перспективи інвестиційної діяльності в сільському господарстві / І.В. Абрамова // Вісник ЖНАЕУ. – 2010. – № 2 (27), т. 2. – С. 340-346.

3. Патинська-Попета М. М., Абрамова І. В. Удосконалення механізмів управління фінансовим потенціалом територіальних громад з урахуванням європейського досвіду. *Бізнес Інформ*. 2022. №8. С. 166–172. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-8-166-172>.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Савосін С.

*Здобувач спеціальності «Фінанси банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Науковий керівник Сус Л.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту*

Постановка проблеми. Проблема фінансування розвитку суб'єктів малого підприємництва (далі – СМП) в Україні залишається актуальною в сучасний час. З одного боку, умови отримання банківських кредитів, що залишаються основним джерелом зовнішнього фінансування для малого бізнесу, залишаються жорсткими, а процес кредитування ускладнений, високо ризиковий і вимагає значних часових ресурсів. З іншого боку, низький рівень розвитку ринку інвестицій для СМП, відсутність відповідних інструментів та інституційної підтримки, створюють значну залежність від традиційного банківського кредиту.

У країнах з розвиненим ринком капіталу та фінансовими послугами для СМП відзначається важливість та пріоритетність кредитування серед інших альтернативних шляхів розвитку (кредити комерційних банків становлять 33% зовнішнього фінансування СМП у Європейському Союзі). Підприємства з інших країн виявляють більшу впевненість у спілкуванні з банками для отримання фінансування та досягнення бажаних результатів (68 %), порівняно з взаємодією з акціонерами та венчурними капіталістами (23 %) [1].

Тому на сьогоднішній день дослідження умов, переваг і законодавчого регулювання кредитування в зарубіжних країнах має велике значення з метою використання позитивного досвіду в Україні. Труш І. Є. наголошує на тому, що створення ефективної системи кредитування малого підприємництва – складне

завдання, розв'язання якого потребує ретельного дослідження формування цього процесу у світовій практиці [3, с. 104].

Результати дослідження. Вивчення досвіду економічно розвинених країн у сфері кредитної взаємодії з суб'єктами малого підприємництва набуває ключового значення для України в умовах глобалізаційних процесів [3, с. 106]. Що вивчення зарубіжного досвіду необхідне не для сліпого копіювання, а для імплементації найкращих практик та уникнення помилок, що здійснені іншими країнами. Особливий акцент слід робити на умови кредитування, розмір процентної ставки, термін кредиту, оперативність прийняття рішення та надійність банку є основними чинниками, які обмежують суб'єкти малого бізнесу в отриманні кредитів.

Деякі дослідники, такі як Калініченко Л. Л. і Мусіяка Л. В., визначають інші аспекти, які стримують суб'єкти малого підприємництва від отримання кредитів, такі як відсутність інформації про попередній досвід взяття кредиту, високі відсоткові ставки, відсутність застави кредиту та інші. Систематизація цих перешкод дозволяє обґрунтувати науково-методичний підхід до аналізу зарубіжного досвіду кредитування малого бізнесу, спрямований на визначення проблемних питань кредитного забезпечення [4].

На жаль, в Україні спостерігається переважання короткострокових кредитів у портфелі суб'єктів малого підприємництва, що пов'язано з високим ризиком банкрутства та коротким терміном існування бізнесу. У зарубіжних країнах, навпаки, статистика кредитування вказує на переважання довгострокових кредитів, що підтверджує важливість переходу до довгострокового фінансування для забезпечення інвестиційних цілей [1].

Ставка відсотка виступає важливою перешкодою для залучення кредитних ресурсів для суб'єктів малого підприємництва. Зауважимо, що порівняльний аналіз ставок кредитування переконливо свідчить про необхідність кардинальних змін у наданні "дешевших" кредитів українському бізнесу. Також статистичні дані щодо СМП у зарубіжних країнах свідчать, що майже половина підприємств не відчуває обмежень у доступі до кредитів, а ті, хто відчуває, часто вказують на високі процентні ставки (13 %) [1]. Поруч із цим, спостерігається позитивна динаміка зменшення середньої процентної ставки для СМП. У країнах із середнім рівнем доходів процентні ставки залишаються відносно високими, досягаючи двозначних цифр у Бразилії, Колумбії та Казахстані. Середнє значення відсотків для всіх країн – учасниць дослідження скоротилося з 5,4% у 2017 р. до 3,6% у 2020 р., що свідчить про загальне зниження процентних ставок МСП [2].

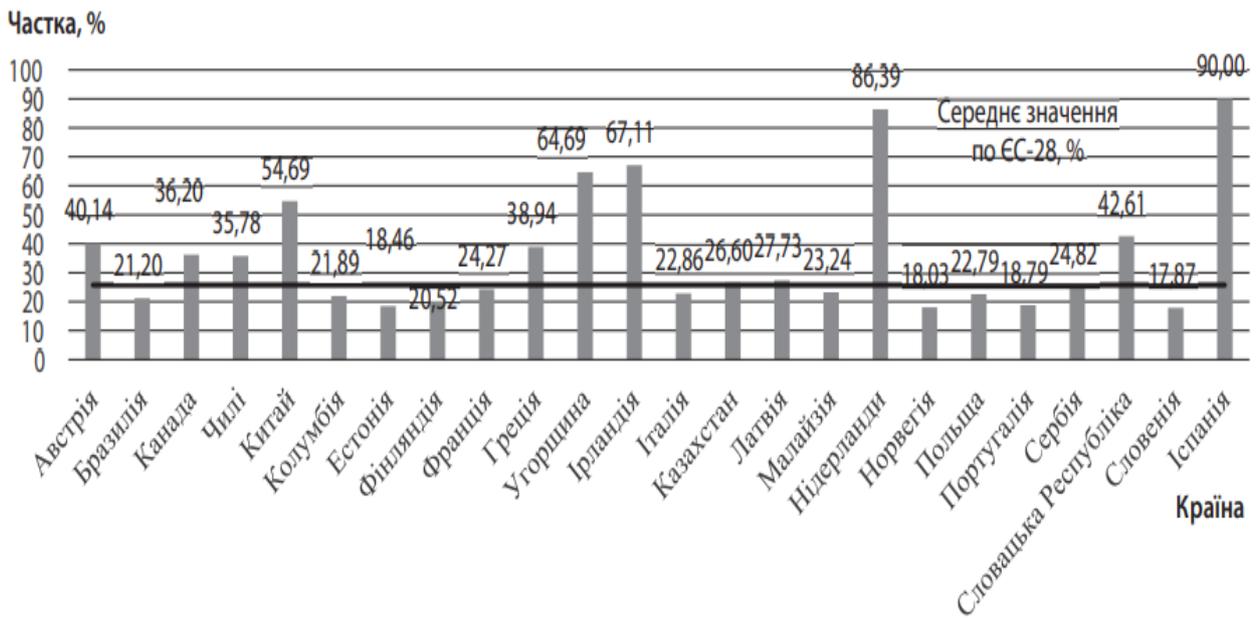

Рис. 2. Частка короткострокових кредитів у структурі кредитного портфеля країн – членів ЄС у 2022 р., %

Джерело: [1].

Як можна побачити в середньому частка короткострокових кредитів в наведених країнах дорівнює 28% не враховуючи деякі з них, а це говорить нам про те, що в перелічених країнах банки більш лояльні до СМП і надають довгострокові кредити, а також що в цих країнах розвинуті й інші види зовнішнього фінансування, більш детально показано на (рис. 3).

На рис. 3 представлено основні види кредитів, якими користуються СМП у зарубіжних країнах.

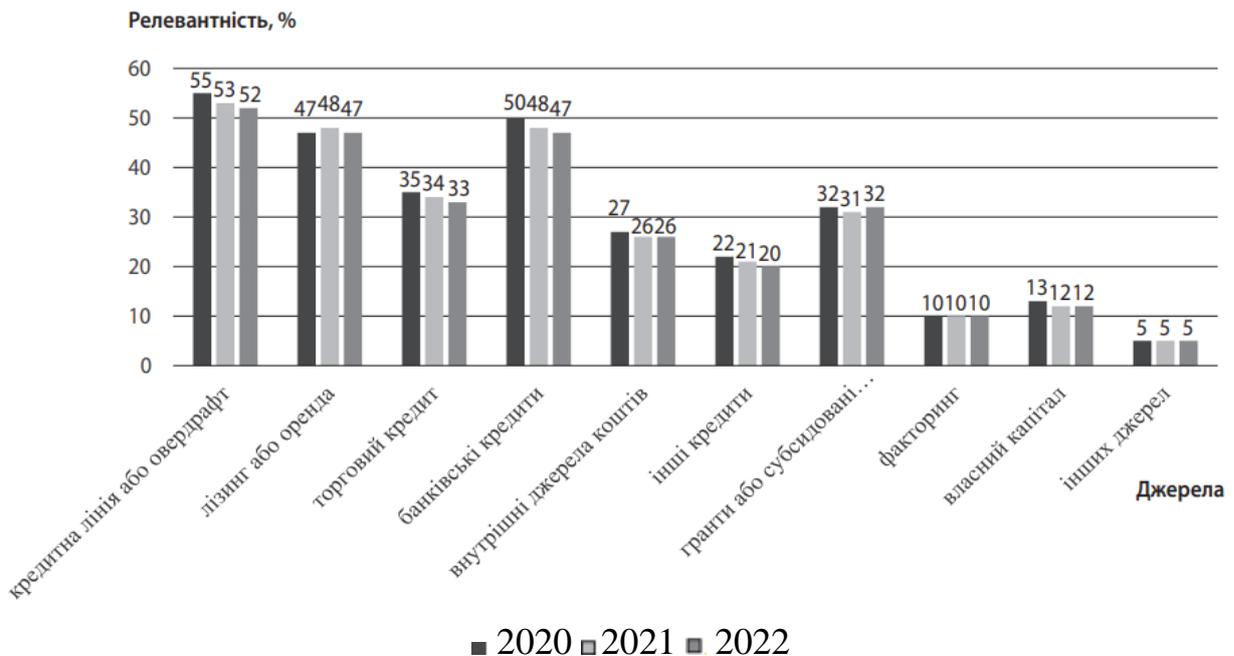

Рис. 3. Релевантність різних видів кредитних послуг у діяльності СМП країн ЄС-28, % (2020-2022).

Джерело: [2].

Виходячи з дослідження пріоритетних видів кредитних послуг, якими користуються СМП зарубіжних країн, показали, що найбільш релевантні джерела їх зовнішнього фінансування включають кредитну лінію або овердрафт 52-55%, лізинг та оренду 47-48%, банківські кредити 47-50% та торговельні кредити 33-35% загалом це відбувається за рахунок більш низьких ставок по кредитах порівняно з Україною [2].

Висновок. У країнах із середнім рівнем доходів ставки залишаються високими, але середнє значення відсотків для більшості країн знижується. Такий тренд свідчить про полегшення доступу до фінансування для більшості досліджуваних країн. Водночас вивчення пріоритетних видів кредитних послуг, якими користуються суб'єкти малого підприємництва (СМП) у зарубіжних країнах, підтверджує, що основними джерелами їх зовнішнього фінансування є кредитні лінії або овердрафт, лізинг та оренда, банківські кредити та торговельні кредити. Однак структурні проблеми залишаються актуальними для молодих фірм, стартапів та мікропідприємств, що відображає практику завищення ставок відсотків для СМП у порівнянні з великим бізнесом.

Список використаних джерел

1. Опитування щодо доступу підприємств до фінансування (SAFE) Аналітичний звіт. URL: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/32781>.
2. Фінансування МСП та підприємців 2020: ОЕСР табло. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/financing-smes-and-entrepreneurs-2020_061fe03d-en.
3. Труш Є. І. Міжнародний досвід з кредитування малого підприємництва та його адаптація до особливостей національної економіки. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2019. № 4. С. 104–107.
4. Калініченко Л. Л., Мусіяка Л. В. Роль банківського кредитування у розвитку малого бізнесу в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 50. С. 325–329.

МОДЕРНІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Савчук Р.

Магістрантка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сус Леся Валеріївна

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки кредитування є одним із основних способів залучення суб'єктами господарювання додаткових фінансових ресурсів. Крім того, кредит є головним фактором, що забезпечує економічне зростання та стабільну роботу підприємств. Розвиток банківських установ визначає низка факторів зовнішнього середовища, що характеризується нестабільністю та підвищеними ризиками в сучасних умовах. В умовах

переходу до нової технологічної системи, жорсткого регуляторного тягаря та посилення конкуренції банки стикаються з необхідністю мобілізації своєї діяльності. Перед банками стоїть завдання переходу до нової форми діяльності, впровадження проривних технологій та інноваційних підходів до управління для довгострокового виживання на ринку.

Недостатньо вивчено вплив тенденцій модернізації корпоративного кредитування на розвиток економіки та забезпечення її сталого зростання. Необхідно шукати можливості розвитку технології надання кредитних продуктів, а також використовувати вдосконалені кредитні продукти, що забезпечують цілеспрямований вплив на розвиток економіки. В таких умовах актуальним стає розвиток та модернізація традиційних кредитних продуктів для клієнтів банку. Крім того, модернізація банківського кредитування підприємств дозволяє оптимізувати банківські витрати та зменшити кредитний ризик.

Результати дослідження. Процес реалізації такої категорії, як кредит, можна розділити на три групи відносин між кредитором і позичальником: надання/отримання кредиту; використання позичальником отриманої позики; виконання позичальником умов кредитування згідно з договором, тобто своєчасна сплата процентів, своєчасне повернення кредиту кредитору (банку).

Основним змістом сучасного розвитку банківського кредитування має стати його модернізація. У рамках модернізації банківської кредитної діяльності необхідно створити умови для: покращення доступу суб'єктів господарювання до джерел кредитування; застосування сучасних банківських та інформаційних технологій; спрощення та розширення інструментів корпоративного кредитування; запобігання участі кредитних установ у незаконній діяльності.

Системними причинами, що стримують банківське кредитування в Україні на сучасному етапі, є: недостатня надійність позичальників, що пояснюється об'єктивними макроекономічними умовами та низьким рівнем платіжної дисципліни підприємств; високий рівень банківських кредитних ставок, оскільки НБУ проводить жорстку монетарну політику; зарегульованість процесів кредитування; українська кредитна система характеризується високою часткою проблемних кредитів банків також не варто забувати і про військові дії, які додають ризикованості кредитним операціям.

Фінтех та інновації стають невід'ємною частиною банківської системи, змінюючи операційні процеси банків, послуги, які вони пропонують, і механізми взаємодії з клієнтами. Водночас активний перехід банківських послуг у цифровий простір також несе низку ризиків для банків, у тому числі у зв'язку зі збільшенням кількості та складності кібератак.

У 2022 році в українському банківському секторі, як і в усьому світі, можна спостерігати такі тренди:

- цифрова трансформація банківського сектору щодо внутрішніх процесів та каналів взаємодії з клієнтами;

- посилення конкуренції з новими гравцями на фінансовому ринку, включаючи фінтех-компанії та великі технологічні компанії;
- використання технології штучного інтелекту для збору інформації про клієнтів, покращення послуг та надання персоналізованих послуг;
- зростаюча важливість аналізу великих даних, особливо з використанням технологій машинного навчання;
- збільшення інвестицій, спрямованих на забезпечення кібербезпеки.

За таких умов актуальною є розробка концепції модернізації механізму банківського кредитування українських підприємств. Метою даної концепції є зростання ефективності використання кредитних ресурсів банку для задоволення усіх фінансових потреб суб'єктів господарювання.

Зауважимо, що клієнт є основним драйвером інноваційного розвитку банківської установи. Близько половини інноваційних послуг створено завдяки потребам і вимогам приватних клієнтів. Дослідники проблеми навіть виділяють «вимогливого інноваційного клієнта», якому банк робить знижки, тим самим прискорюючи інноваційний процес. Тому банки надають великого значення кредитуванню підприємств, особливо малого та середнього, і розглядають цей напрямок як пріоритетний.

Висновки. Для покращення ситуації з банківськими кредитами, наданими підприємствам Кабінету Міністрів України, Національного банку України та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб України, необхідно створити державну компанію для проблемних активів (можливо, реструктуризації банку), що дозволить зосередити непрацюючі кредити в портфелі державних банків і з ринку взяті банківські кредити. Виходячи з цього, можна покращити баланс успішно працюючих банків, зменшити навантаження на банківських працівників, а потім зосередитися на покращенні якості кредитування підприємств. З метою вдосконалення банківської системи Національний банк України має запровадити остаточну процедуру виведення з ринку неплатоспроможних банків, які не пройшли рекапіталізацію та продовжили свою прибуткову діяльність. Таким чином можна підвищити довіру громадян до банківської системи.

Список використаних джерел

1. Довженко В., Сус Л., Сус Ю. Розробки стратегій розвитку системно важливих банків України під впливом чинників зовнішнього середовища. Бізнес Інформ. 2023. №3. С. 115–123.

2. Сус Л.В. Сучасні тенденції розвитку світової банківської справи. Ефективна економіка. 2018. № 4. Електронний ресурс. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6231>.

ГРОМАДЯНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК НАПРЯМ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Сазанський О.

Магістр спеціальності «Публічне управління та адміністрування»,
Науковий керівник – Дацій Н. В., д.н.держ. упр., професор

Постановка проблеми. Продуктивність та соціальна значимість молодіжної самоорганізації багато в чому залишаються детермінованими наявністю та якістю механізмів державної політики, які суспільство та держава можуть використовувати для роботи в молодіжному середовищі. Звертаючись до оцінки практики реалізації механізмів державної молодіжної політики в державі, необхідно враховувати наявність точок зіткнення зусиль держави та громадянського суспільства щодо організації їх ефективної діяльності. Видається обґрунтованим розгляд взаємовпливу офіційного владного курсу щодо молоді та об'єктивного чинника самореалізації молоді за допомогою публічних методів.

Результати дослідження. При включенні до політичного процесу різні категорії молоді роблять спроби зміни позиції політичної системи у власних корпоративних інтересах. Зважаючи на те, що на практиці відсутня можливість розробити та впровадити якусь ідеальну модель державної молодіжної політики, яка здатна повністю забезпечити вирішення проблем розвитку молодого покоління, на нашу думку, потрібно вдосконалювати процес наукового пошуку в галузі виявлення тенденцій, характерних для стану молодіжного середовища в сучасній країні.

Ключовою соціально-політичною характеристикою молоді визнається її потенціал у засвоєнні, якісному відтворенні та ретрансляції системи соціальних відносин, що склалися, наступним поколінням. Зазначена соціальна якість молоді перетворює її активність на предметне поле державної стратегії, яка націлена на розвиток та саморозвиток молодих громадян, їхню соціально-політичну інтеграцію в політичну систему країни. З іншого боку, це є елементом політичного керівництва, організацією «всіх ланок суб'єкта управління» [3].

На цьому шляху реалізації потенціалу в інтересах загального блага є й проблеми. Вони є переважно у демографічній сфері. Це супроводжується скороченням чисельності та соціальної значущості молодих сімей, що призводить до зменшення соціально активного населення, скорочення кількості економічно активного населення, зростання пенсійного навантаження на них.

На нашу думку, перелічені тенденції негативно позначаються на настроях молодих поколінь, ініціюючи соціально-політичний песимізм у молодіжному середовищі. У соціокультурній сфері сучасної держави спостерігається зіткнення цінностей та ідеалів традиційного, індустріального та постіндустріального типів у суспільному розвитку. З боку політичних та інтелектуальних еліт простежується їхнє штучне протиставлення виходячи з соціальної та комерційної кон'юнктури [2, с. 142]. Зазначена обставина

призводить до світоглядного та ідейно-політичного розмежування молоді, стимулюючи суперечливий та конфліктний характер засвоєння молодими людьми традиційних для України цінностей, деформацію моральних та етичних норм.

Багато проблем молоді, які стосуються категорії політичного розвитку, можуть знайти пояснення виходячи з порівняльних характеристик щодо кількості молодих громадян, а також за ступенем їх включення до регіональних програм і проектів державної політики. Саме до виконання цих програм та проектів залучаються молодіжні та дитячі громадські об'єднання на національному рівні та регіональному. У даному розрізі слід зазначити, що дані соціологічних опитувань [1, с. 141] свідчать на користь достатньої популярності серед молодих людей заходів, які організовують державні установи у сфері молодіжної політики. І це є важливим напрямом державної молодіжної політики у становленні громадянської ідентичності як пріоритету політичного розвитку.

Висновки. Таким чином, за успішної реалізації державної молодіжної політики вирішуватиметься цілий комплекс завдань. По-перше, політична соціалізація молоді. У тому випадку, якщо це завдання буде виконано, особи розумітимуть закони політичної системи, агрегуватимуть та артикулюватимуть певні вимоги, будуть брати активну участь у виборах та прийматимуть відповідні рішення. По-друге, формування громадянської ідентичності. Оскільки нині держава намагається побудувати громадянську ідентичність і саме грамотна та вивірена молодіжна політика дозволить полегшити це завдання для держави.

Список використаних джерел

1. Гринчишин С. С. Молодіжні цільові програми як дієвий інструмент реалізації молодіжної політики в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 7. С. 140–144.
2. Донченко Т.О. Формування державної молодіжної політики України: історико-правовий аспект. *Наукові праці*. Том 125. Випуск 112. Київ. 2009. С.141-143.
3. Круглашов А., Сабадаш Н. Публічне управління у сфері молодіжної політики в умовах децентралізації та євроінтеграції України. *Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування*. 2019. № 3–4. URL: <http://buk-visnyk.cv.ua/naukova-dumka/1492/> (дата звернення: 03.03.2023).

КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Саранчук А.

*Здобувачка спеціальності «Облік і оподаткування»,
Науковий керівник – Суліменко Л.А., к.е.н., професор*

Постановка проблеми. Оплату праці в бюджетній сфері відрізняється від приватного сектору через специфічність фінансово-економічних відносин. У бюджетних установах фінансування виплат заробітної плати здійснюється за окремими статтями, що є захищеними згідно з чинним законодавством. Тому важливим є не лише правильний облік розрахунків з оплати праці, але й ефективний контроль за їх проведенням.

Дослідження основ організації обліку і перспектив його розвитку в бюджетних установах були проведені вченими, зокрема О.І. Линник, Н.Ф. Яремчук і А.Д. Сайганова. Питання оплати праці детально досліджувались у публікаціях Н.В. Баланович, Н.О. Божок, В.В. Левін, О.П. Левченко та інші. Автори, такі як О.В. Кондратюк, Н.М. Старченко, Л.А. Сахно, Л.О. Ходаківська, К. О. Сокол і В.Ю. Фабіяська присвятили свої дослідження питанням внутрішнього контролю. Незважаючи на велику кількість публікацій та проведених досліджень з обліку розрахунків з оплати праці, з урахуванням особливостей обліку нарахувань, виплат працівникам та методики контролю в бюджетних установах, ці питання все ще потребують подальшого дослідження.

Результати дослідження. Економічні тенденції в Україні спонукають до потреби відновлення спроможності заробітної плати працівників бюджетних установ, щоб вона стала стимулом для творчої активності та розвитку ділових і особистісних якостей. Це вимагає докорінних змін у бухгалтерському обліку та системі організації оплати праці в бюджетних установах.

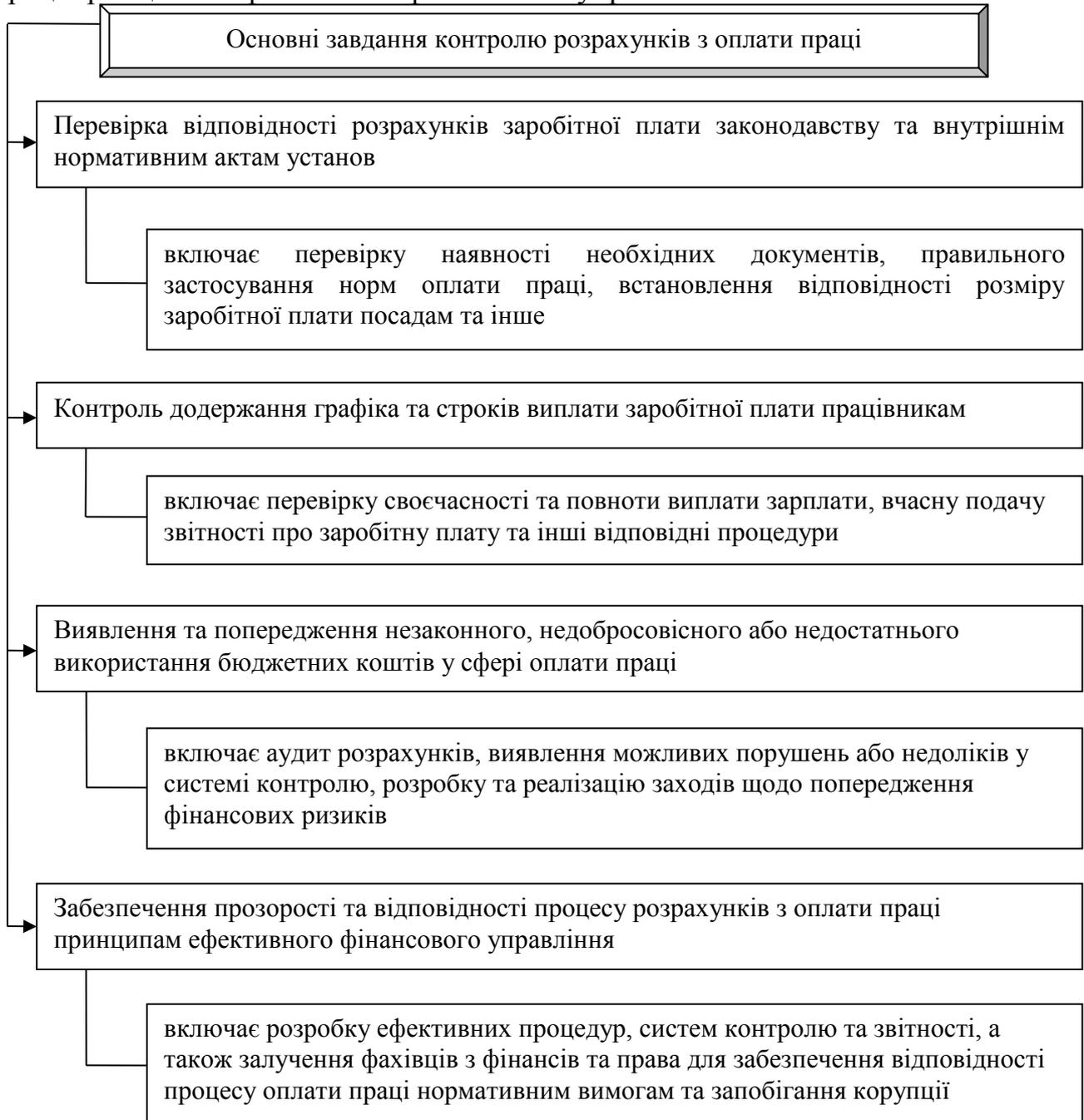
Заробітна плата в бюджетних установах представляє собою виплати працівникам, що надаються за використану працю і є компенсацією витраченої праці. Ці виплати відіграють важливу роль як інструмент соціального захисту та компенсацій, які надаються державою через суб'єкти господарювання державного сектора в обмін на послуги працівників.

Важливим аспектом фінансового управління в бюджетних установах є контроль розрахунків з оплати праці. Сутність цього контролю полягає в забезпеченні правильного та справедливого розрахунку заробітної плати працівників установи, дотриманні встановлених норм та використанні бюджетних коштів відповідно до законодавства.

Основні завдання контролю розрахунків з оплати праці в бюджетних установах включають (рис. 1):

- перевірка відповідності розрахунків заробітної плати законодавству та внутрішнім нормативним актам установи;
- контроль додержання графіка та строків виплати заробітної плати працівникам. Це включає перевірку своєчасності та повноти виплати зарплати, вчасну подачу звітності про заробітну плату та інші відповідні процедури;

- виявлення та попередження незаконного, недобросовісного або недостатнього використання бюджетних коштів у сфері оплати праці;
- забезпечення прозорості та відповідності процесу розрахунків з оплати праці принципам ефективного фінансового управління.

Рис. 1. Характеристика основних завдань контролю розрахунків з оплати праці в бюджетних установах

Джерело: власні дослідження.

Для забезпечення ефективного контролю розрахунків з оплати праці в бюджетних установах необхідно встановити чіткі процедури та внутрішні правила, які визначатимуть порядок розрахунків, використання розрахунково-касових операцій та ефективний контроль. Крім того, важливо залучити фахівців з фінансового контролю та аудиту, які здійснюватимуть перевірки та

оцінюватимуть ефективність системи оплати праці, виявлятимуть можливі порушення та рекомендуватимуть заходи щодо поліпшення.

Контроль розрахунків з оплати праці в бюджетних установах здійснюється за допомогою різноманітних механізмів та процедур. Основні етапи та інструменти контролю можуть включати:

1. Перевірка відповідності розрахунків законодавству та внутрішнім нормам установи. Контролери перевіряють, чи додержані встановлені правила щодо оплати праці, паритетності заробітної плати, врахування додаткових стимулів і надбавок, правильність формування списків працівників та розрахунку зарплати.

2. Аудит розрахунків та виявлення можливих порушень. Це включає систематичний аналіз документів, що підтверджують розрахунки з оплати праці, перевірку звітності, а також співставлення фактичних даних з плановими показниками та нормативами.

3. Внутрішній контроль установи. Керівництво та фінансові служби мають встановлені внутрішні процедури та механізми контролю, які регулюють проведення розрахунків з оплати праці. Це може включати розподіл обов'язків та повноважень, перевірки підписів на документах, роботу зі звітами та забезпечення документації.

4. Залучення зовнішніх аудиторів. Для більш об'єктивного контролю та перевірки ефективності системи розрахунків з оплати праці, установи можуть залучати зовнішніх аудиторів або незалежні експертні групи для проведення спеціального аудиту.

5. Реагування на виявлені порушення. Якщо під час контролю виявлені недоліки, невідповідності або порушення у проведенні розрахунків з оплати праці, вживаються заходи для усунення проблем та недоліків, а також можуть застосовуватися відповідні санкції згідно з законодавством.

Висновки. Важливим аспектом контролю розрахунків з оплати праці є систематичність, послідовність та незалежність проведення контрольних заходів, а також розробка та впровадження превентивних механізмів для попередження можливих порушень. Високий рівень контролю розрахунків з оплати праці в бюджетних установах є важливим для забезпечення фінансової дисципліни, коректності та прозорості використання бюджетних коштів, а також захисту прав працівників. Відповідний контроль допомагає забезпечити справедливу та вчасну оплату праці, ефективне використання бюджетних ресурсів та підвищує довіру громадян до державного управління.

Список використаних джерел

1. Сокол К. О. Внутрішній контроль розрахунків за виплатами працівникам у бюджетних установах. URL: http://vtei.com.ua/images/2020/25_03_2020/4/7.pdf (дата звернення: 27.10.2023).

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сікалюк Ю.

Магістрантка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Куровська Н. О.

Постановка проблеми. Важливий вплив на загальний розвиток ринкових відносин в країні чинить діяльність суб'єктів господарювання і, безпосередньо, умови їхнього функціонування. Зважаючи на це, підприємства потребують ефективного формування та реалізації правильної стратегії й тактики з метою покращення системного управління господарською діяльністю та підвищення ефективності функціонування. Активні євроінтеграційні процеси і відкриття європейського ринку потребує від вітчизняних підприємств адаптації до сучасних інструментів управління. Діяльність в нових умовах вимагає від підприємств удосконалення системи менеджменту, і в першу чергу фінансового менеджменту [3, с. 116]. Поступовий перехід до підходів та стандартів ЄС вимагає від вітчизняних підприємств удосконалення усіх фінансових процесів і забезпечення їхньої відповідності до міжнародних стандартів.

Результати дослідження. Нині розвиток українських підприємств відбувається в умовах особливого динамізму, що пов'язано із підвищенням конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках та зростанням споживчого попиту на товари та послуги. При цьому, підприємства одночасно є споживачами різних ресурсів для забезпечення безперебійного виробничого процесу. Здійснення господарської діяльності вимагає від них взаємодії з різноманітними контрагентами (кредиторами, постачальниками, споживачами, державними органами тощо). Тому для того, щоб забезпечити свою присутність на ринку і здійснювати успішну діяльність, кожен підприємець має планувати і прогнозувати власні кроки із урахуванням багатьох чинників, які впливають на його діяльність. Одним із головних факторів фінансового забезпечення діяльності будь-якого підприємства є наявність фінансових ресурсів.

До фінансових ресурсів підприємства відноситься частина його фондів, яка утворюється під час розподілу і перерозподілу національного багатства, ВВП і національного доходу, акумулюється за рахунок власних та залучених коштів, а також знаходиться у розпорядженні підприємства, що є необхідним для виконання підприємством своїх фінансових зобов'язань [1, с. 189]. Загалом основною складовою управління фінансовими ресурсами підприємства є їх правильне формування і раціональне використання, що дозволяє вирішувати різні задачі фінансового менеджменту. Ефективний розподіл фінансових ресурсів є важливою передумовою досягнення ним високих кінцевих результатів діяльності підприємства.

Для забезпечення ефективної діяльності підприємству замало лише мати на балансі фінансові ресурси. Вони повинні бути правильно сформовані і використовуватись у відповідності з видом діяльності підприємства. Тобто кошти мають залучатися на довший період, а ніж термін їхнього корисного

використання. Для того, щоб визначити найкраще співвідношення джерел фінансових ресурсів підприємства, перш за все необхідно визначити, на довго- чи короткострокові цілі вони будуть використовуватись. Після цього необхідно визначитися з тим, які кошти краще для цього використовувати – власні чи позикові. У разівідсутності у підприємства вільнихвласних коштів, слід визначити доцільність та обсяг залучення додаткових коштів на платній основі.

В якості удосконалення процесу управління фінансовими ресурсами підприємств в умовах євроінтеграції більше уваги слід приділяти такому важливому етапу стратегічного аналізу капіталу, як оптимізація його структури.

Можна запропонувати наступну послідовність організації процесу оптимізації структури капіталу:

1. *Проведення аналізу структури капіталу в динаміці*, а саме «визначення основних показників ефективного використання капіталу підприємства: коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт заборгованості, співвідношення між довго- та короткостроковими зобов'язаннями, коефіцієнт оборотності капіталу, рентабельності активів і власного капіталу.

2. *Оцінювання основних факторів, що характеризують структуру капіталу*. До них слід віднести:

- умови оподаткування;
- структуру активів (рівень ліквідності);
- рівень інформаційної асиметрії;
- стан фінансового ринку в Україні та ЄС;
- оцінку ризику залучення залученого капіталу;
- рівень операційного левериджу;

3. *Оптимізація структури капіталу за критерієм дохідності власного капіталу»* [2, с. 18].

На основі цих етапів підприємство на плановий прогностичний період визначає для себе найбільш прийнятну структуру капіталу. В різних країнах діють встановлені нормативи (співвідношення) між власнимитазалученими коштами. Так, наприклад, в США використовується співвідношення 60 %/40 %, в Японії – 30 %/70 %.

Необхідність оптимізації структури фінансових ресурсів, направлених на формування капіталу підприємства, обумовлена наступними причинами:

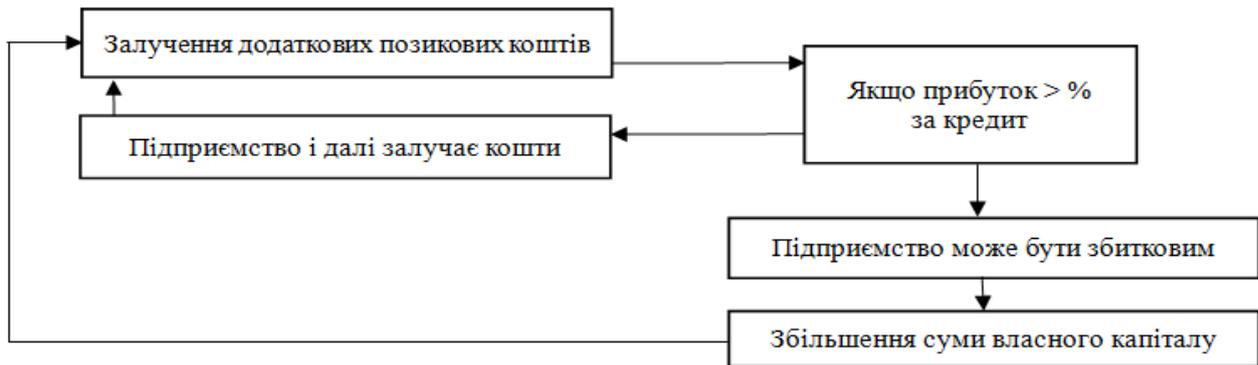
– співвідношення «власний – залучений капітал» впливає по-різному на дохідність підприємств, тому підприємства вирішують, чи залучати кошти і сплачувати за користування ними відсотки, чи нарощувати обсяг власного капіталу;

– фінансові ресурси підприємства впливають на формування політики стосовно розширеного відтворення його виробничих фондів;

– в умовах посилення конкуренції й трансформації національної економіки важливими є показники, які характеризують фінансову стійкість і платоспроможність підприємства;

– важливими показниками щодо формування структури капіталу є співвідношення власних і залучених фінансових ресурсів.

Варто акцентувати увагу на необхідності оптимізації співвідношення власного та позикового капіталу (рис. 1). Після того, коли підприємство досягло стану, коли вже не може знайти позичкові кошти за необхідною ціною, це є свідченням того, що підприємство перевантажено боргами у порівнянні з власним капіталом. Тому виникає необхідність у збільшенні суми власного капіталу для підвищення кредитоспроможності підприємства, і можливості повернення вартості запропонованих позичкових коштів на попередній рівень.

Рис. 1. Оптимізація співвідношення власного і позикового капіталу

Джерело: побудовано на основі [2].

Таким чином, схема формування фінансових ресурсів підприємства передбачає, що воно переходить до наступного кроку лише тоді, коли вже вичерпані усі можливості попереднього етапу. Тобто підприємство не намагається збільшувати свої боргові зобов'язання.

Висновки. Таким чином, слід відзначити, що фінансові ресурси являють собою основу діяльності будь-якої організації, оскільки вони створюють необхідну матеріальну базу для здійснення підприємством своєї діяльності. В умовах євроінтеграції роль забезпечення та раціонального використання підприємством фінансових ресурсів зростає, адже вони є важливим джерелом конкурентних переваг на внутрішньому та світовому ринках. В якості удосконалення процесу управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах євроінтеграції необхідно більше уваги приділяти такому важливому етапу стратегічного аналізу капіталу, як оптимізація його структури.

Список використаних джерел

1. Абдуллаєва А. Є. Особливості здійснення стратегічного управління фінансовими ресурсами на вітчизняних підприємствах. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 1. С. 188–191.
2. Гайбура Ю. А. Концептуальні засади формування фінансових ресурсів підприємств за сучасних умов. *Агросвіт*. 2020. № 6. С. 14–21.
3. Жигалкевич Ж. М., Станіславський О. В. Особливості зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2019. № 16. С. 116–123.

ЗНАЧЕННЯ ОКРЕМИХ ЧИННИКІВ НА РОЗВИТОК СФЕРИ ІТ УКРАЇНИ

Соловей І.

Магістрант спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – доцент, к.е.н. Сус Ю.Ю.

Постановка проблеми. У сучасних умовах цифрової економіки, інтерес до сектору інформаційних технологій зростає як у наукових дослідженнях, так і в практичному використанні. Глобалізація та стрімкий технологічний прогрес роблять ІТ-сектор ключовим для інновацій та міжнародної інтеграції, впливаючи значно на економіку, зокрема на ВВП різних країн, включаючи Україну. Це підкреслює важливість ІТ-сектору для економічного зростання. Розвиток цього сектору сприяє привертанню іноземних інвестицій, покращуючи міжнародний імідж України. Значний потенціал внутрішнього ІТ-сектору в Україні, високий рівень технічної освіти та кваліфіковані вітчизняні спеціалісти створюють сприятливі умови для інновацій та цифрової трансформації. Очевидно, що виникає потреба у дослідженні процесів, пов'язаних з інвестиціями в продукти цього сектору, оскільки ІТ-напрямок може забезпечити високу дохідність, але при цьому високий рівень ризику є також неоспоримою реальністю.

У сучасному глобалізованому світі, де технологічні інновації відіграють ключову роль у розвитку економік, інвестиційна діяльність у сфері інформаційних технологій набуває особливої важливості. Україна, зі значним потенціалом у галузі інформаційних технологій, якістю освіти та наявністю талановитих ІТ-спеціалістів, стоїть перед викликами та можливостями, що впливають із глобальних технологічних тенденцій. Однак необхідність більш глибокого аналізу інвестиційних процесів у цій галузі, їх ефективності, а також впливу на економічне зростання та соціальний розвиток країни залишається відкритою та недостатньо вивченою. Основною проблемою, яка потребує дослідження, є визначення поточного стану інвестиційної діяльності в ІТ-секторі України та аналіз чинників, які впливають на цю діяльність, такі як урядові політики, регулятивне середовище, доступність фінансування тощо. Крім того, важливим є оцінка соціально-економічного впливу інвестицій у ІТ-галузь на загальний розвиток України, зокрема на створення робочих місць, зростання ВВП і інтеграцію країни в міжнародний економічний простір.

Результати дослідження. Галузь інформаційних технологій є одним із найпотужніших секторів економіки останніх десятиліть. Навіть в кризових умовах ІТ-сектор страждає набагато менше, ніж консервативні банківський чи страховий. Згідно з даними Світового банку, в Україні понад 79 % населення є активними користувачами Інтернету, і цей показник лише зростає [1].

Хоча через повномасштабну війну активність європейських та американських партнерів та інвесторів в Україні знизилася, менше з тим, українська ІТ-індустрія продовжує працювати та шукати нові проекти, демонструючи свою стійкість [2].

За останні чверть століття, українська ІТ-індустрія, яка починала свій шлях практично з нульової точки, перетворилася на надзвичайно потужний та привабливий сектор, об'єднуючи під своїм дахом приблизно 300 тисяч кваліфікованих спеціалістів.

Стрімке зростання індустрії більше ніж на 50 % протягом 2019–2021 рр. продовжувалось до самої війни. Згідно з даними Національного Банку України, в лютому 2022 року досягло найвищого за всю історію українського ІТ-ринку щомісячного показника експорту – 839 млн дол. США, що на 43 % більше за аналогічний період 2021 року (480 млн дол. США) [3, с. 502].

З початком повномасштабної війни темпи зростання даного сектору знизились, проте, менше з тим, нині даний сегмент економіки демонструє стабільне зростання на 25-30% щорічно. Згідно зі звітом ІТ Ukraine Association, у 2022 році експорт послуг у сфері ІТ збільшився на 5,8% у порівнянні з попереднім роком, досягнувши суми у 7,35 мільярдів доларів США [4]. Незважаючи на певні негативні тенденції, які спостерігалися у першому кварталі 2023 року, загальні прогнози провідних аналітичних компаній передбачають поживлення ринку в період 2023-2024 років, стверджує аналіз, проведений компанією KMPG [5].

Як стверджують Н. Павлішина та М. Гаркуша, сьогодні держава створює ІТ-компаніям зрозумілі та комфортні умови роботи, що сприяє їх розвитку та залученню іноземних інвестицій. Це матиме позитивний вплив на економіку України через збільшення податкових надходжень, рівня зайнятості, пришвидшить процес укладання угод, а також дозволить максимізувати вартість бізнесу [6, с. 121]. Зауважимо, що основними проблемами розвитку стартапів в Україні є відсутність системної підтримки з боку держави та функціонування інвестиційного поля з вузькою спеціалізацією стартапів, що спричиняє відтік нового бізнесу закордон.

Незважаючи на окреслені вище проблеми, можна стверджувати, що український сектор інформаційних технологій, навіть в умовах війни, продовжує сталу тенденцію до розвитку. Інвестиції в даний сектор дозволять ІТ-сектору повернутись до довоєнних темпів зростання, а українським ІТ-компаніям та стартапам – продовжити експансію на світовий ринок.

Висновок. Останні роки свідчать про зростання зацікавленості іноземних інвесторів у сфері української ІТ. Це обумовлено високою кваліфікацією місцевих фахівців, невисокою вартістю праці і позитивними змінами в законодавстві. Крім того, глобальні тенденції, такі як цифрова трансформація та зростання попиту на віддалену роботу, сприяють розвитку українського ІТ-сектору і стимулюють привертання інвестицій.

Сучасно український ІТ-сектор демонструє стабільний ріст та збільшену інвестиційну активність, проте існують певні ризики та виклики, на які треба звернути увагу та їх вирішити. Основним стримуючим фактором для іноземних та вітчизняних інвесторів є війна. Крім того, важливу роль відіграють проблеми на законодавчому рівні, включаючи питання корупції та обмеженого доступу до капіталу для малих компаній і стартапів.

Список використаних джерел

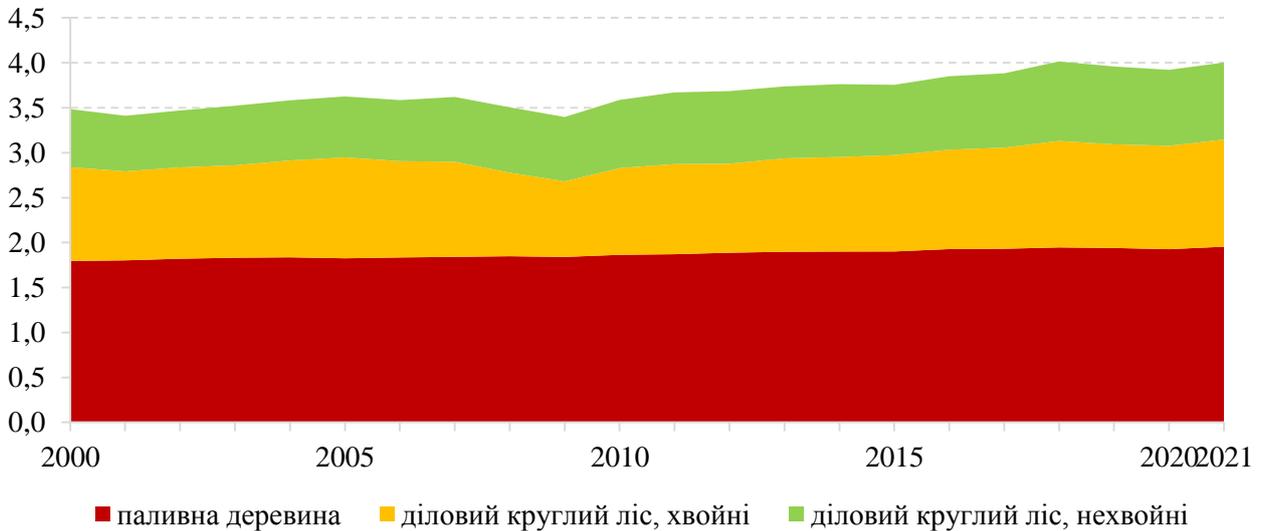
1. Individuals using the Internet (% of population) - Ukraine. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.ZS?locations=UA>.
2. What is Going On in the Ukrainian IT Sector in 2023. Covent IT – Software development | Staff Augmentation. URL: <https://coventit.com/blog/What-is-Going-On-in-the-Ukrainian-IT-Sector-in-2023>.
3. Жуковська С. Т. Перспективи інвестицій в людський капітал ІТ-сектору України в реаліях війни. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права): матеріали Міжнародно-науково-практичного конференції, м. Одеса, 17 черв. 2022 р. 2022. С. 500–503.
4. Підсумки діяльності ІТ Україна - Асоціація "ІТ Україна". Асоціація "ІТ Україна". URL: <https://itukraine.org.ua/report/pidsumki-diyalnosti-it-ukraine/>.
5. Залучення інвестицій в ІТ-бізнес. KPMG. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2023/05/zaluchennya-investytsiy-v-it-biznes-na-shcho-slid-zvernuti-uvahu.html>.
6. Павлішина Н. М., Гаркуша М. С. Інвестиційна діяльність в ІТ-секторі України. Інновації для відродження: національний, регіональний, міжнародний контекст: Тези доп. міжнародно-науково-практичної конференції, 12–13 жовт. 2023 р. 2023. С. 117–121.

**ФАКТОРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ***Станчик В., Вакулін С.**Магістр спеціальності «Міжнародний менеджмент**Магістр спеціальності «Лісове господарство»**Науковий керівник – Ковальчук О. Д., к.е.н., доцент*

Постановка проблеми. Внесок лісів у глобальне біорізноманіття, родючість сільськогосподарських угідь і добробут тих, хто від них залежить, означає, що лісове господарство є надзвичайно важливим для сталого розвитку. Ліси займають 31 % поверхні суші Землі, але в останні роки їх площа постійно скорочується і це створює серйозний ризик для 68 % видів ссавців, 75 % видів птахів і 80 % видів земноводних, які населяють ліси.

Лісове господарство є ефективним засобом протидії змінам клімату, оскільки дерева поглинають більше половини світових запасів вуглецю, що містяться в ґрунті та рослинності і допомагають підтримувати погодні умови, необхідні для сільськогосподарства. Відновлення лісів на деградованих землях може щорічно поглинати з атмосфери від 0,9 до 1,5 гігатонн вуглекислого газу, що становитиме від 2,5 до 4,1 % його загальних викидів в 2021 р.

Результати дослідження. Світове виробництво ділового круглого лісу зросло з 3,5 млрд м³ у 2000 р. до 4 млрд у 2021 р., що становить 15 % зростання за цей період і 2 % зростання порівняно з 2020 р. У 2021 р. деревне паливо було основною продукцією з часткою 49 % від загального обсягу (2 млрд м³), за ним ідуть діловий круглий ліс, хвойні - 30 % (1,2 млрд м³) і листяний діловий круглий ліс - 21 % (0,9 млрд м³) (рис. 1).

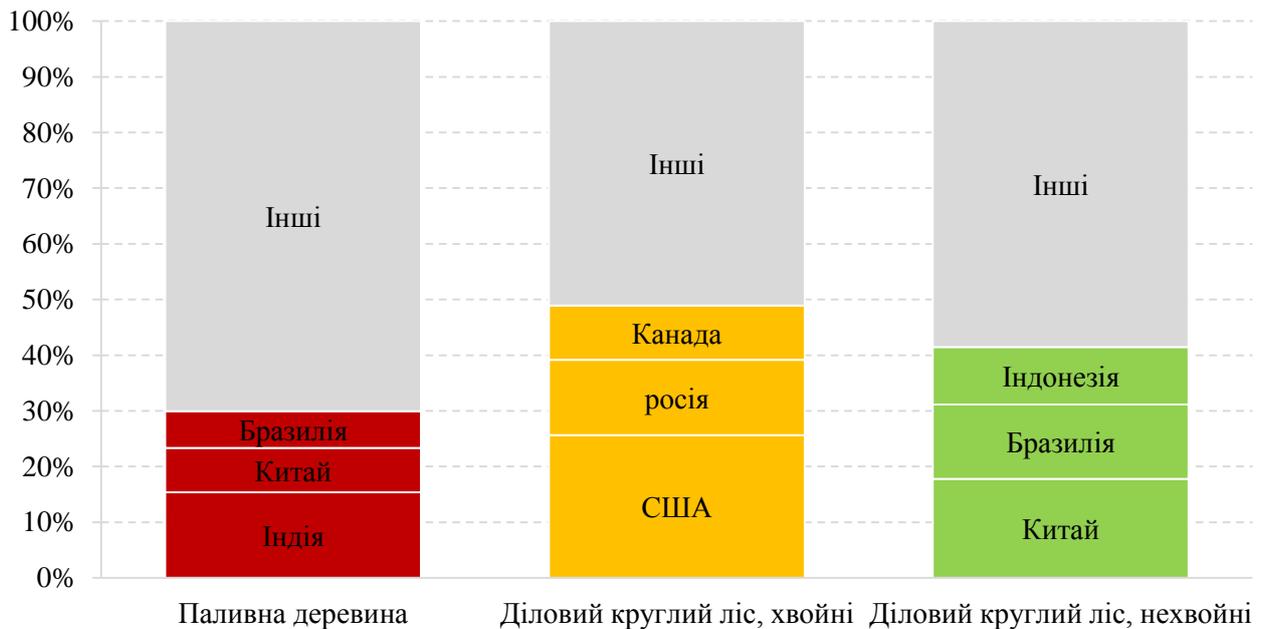
Рис. 1. Світове виробництво ділового круглого лісу за видами, млрд м³

Джерело: [1].

Найнижчий рівень виробництва круглого лісу за період 2000-2021 рр. був у 2009 р. Азія та Америка є двома основними регіонами-виробниками, на які припадає відповідно 29 і 28 % загального виробництва круглого лісу; Африка та Європа мають однакові частки в 20–21 %, тоді як Океанія виробляє решту 2 %.

Загальна частка трьох основних виробників круглого лісу у 2021 р. становила приблизно 30 % для деревного палива, 40 % для нехвойних ділових круглих лісів і 50 % для хвойних ділових круглих лісів (рис. 2).

У 2021 р. Китай лідирував у виробництві хвойних ділових круглих лісоматеріалів із 152 млн м³ (18% світового виробництва), за ним йдуть Бразилія (115 млн м³, або 13%) та Індонезія (89 млн м³, або 10%). З економічним відновленням у 2021 р. виробництво всіх основних продуктів, отриманих з деревини, збільшилося і досягло найвищих значень. Після трьох років спаду виробництво паперу та картону відновилося та досягло піку в 2021 р.: 417 млн тонн, що на 4,4% більше, ніж у 2020 р. Виробництво вторинного паперу демонструвало таку саму картину – 244 млн тонн у 2021 р. (на 7 % більше, ніж у 2020 р.). Пандемія сприяла змінам у попиті та виробництві паперу. Багато видів діяльності, таких як освіта, були обмежені або перенесені в Інтернет, що зменшило попит на графічний папір. Однак, збільшення онлайн-покупок і доставки сприяло збільшенню попиту та виробництва іншого паперу та картону.

Рис. 2. Основні виробники ділового круглого лісу за видами, 2021 р.

Джерело: [1].

Загалом з 2000 по 2021 р. обсяг виробництва паперу та картону зріс на 29 %, а вторинного паперу – на 70 %. Виробництво деревної целюлози зросло на 2,7 % до 194 млн тонн у 2021 р. порівняно з 2020 р. (і на 13 % порівняно з 2000 р.). У 2021 р. виробництво деревного вугілля досягло 55 млн тонн, що на 49% більше, ніж у 2000 р. Виробництво деревних пелет демонструє стійке зростання з рекордним виробництвом 51 млн тонн у 2021 р., що на 120 % більше, ніж 23 млн тонн, вироблених у 2012 р. Світове виробництво пиломатеріалів значно відновилося після найнижчої точки у 2009 р. та після двох років спаду і становило 496 млн м³, що на 29 % більше, ніж у 2000 р.

Висновки. Таким чином, основними виробниками промислового круглого лісу є країни з великою лісовою площею та добре налагодженою лісозаготівельною промисловістю. У випадку хвойного ділового лісу-кругляка найбільшими виробниками у 2021 р. були Сполучені Штати Америки з виробництвом 306 млн м³ (26 % від загального виробництва), далі росія з 161 млн м³ (14 %) і Канада з 116 млн м³ (10 %).

Багато країн з низьким і середнім рівнем доходу використовують деревину для отримання енергії (зокрема для приготування їжі). Усі найбільші виробники належать до цих груп, які значною мірою залежить від деревини для отримання енергії: у 2021 р. Індія посіла перше місце з 300 млн м³ (15 % загального виробництва), за нею йшов Китай із 156 млн м³ та Бразилія з 129 млн м³ (відповідно 8% і 7% світового виробництва). До першої десятки входять п'ять африканських країн: Ефіопія, Демократична Республіка Конго, Нігерія, Гана та Уганда.

Основними шляхами підвищення ефективності використання лісів є зменшення вирубки та збереження лісів, відновлення деградованих земель та

розширення агролісівництва, а також стале використання лісів та побудова зелених ланцюгів створення вартості.

Список використаних джерел

1. FAO. (2022). The State of the World's Forests 2022. Forest pathways for green recovery and building inclusive, resilient and sustainable economies. Rome, FAO. URL: <https://www.fao.org/3/cb9360en/cb9360en.pdf>.
2. Sharma, N. P. (Ed.). (1992). *Managing the World's Forests. Looking for Balance Between Conservation and Development*. Dubuque: Kendall / Hunt Publishing Company.
3. The Roots of Forest Loss and Forest Governance. (2022). Retrieved from URL: <https://www.iisd.org/system/files/2022-05/still-one-earth-forests.pdf>.

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Старовойт А.

Магістрантка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: Мартинюк Г. П., к.е.н., ст. викладач.

Постановка проблеми. Для суб'єктів бюджетного сектору, включаючи бюджетні установи, наявність виробничих запасів відіграє важливу роль у забезпеченні безперебійної роботи та наданні послуг. Запаси є значним елементом бюджету, оскільки вони вимагають значних витрат. Тому виникає необхідність використовувати певні стратегії для оптимізації витрат бюджету установи при придбанні та використанні запасів.

Виробничі запаси у бюджетних установах є предметом дослідження для багатьох вчених. Л. Гуцайлюк, Р. Джога, С. Свірко О. Дорошенко, Т. Єфіменко, С. Свірко, Н. Сушко, Н.М. Тополенко, Т.Ю. Уланович є провідними експертами у цій галузі і присвятили свої дослідження питанням обліку запасів у бюджетних установах.

Результати дослідження. Отримання якісної облікової інформації щодо подій, що відбуваються з запасами, включаючи їх кількість та вартість, і ефективного використання їх, є ключовим для правильної та ефективної організації обліку, аналізу та контролю. Така інформація є основою для прийняття управлінських рішень.

Бухгалтерський облік, у свою чергу, є основою інформаційної системи, і вдосконалення його може покращити ефективність системи управління установи. Облік управляє потоками інформації про стан та результати діяльності бюджетної установи та має одне з головних завдань - забезпечення керівництва бюджетної установи інформацією для прийняття раціональних та цільових рішень щодо використання бюджетних коштів.

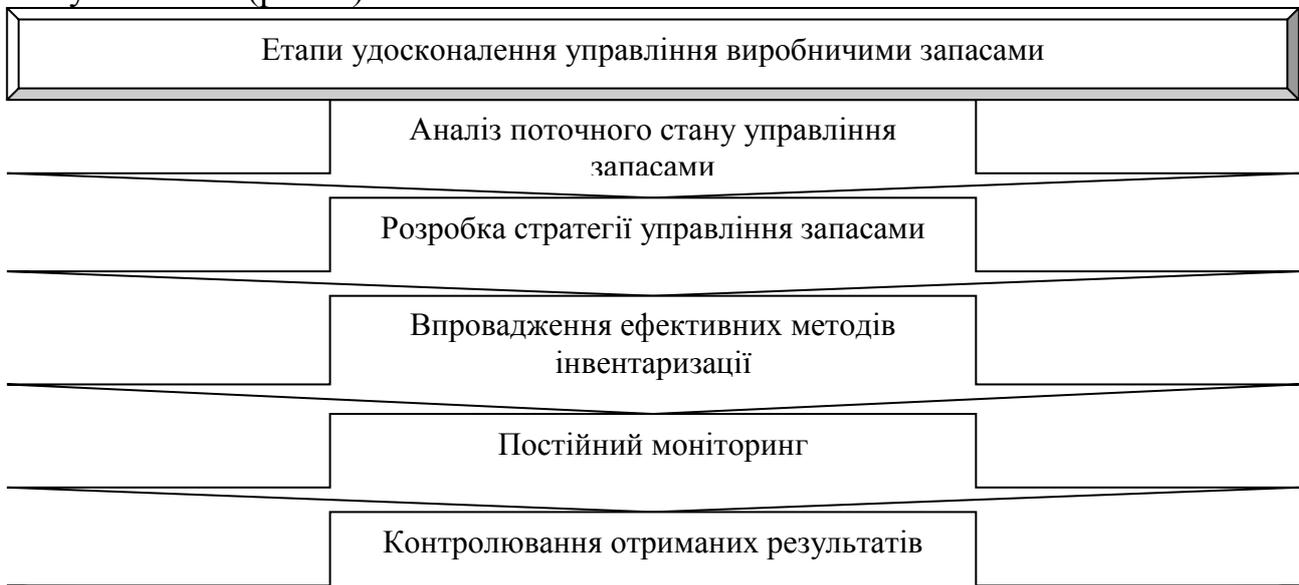
Результатом реформи бухгалтерського обліку в бюджетному секторі економіки були внесені значні зміни, які суттєво вплинули на розкриття облікової інформації про запаси. Перебудова обліку на основі нових принципів, процедур та методів, що відповідають міжнародній практиці і відображені в обліковій політиці, передбачає нові підходи до організації та здійснення бухгалтерського обліку.

Основні проблеми в обліку виробничих запасів в бюджетному секторі економіки включають:

- неправильне визначення початкової вартості закуплених запасів;
- помилкове визначення вартості запасів при їх отриманні безоплатно;
- неправильний вибір методів оцінки на дату складання балансу;
- неефективне застосування методів списання виробничих запасів;
- неадекватна організація складського господарства та зберігання запасів;
- недостатність автоматизації первинного обліку виробничих запасів бюджетних установах;
- недостатній рівень контролю та оперативного регулювання процесів утворення й використання запасів [2].

Тому, управління виробничими запасами бюджетних установ підлягає удосконаленню і полягає в розробці та виконанні стратегій та методів, що дозволяють ефективно використовувати ресурси та забезпечити необхідні запаси для безперебійної роботи установи.

Зазвичай удосконалення управління виробничими запасами включає наступні етапи (рис. 1):

Рис. 1. Етапи удосконалення управління виробничими запасами в бюджетних установах

1. Аналіз поточного стану управління запасами. Включає діагностику існуючого процесу управління запасами, визначення проблемних питань і можливостей для поліпшення. Досліджуються вимоги виробництва та споживання матеріалів, компонентів та інших ресурсів установи. Це допоможе точніше визначити потреби в запасах та забезпечити їх належним рівнем.

2. Розробка стратегії управління запасами. На цьому етапі визначаються цілі, завдання та стратегічний підхід до управління запасами, встановлюються ключові показники ефективності та моделі управління запасами, формуються критерії для замовлення, перевірки та контролю рівня запасів. Встановлення регулярного обміну інформацією та спільного планування допоможе вирішити проблеми дублювання або недостачі запасів. Наприклад, можна встановити оптимальні розміри запасів, частоту замовлень тощо.

3. Впровадження ефективних методів інвентаризації. Цей етап може включати впровадження сучасних програмних засобів для обліку запасів (використання методу JIT(Just-in-Time), який полягає в поставці необхідних запасів саме в потрібній кількості і в потрібний момент і це дозволить уникнути надмірного нагромадження запасів і зменшити затрати на утримання запасів), вдосконалення методів прогнозування попиту, та використання методів, що сприяють зменшенню втрат та неправильних рішень у управлінні запасами. Тобто, це допоможе визначити оптимальні рівні запасів і уникнути недостачі або перевищення запасів.

4. Постійний моніторинг. На цьому етапі важливо регулярно оцінювати та моніторити ефективність стратегій управління запасами і вносити необхідні зміни на основі отриманих даних та відгуків. Активно шукати нові можливості та інновації для поліпшення процесів управління запасами. Критично оцінювати потенційні ризики, пов'язані з управлінням запасами, і розробити стратегії для їх уникнення або зменшення впливу на бюджетну установу.

5. Контролювання отриманих результатів. Регулярно оцінювати та аналізувати результати стратегій управління запасами, робити висновки з неуспішних чи неефективних моментів і коригувати стратегії, де це необхідно. Потенційно можна залучати експертів з управління запасами, які мають досвід у цій галузі і можуть принести нові ідеї та підходи.

Висновки. Удосконалення виробничих запасів бюджетних установ потребує систематичного підходу, аналізу та впровадження стратегій, що дозволяють ефективно використовувати ресурси та забезпечити необхідні запаси для безперебійної роботи установ. Постійне вдосконалення і перегляд процесів, аналіз результатів і комунікація зі стейкхолдерами можуть привести до покращення управління виробничими запасами.

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що впровадження цих заходів щодо удосконалення обліку запасів призведе до покращення фінансово-економічної ефективності підприємства.

Список використаних джерел

1. Сушко Н. Реформування бухгалтерського обліку в державному секторі триває. Бухгалтерський облік і аудит. 2009. № 8-9. С. 22–27
2. Тополенко Н.М., Уланович Т.Ю. Особливості обліку запасів у бюджетних установах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Міжнародні економічні відносини.* 2019. Вип. 28. Ч. 2. С. 111-115.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Стасюк І.

Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування».

Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту Шубенко І.А.

Постановка проблеми. Фінансовий ризик є ключовим аспектом, який потребує уваги. Ведучи власний бізнес і плануючи наступні інвестиції, підприємці завжди повинні враховувати наявність фінансового ризику. З одного боку, підприємці, природно, бояться втратити вкладені кошти, а з іншого – жодна компанія не має шансів на успіх і збереження ліквідності без інвестицій.

Вагомий вклад серед досліджень внесли такі вчені: Белоусова С. В., Білько Т. О., Буркова Л. А., Голубова Г. В., Гривківська О. В., Гринчишин Я. М., Даценко Г. В., Желіховська М. В., Зачосова Н. В., Костирко Л. А., Крупельницька І. Г., Кустрич Л. О., Лапіна І. С., Малій О. Г., Мартинюк В. М., Мельник С. І., Моташко Т. П. та ін. На сьогодні у напрацюваннях фінансистів немає одного системного підходу щодо визначення сутності фінансових ризиків та особливостей управління ними, тобто дослідження даних питань є актуальним.

Результати дослідження. Приватні підприємства стикаються з багатьма зовнішніми та внутрішніми факторами, які мають вплив на процеси всередині компанії і на кінцевий результат її діяльності. Навколишнє середовище створює умови виникнення ризиків. Підприємницький ризик невіддільний від підприємницької діяльності. У підприємницькій діяльності ризик - це загроза втрати ресурсів, які вклали у виробничий процес, недоотримання запланованого доходу або виникнення додаткових витрат. Це може статися на будь-якому етапі виробництва та в будь-якому бізнес-середовищі : ризик втрати постачальника матеріалів, ризик вибору неправильної маркетингової стратегії, ризик найму некваліфікованої людини на ключову посаду тощо [3].

Управління ризиками – це специфічна галузь менеджменту, яка ґрунтується на принципах: усвідомленості прийняття ризикових рішень, можливості управління ризиком, сумісності рівня ризику з рівнем потенційної прибутковості, сумісності рівня ризику з фінансовими можливостями приватного підприємства, а також економічності процесу управління ризиками [1].

Суть управління підприємницькими ризиками полягає у прийнятті рішень, які збалансують дохід від їх реалізації та прийнятний рівень ризику. Чим точніше і грамотніше керівництво підприємства передбачатиме стани невизначеності, тим ефективнішими будуть його дії.

Щоб управляти кожним фінансовим ризиком, необхідно його ідентифікувати, тобто перевірити, які види діяльності компанії йому піддаються. Лише тоді підприємець зможе зробити реалістичну оцінку та вжити конкретних заходів для виправлення ситуації. Однак він повинен знати, що для кожного виду фінансового ризику застосовуються різні методи оцінки.

Однак їх управління завжди складається з чотирьох етапів: ідентифікація, вимірювання, контроль ризиків та контроль ефектів управління.

Тому, перш ніж компанія прийматиме рішення, які можуть вплинути на її ринкову ситуацію, джерела ризиків повинні бути ретельно проаналізовані, виміряні та розроблені план для кожного випадку.

Найчастіше ризик з'являється в умовах невизначеності, як у виробничому процесі, наприклад, при впровадженні нової технології, так і при виході на нові ринки або на початку продажу нового продукту. До умов виникнення підприємницьких ризиків також відносять недостатню або помилкову інформацію про поточну ситуацію та реальний стан справ.

Виходячи з цього, Моташко Т. П. та Мартинюк В. М. виділяють внутрішні та зовнішні причини підприємницьких ризиків. До внутрішніх причин відносять усе, на що підприємець може вплинути у стінах своєї компанії: тайм-менеджмент співробітників, застосування нового обладнання та технологій, охорона праці, режим роботи та відпочинку. До зовнішніх причин відносять усе, на що підприємець не може вплинути: нововведення в законодавстві країни, де ведеться підприємницька діяльність; нестабільне політичне становище у державі та у світі; сильна конкуренція, ненадійні партнери, втрата клієнтів та зниження попиту на товар; кліматичні умови [2,53].

Кожне підприємство стикається з чинниками довкілля, які формують загальні йому та інших суб'єктів господарювання види зовнішніх ризиків: політичні; законодавчі; природні; макроекономічні тощо.

Внутрішні процеси на підприємстві мають вплив на ефективність управління ризиками. Внутрішні ризики поділяються на три види: виробничі; комерційні; фінансові [4, с. 130].

Виробничі ризики пов'язані з особливостями технічного процесу на конкретному підприємстві, рівнем кваліфікації працівників, організацією постачання сировини, транспортування, перевірка та моніторинг контрагентів.

Комерційні ризики настають етапі реалізації готової продукції. Підприємницькі комерційні ризики викликані неправильним маркетинговим дослідженням, у яких підприємство не може реалізувати повний обсяг продукції, нехтуванням аналізу конкурентів на товарному ринку чи помилковою ціновою політикою.

Фінансові ризики пов'язані з купівельною спроможністю грошей, наприклад, з інфляцією або зміною валютних курсів та інвестиційні помилки. Найважливішими у цій групі є кредитний ризик позичальника; ризик пошкодження через помилки або упущень, пов'язаних з оформленням права власності; купівля неліквідних цінних паперів [4, с. 131].

До внутрішніх ризиків також належать інші види підприємницьких ризиків: кадрові; довгострокові ризики допустимі, критичні та катастрофічні ризики; виправданий та не виправданий ризик; страхований та незастрахований ризик; галузевий та інноваційний ризик.

Висновки. Отже, фінансовий ризик визначимо як можливе настання конкретної події, пов'язаної з втратою інвестованих коштів. Однак слід пам'ятати, що фінансовий ризик може полягати не тільки в прийнятті певних рішень, але й утриманні від їх прийняття. Оцінка фінансового ризику та стратегії боротьби з ним і запобігання його матеріалізації називається управлінням ризиком. Система управління фінансовими ризиками включає комплексну оцінку сукупності ризиків, їх ідентифікацію, оцінку та розробку стратегії контролю. Вимога системного підходу передбачає потенційне покриття усіх видів ризику.

Список використаних джерел

1. Гринчишин Я. М., Тимошечкін О. Я. Фінансові ризики підприємства: сутність, класифікація та основи управління. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2019. № 15(2). С. 13-18.
2. Моташко Т. П., Мартинюк В. М. Теоретико-методичні основи фінансового ризик-менеджменту стратегічного підприємства. *Науковий вісник Львівської академії. Серія : Економіка, менеджмент та право*. 2022. Вип. 6. С. 52-63.
3. Пильнова В. П. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва: вплив ризиків на фінансову стійкість. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_1_45 (дата звернення 31.10.2023)
4. Шишкіна О. Концептуальні основи створення структурної моделі управління фінансовими ризиками промислового підприємства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 1. С. 127-133.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сушицька Т.

*Здобувачка спеціальності «Облік і оподаткування»
Науковий керівник – Тетяна Гайдучок, к.е.н., доцент*

Постановка проблеми. Війна в Україні продовжує серйозно впливати на життя людей і завдає шкоди цивільній інфраструктурі [1]. Кілька років конфлікту призвели до постійних евакуацій з прифронтових районів, змусили тисячі людей шукати притулок у внутрішньому переміщенні на території країни. Це спричинило значний ріст гуманітарних потреб для переселенців, а також для членів вразливих груп, таких як діти, медично вразливі особи та люди похилого віку.

«... понад 65% гуманітарних заходів в Україні реалізуються українськими неурядовими організаціями. Це свідчить про високий рівень залученості та готовності місцевих громад до вирішення гуманітарних потреб українського

населення. Профінансування Плану гуманітарного реагування на 2023 рік на рівні 53% (2,08 мільярда доларів США) також є важливим фактором, проте такий рівень фінансування також вказує на потребу подальшої підтримки та залучення ресурсів [1].

Така підтримка дає можливість розвивати гуманітарні заходи, забезпечувати необхідну допомогу та підтримку для тих, хто перебуває в складних умовах у зоні конфлікту. Важливо продовжити забезпечення фінансування та ресурсів для гуманітарних організацій, які працюють в Україні.

В умовах, що склалися, облік гуманітарної допомоги стає надзвичайно важливим. Наразі в Україні проводиться багато гуманітарних проєктів з метою надання допомоги тим, хто переживає складний період. Міжнародні організації, уряд та неприбуткові організації залучають великі зусилля для надання медичної, соціальної та матеріальної допомоги тим, хто перебуває під впливом конфлікту.

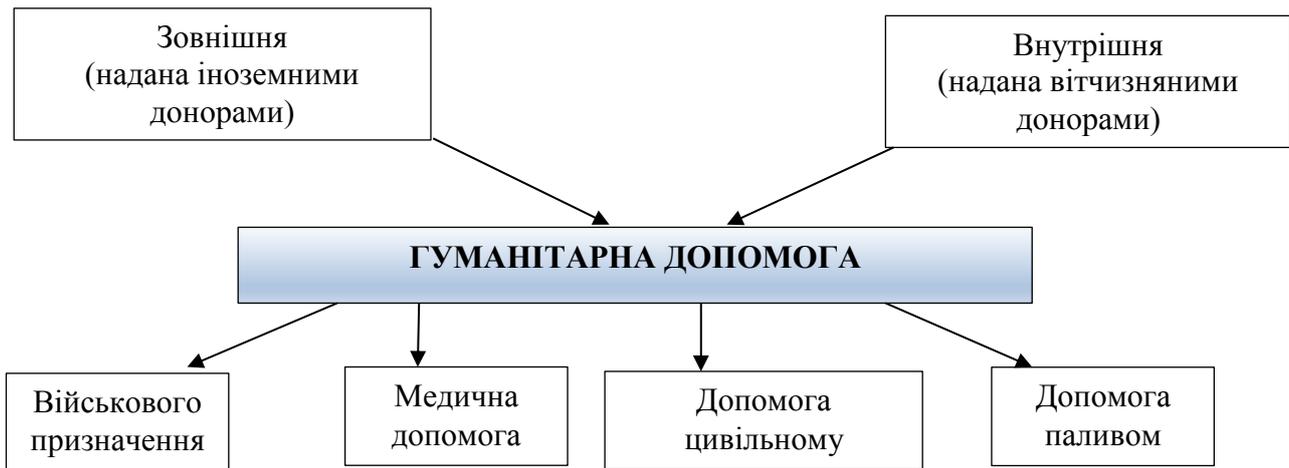
Проте, великої уваги потребує забезпечення ефективного обліку та контролю за розподілом гуманітарної допомоги в умовах конфлікту. Важливим є виявлення потреб та пріоритетів, а також забезпечення транспарентності в розподілі ресурсів. Точний облік та розкриття інформації є важливими елементами для забезпечення того, що гуманітарна допомога дістається тим, кому вона потрібна найбільше.

Результати досліджень. Гуманітарна допомога є формою благодійництва, а згідно з нормативними актами [2], благодійна діяльність не передбачає одержання прибутку благодійником. Її мета полягає у наданні допомоги тим, хто опинився у складній життєвій ситуації внаслідок кризових обставин, конфліктів чи природних катастроф.

Гуманітарна допомога спрямовується відповідно до об'єктивних потреб та обставин, що виникають. Це може бути надання необхідних медичних засобів, продуктів харчування, розподіл теплих речей чи житла, а також психологічна підтримка та соціальна допомога. Зважаючи на складність сучасних гуманітарних криз та конфліктів, важливим є ефективний облік та розподіл гуманітарної допомоги, який гарантує, що допомога досягає тих, кому вона потрібна найбільше.

Важливим аспектом в системі бухгалтерського обліку та контролю є визначення класифікації та вартості гуманітарної допомоги, зокрема врахування особливостей перевезення та зберігання цінних ресурсів у зоні конфлікту. Забезпечення точного обліку впливає на ефективне розподілення гуманітарної допомоги та зменшення витрат.

Умовний поділ гуманітарної допомоги надходжень до країни на різні види є важливою складовою не тільки аналізу, але й контролю (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація гуманітарної допомоги за видами надходжень

Джерело: [3].

Класифікація гуманітарної допомоги дозволяє краще розуміти ресурси, які надходять та як вони можуть бути використані для підтримки тих, хто опинився у складних ситуаціях. Також, це допомагає забезпечити ефективний розподіл гуманітарної допомоги та забезпечення реальних потреб отримувачів.

Контроль за розподілом та використанням гуманітарної допомоги є важливими елементами для забезпечення транспарентності та відкритості в цій сфері. Дотримання цих принципів дозволяє забезпечити, що надана допомога досягає тих, хто її потребує найбільше, і що ресурси використовуються ефективно.

На наш погляд, контроль за розподілом гуманітарної допомоги повинен включати систему моніторингу та звітності, аудиторські перевірки, а також створення механізмів для відстеження та оцінки результатів. Це допомагає переконатися, що гуманітарна допомога використовується відповідно до зазначених цілей і призводить до позитивних змін для отримувачів.

Крім того, контроль за використанням гуманітарної допомоги повинен включати забезпечення дотримання етичних стандартів, виключення можливості зловживання та корупції.

І нарешті, загальний контроль та відкритість використання гуманітарної допомоги допомагають зберегти довіру до гуманітарних організацій та урядових інституцій, які надають допомогу. Це важливо не лише з точки зору ефективності використання ресурсів, але й для підтримання прозорості та легітимності гуманітарних програм.

Проте, при всій складності, облік гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану має перспективи. Використання сучасних технологій, таких як блокчейн, може сприяти створенню ефективних систем обліку, які забезпечують транспарентність та недоступність для втручання і підробки даних.

Застосування блокчейн технології дозволить створити розподілену базу даних, яка може бути відстежена в реальному часі, та забезпечити високу ступінь достовірності і цілісності. Це може сприяти уникненню випадків втрати або зловживання гуманітарною допомогою, а також дозволить швидко реагувати на зміни у ситуації та потреби отримувачів.

Позитивно також, що існують міжнародні стандарти та норми обліку, регулювання та звітності, які можуть забезпечити принцип єдності та ефективності в підходах до обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану. Такі стандарти можуть сприяти створенню єдиної системи обліку й звітності у всьому світі, що спростить взаємодію між різними гуманітарними організаціями та урядовими структурами.

Висновки. Отже, сучасні технології і міжнародні стандарти забезпечення ефективності та транспарентності в моніторингу та обліку гуманітарної допомоги відіграють важливу роль в умовах воєнного конфлікту і можуть сприяти поліпшенню результативності гуманітарних програм. Їхнє впровадження може сприяти не лише забезпеченню ефективної доставки гуманітарної допомоги до отримувачів, але й підвищенню рівня довіри громадськості до гуманітарних організацій та урядових структур, що надають допомогу.

Враховуючи складні умови воєнного конфлікту, використання таких інструментів та підходів може сприяти зменшенню можливостей зловживання та корупції, а також забезпечити оптимальне використання гуманітарних ресурсів для допомоги тим, хто її найбільше потребує.

Список використаних джерел

1. Україна: гуманітарне реагування у 2023 році. URL: <https://reports.unocha.org/uk/country/ukraine>.
2. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05. лип. 2012 р. № 5073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>.
3. Гайдучок Т. С., Майдуда Г. С. Облік гуманітарної допомоги в умовах війни: податкові виклики. Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу : зб. праць учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (10 листоп. 2022 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2022. С. 23-26. URL: <https://cutt.ly/awtikTaQ>.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ*Торчук Т.**Магістрантка спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»**Науковий керівник – к.е.н., доцент Сус Леся Валеріївна*

Постановка проблеми. Наразі здійснення підприємницької діяльності з кожним роком ускладнюється через зростання конкуренції, посилення ризиків. В таких умовах будь-якому суб'єкту підприємницької діяльності для успішного функціонування необхідно відповідально підходити до організації ефективної системи фінансового планування своєї діяльності та постійно її вдосконалювати. З цією метою доцільно використовувати найкращий вітчизняний та зарубіжний досвід розробки нових методологій, які враховують специфіку національних умов господарювання. Зарубіжна практика фінансового планування характеризується більш розробленою системою методів та підходів до управління фінансами та представлена в більш закінченому вигляді порівняно з досвідом вітчизняних підприємств, оскільки практика використання інструментів фінансового планування в них почала використовуватись значно пізніше.

Результати дослідження. В більшості зарубіжних країн процес організації фінансового планування відбувається централізовано – «зверху-вниз». Тобто, плани, цілі, ключові напрями діяльності і розвитку компанії та її поточні господарські завдання розробляються на вищому рівні управління, на якому здійснюється взаємоузгодження усіх ланок виробничого механізму [1, с. 524]. Далі, на нижчих рівнях управління, конкретизується вся система відносно діяльності кожного окремого структурного підрозділу, і вже після узгодження планових завдань з виконавцями, остаточні плани затверджуються керівництвом. Така централізована організація системи фінансового планування дозволяє виробничим підрозділам мати певну самостійність, водночас концентруючи на вищому рівні управління єдині для всієї компанії, найважливіші рішення планування та розроблення остаточних планів на основі показників, розрахованих виробничими підрозділами.

Серед зарубіжного досвіду організації фінансового планування цікаво розглянути організацію системи фінансового планування на підприємствах США та Японії, оскільки вони демонструють високу ефективність на міжнародному ринку, про що свідчать різноманітні рейтинги (Forbes, Fortune Global та ін.). Японія ще й цікава тим, що тут система стратегічного фінансового планування виникла значно раніше, ніж у американських чи європейських компаніях, та використовується ширше.

Під час розробки системи фінансового планування в Японії найважливішим чинником є розробка цілей та стратегії, що далі складають основу для довгострокового фінансового планування. Такі плани в Японії розробляються на термін від п'яти до п'ятнадцяти років, оскільки в цей термін закладається час на розширення виробництва для збільшення частки компанії на ринку, що в кінцевому підсумку має призвести до максимізації прибутку.

Вибір стратегії фінансового планування залежить від виду продукції, необхідного обсягу інвестицій, а також величини витрат на товарообіг, масштабів конкуренції, попиту на ринку і наявних ресурсів.

Японська модель фінансового планування складається із чотирьох етапів (рис. 1).

Рис. 1. Етапи японської моделі фінансового планування

Джерело: [3].

Ця модель побудови системи фінансового планування дозволяє японським компаніям, чітко дотримуючись розробленої стратегії в довгостроковому періоді, здійснювати значні інвестиції в нові технології і швидко нарощувати високотехнологічні виробничі потужності.

Для американських компаній, на відміну від японських, характерна направленість на максимальну гнучкість систем планування щодо розподілу й перерозподілу усіх видів ресурсів з метою максимізації прибутку в короткостроковому періоді. Зважаючи на це, фінансові плани створюються максимально на термін до п'яти років.

Початковим етапом розробки річного плану в американських компаніях є визначення прогнозного обсягу продажів продукції. В

річному плані деталізуються плани збуту й виробництва помісячно та поквартально, конкретизуються завдання нижчих управлінських ланок, і в результаті розраховуються планований прибуток і витрати виробництва. В межах кожного центру господарювання розробляються плани підрозділів, управління якими далі здійснюється на основі показників відхилення витрат від плану. Складання плану розпочинається із визначення нормативів трудових витрат на одиницю продукції, яка випускається. Виходячи з цього, далі визначаються витрати на сировину та матеріали. Постійні витрати включаються до плану як накладні витрати до нормативу трудових витрат або зовсім не включаються. Тобто основним принципом американської моделі фінансового планування є деталізований контроль за витратами, що дозволяє визначити показник вартості продажів продукції як основу для розробки річних планів вищих підрозділів. Також, в американських компаніях для виробничих підрозділів розробляється набір показників, які порівнюються в динаміці: за минулий, звітний та прогнозований період. До таких показників належать: оборотність товарних запасів; дебіторська заборгованість; дні простоїв [2, с. 9].

Недоліки побудови системи фінансового планування українськими компаніями і її впровадження обумовлена наступними причинами: нестабільність зовнішнього середовища; низький загальний рівень фінансової культури менеджменту; недостатня кваліфікація фінансових менеджерів; відсутність методичної бази.

Спираючись на проаналізований зарубіжний досвід фінансового планування, можна запропонувати впровадити на вітчизняних підприємствах наступну систему побудови фінансового планування: збір заявок на фінансування за центрами відповідальності, на основі яких розробляється базовий варіант плану (метод «знизу-вгору»), а вже потім план піддається коригуванню та затвердженню вищим керівництвом (метод «зверху-вниз»).

Використання на практиці поєднання методів «знизу-вгору» та «зверху-вниз» є найбільш ефективним в умовах вітчизняної економіки, оскільки планування є поточним процесом, під час якого необхідно постійно здійснювати координацію планів різних підрозділів і відповідати на зміну зовнішнього середовища. Запропонований варіант має ряд переваг, оскільки залучає усі підрозділи до процесу планування, сприяє процесам комунікації і координації, крім того, керівництво підприємства бачить реальні потреби кожного центру відповідальності, і затверджує відповідні планові нормативи.

Висновки Таким чином, слід відмітити, що сьогодні розвиненими країнами накопичений значний теоретичний та практичний досвід фінансового планування, Україні ж, яка втратила основи фінансового планування під час трансформації економічної системи з адміністративно-командної в ринкову, сьогодні доцільно використовувати зарубіжний досвід. Тому запропоновано до імплементації методик фінансового планування, яка використовується американськими та японськими компаніями, але із її адаптацією до вітчизняних реалій.

Список використаних джерел

1. Гарбар Ж.В., Кондукоцова Н.В. Зарубіжний досвід формування фінансової політики в країнах із розвинутою та трансформаційною економікою. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 17. С. 523-528.
2. Bulkot O. Modern System of International Financial Management in Multinational Companies. *World economy and international economic relations. Economic Annals-XXI*. №1-2(2). 2015. P. 8-11.
3. Santacruz L. Wealth management and financial advisory services in the Asia-Pacific region. 2017. 34 p.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Федорук І.

Магістрантка спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: Абрамова Ірина, к.е.н., доцент,

Постановка проблеми. Прибутковість підприємства є ключовим і визначальним чинником, який характеризує результати різних видів його діяльності. Вивчення шляхів підвищення прибутковості підприємств дає можливість розробляти нові методи та шляхи поліпшення ефективності роботи суб'єкта господарювання.

Метою даного дослідження є теоретико-методичне обґрунтування перспективних шляхів підвищення прибутковості ТОВ «Літліс».

Результати дослідження. Для здійснення заходів щодо вдосконалення управління прибутком та зростання прибутковості ТОВ «Літліс» пропонуємо наступне: впровадження у практику оперативного обліку витрат за виробництво продукції; ефективне використання раніше отриманого прибутку; застосування найсучасніших механізованих та автоматизованих засобів для вирішення завдань аналізу прибутку та рентабельності; реалізація високоефективної цінової стратегії з огляду на попит та пропозицію на ринку; здійснення заходів із підвищення продуктивності праці; зниження непродуктивних витрат та втрат; зниження собівартості товарів і послуг через зниження виробничих витрат, а також витрат на збут; максимальна ефективність використання різного роду наявних на підприємстві ресурсів; збільшення масштабів випуску та збуту продукції; підвищення ефективності діяльності заводу зі збуту продукції.

На чистий прибуток заводу впливає два основних фактори першого рівня: чистий дохід від реалізації продукції; чиста рентабельність заводу.

З метою зростання ефективності управління прибутком ТОВ «Літліс» проведемо його факторний аналіз (табл. 1).

Факторний аналіз чистого прибутку ТОВ «Літліс», 2022 р.

№	Показник	Значення
1	Залежність динаміки чистого прибутку від динаміки власного капіталу ($\Delta\text{ЧП}_{\text{ВК}}$)	-10207,1
2	Залежність динаміки чистого прибутку від динаміки показника оборотності активів ($\Delta\text{ЧП}_{\text{КобОА}}$)	1472,1
3	Залежність динаміки чистого прибутку від динаміки мультиплікатора власного капіталу ($\Delta\text{ЧП}_{\text{МК}}$)	-6872,8
4	Залежність динаміки чистого прибутку від динаміки величини чистої рентабельності ($\Delta\text{ЧПР}_{\text{чиста}}$)	250963,9

Результати факторного аналізу показали: чистий прибуток ТОВ «Літліс» в 2022 р. порівняно 2021 р. зріс на 235356 тис.грн. Таку зміну обумовили наступні фактори:

- зміна величини власного капіталу знизил чистий прибуток на 10207,1 тис.грн;

- зміна оборотності активів вплинула на зростання чистого прибутку на 1472,1 тис.грн;

- зміна величини мультиплікатора власного капіталу знизил чистий прибуток на 6872,8 тис.грн;

- зміна величини чистої рентабельності вплинула на зростання чистого прибутку на 250963,9 тис.грн.

Висновки. Вважаємо, що впровадження у практику господарської діяльності підприємства інноваційних елементів управлінського обліку, дотримання вимог чинного законодавства щодо формування та використання прибутку, контроль за цим процесом матиме позитивний вплив на результати його діяльності. Необхідність формування ефективної команди менеджерів, яка б здійснювала підбір кваліфікованих кадрів, управління фінансами, виробничо-господарською діяльністю підприємства теж матиме позитивний вплив на результати його роботи. Отже, виконання цих пропозицій сприятиме підвищенню якості управління прибутком для ТОВ «Літліс» й для будь-якого іншого суб'єкта бізнесу.

Список використаних джерел

1. Абрамова І.В. Фінансові важелі державної підтримки сільського розвитку: європейський досвід і вітчизняні реалії. *Проблеми економіки*. № 3 (49), 2021. С. 132-140. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-3-132-139>.

2. Іванюта П. В., Пиріжок С. Є. Управління формуванням і розподілом прибутку на підприємстві за допомогою факторного аналізу. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2022. № 28. С. 150-167.

3. Патинська-Попета М. М., Абрамова І. В. Удосконалення механізмів управління фінансовим потенціалом територіальних громад з урахуванням європейського досвіду. *Бізнес Інформ*. 2022. №8. С. 166–172. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-8-166-172>.

PEST-АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Федорчук В.

магістрант спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доцент Абрамова І. В.

Постановка проблеми. Малий бізнес відіграє ключову роль в економіці держави, сприяючи створенню нових робочих місць та підтримці соціального економічного зростання. Він є важливим джерелом інновацій та технологічного розвитку, забезпечуючи конкуренцію та стимулюючи кращу якість товарів і послуг. Малий бізнес також відіграє значущу роль у розвитку локальних громад, підтримуючи місцеву ідентичність та сприяючи економічній стабільності на різних рівнях.

Зміни в економіці, законодавстві та технологіях можуть суттєво впливати на діяльність суб'єктів малого бізнесу. Гнучкість у реагуванні на зміни в політичному і економічному становищі, споживчих тенденціях дозволяє малим підприємствам забезпечувати стійкість у конкурентному середовищі. Крім того, врахування соціокультурних аспектів та технологічних тенденцій сприяє побудові позитивного відношення споживачів та сприяє сталому розвитку бізнесу.

За таких умов аналіз впливу чинників зовнішнього середовища на діяльність підприємств малого бізнесу має важливе значення, особливо в сучасних умовах війни в Україні.

Результати дослідження. Для функціонування підприємств зовнішнє середовище виявляється надзвичайно важливим, оскільки відповідно до своєї природи підприємство спрямовує свою діяльність на задоволення потреб суспільства у своїх товарах та послугах, що уможливорює прибутковість підприємства. Природньо, що підприємства малого бізнесу здійснюють свою діяльність в умовах впливу некерованого, складного і, частіше всього, непередбачуваного зовнішнього середовища, яке формується із сукупності малоконтрольованих суб'єктів і сил, що діють зовні суб'єкта господарювання та непадвладні йому.

Найбільш точно і об'єктивно виявити і оцінити зовнішні фактори впливу на діяльність підприємств дозволяє технологія PEST (інколи називають STEP) аналізу. Цей методичний підхід полягає у послідовному виділенні факторів зовнішнього впливу зі сфери політичних, економічних, соціальних та технологічних умов господарювання підприємств окремої сфери чи галузі, або ж країни загалом.

Зважаючи на нинішні надзвичайно складні умови функціонування вітчизняних підприємств, особливо малого бізнесу, виділено найбільш вагомні чинники із кожної із зазначених складових PEST-аналізу (табл. 1). Також, в межах кожного розділу здійснено оцінку вагомості їх впливу на діяльність малих підприємств так, щоб загальний бал в розділі дорівнював 10.

Отже, серед наведених факторів стимуляторів варто вказати на суттєву мотивацію малих підприємств і підприємців на основі грантових програм уряду

та міжнародних партнерів, які забезпечують фінансування низки важливих і соціально-значущих проєктів, сприяють розвитку економіки в складних умовах війни.

Таблиця 1

Фактори зовнішнього середовища діяльності малих підприємств в Україні

Стимулятори	Вага впливу, бал	Дестимулятори	Вага впливу, бал
<i>Р-політичні</i>			
– Зменшення податкових перевірок у зв'язку з воєнним станом	4	– Повномасштабні військові дії на території України	6
– Чітка регламентація правового забезпечення діяльності підприємства	6	– Зміни у законодавстві	1
		– Обмеження обсягів співпраці з іноземними партнерами	3
<i>Е-економічні</i>			
– Утримання прибутковості діяльності багатьох малих підприємств	2	– Економічна криза в Україні пов'язана з воєнними діями	4
		– Низький розвиток підприємництва	2
– Державна та міжнародна грантова підтримка малого бізнесу	8	– Втрата постійних зв'язків з діловими партнерами	3
		– Висока інфляція	1
<i>С-соціальні</i>			
– Обов'язкова система соціального захисту працівників малих підприємств	5	– Зниження платоспроможності населення	7
– Можливості підбору висококваліфікованих працівників	5	– Високий рівень міграції населення, що спричиняє плінність кадрів	3
<i>Т-технологічні</i>			
– Можливості технологічного оновлення виробництва	6	– Руйнація багатьох виробничих потужностей	7
– Можливості впровадження нових моделей управління	4	– Використання застарілого обладнання	3

Окремої уваги заслуговує фактор із політичної складової – «чітка регламентація правового забезпечення діяльності підприємства», який відображає вчасно сформовану регламентацію діяльності суб'єктів господарювання, яка забезпечує максимально можливі сприятливі умови у воєнний час для успішного ведення бізнесу і підтримання економіки країни. Також, такий фактор як «можливості технологічного оновлення виробництва» набув особливого значення, коли бізнес почав адаптовуватись до надзвичайних умов – відключення електроенергії, тимчасові простої, економія ресурсів тощо.

Серед дестимуляторів розвитку малого бізнесу в Україні особливої уваги заслуговує такі фактори як «повномасштабні військові дії на території України» та «руйнація багатьох виробничих потужностей». Для великих диверсифікованих підприємств цей фактор може не набувати такого критичного рівня як для малих, коли знищення одного цеху чи відділення призводить до ліквідації усього підприємства.

Окремо, варто вказати на вагомість зниження рівня платоспроможності населення, яке призводить до скорочення попиту і, як наслідок, зниження потреби у колишніх обсягах виробництва.

На тлі загального негативного впливу від воєнних дій на території України, вплив такого традиційно негативного фактору, як інфляція, виглядає не критично.

Суб'єкти вітчизняного малого бізнесу наразі напрацьовують низку важливих і дієвих інструментів управління зовнішніми мінливими і непередбачуваними факторами. Ці інструменти будуть удосконалюватись і використовуватись не лише в Україні, а й в усьому світі як дієві механізми боротьби з критичними ризиками.

Висновки. Отже, аналіз та оцінка впливу зовнішнього середовища на діяльність малих підприємств є критично важливою для їхньої стійкості та успішності. Адаптивність та гнучкість у відповідь на зміни в економічних умовах, законодавстві, технологічних та соціокультурних сферах стають важливими факторами для забезпечення конкурентоспроможності. Оцінка впливу зовнішнього середовища також допомагає визначити можливості та загрози, що виникають для малих підприємств, допомагаючи їм ефективно планувати та приймати стратегічні рішення. Об'єктивна оцінка зовнішнього впливу відіграє ключову роль у створенні стійкого та динамічного середовища для подальшого розвитку малих підприємств.

Список використаних джерел

1. СТЕП-аналіз: поняття та його значення у розвитку компанії. STEP-аналіз. *BizReview*. URL: <https://bizreview.com.ua/step-analiz-ponyattya-ta-jogo-znachennya-u-rozvitku-kompaniyi-step-analiz/> (дата звернення: 10.10.2023).

КОМПЛЕКСНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ

Шестак М.

Здобувач спеціальності “Публічне управління та адміністрування”

Науковий керівник – д.е.н., проф. Данкевич Є.М.

Постановка проблеми. Розвиток лісової галузі є одним із стратегічних напрямів економіки багатьох країн, який вимагає дбайливого та виваженого підходу з боку держави. Ліси відіграють ключову роль не тільки у забезпеченні екологічного балансу та біорізноманіття, а й як ресурс для лісопромислового комплексу, джерело природного та рекреаційного потенціалу. Така багатогранність вимагає розробки та впровадження комплексного механізму державного регулювання, який би балансував між економічним розвитком та охороною довкілля.

Актуальність теми є беззаперечною в умовах глобальних змін клімату та зростаючого тиску на природні ресурси. Загострення проблеми збереження лісів, їхнього сталого використання та відтворення ставить питання про ефективність існуючих моделей державного регулювання і потребу їх удосконалення. Враховуючи це, дослідження направлено на аналіз існуючих політичних, економічних та правових інструментів управління лісовими ресурсами, а також розробку пропозицій щодо формування більш ефективного комплексного механізму державного регулювання лісової галузі.

Метою роботи є систематизація та вивчення міжнародного досвіду, оцінка сучасного стану лісової галузі та визначення шляхів оптимізації державного втручання для забезпечення її збалансованого та мультифункціонального розвитку. Увага буде приділена не лише законодавчим аспектам, а й економічним стимулам, інституційному забезпеченню, взаємодії з громадськістю та міжнародним організаціям, що разом складають комплексний механізм державного регулювання [2-4].

Зважаючи на вищевказане, в даній роботі буде застосовано багатоаспектний підхід, який включає комплексний аналіз теоретичних основ державного регулювання лісової галузі, а також практичний розгляд вітчизняних та зарубіжних моделей управління лісовими ресурсами.

Результати дослідження. Результати дослідження комплексного механізму державного регулювання розвитку лісової галузі можуть бути представлені у вигляді декількох ключових висновків та відкриттів:

Аналіз чинного законодавства: Дослідження показало, що нормативно-правова база потребує оновлення, щоб відповідати сучасним вимогам сталого розвитку. Зокрема, існуючі закони часто не враховують інтегрований підхід до управління лісовими ресурсами, необхідний для забезпечення їх збереження та раціонального використання.

Економічні інструменти регулювання: Розглядаючи економічні аспекти регулювання, було виявлено, що використання фіскальних інструментів, таких як податки та субсидії, в лісовій галузі є недостатнім. Пропонуються нові підходи, як-от екологічні податки, які стимулюють стале ведення лісового господарства.

Інституційні аспекти: Було визначено, що інституційна структура державного управління лісовою галуззю потребує реформування для підвищення ефективності та прозорості. Це означає створення інтегрованих органів управління, які зможуть координувати роботу на всіх рівнях – від місцевого до національного.

Соціальні чинники: Важливість лісів у соціальному аспекті вимагає більшої уваги до розвитку лісових громад. Розвиток механізмів залучення громадян і місцевих громад до ухвалення рішень, а також створення умов для зростання зайнятості в лісовій галузі є ключовими для забезпечення соціальної стабільності.

Міжнародний досвід: Огляд міжнародних практик вказує на успішність інтеграції механізмів сертифікації, таких як FSC та PEFC, які сприяють

впровадженню стандартів сталого лісокористування. Рекомендується активніше впроваджувати подібні стандарти в Україні [1].

Екологічна відповідальність: Результати показують необхідність зміцнення екологічної відповідальності серед усіх учасників лісової галузі. Важливо впроваджувати механізми, які зобов'язують компанії до зменшення негативного впливу на довкілля та відновлення лісових ресурсів після їх використання.

Технологічний розвиток: Зростаюча роль інновацій та сучасних технологій у лісовому господарстві вимагає створення умов для їх розвитку та імплементації. Автоматизація та цифровізація процесів управління можуть значно підвищити продуктивність та екологічність лісового сектора [5-6].

Загалом, дослідження підкреслює, що розвиток ефективного комплексного механізму державного регулювання лісової галузі вимагає системного підходу, який об'єднує законодавчі, економічні, інституційні, соціальні та технологічні аспекти.

Висновки. Здійснивши глибокий аналіз комплексного механізму державного регулювання розвитку лісової галузі, можна визначити ключові аспекти, які вимагають уваги та вдосконалення. Відстежено, що існуюче законодавство потребує оновлення, щоб відповідати сучасним вимогам екологічної стійкості та сталого розвитку. Акцентовано на важливості введення та розширення застосування фіскальних інструментів, які стимулювали б стале управління лісовими ресурсами через податкові пільги та субсидії для екологічно відповідального лісокористування.

Результати також вказують на нагальну потребу реформування інституційної структури управління лісами, оскільки поточна модель не забезпечує необхідної ефективності та прозорості. Визнано, що залучення громад та громадськості до процесів прийняття рішень та управління лісовими ресурсами може значно покращити соціально-економічні результати лісової галузі та підвищити рівень відповідальності та залученості.

Спостереження за міжнародним досвідом вказує на успіхи інтегрованих систем сертифікації та їхнє значення для впровадження стандартів сталого лісокористування. Україні рекомендовано активніше застосовувати міжнародні стандарти та практики в цій сфері. Крім того, підкреслюється важливість зміцнення екологічної відповідальності всіх учасників ринку, включно з компаніями, що повинні відновлювати лісові ресурси та мінімізувати негативний вплив на довкілля.

Технологічний прогрес та інновації в лісовому господарстві відіграють все більшу роль у підвищенні його продуктивності та екологічності. Розвиток і впровадження новітніх технологій, автоматизації та цифровізації процесів можуть суттєво підвищити ефективність управління лісовими ресурсами.

Загалом, висновки нашого дослідження наголошують на необхідності комплексного підходу до державного регулювання лісової галузі, що поєднує законодавчі, економічні, інституційні, соціальні та технологічні аспекти, з

метою забезпечення сталого розвитку та збереження лісових ресурсів для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Голік Ю.С. Законодавство Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища: Навчальний посібник. Полтава, 2009. 170 с.
2. Господарське право України : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. К. : Центр учбової літератури, 2012. 563 с.
3. Громадська Н.А. Роль міжнародної організації праці в розвитку соціального діалогу. *Вісник СевДТУ*. 2007. №. С. 69–72.
4. Договір про Європейський Союз від 07.02.1992 р. [Електронний ресурс]. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_029/page
5. Романюк Н.І. Нормативно-правова база формування екологічної політики Європейського Союзу *Особливості внутрішньополітичного розвитку країн та регіонів світу*. 2012. № 20. С. 81–87.
6. Шевчук В.Я. Екологічне управління. Київ: Либідь, 2004. 432 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ

Шкабара Н.

*Здобувачка спеціальності «Облік та оподаткування»
Науковий керівник – Суліменко Л.А., к.е.н., професор*

Постановка проблеми. Основною метою будь-якого підприємства є одержання прибутку від результатів господарської діяльності. Чим більший прибуток, тим ефективніше працює підприємство. Прибуток підприємства залежить від таких показників, як дохід, отриманий внаслідок діяльності підприємства, та витрати, які були понесені внаслідок створення певного об'єкта, тобто залежить від ціни реалізації продукції, товарів, робіт чи послуг, та їх собівартості.

При цьому підприємства мають свою галузеву специфіку діяльності, яка впливає на організацію бухгалтерського обліку, що стосується і підприємств готельного бізнесу. Висока собівартість однозначно впливає на зниження конкурентоспроможності готельного підприємства. Тому завданням керівників та менеджерів є знаходити резерви для зменшення витрат. Ефективне управління витратами сприяє успішному розвитку готельного бізнесу.

Діяльність підприємств готельного господарства та організаційно-економічні особливості їх функціонування, облікове відображення їх господарських операцій є об'єктом дослідження багатьох вчених та фахівців галузі, зокрема таких, як І.Р. Гавришків, С.Я. Король, В.А. Кулик, Я.О. Остапенко, О.М. Чабанюк та інші.

Результати досліджень. Відповідно до Закону України «Про туризм» готельна послуга – це дії (операції) суб'єкта господарювання з тимчасового

розміщення споживача шляхом надання номера (місця) в готелі, а також додаткові послуги, що надаються споживачу відповідно до категорії готелю [3].

Крім основних послуг, готелі можуть надавати клієнтам додаткові послуги: ремонт взуття, послуги перукарні, транспортне обслуговування, автостоянка автомобілів та багато інших. Такі послуги обліковують окремо від послуг номерного фонду. Для цього в робочому плані рахунків у складі обліку доходів та витрат для кожного виду допоміжних виробництв передбачають окремі субрахунки або аналітичні рахунки.

Основні послуги характеризуються тим, що вони включені до ціни готельного номеру та надаються згідно укладеному договору. Додаткові послуги замовляються додатково, тобто за бажанням споживача, та оплачуються за окремим договором.

Облік витрат у готелях має свої особливості, адже відсутнє незавершене виробництво, характерна сезонність у завантаженні номерного фонду, використанні трудових та матеріальних ресурсів, є потреба врахування особливостей різних споживачів послуг, а також значна питома вага сум амортизаційних відрахувань в структурі собівартості готельних послуг.

В обліку виробнича собівартість готельних послуг формується на рахунку 23 «Виробництво». Для визначення ціни послуг та фінансового результату діяльності кожного підрозділу готелю в управлінському обліку необхідно організувати окремий облік доходів і витрат за видами діяльності, за центрами витрат та доходів, окремо від доходів і витрат номерного фонду, а також визначити склад загальноновиробничих витрат підприємства готельного господарства.

Для цього можна відкривати такі аналітичні рахунки (за видами виробництв):

- 231 «Номерний фонд»;
- 232 «Ресторан»;
- 233 «Сауна»;
- 234 «Бізнес – центр»;
- 235 «Салон краси»;
- 236 «Автостоянка»;
- 237 «Пральня»;

Для того, щоб провести калькуляцію собівартості послуг, слід розрахувати виробничу собівартість, до якої відносять прямі на непрямі витрати. Прямі витрати пов'язані з обслуговуванням клієнтів та утриманням номерного фонду, як основного виду виробництва. Непрямі витрати спрямовані на те, щоб технічні системи та номерний фонд безперебійно працювали, а приміщення відповідали вимогам стандартів.

Згідно з НП(С)БО 16 «Витрати» [2], до виробничої собівартості послуг відносять перелік витрат, які зображено на рис 1.

Рис 1. Витрати, які відносяться до виробничої собівартості.

Джерело: побудовано за даними [2].

Зокрема, собівартість формується по дебету рахунку 23 «Виробництво» і включає прямі витрати, а також розподілені загальновиробничі витрати (рахунок 91 «Загальновиробничі витрати»), що складають фактичну собівартість готельних послуг, а по кредиту рахунку 23 «Виробництво» фактична собівартість списується та відображається за дебетом 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг».

При побудові аналітичного обліку витрат слід дотримуватись вимог для створення єдиної інформаційної бази з метою проведення їх контролю та аналізу, для потреб планування витрат, а також розрахунку собівартості готельних послуг за їх видами та формування ефективної цінової політики.

На рахунку 92 «Адміністративні витрати» відображаються загальногосподарські витрати. На рахунку 93 «Витрати на збут» обліковуються витрати, які пов'язані із просуванням послуг (реклама розміщена на LED-екранах, на буклетах, на сайтах, певні витрати на маркетингову діяльність, нарахована заробітна плата з відрахуваннями працівникам, які зайняті збутом послуг). Інформація про інші витрати операційної діяльності відображається на рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності». Суми витрат, що відображаються на цих рахунках, в виробничу собівартість готельних послуг не включаються, а списують на рахунок 79 "Фінансові результати".

Висновки. Величина прибутку підприємств будь-якої галузі та виду діяльності залежить від доходів, отриманих внаслідок діяльності підприємств,

та витрат, які були понесені для створення об'єктів діяльності. Тому завданням бухгалтерського обліку є забезпечення контролю за формуванням собівартості, з метою управління витратами та пошук резервів для їх економії. При цьому слід застосовувати нормативний метод та бюджетування для планування і контролю за витратами, враховуючи специфіку підприємств готельного бізнесу. Для організації аналітичного обліку та внутрішнього контролю доходів і витрат підприємств готельного господарства слід враховувати класифікацію готельних послуг.

Список використаних джерел.

1. Остапенко Я. О. Класифікація готельних послуг для цілей бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю доходів і витрат підприємств готельного господарства / Я.О. Остапенко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2014. № 1. С. 144-153.
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31 груд. 1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 12.01.2023).
3. Про туризм: Закон України від 15 верес. 1995 р. № 31. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 27.11.2023).

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Шроль О.

*Здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник – Сус Л.В., к.е.н., доцент*

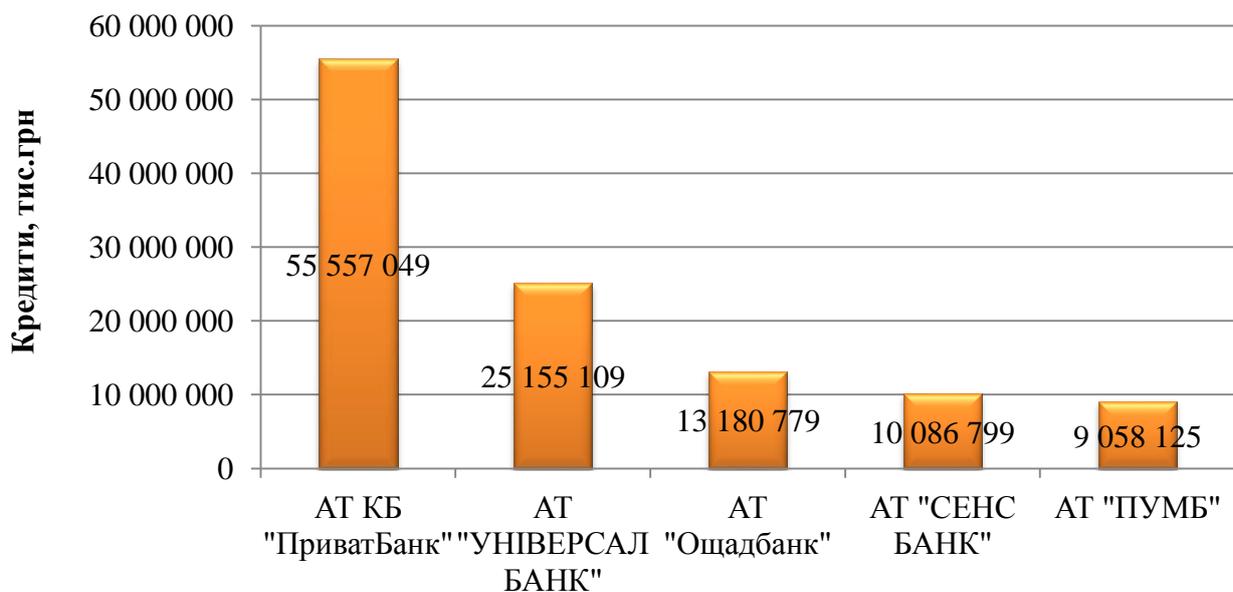
Постановка проблеми. Період бойових дій на території України характеризується порушенням правил ведення війни країною-агресором. Як наслідок, велика кількість людей втратили свої домівки, роботу та дохід. Вторгнення росії спричинило значний тиск на банківський сектор. Комерційні банки мобілізують тимчасово вільні кошти з метою перетворення їх у капітал, що є однією з їх основних функцій. Фізичні та юридичні особи задовольняють свої потреби у фінансових ресурсах завдяки банківському кредитуванню. У сучасних умовах воєнного стану, який є форс-мажорною обставиною, банківське кредитування має ряд особливостей, але все ж залишається основним прибутковим активом для вітчизняних банків та необхідною умовою стабільного функціонування банківської системи в Україні. З початком повномасштабного вторгнення попит на кредитні ресурси знизився, а іпотечне та автокредитування стало неактуальним з боку фізичних осіб.

Метою даної статті є аналіз обсягів та загальних тенденцій кредитування фізичних осіб в період повномасштабної війни.

Результати дослідження. Кредитування фізичних осіб становить значну частку серед банківських операцій. З 18 березня 2022 року прийнято Закон України № 2120-ІХ «Про внесення змін до законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [1]. Метою даного закону є полегшення умов кредитування для позичальників на час війни та післявоєнного відновлення, а саме: скасування відповідальності перед кредитором у разі прострочення виконання зобов'язань та скасування штрафів за прострочення виплат по кредиту, заборона на збільшення відсоткової ставки у разі невиконання зобов'язань за договором, списання штрафів та інших виплат за прострочення виконання зобов'язань, що нараховувалися з 24 лютого 2022 року.

Станом на лютий 2022 р. в Україні нараховувалося 71 діючих банків, з яких 63 продовжують працювати сьогодні. Частково скорочення банків відбувалося за рахунок позбавлення банківської ліцензії банків, що мали російський капітал.

В рамках цього дослідження розглянемо рейтинг банків за кредитним портфелем фізичних осіб станом на 10.2023 року (рис.1).

Рис. 1. ТОП-5 банків за обсягом кредитного портфеля фізичних осіб станом на жовтень 2023 року

Джерело: складено автором на основі 2.

Однозначним лідером є АТ КБ «ПриватБанк» з кредитним портфелем 55,6 млрд. грн. Другу позицію займає АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» з кредитним портфелем у розмірі 25,16 млрд. грн., що є вдвічі меншим за кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанк». Інші позиції займають АТ «Ошадбанк», АТ «СЕНС БАНК» та АТ «ПУМБ» з кредитним портфелем у розмірі 13,18 млрд. грн., 10,09 млрд грн та 9,06 млрд грн. відповідно. Станом на

01.10.2023 року сума всіх кредитів фізичних осіб даних 5 банків становить 103,98 млрд. грн (або 69,92 % від загальної суми кредитів всіх банків України, в т.ч.: АТ КБ «ПриватБанк» – 37,36%, АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» – 16,92 %, АТ «Ощадбанк» – 8,86%, АТі «СЕНС БАНК» – 6,78 %, АТ « ПУМБ » – 6,09 %).

На початку воєнного стану банки значно скоротили кредитну підтримку реального сектора економіки. Станом на кінець березня 2022 року банківські кредити зменшилися на понад 51 млрд грн. порівняно з довоєнним періодом. За даними НБУ, загальний обсяг кредитування фізичних осіб скоротилося на 3% у першій половині 2022 року. Розмір чистого роздрібного кредитного портфеля знизився на 11,1 % в наслідок зменшення обсягу кредитування й формування резервів для покриття проблемних позик. Більшість кредитів – це кредити на поточні потреби серед фізичних осіб, проте частково й використовуються іпотечне кредитування та поточне кредитування без застав. На жаль, у нинішніх умовах не всі позичальники можуть регулярно вносити платежі по кредитах. Для таких позичальників банки запровадили «кредитні канікули». Це період часу, протягом якого відстрочується погашення основної суми кредиту та нарахованих відсотків, а також списуються штрафи та пеня. В період повномасштабного вторгнення рф на територію України, Уряд значно пом'якшив умови отримання пільгових кредитів в межах програми «Доступні кредити 5-7-9%» і портфельних гарантій. В період з 24 лютого до 1 травня 2022 року видано 13 млрд грн. пільгових кредитів, що в свою чергу призвело до зупинення падіння рівня банківського кредитування. Частка проблемних кредитів за шість місяців 2022 року в банківській системі становила 35,5 % .

Проведемо аналіз процентних ставок іпотечних кредитів та поточних кредитів без застав по ТОП-5 банків за обсягом кредитних портфелів фізичних осіб (табл. 1).

Таблиця 1.

Порівняльна таблиця відсоткових ставок та реальних відсоткових ставок у іпотечному кредитуванні та поточному кредитуванні без застав

	Іпотечне кредитування		Поточне кредитування без застав	
	Відсоткова ставка, %	Реальна ставка, % річних	Відсоткова ставка, %	Реальна ставка, % річних
АТ КБ «ПриватБанк»	7,0	15,61	18,0	36,4
АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»	-	-	-	37,2
АТ «Ощадбанк»	19,7	21,9	56,0	89,15
АТ «СЕНС БАНК»	7,0	27,0	35,0	97,57
АТ « ПУМБ »	17,65	-	11%	80,87

Джерело: розраховано автором на основі кредитного калькулятора кожного банку.

Для розрахунку реальної відсоткової ставки в кредитному калькуляторі було взято такі дані: для іпотечного кредитування – розмір кредиту 2 млн грн., аванс у розмірі 800 тис. грн тобто 40 %, термін погашення кредиту – 120 місяців; для поточного кредитування без застав – розмір кредиту 100 тис. грн., термін погашення місяців. Аналізуючи відсоткові ставки за іпотечними кредитами, можна сказати, що найменшою відсотковою ставкою є ставка 7 % у КБ «ПриватБанк» та у АТ «СЕНС БАНК», проте реальна відсоткова ставка є найменшою у АТ КБ «ПриватБанк» та становить 15,61 %, що на 11,39 % менше ніж у АТ «СЕНС БАНК». Підсумовуючи дані поточного кредитування без застав можна зробити висновок, що найменшу відсоткову ставку має АТ «ПУМБ» у розмірі 11 %, яка у 7,3 рази нижче за реальну відсоткову ставку цього банку. Другу позицію займає АТ КБ «ПриватБанк» з відсотковою ставкою 18 % та реальною відсотковою ставкою 36,4 %.

Висновки. Кредитні відносини пронизують усі сфери економічної діяльності, опосередковують весь процес відтворення суспільного капіталу і глибоко вкоренилися не лише у сферу виробництва та споживання, а й у сферу грошово-кредитних відносин та фінансів. Завдяки швидкій реакції НБУ на повномасштабне вторгнення РФ на територію України вдалося зберегти стабільність банківської діяльності. Банківське законодавство забезпечує захист законних інтересів клієнтів банку, гарантує безпеку банківських установ та створює механізм швидкого реагування на зміну ситуації в країні. Навіть у складних умовах військового часу банківська система за підтримки уряду готова модифікувати свої кредитні програми, запроваджувати державні гарантії за кредитами, щоб підтримувати економіку на належному рівні.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період воєнного стану: Закон України. №2120-IX; від 15.03.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 22.11.2023р.).
2. Згруповані балансові залишки (у розрізі банків). *Офіційний сайт НБУ*. URL : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (дата звернення: 22.11.2023р.).

АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПОКУПЦІВ ПП «ПФКФ «ТЕТЕРІВ-2»

Шуляк В.

Здобувачка спеціальності «Облік та оподаткування»

Науковий керівник – к.е.н., доц. Савченко Н.М.

Постановка проблеми. Господарська діяльність будь-якого підприємства супроводжується розрахунками з покупцями за реалізовані їм товари чи продукцію, виконані роботи або надані послуги, тобто підприємства в процесі реалізації вступають в розрахункові взаємовідносини з покупцями. Отримання грошових коштів за реалізовану продукцію із затримкою обумовлює виникнення до труднощів у веденні підприємницької діяльності. У боротьбі за клієнтів підприємці часто не звертають увагу на терміни повернення дебіторської заборгованості чи її якість, що призводить до значного збільшення дебіторської заборгованості в активах підприємства. Затримка платежів призводить до заморожування коштів на більш тривалий період, ніж очікувалося, а деякі дебіторські заборгованості можуть ніколи не надійти до підприємства, що спричинить збитки. Все це свідчить про актуальність проведення аналізу дебіторської заборгованості

Результати дослідження. Дебіторська заборгованість – це грошові суми, належні підприємству від інших суб'єктів, переважно за реалізацію товарів, послуг і продукції, що виникають, якщо момент продажу не збігається з моментом надходження коштів [1]. Таким чином, дебіторська заборгованість є результатом продажу, здійсненого за товарний (торговий) кредит, який полягає в відстроченні платежу на дату, яка зазвичай вказується в рахунку або іншому документі [2]. Можна з упевненістю сказати, що дебіторська заборгованість є активом, який істотно впливає на рентабельність і ліквідність.

Результат якісно проведеного аналізу дебіторської заборгованості, як вважає Новицька Н. В., може стати основою удосконалення політики взаємовідносин підприємства з дебіторами та запровадження системи заходів щодо стягнення їх заборгованості (за необхідності у судовому порядку), також допомагають реструктуризації залишків дебіторської заборгованості шляхом списання безнадійної її частини на валові витрати підприємства» [1]. Сарапіна О.А. та Кірілкіна О.Є. вважають, що аналіз дебіторської заборгованості, щоб бути якісним, має здійснюватися шляхом порівняння дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства, обчислення показників оборотності дебіторської заборгованості, визначення частки сумнівної заборгованості в сукупних її обсягах тощо [2].

Аналіз дебіторської заборгованості є важливим завданням у вирішенні проблем поточного управління ПП «ПФКФ «Тетерів-2». За процес управління дебіторською заборгованістю відповідає заступник директора по розрахунках з покупцями, який визначає, серед іншого, кінцевий термін надання комерційного кредиту, масштаб фінансування покупця та забезпечує ефективність стягнення. Він використовує багато методів для моніторингу та формування рівня дебіторської заборгованості по відношенню, наприклад, до

загальних активів, оборотних активів або загальної суми дебіторської заборгованості. Проаналізуємо значення дебіторської заборгованості покупців у формуванні активів ПП «ПФКФ «Тетерів-2». В табл. 1 визначимо роль дебіторської заборгованості у формуванні активів підприємства.

Таблиця 1

Місце дебіторської заборгованості покупців у формуванні активів ПП «ПФКФ «Тетерів-2» (на кінець року)

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2020 р.	
				+, -	В %
Дебіторська заборгованість підприємства, тис. грн	948,2	861,9	1359,3	411,1	143,4
Дебіторська заборгованість покупців, тис. грн	223	20,9	58,6	-164,4	26,3
Оборотні активи, тис. грн	21570,7	23054,8	26616,3	5045,6	123,4
Активи, тис. грн	21918,4	23342,2	26845,3	4926,9	122,5
Питома вага ДЗ покупців в загальній ДЗ, %	23,518	2,425	4,311	-19,21	-
Питома вага ДЗ покупців в оборотних активах, %	1,034	0,091	0,220	-0,81	-
Питома вага ДЗ покупців в активах, %	1,017	0,090	0,218	-0,80	-

Джерело: розраховано на основі даних ПП «ПФКФ «Тетерів-2»

В ПП «ПФКФ «Тетерів-2» у 2022 році дебіторська заборгованість за розрахунками з покупцями становила 58,6 тис. грн, що менше 2020 року на 164,4 тис. грн чи майже в 4 рази, але більше чим в 2021 році на 37,7 тис. грн чи в 2,8 рази. В 2022 році дебіторська заборгованість покупців становила 4,3% від загальної дебіторської заборгованості, 0,22 % від оборотних активів і 0,218 % від активів підприємства, що менше відповідних показників у 2020 році на 19,2%, 0,81% і 0,80%. Зменшення питомої ваги дебіторської заборгованості у формуванні активів, свідчить про зростання ефективності процесу реалізації та ефективність управління розрахунками з покупцями ПП «ПФКФ «Тетерів-2».

Проаналізуємо оборотність дебіторської заборгованості покупців ПП «ПФКФ «Тетерів-2» (табл. 2).

Таблиця 2

Показники оборотності дебіторської заборгованості покупців ПП «ПФКФ «Тетерів-2»

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. +, - до 2020 р.
Оборотність дебіторської заборгованості покупців	167	242	608	364
Середній період погашення дебіторської заборгованості, дні	2,19	1,51	0,60	27,5

Джерело: розраховано на основі даних ПП «ПФКФ «Тетерів-2»

Дані таблиці 2 показують, що в ПП «ПФКФ «Тетерів-2» у 2022 році дебіторська заборгованість покупців має високу оборотність, а саме здійснює 608 оборотів за рік чи за 2 дні обертається трохи більше 3 разів, що відповідно

краще 2020 року на 364 обороти і більше на 1,5 обороту за день. Проведений аналіз свідчить про ефективне управління розрахунками з покупцями в досліджуваному підприємстві.

В управлінні дебіторською заборгованістю порівняння дебіторської заборгованості покупців і кредиторської заборгованості постачальників – звичайний і досить розповсюджений аналітичний прийом.

Проаналізуємо співвідношення дебіторської заборгованості покупців і кредиторської заборгованості постачальників ПП «ПФКФ «Тетерів-2» (табл. 3).

Таблиця 3

Співвідношення дебіторської заборгованості покупців і кредиторської заборгованості постачальників ПП «ПФКФ «Тетерів-2»

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. +, – до 2020 р.
Дебіторська заборгованість покупців, тис. грн	223	20,9	58,6	-164,4
Кредиторської заборгованості постачальників, тис. грн	294,1	316,4	149,7	-144,4
Співвідношення ДЗ покупців і КЗ постачальників				
абсолютне, тис. грн	-71,1	-295,5	-91,1	-20
відносне, %	75,8	6,6	39,1	-36,7

Джерело: розраховано на основі даних ПП «ПФКФ «Тетерів-2»

Дані таблиці 3 показують, що в ПП «ПФКФ «Тетерів-2» дебіторська заборгованість покупців завжди менше кредиторської заборгованості постачальників, тобто підприємство залучає більше коштів чим йому винні покупці. Слід пам'ятати, що досить значне перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською створює загрозу фінансовій стійкості підприємства та може свідчити про те, що ПП «ПФКФ «Тетерів-2» в майбутньому не зможе погасити свою кредиторську заборгованість за рахунок дебіторської.

Висновки. Отже, стан розрахунків з покупцями ПП «ПФКФ «Тетерів-2» був найгіршим у 2020 році. Середній строк погашення дебіторської заборгованості становив 2,19 днів і був найвищим за весь період, що досліджується. Але висока оборотність дебіторської заборгованості покупців показує ефективність розрахунків з покупцями ПП «ПФКФ «Тетерів-2» і дає змогу підприємству розширювати ринки збуту та залучати нових покупців продукції.

Список використаних джерел

1. Новицька Н. В. Алгоритм управління розрахунками з дебіторами та кредиторами на підприємствах торгівлі України. *Бізнес Інформ*. 2012. № 4. С. 140-144.
2. Сарапіна О.А., Кірілкіна О.Є. Методологічні основи аналізу дебіторської заборгованості. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Випуск 3. с. 865-868.

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Ясінська К.

Здобувачка спеціальності “Публічне управління та адміністрування”

Науковий керівник: к.е.н., доц. Довженко В.А.

Постановка проблеми. Фінансове планування розвитку територіальних громад є однією з ключових складових успішного і стійкого розвитку нашої країни в сучасних умовах. Сьогодні перед місцевими органами влади стоїть безліч складних завдань і викликів, які вимагають належної уваги та компетентного підходу до планування та управління фінансовими ресурсами.

Серед сучасних викликів, з якими стикаються територіальні громади, особливо важливою є необхідність забезпечення сталого економічного зростання та соціального розвитку. В умовах зміни геополітичного середовища, економічних та соціальних викликів, важливо мати належно підготовлені фінансові стратегії, які сприятимуть ефективному використанню ресурсів для задоволення потреб населення та розвитку інфраструктури. У даному контексті фінансове планування розвитку територіальних громад набуває особливої ваги, оскільки воно сприяє оптимізації доходів та витрат, створює передумови для реалізації стратегічних проектів та програм, а також забезпечує фінансову стійкість та конкурентоспроможність громад в умовах глобалізації та інтеграції.

У цьому контексті ми розглянемо сучасні виклики, з якими стикаються територіальні громади у процесі фінансового планування свого розвитку, та розглянемо можливі стратегії і рішення, спрямовані на досягнення сталого розвитку та підвищення якості життя населення [1].

Результати дослідження. Фінансове планування розвитку територіальних громад є критично важливою складовою сучасного управління місцевими ресурсами та розвитку. Сучасні територіальні громади стикаються з великою кількістю викликів, включаючи демографічні, економічні, екологічні, та соціокультурні, і фінансове планування є ключовим інструментом для вирішення цих проблем.

Одним із найважливіших аспектів фінансового планування є забезпечення сталого розвитку. В умовах зростаючої конкуренції та надзвичайно динамічного глобального середовища, важливо забезпечити ефективне використання ресурсів для досягнення сталого економічного зростання та соціального розвитку. Фінансове планування дозволяє розробити стратегії та заходи, спрямовані на досягнення цих цілей, а також уникнути фінансових криз та нестабільності. Крім того, фінансове планування надає можливість територіальним громадам визначити свої пріоритети та ресурси, необхідні для їх виконання. Це сприяє більш ефективному управлінню та реалізації стратегічних проектів та програм, що спрямовані на покращення життя населення.

У європейських країнах фінансове планування територіальних громад відіграє ключову роль у системі децентралізованого управління та

регіонального розвитку. Багато країн використовують передові практики, такі як бюджетування за результатами, щоб забезпечити ефективне використання фінансових ресурсів та досягнення стратегічних цілей. Це включає в себе використання інструментів, які дозволяють громадам максимально використовувати їхні фінансові ресурси, а також залучати додаткові інвестиції та фінансову підтримку від донорів та інвесторів [2-3]. Отже, фінансове планування розвитку територіальних громад є критично важливим завданням для забезпечення сталого та інклюзивного розвитку громад. Застосування європейських практик у цій області може сприяти покращенню управління місцевими ресурсами та досягненню кращих результатів.

Висновки. Фінансове планування розвитку територіальних громад є надзвичайно важливим процесом у сучасному управлінні місцевими ресурсами та розвитку. Воно допомагає громадам забезпечити сталий розвиток, гармонізувати економічний та соціальний розвиток. Сучасні територіальні громади стикаються зі значними викликами, включаючи зміни в демографії, економіці, екології та соціокультурних аспектах. Фінансове планування дозволяє їм ефективно реагувати на ці виклики та забезпечити сталий розвиток.

Європейські країни надають важливий досвід у галузі фінансового планування територіальних громад. Вони використовують передові практики, такі як бюджетування за результатами, щоб забезпечити ефективне використання фінансових ресурсів та досягнення стратегічних цілей. Цей досвід може бути корисним для інших країн, які прагнуть покращити фінансове планування та розвиток своїх територіальних громад. У висновку, фінансове планування розвитку територіальних громад є невід'ємною складовою сталого розвитку та ефективного управління. Воно допомагає громадам вирішувати складні сучасні виклики і досягати кращих результатів у забезпеченні якості життя своїх громадян. Інтеграція європейських практик у цю галузь може бути ключем до успіху у цьому процесі.

Список використаних джерел

1. Опубліковано 23 розпорядження про адміністративні центри та території територіальних громад областей. 25.06.2020 // Об'єднання громад. Асоціація міст України. URL: <https://auc.org.ua/novyna/opublikovano-23-rozporядzhennya-pro-administratyvni-centry-ta-terytoriyi-terytorialnyh>.
2. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Черкаської області : розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 р. № 728-р // Верховна Рада України : Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-2020-%D1%80#Text>.
3. Про внесення змін у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 728 : розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.08.2020 р. № 996-р // Верховна Рада України : Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2020-%D1%80#Text>.

КРИПТОВАЛЮТА: ОБЛІКОВІ ТА ФІНАНСОВІ ВИКЛИКИ*Бежесевець Я.**Здобувач спеціальності «Облік і оподаткування»**Науковий керівник – Тетяна Гайдучок, к.е.н., доцент, доцент*

Постановка проблеми. Криптовалюта – це цифровий або віртуальний актив, який використовує криптографію для забезпечення безпеки та контролю над створенням нових одиниць. Вона базується на технології блокчейн, яка є розподіленою базою даних, де інформація записується блоками та зберігається в хронологічному порядку. За останні десятиліття криптовалюти, такі як Біткоїн, Ефіріум, та інші, стали об'єктом інтенсивного інтересу, який поширився в різні галузі суспільства.

В сучасному світі, що стрімко розвивається, криптовалюта здобуває все більше популярності та впливу в економічних та фінансових системах. Її роль не обмежується лише альтернативними формами платежів, але виходить за межі традиційних банківських структур. Зростання інтересу до криптовалют викликає потребу у ретельному вивченні облікових та фінансових викликів, пов'язаних з цим новаторським феноменом.

Одним з викликів, пов'язаних з криптовалютою, є її визнання та облік у фінансовій звітності підприємств. Велика кількість різнопланових криптовалют та складність їхнього регулювання створює необхідність в розробці міжнародних стандартів обліку та звітності, які б враховували всі нюанси цього нового виду активів.

Також важливим фінансовим викликом є волатильність курсів криптовалют, що може значно впливати на фінансовий стан підприємств і фінансовий облік. Існує потреба у створенні нових методів аналізу та передбачення ризиків, пов'язаних із здійсненням операцій з криптовалютами.

Розуміння цих викликів та їх виявлення є критично важливим для фінансових професіоналів та бухгалтерів. Наше завдання – розвивати нові підходи до обліку та аналізу криптовалют, забезпечуючи стабільність та надійність фінансової системи.

Результати досліджень. Актуальність криптовалюти в Україні виражається у зростанні зацікавленості населення та підприємств у її використанні. Спостерігається зростання кількості українців, які активно використовують криптовалюту для здійснення фінансових операцій, інвестування та заробітку. В Україні також активно відбуваються дискусії щодо регулювання цього виду активів з метою створення стабільного та безпечного фінансового середовища. Зокрема, Національний банк України вивчає можливість випуску національної цифрової валюти, що свідчить про зростаючий інтерес до цифрових фінансових технологій у країні.

Також, в Україні активно розвивається інфраструктура для обігу криптовалют, в тому числі розвиток криптовалютних бірж, платіжних систем та сервісів, які дозволяють здійснювати оплату товарів та послуг у криптовалюті. Це свідчить про те, що криптовалюта стає все більш актуальним засобом фінансових операцій у країні.

Отже, актуальність криптовалюти в Україні полягає у її зростаючій популярності серед населення та розвитку відповідної інфраструктури для її використання, а також у постійних дискусіях щодо регулювання цього нового виду активів.

Проаналізуємо деякі аспекти впливу криптовалюти на облікові та фінансові системи.

Вплив криптовалют на облікові системи. Розглядаючи вплив криптовалют на облік, виявлено, що їх використання призводить до змін у традиційних системах обліку. Технологія блокчейн, що лежить в основі більшості криптовалют, впливає на способи збереження та передачі фінансової інформації. Виникає необхідність розробки нових стандартів обліку, які враховуватимуть унікальні аспекти цих цифрових активів.

Фінансові аспекти криптовалют. Дослідження показує, що введення криптовалют в економіку породжує виклики для фінансових інститутів та регуляторів. Нестабільність цін на криптовалюти може впливати на ефективність монетарної політики та управління грошовою масою. Також, наявність криптовалют може викликати необхідність перегляду традиційних моделей фінансування та кредитування.

Використання криптовалют у бізнесі. Однією з ключових знахідок дослідження є те, що криптовалюти стають не тільки засобом обігу, але і об'єктом бізнес-операцій. Ростуча кількість компаній приймає криптовалюту як засіб оплати за товари та послуги. Це вимагає нових підходів до бухгалтерського обліку та оподаткування, оскільки криптовалюти є віртуальними активами і можуть піддаватися значним коливанням вартості.

Блокчейн та сучасні технології: Дослідження виявило, що технологія блокчейн, яка стоїть за криптовалютами, може мати широкий застосунок в різних галузях. Вона може поліпшити ефективність бізнес-процесів, забезпечити безпеку даних та підвищити рівень довіри між сторонами в угодах. Це створює нові можливості для впровадження блокчейн-технологій в різні сектори економіки [3]

Українці активно користуються цифровими валютами для підтримки гуманітарних та військових потреб під час повномасштабного вторгнення Росії. Відмінно від традиційних банківських переказів, криптовалюта дозволяє зберігати анонімність та здійснювати транзакції без посередників і з мінімальними комісіями.

З самого початку конфлікту уряд України відкрив криптовалютні адреси та гаманці для отримання децентралізованих валют. За даними аналізу компанії Crystal Blockchain, від початку російського вторгнення Україна отримала \$225 млн у вигляді криптодонатів.

Це, хоча і лише частина загальних пожертв у фіатних грошах, відіграла ключову роль у фінансуванні закупівель зброї, боєприпасів, медичного обладнання та інших важливих військових матеріалів.

За останній рік щомісячні обсяги криптопожертвувань стали стагнувати, не перевищуючи \$10 млн на місяць з травня 2022 року по липень 2023 року. Найвища сума надійшла в березні 2022 року, найнижча – у липні 2023 року.

Гуманітарні ініціативи за цей період зібрали більше пожертв, ніж військові – \$134 млн порівняно з \$91 млн. Більшість коштів (\$83 млн) надійшла у вигляді USDT, менше – в Ethereum (\$79 млн), тоді як пожертвування в Bitcoin склали \$41 млн, а решта розподілилася між меншими криптовалютами, такими як Binance USD (BUSD), DOT та інші (рис. 1) [1].

Підсумок головних тез:

- біткоїн – це не тільки явище, характерне для технологічно сильно розвинених країн;
- згідно з незалежними дослідженнями, частка населення, що володіє біткоїнами, вища на ринках, що розвиваються, і прикордонних ринках (це ринки, що стоять на трохи нижчому рівні розвитку, ніж ті, що розвиваються);
- імовірно, біткоїнами володіють кілька сотень мільйонів людей (хоча точна кількість користувачів невідома);
- кількість власників біткоїнів зростає стрімко і буде збільшуватися, доки у нас є дані для її вимірювання;
- більшість людей використовують біткоїн як засіб заощадження або інструмент для спекуляцій [2].

Висновки. Використання криптовалют у контексті облікових та фінансових викликів, особливо в умовах глобальних криз, представляє собою як певні можливості, так і виклики для різних сфер суспільства. Їх використання може сприяти розвитку нових технологій та фінансових інновацій, забезпечити швидку та недорогу глобальну передачу фінансових активів, а також стимулювати інвестиції та розвиток криптовалютних ринків.

Отже, використання криптовалют у сучасному світі вимагає об'єктивного розгляду всіх переваг та недоліків, а також розробки практичних стратегій та рішень для подолання можливих викликів. Вироблення чіткої стратегії щодо обліку та фінансового управління криптовалютами може сприяти забезпеченню стабільності та надійності фінансової системи в умовах глобальних криз.

Список використаних джерел

1. Україна б'є всі рекорди за криптовалютними донатами. URL: <https://psm7.com/uk/cryptocurrency/ukraine-bet-vse-rekordy-po-kriptovalyutnym-donatam.html>.
2. Королишин І. Огляд глобального володіння біткоїнами у 2023 році. Дослідження CoinShares. URL: <http://surl.li/mndlp>.
3. Стовпова А. С. Криптоактиви як об'єкт бухгалтерського обліку. *Економіка та держава*. 2018. № 8. С. 76-80.

ТЕНДЕНЦІЇ БРЕНД-МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ*Васильчук В.**Магістр спеціальності «Міжнародний менеджмент»
науковий керівник – к.е.н., доцент Ковальчук О. Д.*

Постановка проблеми. В умовах воєнного конфлікту, бренд-менеджмент у країні стає особливо важливою складовою стратегічного управління бізнесом та громадськими організаціями. Непередбачуваність та зміни в соціокультурному середовищі, а також ризики економічного і політичного порядку впливають на споживачів та їх сприйняття брендів. Україна, перебуваючи в умовах військового конфлікту, переживає унікальні виклики для бренд-менеджменту, де важливо забезпечити сприятливий імідж брендів, зберігати лояльність клієнтів та вибудовувати стійкі відносини з громадськістю. Одночасно, виникає необхідність адаптації стратегій бренду до нових реалій, враховуючи психологічні та етичні аспекти війни, що впливають на споживачів та їх сприйняття брендів. Управління брендом у воєнний час особлива область вивчення. Специфічні завдання і можливості управління брендом у військовому середовищі вимагають спеціальних знань і досвіду.

Результати дослідження. Управління брендом у країні під час війни представляє унікальний виклик для маркетологів. В Україні, де конфлікт з Росією триває з 2014 року, через воєнний стан з'явилося кілька тенденцій в області управління брендом. Під час війни український бренд зосередився на просуванні патріотизму та національної ідентичності. Бренд використовував національну символіку, кольори і слогани в маркетингових кампаніях, щоб зачепити почуття українців, які пишуться своєю країною і її історією.

Війна 2022 року створила нові виклики та можливості для українських брендів, і деякі відреагували на це переміщення, щоб краще задовольняти потреби клієнтів. Наприклад, деякі бренди переключили свою увагу на продаж продуктів і послуг, пов'язаних з поточною ситуацією, особливо предметів першої необхідності. У відповідь на війну було представлено багато українських брендів. Ініціативи корпоративної соціальної відповідальності, спрямовані на підтримку місцевих громад та демонстрацію їх прихильності до соціальної відповідальності. Це включає надання фінансової та матеріальної підтримки військовим, біженцям та жертвам конфліктів.

Соціальні мережі стали потужним інструментом спілкування брендів з українськими споживачами під час війни. Бренди використовували впливові особи та платформи соціальних медіа для створення контенту, який відповідає поточній ситуації, та залучення споживачів, які шукають новини та інформацію. Оскільки на кону поставлена велика частина України і багато традиційних маркетингових каналів порушені, цифровий маркетинг стає все більш важливим для українських брендів [1]. Багато з них переносять свої маркетингові зусилля на соціальні медіа та інші цифрові платформи, щоб охопити свою цільову аудиторію та залишатися на зв'язку зі своїми клієнтами.

Під час війни бренди повинні бути готові швидко та ефективно реагувати на кризи. Український бренд розробив план антикризової комунікації, який

включає повідомлення та протоколи реагування на надзвичайні ситуації. Бренд повинен був бути гнучким і адаптуватися до змін, ситуація в Україні під час війни. Їм довелося скорегувати їх маркетингові стратегії та повідомлення, що реагують на зміну політичних умов та умов безпеки, а також на зміни потреб та пріоритетів споживачів. Це лише кілька прикладів тенденцій в управлінні брендом. Конфлікти створили унікальний набір проблем і можливостей для бренду країни, і ті, хто здатний адаптуватися і ефективно реагувати на ситуацію, є ключовими факторами довгострокового успіху.

Управління брендом в умовах військового конфлікту є надзвичайно складною, але важливою задачею для підтримання позитивного іміджу та лояльності споживачів. Україна, перебуваючи в умовах воєнного стану, виявляється перед унікальними викликами та можливостями для бренд-менеджменту. Ключові тенденції в цій області відображають високу активність брендів у підтримці національної єдності, патріотизму та соціальної відповідальності.

Висновки. Важливим аспектом стає адаптація стратегій брендів до нових реалій, враховуючи психологічні та етичні аспекти військових подій. Бренди виявляють гнучкість та готовність до швидкої реакції на кризові ситуації, активно використовуючи цифрові платформи для спілкування зі споживачами. Соціальні мережі стають важливим інструментом у побудові сприятливого сприйняття бренду та взаємодії з громадськістю в умовах нестабільності. Бренди, які успішно адаптуються до викликів військового конфлікту, мають можливість не лише зберегти лояльність клієнтів, але й виступити в ролі позитивного суспільного актора, підтримуючи важливі цінності та сприяючи благодійним ініціативам. В умовах воєнної нестабільності важливо для брендів залишатися гнучкими, відкритими до змін і готовими до ефективного реагування на динаміку ситуації, щоб забезпечити свій успіх у довгостроковій перспективі.

Список використаної літератури

1. Любчук В. Бренд-менеджмент як вид управлінської діяльності. Соціологічні студії, №16, 2020, с. 57–63.
2. Aaker D. Future of Purpose-Driven Branding: Signature Programs That Impact Society, Inspire, and Enhance a Business. Morgan James Publishing, 2022. 80 р.
3. Сміливість – наш бренд. Як маркетологам працювати під час війни. URL: <https://hub.kyivstar.ua/news/smilyvist-nash-brend-yakmarketologam-praczuuvaty-pid-chas-vijny/>.

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА

Голуб'єв П.

*Здобувач спеціальності «Облік та оподаткування»
Науковий керівник – Суліменко Л. А., к.е.н., професор*

Постановка проблеми. Одним із найбільш важливих об'єктів обліку та аудиторської перевірки є доходи і, від достовірності яких залежать фінансові результати та дійсний фінансовий стан результатів діяльності суб'єкта господарювання. Аудиторська перевірка даного об'єкту становить високий рівень ризику при проведенні аудиту та вимагає відповідальності, тому ці питання є актуальними і потребують подальших досліджень. Дослідженням питань методики та організації аудиту доходів та фінансових результатів підприємств приділяли увагу такі вчені, як С.А. Бурлан, М.О. Виноградова, Я.А. Гончарук, Г.М. Давидов, І.К. Дрозд, М.М. Колос, М.В. Мельник, О. Ю. Редько та інші.

Результати дослідження. Величина доходу підприємства є одним з основних узагальнюючих показників результатів фінансово-господарської діяльності підприємства. Власників підприємств, зокрема акціонерів, інвесторів чи кредиторів завжди цікавлять питання достовірності та законності здійснення господарських операцій щодо формування доходів підприємств. Аудит доходів має важливе значення для виявлення резервів підвищення доходів та ефективності діяльності підприємства. З цією метою вони користуються послугами аудиторських фірм (аудиторів).

Методику аудиту доходів діяльності підприємства слід розглядати через основні етапи проведення аудиту, тобто аудиторська перевірка здійснюється поетапно. На кожному етапі аудитором послідовно виконуються певні заплановані види робіт (табл. 1).

На підготовчому етапі аудитор здійснює підготовку аудиторської перевірки, визначає її мету та завдання, вивчає організаційно-технологічні особливості підприємства, розробляє програму аудиту та його загальний план. Другий етап є основним, так як під час аудиторської перевірки виконуються важливі аудиторські процедури, а саме: оцінка стану бухгалтерського обліку, вивчення видів доходів, перевірка первинних документів та реєстрів, що підтверджують виникнення доходів, оформлення робочих документів.

На заключному етапі узагальнюються результати аудиторської перевірки доходів та формується аудиторський висновок.

Важливими документами для аудитора при перевірці є діючі національні чи міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і звітності підприємства, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, первинні документи та наказ про облікову політику підприємства. Зокрема, НП(С)БО 15 «Дохід» визначає методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності [1].

Етапи аудиторської перевірки доходів підприємства

Етап аудиту	Види запланованих робіт
Підготовчий	Згода клієнта на проведення аудиту доходів підприємства та укладання договору. Знайомство з підприємством. Визначення мети та завдань аудиту. Оцінка середовища суб'єкта перевірки. Складання загального плану аудиту. Розробка програми аудиту доходів.
Основний	Виконання аудиторських процедур: - аналіз результатів попередніх перевірок; - оцінка стану бухгалтерського обліку; - визначення і оцінка видів доходів підприємства: - перевірка первинних документів та встановлення чинників, які впливають на формування доходів; - перевірка і оцінка основних показників доходів та фінансових результатів діяльності; - перевірка правильності виконання аудиторських процедур відповідно до програми аудиту; - оформлення різного роду документів.
Заключний	Підсумки аудиторської перевірки: - аналіз виявлених порушень, зловживань; - обґрунтування пропозицій щодо поліпшення, узгодженість виявлених порушень з керівництвом з метою їх виправлення; - формування аудиторського звіту.

Джерело: побудовано на основі [3].

Важливою методичною основою аудиту є джерела інформації якими аудитор користується при проведенні аудиторської перевірки (рис.1).

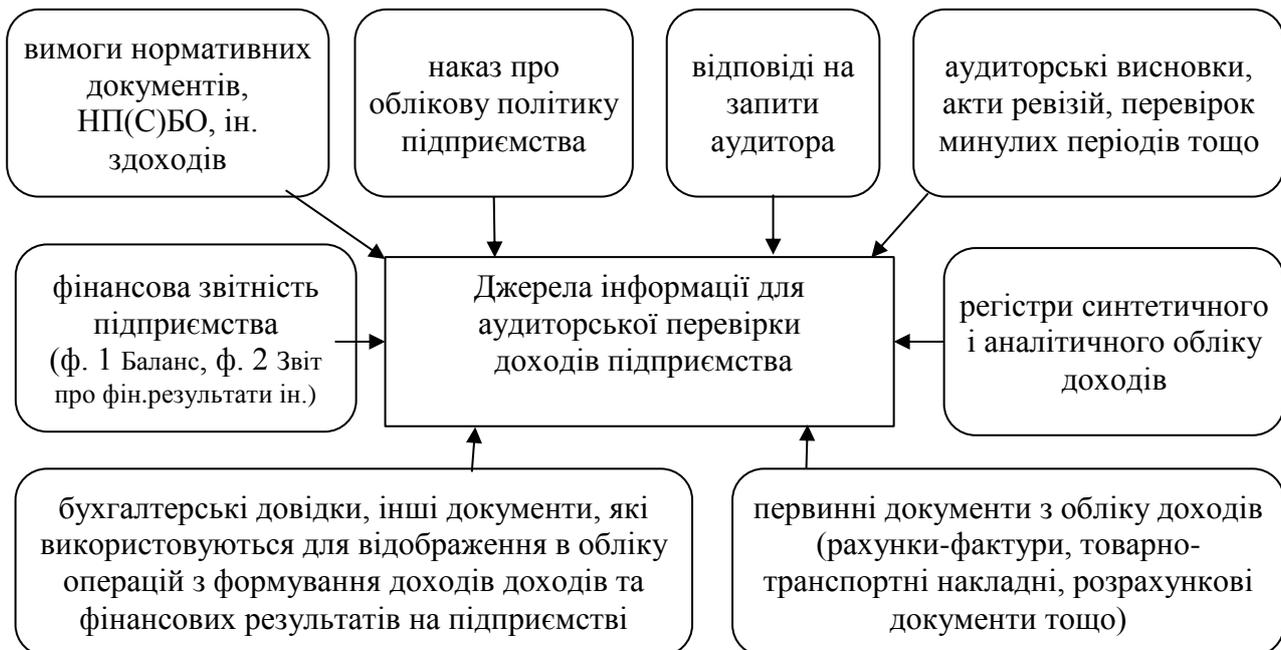

Рис. 1. Джерела інформації перевірки доходів на підприємстві

Джерело: побудовано на основі [3].

Важливою умовою успішної аудиторської перевірки є вивчення класифікації доходів за НП(С)БО та МСБО (рис.2).

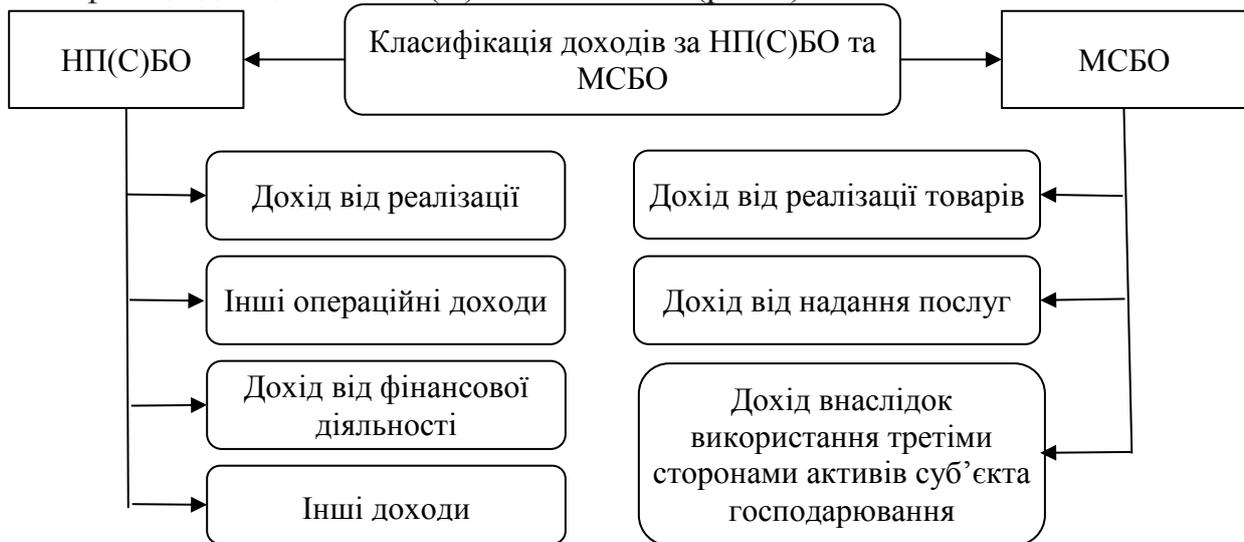

Рис. 2. Класифікація доходів за НП(С)БО та МСБО

Джерело: побудовано на основі [2].

При проведенні аудиторської перевірки аудитор визначає види діяльності підприємства, класифікацію доходів, їх характеристику та відображає цю інформацію в своїх робочих документах з метою подальшої їх детальної перевірки.

Висновки. Аудит доходів підприємства є важливою ділянкою аудиторської перевірки. Під час її проведення аудитор, разом з тим, визначає вплив доходів на фінансові результати діяльності підприємства та достовірну оцінку його фінансового стану, на правильність розрахунків податкових платежів, які від них залежать. Тому для проведення аудиторської перевірки доходів важливе значення має належна організація і методика аудиту, в ході якої слід планувати етапи аудиторської перевірки та аудиторські процедури у процесі аудиту. Крім того, важливою методичною основою проведення аудиту є джерела інформації, якими аудитор користується при проведенні аудиторської перевірки.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>.
2. Боцян Т. В. До питання про відображення в бухгалтерському обліку прибутку підприємств. Економіка. Управління. Інновації. Серія : Економічні науки. 2018. Вип. 2. (23). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2018_2_5.
3. Макаренко А.П., Кабанен Д.С. Удосконалення методичних підходів щодо проведення аудиту фінансових результатів підприємства. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Вип. 1 (8). Т. 2. Полтава: ПДАА. 2014. С. 88-95.

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГАЛУЗІ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Гриб А.

*Магістр спеціальності «Ліове господарство»
Науковий керівник – Ковальчук О. Д., к.е.н., доцент*

Постановка проблеми. На глобальному ринку лісопродукції значною мірою домінують розвинені країни як щодо експорту, так і імпорту. Основними експортерами розвинутих країн є Північна Америка та Європа (за винятком Японії та Росії). П'ятірка найбільших експортерів – Канада, США, Швеція, Фінляндія та Німеччина – мають значні лісові ресурси, а також високорозвинену лісову промисловість. З інших великих експортерів лише Росія та Норвегія мають значні внутрішні лісові ресурси. Практично для всіх розвинених країн паперова продукція є основним джерелом експортних надходжень. Винятком є Росія, яка заробляє на колодах і пиломатеріалах значно більше. Крім того, що Канада є найбільшим у світі експортером паперової продукції, вона також є найбільшим експортером пиломатеріалів з понад 46% світового ринку. Сполучені Штати є провідним світовим експортером промислового круглого лісу з майже 28% ринку [1,3].

Менше 20% світового імпорту припадає на ринки країн, що розвиваються, і переважна більшість (тобто близько 65%) цієї частки на країни Азії. Більше половини світового імпорту лісопродукції припадає на Європу (на Канаду, Японію та Сполучені Штати разом - понад 25%). За винятком Японії та Африки, як на ринках розвинених країн, так і на ринках, що розвиваються, найбільша частка в загальній вартості імпорту лісової продукції припадає на паперову продукцію [1, 2].

Результати дослідження. Частка країн, що розвиваються, у світовому експорті лісопродукції становить трохи більше 16%, причому переважна більшість (близько 70%) надходить з Азії. Деревні плити, переважно фанера, складають найбільшу частку за вартістю (31%) усього експорту країн, що розвиваються. На азіатські країни припадає приблизно 90% країн, що розвиваються, і 50% світового експорту деревних плит. Азійські експортери домінують у торгівлі з країнами, що розвиваються, колодами (60%), пиломатеріалами (73%) і паперовими виробами (70%). Країни Латинської Америки є основними країнами, що розвиваються, експортерами деревної маси (86%) [1,4].

На Європу та Північну Америку припадає майже 95% експорту лісової продукції розвиненими країнами. Паперова продукція становить найбільшу частку у вартості всього експорту розвинених країн (понад 54%) і особливо поширена в експорті з Європи та Японії (понад 65% і 96% відповідно). Технічний круглий ліс є основним експортом Австралії та Нової Зеландії. Північна Америка (Канада і Сполучені Штати) є основними світовими експортерами промислового круглого лісу, пиломатеріалів і деревної маси. Європейські країни є основними світовими експортерами паперової продукції та є другими за величиною постачальниками пиломатеріалів (після Північної Америки) і деревних плит (після азіатських країн, що розвиваються).

Диференціація за видами продукції показує, що паперова продукція становить приблизно 49% світових доходів від експорту (у вартісному вираженні) лісової продукції. На цьому ринку домінують розвинені країни, на які припадає 93% доходів, отриманих від експорту паперової продукції. Наступними за величиною світовими ринками є пиломатеріали (18%) і деревна целюлоза (13%), за ними йдуть плити на основі деревини (11%) і промисловий круглий ліс (9%). Лише на двох останніх глобальних ринках експорт із країн, що розвиваються, становить значну частку, відповідно 46% і 35% [1].

Основними експортерами з країн, що розвиваються, є країни Азії, на чолі з Індонезією та Малайзією. Дві неазіатські країни в цій групі належать до Латинської Америки – Бразилія та Чилі. З восьми основних країн-експортерів, що розвиваються, три мають значні ресурси тропічної деревини (Індонезія, Малайзія та Бразилія), одна має значні ресурси помірному клімату (Чилі), а одна має ресурси помірному клімату (КНР). Усі вісім країн за останні роки швидко розвинули експортно-орієнтовані переробні потужності. Індонезія є найбільшим у світі експортером деревних плит за обсягом (27%) і за вартістю (29%), а Малайзія посідає третє місце за вартістю (7%). Малайзія також є другим провідним експортером колод у світі, маючи майже 16% світового ринку, і четвертим провідним експортером пиломатеріалів, маючи понад 7% світового ринку. Бразилія є четвертим у світі експортером деревної целюлози (5%) і разом з Гонконгом (транзитний центр) є провідною країною, що розвивається, експортером паперової продукції [1,2].

Висновки. Таким чином, торгівля лісовою продукцією сильно регіоналізована в межах трьох важливих торговельних блоків: Тихоокеанського регіону, Північної Америки та Західної Європи. У межах кожного торговельного блоку основними імпортерами є переважно розвинені країни. Проте в останні роки країни, що розвиваються, особливо в Азії, збільшують свою частку світового імпорту. Значна частина цього попиту відображає збільшення споживання промислової деревини в країнах, що розвиваються; однак переважно нові індустріальні країни з обмеженими лісовими ресурсами збільшують імпорт колод і напівфабрикатів з деревини як сировини для експортно-орієнтованої переробної промисловості.

Основними світовими експортерами лісової продукції все ще залишаються розвинені країни з лісовими ресурсами помірному клімату та переробною промисловістю. Однак такі країни, що розвиваються, як Індонезія та Малайзія, стали домінуючими світовими експортерами певної лісової продукції, наприклад листових деревних плит, колод і пиломатеріалів. Інші країни, що розвиваються, зокрема Бразилія, Чилі та нові індустріальні країни Азії, починають впливати на міжнародну торгівлю целюлозно-паперовою продукцією. Загалом торгівля лісовою продукцією зрушилася в бік переробленої продукції з доданою вартістю.

Короткострокові та довгострокові прогнози торгівлі лісовою продукцією підтверджують зростаючу важливість країн, що розвиваються як джерел експортерів та імпортерів лісової продукції з доданою вартістю. Хоча дефіцит

ресурсів тропічної листяної деревини може зростати, особливо враховуючи поточні темпи експлуатації та споживання в Південно-Східній Азії, очікується, що ресурси помірною клімату, вторинні ліси та плантації задовольнять будь-який глобальний дефіцит пропозиції.

Список використаних джерел

1. FAO. (2023). Forestry Production and Trade. In: FAOSTAT. Rome. <https://www.fao.org/faostat/en/#data/FO>.
2. Forest Products. FAS. USDA. (2023). Retrieved from <https://fas.usda.gov/data/commodities/horticulture-and-forestry>.
3. Global Agricultural Information Network. (2023). Retrieved from <https://gain.fas.usda.gov/#/home>.
4. Global Agricultural Trade System. GATS. (2023). Retrieved from <https://apps.fas.usda.gov/gats/>.

Наукове видання

Студентські наукові читання 2023

*матеріали конференції
першого туру Всеукраїнського конкурсу
студентських наукових робіт
Поліського національного університету
(м. Житомир, 30 листопада 2023 р.)*

Комп'ютерна верстка Сус Л. В.

Умов. друк. арк. 11,7

Поліський національний університет, 2023.

10008, м. Житомир, бульвар Старий, 7